

Katholski Posol.

Ludowy časopis,

wydawany wot towarštna S. Cyrilla a Methoda
w Budyščinje.

Redaktor: Michal Kola.

Šeštnaty létnik.

W Budyščinje.

Čijščez ŠmoJerjec knižičičežernje w maćiččnym domje w Budyščinje.

1878.

W o p s a d i e c z o .

	Str.
„Zbóžne nowe léto!“ Wot redaktora	1
Kulow, miésto a fajsta wosada (pokracožowanjo a stónčzenjo z léta 1877, w kóždym czíslu hacž na cz. 6 a 24). Wot duchownoho radžiczerja F. Schneidera	2
Mobilimny so za najwšichšichoho pastyrja Pia IX.! Wot r..	5
Wošyrocžena wosada. Wot r.	6
Poršt Boži w stawiznach. Wot r..	13
Bamž Pius IX. Wot r..	33
Leo XIII. Wot r..	41
Wopozazma njeboh bamžoweje lubosežiwoseže. Wot F. Kilanka	42
Cžohodla pručy biskopja njenochuja? Wot r.	53.
Poslednje žiawne stowa Piusa IX. Wot F. Stale	55
Wjele je w l. 1679 w Serbach wotrošeženych katholicow byto? Wot r.	76
Bamž Leo XIII. Žoho podobizna.	77
Žiawny džiw. Wot Kilanka	84
Nowa cyrkej budže w Bacžonju! Wot M. Hórnik	89
Kač je sławny kardinal a londonški archybiskop Manning k naškej katholickej wěrje so wobrocžil. Wot P. Tadeja Natušča	92
Podawč ze starokatholicstoho lěhwa, kotnyž k myšljenju wobubudžuje. Wot P. Tadeja Natušča	93
Picžba katholicstoho wobhydłestwa na cyłym swěće w lécze 1877. Wot P. Tadeja Natušča	93
Wěrne žbožo. Wot r.	94
Katholiccy Serbja bjereče so na kedybu! Wot F. Stale	103
Džiwne poderidženja. Wot r.	104
Nowy nadpad na němskoho křezora. Wot r.	113
Wulki hłód w Chinje. Wot r.	117
Nowa cyrkej w Bacžonju. Wot r..	129
Nabožnište wobštejenja Italsteje a Francóžsteje. Wot r..	137
Bojnija a Hercegowina. Wot M. Hórnik	149
Hłód w Čhinejskej, Žubiskej, Abbissinskej a Rubiskej. Wot F. Schneidera	157
Namy šhto do cejchow dđeržecž? Wot F. Kilanka	170
Trappistowo w Bojniskej. Wot P. Tadeja Natušča	172
Swěrnje dopjelnyj slub. Wot r.	183
Swj. woprawjenjo pod wobojim woblicžom we Łužich. Wot r.	189
Bóřstwa wo pschinosčki k natwarjenju katholicsteje cyrkwyje w Žitawje	201
Macž a syn. Wot r.	213
Macžejna lubosež po smjercži.	214
Kač so Bóh za swoju swj. cyrkej stara. Wot Žurja Nowata	214
Ž parlamentstoho žiwjenja. Wot F. Nowata	215
Kažazanjow w hoježenju. Wot F. Nowata	216
Nadpady na smježerjow. Wot r.	224
Žózef Hoffmann. Wot M. Hórnik	225
Martrarjo w našich dnach. Wot r.	233
Knježna orleans-ka. Wot r.	235
Hladajče jo „kolporterow“. Wot F. Stale	236
Ž Łužich a Saksteje,	
Že wšchoho swěta,	
Kaležnosče našchoho towarštwa,	}
Dary a dań za cyrkej w Bacžonju,	
	stajne rubriki.

K czíslu 5. bē pastyrski list biskopa F. Bernerta a k cz. 6. pišmo wo nowym póštnym rjedže pschipožožene.

Psihijomnjenje.

Z hornimi nastavkami su potajkim schescjo knjezowje redaktora z pjerom podpjerali. Do rubriki „Z Ružicy a Saksteje“ su dopisowali: f. duchowny radžiczer farar J. Schneider, f. farar M. Hornik, f. farar J. Herrmann, f. farar H. Duczman, f. prafes J. Susczanski, f. administrator P. Innocenc Jawork, f. kaplan P. Tadej Ratusch, f. kaplan P. Wencel Loischer, f. kaplan G. Kubašč, f. kaplan J. Scholta, f. kaplan J. Skala, f. wuczer J. Kral, f. stud. Jurij Libšč, f. M. Kofla, f. J. Kofla, f. M. Wawrik (syn), f. Schewczik. Wschitim naschim sobudželaczerjam prajimy tudy swój najwutrobnischi dżak. Zich, kaž tež wschěch druhich, kiž na to so wusteja, lubje a naležnje proshmy, woni chcyli nas tež we psihodnym lěcže z nastavkami a wosebje z powjeszczemi ze swojeje wokolnoscze podpjeracz a zwjeselecž. Jenož tak móže našch „Katholfski Posol“ dospołny, Serbam spomožny a zajimawy byčž. — Z tudomneje hlowneje expedicije, kotruž f. zwońt Jakub Wenka z wulkej ródnosczu wjedže, dostawaja a rozschěrjeja w swojej wokolnosczji „Katholfski Posol“: f. kaplan Scholta w Khróščicach 170 exemplarow, f. farar Duczman w Radworju 80, f. kaplan Skala w Kalbicach 77, f. P. Tadej w Marinej Hwěždže 62, f. administrator P. Innocenc w Róžencze 57, f. kaplan Lipicž w Kulowje 56, f. farar Herrmann we Wotrowje 55, f. kaplan Kubašč w Njebjelicach 34. (Wysche tychle rozdawa so w Budyschinje pschěz 50 exemplarow, a 37 rozesczelu so z póstom.) Spomnjeni knježa wobstarachu tež w tutym lěcže pienježne psihinosčki. Za tajke pscheczelnawe sobustutkowanjo expeditorow pschi rozschěrjenju naschoho Pósta wuprajamy wschitim z nowa swój najwutrobnischi dżak.

W Budyschinje, 21. decembra 1878.

Redakcija „Katholfscho Pósta“.

Prěnje čislo na 1879 wundže 4. januara.

Katholfski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarštwu SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Čisło 1.

5. januara 1878.

Lětnik 16.

„Zbóžne nowe lěto!“

tať džensa ludžo so postrowja. „Zbóžne nowe lěto!“ tať tež „Katholfski Posol“ praji a pščeje wěrne zbožo a hnadu Božu swojim čžitarjam a pšhecželam, kaž tež wschitkim kšhecžanam.

Žižo ščěstnaty krócz wón swój pucž po Serbach nastupi a kłapa so po- nižnje nutš wo durje katholicich kšhecžanow. Zo by tola wschitkim witany hóšcž byť! Wšchak próznu njepršchadža. Róždy krócz ma za nich nowinku pať wjesołu pať zrudnu — a ze wschitkimi tať swěrnje měni!

Wón wě powjedacž wo podeńdženjach a štkowanju nascheje swj. cyrkwe a pyta jeje spomožue wucžby do wutrowow swojich posucharjom rozšhwacž. Nasche dny su zrudne. Wěra wotebjera a nowe pohanstwo, hórsche, dužli prjedawsche, nastawa; dokeľž prjedy su ludžo tola něšchto hišcže wěriki, byrnje wopacžne, nětko pať cžisče nicžo wjac wěricž nochcedža. Něhdy njewě- rivy, ale hewak rozomny kral, widžo zrudne ščěhwi nowotnych nješhecžan- skich wucžbow, swojim ministram praji: „Wščinješče mi wjac wěry do kraja!“ Hdy bychu sebi wschitcy, kiž na druhich štkowacž móža, tele škowo sebi k wutrobje wzali a po nim tež cžinili, zawěsčzi, rjeńsche cžasy bychu nam so zašy wrócžite. Serbski lud ma hišcže pšchecy křwalbu pobožneho a kšhecžan- stohu ludu, ale ze wschěch stronow tež na njón njewěra so mócnje dobywa. Tu chce „Katholfski Posol“ jomu jandžel pšton bycž, chce Serbow warnowacž pšched tajtimi zawjednikami, kiž na jazyku drje měd, we wutrobje pať jěd nošča, a mjež nimi po móžnosčzi wschě dobre pocžinki a prócowanja pštonicž.

a hajicj. Tohodla wón lubi, zo z wjetšcha w kóždym čžišle wjetšchi abo njejšchi nastawf pščinjese, kiž wo tym rycži.

„Ratholski Bošok“ wě pak tež powjedacž, šhto w swěće so stawa. Našch čas je zrudny čas. Kral kralej wjac njewěri, lud ludu so boji, a tohodla wšhitecy w brónjach stoja. A same ludy su w sebi njepršhezjene a do wšchelafich stronow rozpadaju, kotrež mjez sobu w stajnej wójuje a zwadže leža. Ludowe zastupnistwa zakonje wudawaju, kotrež so nic na sprawnosć njezałožeja, ale na dobre spodobanjo knježeceje strony, kotrež nic powšhitkomne zbožo, ale potkóčenjejo napschecžiwnych stronow chcedža. Tajka wopacžna zakonitosć bě tež něhdy našchoho Knjeza a Zbóžnika k sujercži pšchiwjedla, hdyž židowski lud na Pilata wołasche: „My mamy zakon a po tymle zakonu dyrbi wumrjecž.“ „Ratholski Bošok“ je pšchepokazany, zo ma drje wšhitkim zakonom so poslušacž, kiž napschecžo Bohu a swědomju njejsu, ale wón nadžija so jenož tehdom lěpšich časow, hdyž knježerstwa a zakonjedawarjo zas k Bohu a zasadam sprawnosće a kšchescžanskeje wěry so wrócža, hdyž cyrkwina a swětna wyschnosć zas měrnje a pokojuje pódla sebjje skutkowacž budžetej. „Bój so Boha a čzesčuj krala!“ tale zasada so kaž čěrwjena nitka pšchěz wšchě čžišla „Ratholskoho Boška“ počehnje.

„Ratholski Bošok“ rycži k Serbam; tohodla so kómbžicž njebudže, wšchě wjesole a zrudne powjescže ze serbskich wošadow swojim čžitarjam škerje a lěpje poskicžicž. Žich naležnosćam su kóždny čas rjadki tohole časopisa rad lubje wotewrjene.

Nječ dha khatolscy Serbja towaštwu swjateju Cyrilla a Methoda a joho Boška tež pšchichodnje dobročiwje podpjeraju k zdžerženju a pošylnjenju Serbow we dobrym kšchescžanskim zmyslenju.

Nječ su knježa duchowni, wučerjo a wšhitecy, kiž so na to wustoja, lubje prošeni, nam nastawki a wošebje cyrkwinste a schulste powjescže ze swojich wošadow stacž, zo by našch časopis sebi stajeny kónc škerje dospěl a nam a našchim potomnikam swěrnje swědečič wo našchim časju.

Tak dha dži, „Ratholski Bošok“, tež tele léto do serbskoho kraja a skutkuj we duchu swjateju słowjanskaju japoschtolow Cyrilla a Methoda!

Budyščin, 1. januara 1878.

Redaktor.

Kulow, město a farška wošada.

XXII.

(Pokracžowanjo.)

Tórm pšchi farškej cyrkwi we Kulowje, wošobnje horni stoł, bě dlěšchi čas wot njemjedra kšětro wobšchodženy. Wokoło nohi pyramidy mjenujcy so hokly wobkhad (galeri) čžehnjesche, na kotrymž so desčč a sněh nahromadžowasche a murje a drjewo pšchemoka, tak zo so hižom we nim hrib pokazowasche. We lěcže 1867 pšchistajichu so šchěsnacže, 43 stopow dołhe

nowe kóžky na schěrschim podkóžku k tórmowej pyramidže a pschifry so tať prjedawšchi hožy wobkřad. Murjerske džělo wuczinjesche 110 toleri, drjewome džělo 250 toleri a křyczo pyramidy ze schiferom (1788 □stowow po rozšchěri) tež 250 toleri, wšcho do hromady 610 toleri. Twar wuwjedžechu murjerski mišchr Pětr Waury z Kulowa, czěšliski mišchr Michal Šchöne z Časac a křyjet Wylem Schrepel z Drježdžan. We lěcže 1869 wobwjetowa so cyły tórm z kalcem a cementom z pomocu dweju lecžaceju róschtow. Wubawki wuczinjachu 288 toleri; džělaczer bě mišchr Franc Tammer ze Šchěrachowa.

1864 na 12. januara rano 1/28 hodžin wudyri woheń we Koczinje we domskim polkeńka Jurija Šchołtki a wotpalichu so kubła pomjenowanoho Šchołtki, Pětra Šchołky (Wowečejka) Jurija Muka a Jakuba Krala. Boži woheń wuridže z winu dwanacze lět stareje skužowneje holcy Khaty Šchołtkec z Brěšchtow, kotraž z lampu zhubjenu 5-pjenježt pytašče a pschi tym, dofelž na jenyum wóczku slepa běšče, kóžowu stowu zapali.

1868 na 12. meje popořdnju w dwěmaj hodžinomaj wudyri woheń we Sukšchecach we domskim polkeńka Mikławšcha Matijescha a wotpalichu so za poł hodžiny sydom dworow (Matijescha, Krawca, Michalka, Mjagela, Kyczele, Brěce a Šejbuschi) a Wěšchtantec bróžnja. Wina wohenja njeje znata.

We tymšamym lěcže 1868 na 15. augusta, na wulkim swj. dnju do njebyš wzacza Maczerje Božeje, hdyž cyła wosada we kulowskej farškej cyrkwi zhromadžena bě, popořdnju w pjeczich hodžin wudyri woheń we Dubrjeńku a wotpalichu so na nawjecžornej wjesnej stonje 8 burškich wobsedženstwow: Jana Čzorlichy staršeho, Jakuba Čzorlichy młodschoho, Mikławšcha Brěžana, Pětra Šawšcha, Mikławšcha Brücknerja (Bambrocha), Michala Šchołky (Domaschi), Jana Domanje (Mehorka), Jakuba Modžina a kšochtriske hajnistwo. We wšy nichtó doma njebě hač je někotři stari ludžo a někotre žony, kiž do nyschpora hič njemóžachu, ale i domach swoje paczerje spěwachu; móžesche so tohodla jenoj maško płomjenj wutorhnyč. Woheń wuridže we dworje Jana Čzorlichy staršeho we kšadže stanja, kotraž so parika a sama wot so zapalika bě.⁸²⁾

1869 na 10. novembra (srjedu) w pschipořdnju wotpali so we Mjebjelčicach na farje bróžnja a wšcho, schtož we njej běšče. Lětacy woheń pšchelecža tež na młyn, na druhej stonje pucža ležacy, a pschewobroczi jón do popjela. Džewjećlětny cuzy hólč bě woheń zažožil. "

1870 na 25. hapryla (na dnju swj. Marka, hdyž ludžo na kemšach běchu) dopořdnja w 10 hodžin wudyri woheń we Šofku we domskim Pětra Šěrnaschta a wotpalichu so 4 burške kubła (Šěrnaschta, Debika, Muka a Kubaniki). Wina wóhnja njeje znata; powjeda so, zo je wuheń we Šěrnaschtec domskim wobšchodženy był.

⁸²⁾ Běšče toršowe stanjo, kiž wjele šalpetra we sebi ma.

1874 na 25. hapryla popokdnju w pjeczich hodžin wudyci wohen we Sa-
lowje we kólni kublerja Jakuba Scholtzy (Kostofa) a wotpalischtej so joho
kublo a kžęza susoda Augusta Róthya. Mjezbožo zawinjeschtaj dwaj skužow-
naj schulerškej hólcaj z Běšec, kiž we kólni ze schtrychwancžkami hrajkatoj běšhtaj.

Pšchi tak wulkich a huštych wóhnjach bě to jara tróschtna a zwjeselaca,
zo so wbohim wotpalenym we jich nuzy a pšchi natwarjenju ze wšchěch stro-
now a podwolnje pomhašče.

We lécze wójnju mjez pruskim kralom a rakuskim kžęzom 1866 na 13.
januara rano we 4 hodžinach wozjewi so we drjewjanej kžęzy we Filipšdorfu
pola Numburka Macž Boža kžorej knježnje Madlenje Kadec, jej prajicy:
„Moje džěčžo, z nětka zažije“ (twoja bolaca rana). We Filipšdorfu na-
twari so wot lěta 1870 z darow pobožnych wěrnych wulka rjana cyrkej
a Serbja k swj. Marji tam rad puczuja.

Do Numburka (1 hodžinu wot Filipšdorfa dalofo) Serbja hižom dlěhe
hacž 100 lět na porciunkulu (na 1. a 2. anguscze) k kapucinarjam z processio-
nom kžodža: do stareje a noweje Krupki we Čzechach (k czerpjacomu Že-
zusej na swjatym šhodže a k bolosćiwkej Macžeri Božej) dnójcny za lěto, na
swjatki a na swj. džen Marijneho naroda (8. septembra), tež tak dotho. Prě-
nja serbska putnica do Krupki bě wěsta Korčowa z Nowoslic (1754).

Šdyž we septembrje 1865 serbski procession do Krupki džěšče a do
městacžka Gottleuby pšchindže, hanjachu a wuměchowachu pobožnych Serbow.
Krótki čas na to, na 4. oktobrje 1865, wulki džěl městacžka so wotpali. Mlynški
mištr k. Jurij Wawrik z Rhanjec, kotruž bě pšchi processionje pobyt, nahro-
madži za wotpalenych mjez Serbami 110 toleri a pšchipoška je do Gottleuby
z listom: „Dar lubosće za wotpalenych wot katolskich Serbow, kiž kóžde lěto
pšchěz Gottleubu do Krupki puczuja.“ Šdyž serbski procession we sczechowachym
lécze 1866 so zasy Gottleubje pšchibliži, czechnjedu jomu měščczanosta, lutherski
duchowny a schulste džěči napschecžo, powitachu jón luboznje z rycžu a z kžer-
luschow a podžakowachu so za dostaty pjenježny dar. Knj. Jurij Wawrik
nahromadži tež we lécze 1865 mjez Serbami 60 toleri na wobnowjenjo Ma-
rijneho wotstarja we farskej cyrkwi w Krupcy. — Lónsamyn J. Wawrik na-
twari z kublerjom Jakubom Kocorom na pucžu mjez Rhanjecami a Swinjar-
nju rjanu kapačku, kotruž knjez biskop Ludwik Forwerk na 9. septembra 1870
woswjeczi.

1866 zawjedžechu so we Kulowškej farskej cyrkwi mejske pobožnosće
k cžesczi Macžeri Božej.

1867 na 10. novembra založi knj. tachantški wikar Jakub Hermann (we
wójnje 1866 katolski pólny kaplan pola jakskeho wójsstwa) katolske to-
warstwo rjemješnikskich we Budyšcinje, kotrež po tšjóch lětach rjanu kžęžu
na garbarskej hasy kupi.

wofaw, dha nam to zawěšći z nowymi hnadami zaruna a wosebje z nowej zbožownej wólbu zahabi wocakowanjo wschěch njepscheczelow. Džěcziwšća lubošć pak na kóždy pad sebi žada, zo bychmy woprawdže a z doměru so modlili za swj. Wótca Bja IX. a w tym njewustawali, hacž wustyšćeni budžemy.

Woshyrocžena wofada.

Hižo wot schěšć měšacow nima M—šća wofada žanoho duchownoho, pschetož tón wot biskopa „bjez statnoho dowolenja“ pósłany farać je wupokazany. Woshyrocženy je wostać w cyrkwi, wopor Božeje miščě so na nim Wjeřšchnomu njepřichinjese. Mjedželu drje so wěriwi k modlenju a k Božim službam zhromadža, ale žadyn měšchnik jich njepožohnuje, jim swj. sakramenty njewudžěla a k nim rozwučžace a potrěchtowace skowa njerycži. Džěczi w schuli nimaju kschěščžanisku wučžbu, a kthori a mrežacy wostawaju bjez swj. sakramentow. Bližšcha cyrkew je pschěz dobru hodžinu zdalena, pschecy pak tola kóždu njedželu rano cyke czródy šwěrných kschěščžanow, njedžiwajo ani na nahle a schtropawe pucže ani na sněh, deschěz, wichory a czoplotu, do susodneje fařskeje wsy pucžuja, zo bychu k najmjejšchomu Božu mišču styšćeli. Čžiki a strowi ludžo drje rad tajke wobczěžnosće podšćupja, ale nic mało hdy ma z cykeje wutrobny so wobžarowacž, zo tam žadyn duchowny njej.

Młóńk S. je zamóžity muž, katholicki kaž jeho staršćej a družcy přjedownicy a běda tomu, kiž by w jeho pschitomnosći swj. wěru hanik, ale schtož dopjelujenjo swojich cyrkwinšćich winwatosćžow nastupa, bě so wón w pošlednich lětach do liwoty podak, kotraž měnje we zkej woli, hacž w njerodnosći swój korjeń mějesche. Pschěd wjac měšacami bě pošledni króč swj. sakramenty dóstał. Na dobo zaja jeho Boža rucžka. Lěkař, po kotrohož lnydom pósłachu, starosćžiwje z hłowu wiješće a njepotaji, zo žaneje nadžije njeje, a zo so smjercž w bližšćim czasu wocakowacž ma. Jeho prócowanju so radži, kthoromu dopomnijecžo wróćicž, a z czěžkim jazykou wón za měšchnikom požada. Wón sam czuje, zo jeho žiwjenjo jenož hiščezje po wofamifnjenjach licži, to je wibžecž z jeho džiyocho pohladnjenja, ze smjětnoho stracha a z blědoho woblicža. Jeho syn synje so na lohki wózwyczl a czěri do bližšćej fařskeje wsy; pónidželi wscho derje, hagle za dvě hodžiwje so wróći. Włacžicy a žalosćžicy wobšteja žona a džwofki smjětne ložo mandželskoho a nanowe, kiž hušto wo duchownoho prosy. Kóžde wofamifnjenje žda so wěcznosć bycz; žymny pót stoji na jeho czole, so łamace wóczko pscheradži njewurjeknity styřk. Ma wón tak pschěd wěcznoho sudnika stupicž bjez spówjedže, bjez swj. woprawjenja, bjez duchownoho tróšćta? Dale myšlicžka jeho ze wschěj hróžbniwosćžu zapšćimuje, a jeho farać je wupokazany, pschěbywa zwonka němšćoho kraja! Žony so modla a pšafaju, podarimo je jich tróšćtowanjo, wědomosć njewě sej radžicž; lěkař njemóže pomhacž, ani czěface žiwjenjo wo wofamifnjenje zadžeržecž, pschetož

mocy pospochi wotebjeraju. Njeměr a styšt mřějaceho roščje, ale wón je hižo nimo měry štaby, tónle strach pokazadž, dokeliž z jazytom jenož hiščjeje njezro- zemliwe zynki wot so dawa; jenicžcy so łamace wóczko pscheradža nutškowu cžiwitu. Žena hodžina so minje, druha ju z wołojanej pomakosčju scžěhuje; ale syn njeje z duchownym so hiščje wrócić. Smjertne tuhi pocžinaju tho- džicž; z krjewju wobarbjeney hubje z bolosčju sukatej, ščěroko wotčžinjeney wocži proščje do próžneho hladatej, rucy so zatorhujetej a po poslesčju hra- batej, a posledni króć zawoľajo: „Žězuso, budž mi hnady sudnik!“ je tónle muž njebo. Woł hodžiny pozdžišcho cžěri wóz do wsy. Že to syn ze susodnym fararjom. Pschidžetaj pschepozdže. Włody muž njebě duchownoho doma naschoł, dokelž na zwonkowym kěrchowje pohrjeb mějšche; pschi wsčej spěšchnosčji njebě móžno swojoho nana wjac žiwoho natrjehicž.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 Budyšcina. Sobotu, 22. decembra 1877, Wože džěčžo we tachant- sčej ščuli wobradžěšche. 115 hólcžatow a holcžatow bu z rjanyimi wě- cami, wosěbje z drařtu, wobdarjenych. — Srjedu, 26. decembra, bě we to- wařšćni wobradženjo za rjemješćnikich. Prjedy toho pač buchju „žiwje wo- bražy“ z biblišćich stawiznow dawane, kotrež z wulkej wuštójnosčju so wuwje- džěchu a powščitkownje lubjachu.

3 Budyšcina. W minjenty m lěče bu do ščěžeńšćich knihow nasčeye wosady, kotrejžju tež rozpjerscheni w Lubiju, Bišćopicach, Zemicach atd. pschipopkazani, zapi- šane 104 džěčži, mjez nimi 4 morworodžene. Mjez wschitkimi rodženyimi bě 50 hólcžkow a 54 holcžkow. Wot njemandžěšćich maczerjow běchu 5. Dwój- niki běchu jedyn króć. — Wěromanjow bě 18 a wysche toho někotre pschipo- wjedanja. — K Wožomu blidu bě 4800. — Žemrjeko je wysche morworodže- nych 92 wosadnych a pschipopkazanych a tež buchju ščtyrjo njezafarowani pola naš pohrjebani. Na filialnym pohrjebnišćju w Mníšćoncu běšche 34 po- hrjebow, te druhe na Wikkawšćku, z wuwzacžom tšjoch cžěkow, kotrež buchju druhdže pohrjebane. Mjez wsčěmi pola naš zapišanyimi 100 pohrjebani wos- adnych a njewosadnych běšche z morworodženyimi runje pokořca 50 džěčži do 14 lět; w starobje wot 14. do 20. žiwjeńšćoho lěta žemrjechu 3, mjez 20. a 30. lětom 5, dale 5 mjez 30. a 40., 6 mjez 40. a 50., 5 mjez 60. a 70., 11 mjez 70. a 80., a 5 běchu psčez 80 lět (ščtyri žony a jedyn muž). Mjez potajfim poknolětnymi namaka so 8 mandžěšćich hořpodarjow, 8 mandžěšćich hořpozow, 5 wudowcow a 14 wudowow; wo někotrych cuznikach so njemě, hačž běchu ženjoni abo nježenjeni.

3 Radworja. W Radworškej wosadže je w minjenty m lěče narodžene 55 džěčžatkow (28 hólcžatkow a 27 holcžatkow). — Pschipopjedako je so 14 porow, wot kotrychž bu 13 porow tudy wěrowane. — Žemrjeko je 42 wosobow

(20 mužských a 22 žónských), 17 džěczi a 25 wotroščěnych. — K Božomu blidu je jich bylo 1800.

Ž Šhrósczic. W běhu zaridzenoho lěta je so w našej farskej wofadze narodžiko 106 džěcžatfow a to mužského spłaha 53 a žónského tež 53; zemrjelo je 76 wofobow. Wěrowanych bu 28 porow. K Božomu blidu bě pať 11,780.

Ž Šhrósczic. Kaž druge lěta, tak bě tež loni naše spěwarške towařstwo „Zednota“ 27. dec. sebi wjesoky a zabawjacy wječor pschihotowała z hodownej loteriju abo Bože-džěcžo-wobradženjom. Swjedžen sam so wotdžerža hačo tak mjenowany swojbnj, tak zo móžesche sebi kóždy sobustaw „Zednoty“ pať swoju wandželfku pať bratra abo sotru sobu pschiwjesčž. Wokoło šchěcžich běšče so towařstwony žal ze sobustawami a hosčěmi napjelnik a hnydom započža so swjedžen pschi rjenje wudebjenym a zaswěcženym hodownym shtomje. „Zednota“ spěwasche najprjedy dwaj rjanej serbskej spěwaj a na to jedyn sobustaw něščno deklamowasche, sčtož so na wustajene dobyčza počzahowasche. Talc deklamacija wjele wjesela a smjecza zbudži, a potom sta so wulošowanje dobyčzow. Po sfónčěnym losowanju pschedawasche so hodowny shtom, z cžohož so wjele pjeněz za towařstwomu pokladnicu wuwikowa. Sfónčěnje sebi hiščeje někotři wjesele zaspěwachu, druzy zas so towařstnje wo tym abo druhim rozmowjachu, a wšchitey džěchu z mēnjenjom dom, zo tajki swjedžen jedyn wot tych najrjenšchich a najpschihodnišchich naščeje „Zednoty“ je. M. K.

Ž Sukowa. Sukowiske katholicke kasino bě na swojim založenškim swjedženju loteriju pschihotowało, z kotrejž so 115 marť 80 p. wuzbytkowa. Rnjej so pozdžičšo hiščeje 6 m. pschida. Tele pjenězny nakožichu so k Božomu džěcžu za khude džěczi. Wobradženjo sta so 23. decembra popořdniju w zali kasina. Wobdarjenych bu 39 džěczi z 13 wšow. Rozdawachu so do nich same wobleczenja. Za wobucžo same, kotrej je w tynle počžasu najnužnišče, wuda so 81 m. — Towařstwo k podpjeranju khudych, kotrej mjez sobustawami kasina wobstoji, wuhotowa Boži džen 30 khudym wobjed. Wone mējesche w lěcže 1877 140 marť 70 p. dofhodow (k tomu je 30 marť wuzbytka z lěta 1876 pschilicžene) a wudawfow 120 marť. Tohodla 20 marť 70 p. na lěto 1878 pschěndže.

Ž Wotrowa. W zaridženym z Božej hnadu dofonjanym lěcže je w našej farskej cyrkwi swj. kšchěžeńcu dóstało 14 džěcžatfow, 1 bu pschěz nužnu domjacu kšchěžeńcu kšchěžene, narodžiko je so po tajkim 15 džěcžatfow (loni 14), 5 hólčžatfow a 10 hólčžatfow, mjez nimi 1 njemandželške. Schowane bu na našch kěrchow 18 cžěfow (loni 12), 12 cžěfow dorosčěnych a 6 džěczi. Pschěpomjedanych bu 4 porow, kotrej buchju wšchitke tudy wěrowane. K Božomu blidu ju byli 2292 (loni 2092). — Wunofschť pschedpišanych sčtyrjoch cyrkwinšchich woporow bě sežěhowacy: za lyonske towařstwo k rozschěrjenju wěry mjez pohanaami 110 mř., za towařstwo swjatoho Šózěfa 30 mř., za towařstwo

ſwj. Bonifacija 90 mř., za ſwj. wótea 65 mř. Pſchisporiko je ſo w zaúdzonym lécze cyrkwinſke zamoženje wo 200, fundacijonſke wo 1537 mř. 50 p. a ſchulſke wo 600 mř.

3 Njebjelczic. W naſchkej woſadže bu zaúdzene lěto narodženyh 17 dźeći (9 hólczatkow a 8 hólczatkow). — Wotemrjetyh bě 19 woſobow (15 dorofčenyh a 4 dźeći niže lěta). — Wěrowanyh 8 porow. — R natwarjenju nowoho wulſcho woſtarja je ſo we woſadže w zaúdzonym lécze nawdało: 468 mř. 37 p. — R ſwjatomu woprajenju je pobyto nimale 2400 woſobow, t. j. 600 wjac, hačo prjedawſche lěto — na džeń bamžowoho jubileja ſamo 300.

3 Róžanta. W Róžencze bě w zaúdzonym lécze 6388 woſobow k ſwj. woprajenju, 418 lubjenjow a 138 dźakpraženjow. Za lthonſke towařſtvo je ſo nawdało 22 m. 78 p.; za towařſtvo ſwj. Józefa 14 m. 63 p.; Wožoho rowa 23 m. 6 p.; za khude dźeći 3 m. 80 p. za Bonifacijowje towařſtvo 7 m. 57 p.; za ſwj. wótea 6 m.

3 Kulowa. We zaúdzonym lécze 1877 je ſo we Kulowſkej woſadže narodžiło: 88 hólczatow a 64 hólczatow, hromadže 152 dźeći. Z měſta běchu 86, ze wſow a zwonka woſady 66 dźeći. Mjez nimi ſu 3 porcy dwójnikow a 4 njemandželſke dźeći. 1877 je ſo 7 dźeći wjac y narodžiło hač 1876. — Wumrjeli ſu: we měſcze 33 muſkich, 35 žónſkich, na wſach 20 muſkich, 15 žónſkich woſobow, we cykej woſadže 53 muſkich, 50 žónſkich, hromadže 103 čłowjekow, 14 woſobow wjac y hač we lécze 1876. Narodženyh je 49 wjac y hač wotemrjetyh. Mjez wotemrjetymi je 51 wotroščenyh a 52 dźeći niže 14 lět. Najſtarſchi muž bě wudowc a wuměnkar Jurij Rekuſcha we Kulowcu, ſtary 80 lět 8 měſacow; najſtarſcha žona bě wudowa Kryſtiana Weiſbachowa we Kulowje, ſtara 88 lět 7 měſacow. Na khoroczi „tiſus“ je jich wumrjelo 9 woſobow, pſchěz panjenjo z woza jena žona, we rěcy Ğalschtrowje je ſo zatepilo jene dźećo, 1 lěto 10 měſacow stare. — Wěrowanyh mandželſtwow bě 38 (20 mandželſtwow mjenje hač wloni), pſchipowjedanyh 41. Civilne a njecyrkwinſke mandželſtvo njeje žane było, runje kaž wloni. — Do Marijnoho arcbratſtwa ſwj. rózarija buch 85, do bratſtwa ſwj. ſkapulira 19 zapisani. — Pſchi cyrkwinſkich kolektach je ſo ſkladowało za cyrkwoje, ſchule a khudobu 201 marow 35 pjenježtow (mjez nimi je 75 marow jubilejſtoho wopora za ſwj. Wótea we Romje a 80 marow za wotrowſkich wotpalenyh). — Swjatyh woprawjenjow bě wjac y hač 10,000.

3 Lipſka. Na měſto emerit. ſuperiora a ſararja k. B. Schlegela, kotryž hižo dlějši čas čzežy khory w Salcburku pſchěbywa, je k nam cwiſkawſki k. ſarar R. P. Will pſchicžahnył. Knj. administrator Józef Suhr pak je do Cwiſkawy za ſararja pſchicžohł. Dotalny druhi kaplan w Lipſku, k. R. Ğalm, bu tam za přenjoho pomjenowany.

Ze wschoho swěta.

Němska. Krafowskomu „Czasej“ so pišče, zo Bismark jenož pod tym ěnjenjom chce zasy swoje zastojnstwo nastupić, budža-li wotstronjeni wot kralowstoho dworu: křěžorka, kotraž je zjawnje napscheczo kulturnomu wojowanju; potom generalowje adjutanty: wjerch Anton Radziwiłł a baron Loe a družy. Hacz křěžor tať twjerdy mumenjenjam so podwoli, tola k wěrje podobne njeje.

158,000 podpisow ma próstwa prusko-schlezynskich katolikow na křěžora Wylema, w kotrejž žadaj, zo by w katolskich škulach křesćanste rozwučenje wostajene bylo bjez pschiróčenja katolskomu duchownstwu a zo bychu kědžbu na tute šcule jenož cži katolscy měli, kottiz wot katolskeje cyrkwe k tomu połnomóc maju. — Rozemi so, zo wotpokazani budža, ale tale próstwa swědeči tola wo raznosěči katolskich staršich w Schlezynskej.

Francózska. Mat-Mahon je so republikanscy zmyslenej wjetšinyje drugeje komory francózskeho sejma podwolil a skónčujuje tola tež republikanscy zmyslenych ministrow postajil. Ze drje to jara njerady činił, ale z kóždym dnjom bóle k tomu so zwuczuje. To je skónčujuje tež najlěpje, pschetož kraj by jenož škodował a Mat-Mahon sam njeby žanoho dobytka měl, hdy by pschi swojej woli wobstał.

Italska. Wóh je nutrne modlitwy milionow katolikow wuslyšchał, pschetož swj. Wóte nad wschě wozakowanjo zas na strowosěči pschibywa. Ž nohow jomu wjac njeběži, rheumatiske bolosće su popusćezile, kašhel je so tu khwilu zhubil a močy Pia IX. pschibjeraju. Somu je so wosšerwjacy spar wrócił. Něotre dny spi Soho Swjatosč cyłu nóc, njezawołajo swojoho služobnika, kotryž w póblanstej komorje wachuje. Nětko hišće Pius IX. so nje-pschěhodzuje, ale wotpoczjuje cělý džen we khumšchtym stólcu, kiž bu jomu z Pariza pschipošłany. Wamž stanje na radu lékařow hatte, hdyž wjedro so porjeišči. Njetrjeba so wjac bojecz, zo joho khorosč bórzy zasy so zawróči.

Turkowska. Turcy maju mišosěžiwje sotry jara zańez hafo jandželow khorých. Sam sultan jich štutkowanjo khwali. Hišće bóle pať su wojacy z nimi zpokojom. Ze wschitkich turkowskich hojeńjom je tu khwilu beylerleyfa, w kotrejž mišosěžiwje sotry službu zastawaja, ta, hdyž khorým so najlěpje lubi. — Tak je w Turkowskej. A hdyž druhdže?

Rusko-turkowska wójna. Haczrunje w Botharskej sylna zhma knježi a wschě pucze ze sněhom su zawěte, tola tam dale so wojuje. Kaž so powjeda, Sulejman pašča swoje wójska z Botharskeje do Rumelie sczahuje a turkowske trojerdžizny Ruschczuk, Silistriju, Warnu a Schumno jich zbožu a njezbožu zawostaji. Mjedawno wobšadži ruski general Skobelew trojanški pschě-khod, pschěz kotryž droha wot Lowcza na Sopot k Płowdžiwu (k Žilipoplej) dže. Ž tym maju Rusowje nowu scěžku pschěz Balkan wotewrjem a móža

turkowske postajenje pola Schipti z boka nadpantycz. Twjerdżizna Widin nad Dunajom je ze wschędch stronow wot druhich turkowskich wójskow wotrzénjena. — Serbja su so tež do Turkow dali, a jich wotdżelenja zienocżichu so hižo z ruskimi a rumunskimi. Woni woblēhaju twjerdżiznu Nischu, dobychu pschekhód swj. Mikławšča, dale Ak-Balanku, Kurschumlju, wjetsche město Pirot, hdžez je na 15,000 křesczanow žiwych. Zene jich wotdżelenjo czechnje na drozy k Srjedcu (Sofiji), druge k Prischecinje. — Z Asie so pisa, zo Rusowje Erzerum dale a bóle ze swojimi wójskami wobdawaja. Muftar pašča spyta jim drje to zadżewacž, ale na nich wupóstane jěždnistwo storczy wschudžom na pschemóc a dyrbesche so do města wrócizč. Muftar je hižo w tajkej cžěsnoczi, zo najskerje tež druhoho „ghazi“ (dobyczerja) dóscžehnje wosud „ghazi“ Osmana.

Amerika. Dwaj protestantskej duchownaj z Ameriki, knj. Kesselär z New-Yorka a knj. Marsell z Baltimory wrócžeschtaj so 18. septembra w parizkej cyrkwi swjatoho Rocha do katolskeje cyrkwie. Z Parisa džěschtaj do Roma k swj. Wótczej a jomu zdžělischtaj, zo chcetaj na katolske duchownstwo studowacž, a dom so wrócžiwšchi w Americy hafo mišionaraj skutkowacž.

Schtyrjo najbohatschi ludžo na swěcže su Amerikan Mackey, Rothschild, Amerikan Jones a jendželski wójwoda z Westminstera. Sich kapitale wobnosča 1100, 800, 400, 320 millionow mark, jich kóždolětne dothody 55, 40, 20, 16 millionow mark.

Waležnosče najdohoho towarštwja.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 1—13. z Budyšćina: can. cap. senior Józef Hoffmann, can. cap. cantor Jakub Kuczant, can. cap. scholasticus Pětr Scholta, farat Michal Górnik, direktor Józef Dienst, kaplan Michal Róla, njeđelny přědat Józef Schünberner, katechet Jurij Nowak, registrator Jurij Wanda, Jan Nowak, Jan Bědka, Ğana Mróžec, Mikławšch Mionák, 14. frater Pantrac Gławšch z Briunna; 15. frater Jurij Jawork z Kumburka; 16. 17. z Drežďžan: Korla Domanja, Jan Bryl; 18. Jan Wels z Hrubjelcje; 19. Jan Duczman z Bozantec; 20. kaplan Jakub Skala z Ralbic; 21—24. z Konjec: Jakub Matka, Mikławšch Buf, Ğana Scholcžina (Zarjeńkowa), Jakub Wórnacž; 25—28. ze Schunowa: knježa hospoza Marja Rabec, Marja Tejškec, Mikławšch Rocho, Pětr Scholta; 29. hošćeněat Delencžka z Kufowa; 30. Ğajnt (Scholta) z Pancžic; 31—39. z Jawory: Mikławšch Wawrif, Mikławšch Jakubašch, Mikławšch Zarjeńt, Michal Čzorlich, Pětr Krawc, Mikławšch Krawc, Madlena Scholcžic, Michal Ğanusch, Pětr Bryl; 40. P. Benedikt Čheinowšty z Dšsegga; 41. Madlena Duczmanec z Budyšćina.

Doplacžili ju na lěto 1877: ff. 380. Ğana Žanichec z Budyšćina; 381—390. z Pazlic: Ğhata Schwejdžina, Jakub Krawcžit, Petr Walda, Pětr Wawrif, Jakub Kral, Jurij Ğórbaneč, Madlena Wojnarka, Jakub Žmij, Michal Wroblt, Michal Kubašch; 391—394. z Konjec: Michal Kocor, Michal Brěžan, Ğana Scholcžina, Mikławšch Lebza (Buf); 395—397. ze Schunowa: Marja Tejškec, Jakub Mróz, Pětr Brěžan; 398. Mikławšch Lebza z Nowostic; 399. Mikławšch Lebza z Kufowa; 400. mibúř Schlicšch ze Swinańnje; 401. Jakub Kral z Konjec; 402. Jakub Schwejda z Ralbic; 403. Marja Schwejdžina ze Schunowa; 404. P. Benedikt Čheinowšty z Dšsegga; 405. Wóřšchla Wjedričowa z Budyšćina.

Dobrowolne dary za towařstwo: ff. can. cap. senior Hoffmann 1 m. 50 p., can. cap. cantor Kuczant 2 m., can. cap. scholasticus Scholta 1 m., direktor Dienst 50 p., njeđželny předar Schönberner 25 p., katechet Nowak 25 p., Jan Duczman 1 m., P. Benedikt 48 p. + 8 p., Mikławř Mionk 50 p., Jana Jánichec 50 p.

Dary a daň za chrtej we Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daň wuczinješčaj: 34,132 mark 13 p.

Ƙ czeřejzi Bozej a ƙ ipomoženju duřchow su dale woprowali: ff. Ƙ. z Pěřec 3 m., pšez ƙ. kaplana Stalu 6 m., Jan Bryl z Drežďžan 6 m., kantor Michał Maž z Budyřčina 6 m., njemjenowane z Budyřčina 4 m. 50 p., hodowny wopor wotrowiřkoho knj. fararja J. Herrmanna 93 m. 80 p., Maria S. z Njebjeležic 3 m.

Gromadže: 34,254 mark 43 p.

Z nakladom našchoho towařstwa je wuřchol a pšchedawa so po 25 p. w expedicijach a pola klamarjow:

Krajan.

Katholřka protřka za Hornju Łuzicu

na lěto

1 8 7 8.

We wřchěch expedicijach „Pořola“ je na pšchedaň:

Nowa Jězusa winica.

Po rjedže Waldoweje winicy wobdžela a wudał

Jurij Luřčanski,

prášes serbskoho seminara w Brazju.

W najlěpřim pšychnym zwjazku a najlěpřej koži 5 markow, w koži ze zlotym řezkom 4 m. 75 p., w placže abo papjerje z kožanym ƙhrabjetom 4 m. 50 p., z barbjentym žolthym abo zelenym řezkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w naj- ƙróćichim cžaju zwjazki w šomocje a z drohotnyhmi zankami a wřchě druhe.

Ƙlowny šklad tutych knihow je pola **Jakuba Wjenki**, zwóřka tachantskeje chřtwje w Budyřčinje, kotromuž maja so tež wřchitke placženja za nje wotedawacž.

W expedicijach „Ƙ. Pořla“ su na wohladanjo a kóžde po 5 pjenjeřkach na pšchedaň:

Šwjeczatka ze serbskimi modlitwami.

Za kulowřku wořadu.

Wřchě serbske a němske modlitne knihi kaž tež protřki na lěto 1878 pšchedawa we **Kulowje** blizko fary **Ernst Weis.**

Wot něřka „Katholřki Pořol“ so do czeřejzenych wotebjetarjow njebjeležanřkeje wořady přeni a ƙceži řyđžeň kóždoho mēřaca hnydom po ƙemřchach rozdawa pola knj. **Herrmanna Kubascha**, klamarja a tjšcherja w Njebjeležicah.

Wuporjedženjo. W poslednim lětniku strona 228, rjadř 13. wot horjeřka ma mēřto 3030 toł. řičač 3036 toł.

Čiřchěž Š molerjec ƙnihcijchěđerňje we Budyřčinje.

(Tuto čiřto wopřichja 12 stronow.)

Katholicki Porok

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Płaći lětnje
na pósće a we knihárni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 2.

19. januara 1878.

Lětnik 16.

Porst Boži w stawiznach.

Někotryžkuli druhdy z hłowu wije a praji: „Kak to hišćeje skónczi, sčto z naš katholicich budže, sčto so nětko wscho njeczini!“ „Nicžo nowoho pod skóncem, wschitko je tu hižo bylo,“ tak rěka stare słowo. Stawizny su drje za mnohich, zo bychy z nich nicžo njenawukli; sčtóz pak strowej woczi we hłowje a wutrobu na prawym blaku ma, tomu stawizny žane ze sydom zygleni zamknjene knihi njejju, ale wuczerka, kiž nam praji: kaž je prjedy so stało, tak tež pschichodnje so zas stanje. Šhwilu je kža, njesprawnosć a namoc z wjercha a wscho dobre po zdacžu podleža. Šdžež pak je nuza najwjetscha, tam je Bóh ze swojej pomocu najbližichi. A runje tehdom, hdyž Belial měni, zo je na najwyschichi wjerch zaléžł a Šhrystusa a joho skutk za wschě čzasy k zemi porazył, runje tehdom pschetorhnje so mlha, skóncžko swjeczi zas rjenje na módrych njebiesach a cyrkwi stanje so zbóžnosć. Njepschecželjo drje měnja, zo je naše modlenjo a čžerpjenjo zhubjena próca, ale runje w tym mamy najšlylnišchu brón k swojomu wobaranju a najlěpschu wěstosć něhdušchoho dobyčza. Našcha wěc, to wěmy, je Boža, je Šhrystusowa wěc, kiž je praji: „helske mocy ju (cyrkei) njepschewinu“ a „hlejče, ja z wami wostanu hač do skóncženja swěta.“ Pětrowy čžołnik je drje na wichorjacych morju tohole žiwjenja sem a tam njetang, a žołny jón schwikaju, ale tón Knjez, kiž po zdacžu spi, zas stanje, a wichor so zlehne. Sčtóz Bóh je nasadžał, čžłowjecze ruki njewutorhaju, a někotryžkuli, kiž je na Pětrowu skatu hnał, je sej wo nju hłowu rozrazyl.

Z wjele pschitkadow, kotrež stawizny nam podawaju, jenož dwaj z nowišchoho čzasa wuzběhnu.

Ša nočju wobšchěrnje powjedacž, šchto je přěni Napoleon wšcho z bamžomaj Bjom VI. a Bjom VII. započzał, kať njechódnje z nimaj zatkhadžal. Ša čhu jow jenož z krótkosčju pokazacž na winy a škónčnje dopjelnjenje sudženjow Božich. Napoleon běšche so wjele njesprawnoščow napschecžo cyrkwi dopušchcžik, bamuž joho tohodla z cyrkwje wuzamkny. Z wopředka wón surowje jara so rozhněwa, potom pak k tomu so smějšech. Wón na swojoho pschirodnoho syna, Eugena, italskoho podkrała, pišasche: „Měni drje bamuž, zo potom mojim wojakam brónje z rukow wupadnu?“ Šchtož ludžom njemóžne so zezda, je Bohu móžno, a runje tele šlowo je so zjawuje dopjelniko, hdyž mjenujcy w lěcže 1812 w Ruskej francóžskim wojakam ze zymu brónje z rukow padachu.

Napoleon wróci so z wulkej špěschnosčju do Francóžskeje, zo by hišchcže junu swoje zbožo pola Wipška spytał. Tši dny tam wojowasche, ale bitwu pschěhra. Na to poddani jami tohole wulkoho kšěžora zesadžichu. A nětkišchcže tón džiw: w tysamym hrodže, za tysamym blidom, hdžez bě Napoleon lěto přjedy bamža z leščju a mocu pschinucžik, cyrkwinškoho kraja so wotrjec, tam dyrbjesche sam swoje zesadjenje podpisacž. Njepokaza so tu porst Boži? A bamuž? Wón z njewidžanym triumfom 24. meje 1814 do Roma cžehnjesche, pjecž lět po swojim zajecžju.

Napoleona póšlachu najpřjedy na kupu Elbu, a pozdžišcho, hdyž bě pola Waterloo posledni krócž zbity byť, na kupu Helenu, daloto nutška w njesměrnym morju, hdžez kšwile mějšech, swoje žiwjenje a pscheměnitosč wšchěch nazeušskich wěcow rozpominacž. Tu Napoleon te wuprajenu ščjini: „Zwada z bamžom je mi wjac zeschkodžeka, hacž njezbožowna wójna z Ruskej.“ Z bamžom njesmjesch so spytacž, hewak masch z tym cžinicž, kiž je joho k wjetčej cyrkwje stajik.

Ludwig Napoleon, tšecži toho mjena, we wšchěm po swojim wuju cžinjesch, wón dyrbjesch jomu pak tež w swojim kóncu podobny byčž. Wulke zbožo joho pschewodžesch, kaž doľho z bamžom nicžo cžinicž njemějšech. Wón Rusku a Awstrij zbi. By měnik, zo sej wón wosud swojoho wuja k wutrobje woznje; kóžde džěcžo by jomu prajicž mohło: „Wostaj bamža na pokoj, hewak so tebi zlé póndže.“ Ale ně, wón bě kaž zaslepjeny. Ša njetřebam wjele šlowow wo tym cžinicž — wšchaj je to hišchcže we wšchitkich wopominjecžju — kať je tónle horby kšěžor wójnu z Němcami započzał a bóržy haťo jaty na Wilhelmshöhi pola Kassela pschewywał. Wón ani šujecž statnoho wojaka na bitwischcžju wumrjecž njemějšech, ale pod nožemi lěkarjow wudychny swoju duschu. Wóh budž jomu mišosčjowy: wón je wjele zawinyť napschecžo cyrkwi, wón je swj. Wóteca italskim revolucionarom do rukow podak. Wón by hišchcže wjac napschecžo cyrkwi ščucžik, hdy by joho Wšchohomócný ze žiwjenja nje-wotwofak.

Mě-li ja mócnym teje zemje šchto prajicž, ja bych jim tu radu dať:

„Mjedóttńcje so žakbowanoho toho Knjeza. Wostajcje cyrkej, wostajcje bamža na potoj, herwał změjeczje z Bohom samym czinicž. Was budže toho žel, ale pschepozdže. Cyrkej a jeje hłowa, bamuž, staj we kóždym wojowanju dobyłoj. Budže traž pschichodnje hinak? Porst Boži pokazuje dže so zjawnje we wobdženju joho swjateje cyrkwie.“

Kulow, město a farška wosada.

XXIII.

1869 na 1. měrcu zawjedže so we kulowskej wosadze po biskopskim poruczenju nowa cyrkwinška targa, to rěka sadžba, we kotrejž so postaji, schtó a kať wjele so zapłaczič ma za kóždu cyrkwinšku službu. Pomjenowana cyrkwinška targa je wot knj. wrótklawstoho wječhbiskopa Hendricha Förstera na 26. septembra 1868 wudata a wot kralowskoho knježerstwa wobkruzena. We kulowskej wosadze, kotraž khuda je, zběha so wot duchownych zwjetšča jeno tšeczina tary.

1869 na 11. hapyrny swjećesche bamž Pius IX. swój 50lětny mješćniški jubilej a z nim jón sobuwjećesche cny katholicke swět z džaknym wjeselom. Tónle wažny bamžowy swjedžen bē wina, zo so na 6. junija 1869 we Khrósczicach na schuli pod wjedženjom knj. kapłana Michała Górnicka z Budyschyna serbska katholicka zhromadžizna wotdžerža, hdžej so 96 Serbow, a mjez nimi 6 duchownych a 2 wučerzej, zeidžechu a hdžej so postaji, zo so duchownym potrebnosčam Serbow zezady Khrósczic (nimale 400 katholicow) wotpomhacž, we Baczonju abo we Czornjecach nowa katholicka cyrkej natwaricž ma. Wuzwoli so twarški wubjeit, wuradžowachu so wustawki a na jenohłósnu próstwu pschinwa knj. kanonik Jakub Kucžanč z Budyschyna 21. decembra 1869 pschedschbstwo, knj. kapłan Michał Górnik pať bu pokladnik abo kassirar. Ze wschěch stronow woprowachu so dary za nowu serbsku cyrkej; tež na kšecziznach, kwasach, zhromadžiznach a wostarjach, kaž pschi processionach so składowasche. Přeni popor pschinjese k. kubler Jan Wólman z Czornec z 1000 tolerjemi; dale darichu: knjeni abtissina Edmunda May we Marijnej Swězdze 1000 toleri; knj. farar Jakub Welš z Wotrowa 500 tol.; knj. kanonik Jakub Kucžanč z Budyschyna 125 tol. a po 100 tolerjach: kłóschtyr Marijnoho Doła, Jakub Gróš z Mufnicy, Marja Koflina ze Swinańnje, Pětr Ryncž a Surij Robel z Baczonja, Mikławsch Robel z Czornec, wumjeńšak Jakub Wicžaz z Khrósczic, Jakub Libšch z Horijoho Hunjowa, wudowa Kocorowa z Kanec, Pětr Nowak z Kozarč a někotři njemjenowani; druzy, tež z cuzby, po 50 — 25 — 20 — 10 — 5 tolerjach a mjenje. Kulowška wosada składowasche 20 toleri a njeboha wudowa Marja Ryncžowa z Kulowa, wobžena Górnikec, 1877 wotkaza 100 markow (33¹/₃ tol.). Na kóncu lěta 1877 bē so za baczonšku cyrkej na darach lubosče we wschěm nahromadžiko wjacu hacž

11,377 toleri (34,132 marfow). Mlynski mištr Jurij Wawrif z Kanec dari f nowej cyrkwi hižom w lécze 1873 wulki zakladny kamjenj a kubler Jurij Nobel z Baczonja za 100 toleri kamjenjow. Dale darichu kamjenje a bindarje Zuscžanſki z Šetry, murjerſki mištr Bulant a Mětk z Kulowa.

We lécze 1877 knj. budyſki tachant biſkop Franc Bernert a duchowna wyſchnoſeč po dlěſchim wuradžowanju wuſudžiſhtaj, zo ma ſo nowa ſerbska katoľſka cyrkej we Baczonju natwarieč; f natwarjenju pač dyrbi ſo hiſčeje prjedy wot kralowſkoho ſakſkoho miniſterſtwa a wot kužiſkoho ſejma dowolnoſeč wuproſyč. Na 22. februara 1877 pſchijědžeſhtaj f. kubler Wagner ze Smolic, ſobuſtaw wubjerka, a krajny inžener Kanſt do Baczonja, zo byſhtaj areal ſchtyrjoch kórcow role, kotryž Smoľa, wudowa Zuscžanſcyna, Rebiſch, Delant, Scheweczik a baczonſka gmejna hafo twarſke měſtno darmo wotſtupili běchu,⁸³⁾ wuměrikoj a pſchidobnej cyrkwi wyſchnoſtne pſchidžělikoj. Tač bliže a bliže pſchiubže tón čas, kotrychž pobožna kľoſtrſka knježna we Marijnej Šwězbže, Michajla Madlena Koľlic (Šchoľžic) z Baczonja — rođžena 1790, kľoſtrſcya zdraſčžena 1816, zemrjeta 1845 — we ſwojim duchu do přědka wiđžala bē. Wona ſo kručje nadžijeſche twarženja cyrkwie we Baczonju a pſchihotowa z wulkej prócu hač do ſwojeje ſmjerčeje wſchelaſe cyrkwinſke draſty a potrebnocjeje za tule baczonſku cyrkej (Kath. Boſoľ, čžiſko 17, na ſtr. 132 z lēta 1869).

1869 kupi ſo we Kulowje z darow woſadnych f ſwjedženju Božoho čžeka nowy baldachin (tšěſhica) za 130 toleri. Přeni kaplan, knj. Saſub Wowčeč f, bē we woſadže ſtkadowanjo wuwjedf.

1869 we nočy wot 21. hač do 22. julija frany cuzy a njeznaty muž z bēlnjeje Ružich na pohrjebniſčezju pſchi farſkej cyrkwi w Kulowje a na nēmcžanſkim pucžu wot dweju železneju ſchijžow pozkocžane znamjo Zbóžnika.

1869 natwari kubler knjež Michal Čžorlich (Wicžaz) we Saworje, na kromje ſwojeje zahrody za 300 toleri nowu rjanu kapalku, kotraž bu na 19. oktobra wot kľoſtrſkoho f. propſta Dr. Khrjſtoſta Eiſelta woſwjećžena. Přjedawſcha drjewjana wojeſna kapalka je 120 lēt ſtara byla.

1870 jutrownicžku ſwjećžěſche f. Mikawſch Čžornač z Raľbic ſwój 50- lētny jubilej jako ſchijžer: bēſche 50 lēt doľho a bjez pſchetorhnenja z jutrownym ſchijžom z Raľbic do Kulowa rajtowač. We Kulowje pſchi wulkiſch cyrkwinych durjach, kiž z pletwn wobwěſchane bēchu, powita kulowſki ſarač z dwēmaj duchownymaj knjeza jubilara ze ſerbskej ryčžu, jomu zbožo pſchejo a ſerbskim bratram z raľbicžanſkeje woſady, kiž čžeſtnoho jubilara pſchewodžachu a po ſhwalobnym waſchnju přjedownikow f čžeſčji horjeſtanjenoho Zbóžnika ze ſwj. jutrownym ſchijžom kulowſki Boži dom wopytachu, wutrobny džaf prajo.

⁸³⁾ Wotſtupichu wot ſwojich ležomnoſečow Smoľa 139, Zuscžanſcyna 186, Rebiſch 146, Delant 95, Scheweczik 29 a baczonſka gmejna 20 kwadratnych abo pólnych prutow = 615 □prutow = 3 jutra 75 □prutow = 89₄₃ arow.

Na to poda farať jubilarej žlotu nuchawfu a žloty wěnc z čerwjnym ban-
cžikom, na kotrohož kónčžkomaj žloty kšchž a napis: „Žutry 1820—1870“
čžšchžžanej běšchže.

(Poftracžowanjo.)

Ž Lužich a Sakskeje.

Ž **Budyšhina.** Wjelezaslužbny muž, kotryž bjez nami hišchže njedawno
štkfowaschže, je 7. januara zemrjel — k. Karl Wolf, kantora a chorrektor pšchi
tachantskej cyrkwi, wušluženy wučer pšchi tachantskej schuli. Žomu pošwjeczamy
z džakownosče a pšhecželstwa ščžehowace pošmjertne wopomnjeczjo. — Njeboh
k. Wolf narodži so 3. julija 1808 we Wuhančžicach pola Kummakda hačo syn
Žurija W., rodženoho z Bajerškeje, škušownika pola k. z Roslic, a Madlency
rodženeje Krecžmarjec, Serbowki z Budyšhina. Žahe bu do Budyšhina daty,
žo by katolsku schulu wopytowal. Dofelž mějesche dobre dary a wosebje
dofelž kšmanosčž we musich pokazowaschže, daschtaj joho starschej drje na po-
hnuwanjo tachantskich duchownych na tehdom (1817) nowožakoženy krajnostawski
wučerški seminar w Budyšhiny, hžžžž wón 1824—27 swój kurs kšwalobnje
došnja. W tym čžaju běšche wón wosebje pilny wučžownik M. Bergta, přenjoho
wučerja hudžby na seminaru a kšwalenoho komponista (žestajowarja hudžby),
kotryž hačž do swojeje smjereče (1837) joho pšhecžel wosta. Žola nasch njeboh
Wolf njemóžesche, kaž sebi pšchejesche, tehdom w Budyšhiny měšto doštačž, ale
bu nazymu 1827 za wučerja w Kšrosčžicach postajeny. Žo swojim žadanju
wróči so 1830 zašy do Budyšhina na žjenocženu tachantsku schulu a bu po-
mociť na hudžbnym chorje tachantskeje cyrkwe. Šdžžž bu w l. 1836 nowa
schula natwaržena a lěpje žrjadowana, wobkšhowa wón wosebje špěwne hodžiny
w tachantskej schuli a běšche wučer wosebje tež za tak mjenowanu wjesnu
schulu, dofelž bě serbskeje rycže mócný. W lěče 1838 došta wot tachantskwa
titl kantora a wot februara 1851 bě tež woprawdžity rektor w tachantskej
cyrkwi, hačž runje officialnje tak njerěkasche. Žako wuštojný hudžbnik derje
žnaty bu wón w l. 1851 tež za wučerja na pišchčežele a za wučžbu wo žarmonii
na nowožakoženym katolskim wučerškim seminaru wuzwolony, kotrež měšto
wón wubjernje wobstara hačž do l. 1868, hžžžž je joho wobčežžnosče dla žtoži.
Wučer na tachantskej schuli wosta wón hačž do jutrow 1873. Žomoho
sakskeho schulskoho zakonja dla dyrbjesche so mjenujcy tachantska schula pšche-
štworicž; pšchetož nic jenož wjesni, ale tež kšhndži měšchžžanscy katolikowje
dyrbjachu pódla tachantskeje cyłodženiškeje schule prawo mēčž na wobštacžo po-
dženiškeje schule. Ž tym pšchesta tak mjenowana wjesna schula, kotraž bě po
narodnosčži ju wopytowachych džčžči wēžo serbska, bjez tym žo su w něčžičkej
podbženiškej džčžči jenož we hodžinach kšchšchžžanskeje wučžby po zakonju a po
naturškim prawje džželene, hačž runje je serbskim džčžžžom tež we druhich
wučžbnych pšchedmjetach serbski wučer najpšchijprawnišchi, samo tež za němšku rycž.

Hdyž běščeť z tymle pscheworzenjom schulskeť prjedy wjesnej klassy nětko bóle pschepjelnjenej, da so po 46lětněj wučerěskeť skužbje našch njeboh f. kantor penzionowacž a wobthowa jenož swoju cyrkwinšku skužbu. Tu wobstara wón ze swěrnošču a akuratnošču hiščeže na pschewjecžornym nyščporje nowoho lěta. Hewať zwjětscha strowy pobu wón nazymu 7 njeđzeli na wicž khoru, w adwencze zasť wotkhoru a nawjedowasche kaž hewať hodowne swjate dny cyrkwinšku hudžbu. Tola na spomnjonym pschewjecžoru wróczi so khorosč a pschinda so zahorjenje mozhow, tak nahle pschibjerace, zo dyrbjesche so doma wobstaracž. W pschitomonšči lubych swojich, mandželsteje Marije rodženeje Wornacžec z Klóštra, z kotrejž bu 1831 zwěrowany, a tšoch swojich džomkow, wndychny 7. januara swoju dušču popokbnju na poč dweju. — Njeboh f. Wolf bě swěrny wučer a wosebje tež woczehujeť tudomnych schulskich džěczi. Wón bě wustojny wjedžicžer cyrkwinškeje hudžby a je tež sam jenu „missu“, wšelake psalmy, mottetty a spěwy komponirowať. Sam bě lubowať chorala a je tohodla za někotre cyrkwije tež chorale porjedžať. Bjez druhim je tež 6 serbskich spěwow za schulste džěczi w l. 1850 zestajať a napisane hłosy serbskim wučerjam pschipsłak; jich text je w nowym prawopisu takle čisščezany: Spěwy za pěkne džěci. Dla swojoho bjezporočnoho žiwjenja, swojeje porjadnošče w kóždej swojich skužbow, dla swojeje kollegialnošče a pschecželnošče běšche wón wšchudžom čješčowany. Wosada žaruje we nim pschikladnoho katholicoho kšesčezana, joho swójba pať njezapomnitoho mandželkoho a nana. — Toho pohrjeb běšche 10. t. m. na Mikawšchu. Pschewodžerjom běšche jara wjele; duchownstwo, wučerěstwo wšchilich schulow, wšelake zastojnstwa a měščezanstwo bě derje zastupjene. Dvě klassy tachantskeje schule, cyły catholici seminar a wjele wosadnych bě na pschewodženju. Dofelž bě jara zyma a wětsik, poda so po pohrjebje, pschi kotrymž seminarisčzi spěwachu, do cyrkwi, hdžez běšche, sčtož hewať tudy ženje pschi pohrjebach njeje, pohrjebna ryč w tachantskeť cyrkwi. Knj. farať Hórnik wopominasche žiwjenje njeboh kantora a joho zasťužby na podkóžku słowow Młodrošče 5, 16: Sprawni budža wěcznje živi a pola Boha je jich myto. Šakle w novembri 1877 bě njebohi swój 50lětny skužbny jubilej swjeczil a pschipoznacžo z wudželenym kšchizom satiskoho zasťužbnoho rjada a z dobrymi pschecžemi mnohich pschecželow dóstať; ale sčto su wšchitke čžowjeste wuznamjenjenja a pschecža w pschirunanju z mytom, kotrej je wón ze swojim skutkowanjom a žiwjenjom pytať a kotrej Bóh pschez Daniela (12, 3) lubi prajicy: Kotsiž su mnohich we sprawnošči wučili, budža so swěcizčž kaž hwězdy stajnje a wěcznje. Wo tutym wopomnjecžu běšche Boža mišča, pschi kotrejž seminarisčzi pod nawjedowanjom f. wšchischoho wučerja Bergmanna rjenje spěwachu. My pať wobthowamy f. kantora Wolfa w dobrym wopomnjecžu a prajimy z cyrkwinškim zdychnjenjom: Knježe, daj jomu wěczny wotpocžin a wěczne swětko njech jomu swěczi!

M. H.

3 klóštra Marijnoho Dola. Šchtwórit, 10. januara, bě za našch

kłóštr waźny dzień. Na nim bęšcziej pšched 50 lětami hnadna knjeni abtissina Gabriela Maršchnerec (z Hajnspacha) a knjeźna priorca Pawla Mětec (z Kufowa) swjatu duchownu draftu dostalej. K swjedzenju bęchu so zeschli tšjo propštjo hornjołužifkich kłóšctrow: k. propšt Dr. theol. Jan Rhysofom Eisekt z Marijueje Hwězdy hafo nowopostajeny kłóšctrfki visitator, k. propšt Adalbert Anter z Lubanja a k. propšt Niward Röstler z Marijnoho Doła; toho runja kulowski knj. farań, duchowny radźiczeń J. Schneider, kotryž dopoľdnja w dzewjećich wulku Božu mšchu dzeržesche, a někotři druzy duchowni a swětni hofežo. Z blizka a z daloka dóstasčtej wysokodostojnej jubilačcy wutrobne zbožapschecza a częstne dary; knjeźna priorca Pawla, rodźena Serbowka, tež serbski pšchipis. Wóh luby knjez zdžerž wobej wjele zaslužbnej jubilačcy pšchi dobrej strowocze częła a dušche, zo byšctej hišcže doľho swoju duchownu skužbu k Božej częsczi, kaž k spomoženju kłóšctrfkich poddanow a wjele khudych z bohathym žohnowanjom zastawalej!

Z Štřósczic. Tu swjeczesche njedawno Michał Donat z Lejna ze swojej mandželškej Hanu rodž. Koflic z Wudworja swój dejmantny kwas. Wonaj staj w l. 1791 a 1796 narodženaj.

Z Kufowa. Žhromadźizna našchoho kafina, kotraž so 6. januara wotbu, bė berje wopytana a hačž do kónca praje wožiwjena. W njej žhonicmy, zo našche kafino tute časopisny dzerži: „Katholskoho Wóska“, „Lipu Serbsku“, „Wenoblatt“ a „Eichsfelder Volksblatt“, a zo je joho knihownja, loni založena, hižo hačž na 74 zwjazanych knih zrostka nimo wjele brožicrow a někotrych duplikatow. — W zańdženym lěcže je w kłóšctrfkej cyrkwi 10,871 wopranejow byto.

Ze wšchoho swěta.

Italška. Wiktora Emmanuela, italskoho krala, wjacny njeje. Wón wurje 9. januara na zahorjenje płucow a wosypicy (masry) po krótkej khoroseči, wobstarany ze wšchěmi swjatoščěmi urějachcy. Na bitwischězu, kotrež joho nana z tróna storceži, nastupi swoje knježenjo, a tehdom njeje jomu so džalo, zo z pomocu druhich kralowsku krónu zjenocženeje Italie dóstanje, a zo swjaty Rom swoje kralowske sydło njenowacž budže. Běšche zbožowny we wójnach — doľahny, šchtož jenož sebi pšchecž móžesche. Ale šchto su joho wójnny kšofschto- wale? Kač wjele kšchindow je cyrkwi nacžinjak? Wóh budž jomu hnadny a mitosčějwy!

Rusko-turkowska wójna. Ruske wójska waleja so pšchez Balkan do Rumelije; ale wobcžežnosče pšchethoda generala Gurka bęchu žalostnje wulke. Žyma bė 15 stupnjow R. a sněha hačž do pafa. Do lodu dyrbjachu wojacy šhodženki wurubacž, fanony rozebrač a z powjazami wot schtoma k schtomej pušc- czecž. Něhdže tydžen trajesche tajke džěko, ale płody bęchu bohate. Gurko na to jene turkowske wotdželenje po druhim zbi, a hdyž wo tym Turcy we Srjedcu (Sofiji) zaslyšchachu, częknychu, wostajšchi po sebi 1500 ranjenych a wjele cy-

roby. General Gurko czechujesche z hudzbu do Srjedca, a tak buchu Rusowje knjeza wo wschem wobhladanju bohateje krajiny. Nětko so strachowacz nje-
trebaju, zo cyroby njezměja, hdy bychu dunajske mosty na kručki schke. Ru-
sowje bliža so nětko Plowdžiweje (Filipoplej) a Drinopolej (Abrianoplej)
a to bjez wulkich zadzewkow, dokelž ruski general Nadeckij je po kručym wo-
jowanju cyłe schipkowiske wójsko Turkow — wjac dyžli 25,000 muži — jate
wzał. — Serbja dobychu waznu twjerdziznu Nisch ze 150 kanonami, a
Čžornohórcy antivaršfu citadellu.

Naležnosće našeho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 42.—46. z Budyšcina: Jurij Jakubasch, Jakub
Bjaršč, Jan Koplanski, kantor Michal Maj, Michal Cyž; 47. Michal Domsch z Bozantec;
48. Jakub Ržal z Bělczec; 49.—51. z Khróšćic: Jakub Jurk, Pětr Donat, Jurij Pjeh;
52. Marja Delanowa z Čžajec; 53. Michal Jarjeit z Pozdec; 54. Madlena Wicžazowa z
Prawocžic; 55. Ğaiža Čžumpjelina z Nuknicy; 56. Madlena Wólmanowa z Čžornec; 57. Ğaiža
Róšina z Kozarč; 58. Michal Wels z Něwsec; 59. Marja Pietaschowa na Židowje; 60. Pětr
Lebza z Raibic; 61. Michal Kschizant z Ğrubjelciz.

Doplacžichu na lěto 1877: ff. 406. Franc Měrezint z Bělczec; 407. Ğandrij
Mótko z Budyšcina; 408. Ğana Marja Schneiderowa z Džžžnikec; 409. Jan Čžorkič ze
Ždžerje; 410.—422. z Khróšćic: kapitan Jakub Šcholta, Jakub Šcholta, Michal Wawrik,
Ğana Wawrikowa, Jakub Škala, Jakub Jurk, Ğana Škalina, Michal Šchweida, Michal Kofla,
Michal Nuf, Michal Lufasch, Michal Golan, Jurij Herrmann; 423. Ğana Kudželic ze Stoll-
berka; 424.—427. z Jajenicy: Michal Ryncz, Marja Kralowa, Marja Nowatec, Michal
Šchotta; 428.—429. ze Smječžec: Michal Běta, Miklawš Ğennig; 430. Ğana Rašhporec z
Bacžonja; 431.—434. z Ğory: Miklawš Wrobl, Mlónikowa, Jakub Žynda, Miklawš Ru-
bica; 434.—437. z Kozarč: Madlena Kniječžowa, Jakub Serbin, Ğaiža Róšina; 438.—439.
z Ğastlawa: Ernst Leusch, Jan Knebel; 440. Jakub Póžer z Luščža; 441. M. B. z Wudworja;
442.—443. z Pozdec: Khata Pjehcec, Michal Jarjeit; 344.—445. z Noweje Wjejski: Marja
Mlónikowa, Michal Šchweida; 446. Marja Ğórbantec ze Sulšhec; 447. Jurij Sopa z Prawo-
cžic; 448.—450. z Nowoslic: Pětr Čžornak, Ğaiža Maujokowa, Madlena Cyžowa; 451.—456.
z Koflawa: Jakub Čžornak, Miklawš Ğicka, Michal Kjeffa, Madlena Kórcjenkowa, Madlena
Krawcowa, Michal Krawc; 457.—462. z Wotrowa: Jakub Buk, Pětr Čžumpjela, Michal
Bräuer, Jakub Šymant, Jakub Džžšlawf, Michal Bulant; 463. Marja Ğauffina z Krjepjec;
464.—465. z Róžanta: Pětr Lebza, Ğaiža Čžješlic; 466. Jakub Ščěrat z Nowodwora.

Na lěto 1876: ff. Michal Šcholta z Jajenicy; Jakub Žynda na Ğorje.

Na lěto 1875: M. Šč. z Ž.

Na lěto 1874: M. Šč. z Ž.

Dobrowolne dary za towařstwo: ff. Jurij Jakubasch 50 p., Jakub Bjaršč
50 p., Jan Koplanski 50 p., Ğana Marja Schneiderowa 50 p., Khata Pjehcec 50 p.

Dary a dań za chrtej we Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucžijnjechtaj: 34,254 mark 43 p.

K cžesčzi Wožej a f spomóženju dušchow su dale woprowali: pšchž f. kaplana Škala
12 m. (w poslednim cžisłe steji wopaki 6 m.); wot redakcie „Wennoblatt“ w Dřezžžžanach 2 m. 50 p.;
tužiški a fasski kupon w hromadže 12 m.

Ğromadže: 34,274 mark 93 p.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Płaći lětnje
na pósće a we knihárni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 3.

2. februara 1878.

Lětnik 16.

Kulow, město a farska wojada.

XXIII.

(Potrjećowanjo.)

1870 wotdzeržachu so we Budyschinje we serbskej cyrkwi přenje mejske pobožnosće.

1870 na 13. augusta staji so we Kulowje na wulki wołtar farskeje cyrkwy nowe rjane swjećo: „Swjateje Marije do njebies horjewzaczo“, kotraž wuschitna ruka knjeza schulskeho direktora Hendricha Ledźbora farskeje wosadže wobradžiła bě. Stary wołtarny wobraz, wot kulowskeho fararja Jakuba Čžeškeho wokoło lěta 1723 wobstarany, napojny so we cyrkwi wyske draštwuje.

1870 na 17. augusta wječor w 7 hodzinach pschibliža so k Kulowej mócnny wichor, němsti „Windhose“ mjenowany. Dvě čžežkej wóhnjobarbjeney mróčeli, jena wot wječora a druha wot pońdnja, kóžda ze swojim wětrom pschicěhnjo, zetkašchtej so pschi kłóschtrskich hatach, schtwórcž hodžiny wot Kulowa zdalenyh. Wobě mróčeli pocześhtej kaž dvě njespscheczelskej wójsitwje wojowacž a z dohom wječrěšče so lóft we džijim rejwanju po schtatnosći lifa (trichtra) wot zemje hacž k mróčelomaj. Wichor džěšče mjez Kulowcom a Kulowom hacž do brěškwowskeho lěsa. Na tych měštnach, hdžezž so wón rěki dótkny, woda do wysoka škušoli, shtomy so wukorjenichu, płoty so spowrócžichu, tšěchi so wotkrychu a we kłecžec młynje so hródbže a bróznja spowalichu. Srjedž wíchora lecžěšče shtom, kiž pschi měšcžanskim wulkim hacže dele padže. Pschěńdženjo wíchora trajěšče 5 minutow a mějěšče po wuschěri nimale

50 kroczele. Gdy by wichor na blizku kulowfsku cyrkej trzejch, by wón tórm a třeću spowalik.

1870 na 16. oktobra wotdżerża ł. biskop Ludwik Forwerk přenje katholicke kemsche we Lubiju, hđžež měšcežanska rada na próstwu katholicow cyrkwicžtu swjatoho Duchy mėšacžnje junkrócž ł tomu wotstupika bė. Nětk tam budyscy duchowni Božu škuzbu wobstaraja.

1868 na 8. novembra wošwjeczi so we Reichenawje (pola Žitawy) nowa rjana gothijska cyrkej, kotruz kłóschtr Marijneho Doła za 60,000 toleri natwarik bė.⁸⁴⁾ Na tymśamym dnju wotdżeržachu so we Hródku we delnej Łuzicy přenje katholicke kemsche we najatej stwė.⁸⁵⁾ Bonifaciufowe towarštwo (do kotrohož pokladnicy so tež dary serbskich wošadow wopruxa) kupi we Hródku twarške měštno ze zahrodu za 2200 toleri a natwari tam missionfsku křežu z kapalu a šchulu, kaž z farškim a wuczeřškim wobhđlenjom za 5000 tol. Missionfska křeža so na 27. augusta 1871 pschěz ł. arcmešchnika Floriana Birnbacha z Noweje Gale we pschitomnošczi 5 duchownych a mnohocho ludu z blizka a z dalosa swjatocžnje wošwjeczi. K nowotwarej dari kłóschtr Lubai 500 toleri a na nowu romfsko-katholicku šchulu, kotraž pał hišceže do žiwjenja stupika njeje, 12,000 šchěsnakow we rakuskich dańskich papjerach. Přeni hródkowski farar Wylem Lindner je bohuzel na 4. juliju 1877, 42 lėt stary, zemrjel a wupróznjena fara njemóže nětk po nowych pruskich zakonjach z romfsko-katholickim duchownym so wobšadžicž.

We Mužakowje połoži so na 5. meje 1870 zakladny kamjen noweje katholickeje cyrkweje, kotraž na 24. septembra 1873 pschěz ł. arcmešchnika Franca Hübnera z Bribuša wošwjecžena bu. K cyrkwinomu twarej darichu ł. wrótšlawski wjerchbiskop Hendrich Förster 4000 toleri, hollandski prync Wjedrich (wobšedzeř mužakowškocho knjejsstwa) 2000 tol., towarštwo swj. Bonifaciufa nahladne pschinoschfi. Nowa cyrkej je 86 stopow dołha a 41 stopow šchěroka; tórm ma 120 stopow. Wošada licži 400 dušchow; šchulskich džečzi je 75.

Wot 16. hacž do 21. junija 1871 swjeczěšche cykly kšchěscžanski swět 25lětny bamžowy jubilej swjatoho Wóica Piusa IX. Wot založenja swjateje cyrkweje a wot čzasa swjatoho Pětra, kotryž je 25 lět dołho přeni

⁸⁴⁾ Reichenawfska cyrkej, wot twarca Alexija Langerera we Wrótšlawje we gothijskim stylu ryšowana a wot profesjora Schramma we Žitawje massiwnje wuwjedžena, ma šchitatnošcž kšchizka, je 116 stopow dołha, 48 stopow šchěroka, 52 stopow wyšoka. Swězdny wjelb (kaž we kulowfskej cyrkwi) wotpoczjuje na 8 šchwiznych stolpach. Cyrkej ma 3 woltary a 10 wotkow; tórm je 206 stopow wyšoka.

⁸⁵⁾ Hródk je bohaty na fabrikach, kiž juknjany plat džełaja; katholicka wošada je so tam a we wotknošczi hacž na 300 dušchow pschisporika. Zich duchowne potrebnocše budju hacž dotal z Kulowa wobstarane, ale po čzasu so to wjacj njehodžešche: katholickoje we Hródku proščachu wo fararja a cyrkej. Přeni založ ł wuwjedženju tejele próštiny štkadže twičerški mištr Franc Bulant w Kulowje, kotryž ł najmanju stwy a ł wotdżerženju Božeje mschě 25 toleri woprowašche. Zdu za fararja (300 toleri na lět) jprěnja štkadowachu 10 knjenje we Grewenbrojchu pschit Wlachnje; wot lěta 1870 postičewošche Bonifaciufowe towarštwo fararjeje 400 toleri lětneje zdy.

hamž we Ronje byl, njeje hdy swět tajki swjedžen widzał. We Kulowje bě Boží dom nutška a wonka z pletwami a wěncami nanajrjeńšeho wudebjeny. Wulka Boža miška na 16. junija dżerżeske so z lewitami a Boże czěło wosta na wotstarju wustajene hacž do pjeczich popoľdnju, hdžež so litanije wot wšchtich Swjatyh spěwachu a so swj. požohnowanjo wudželi. Wjeczor illuminirowasche so na wšchěch hasach naschoho městacžka a běchu rjane wobrazy, transparenty a napišma we jasnej swětkiwosčezi widžecž. Pod zwonjenjom wšchtich zwonow, pod mócnym tšelenjom a z počkej hudžbu spěwasche so na torhošcžu dzakny tšerlusch Te Deum. Wšchi cyrkwinnych durjach bu za swjatoho Wótca, kiž wot njepscěczelow pschescžěhany a wurubjeny je, 24 toleri woprowane hako dar lubosčeje swěrnnych džečzi.

Bo hamžowym jubileju swjeczesche so njedzeli, na 18. junija 1871, měřski swjedžen k dzakprajenju, zo po žadlawej krawej wójnje mjez Němcami a Francózami zasj zloty měř do wótenoho kraja so wrócził je. Bo nyschporje pschewodžachu tšelcy a rjemjeslnikojo ze swojimi khorhojemi 150 wořadnych wojakow, kotrychž běchu knježny z wěncami debiše, z měščczansktimi zastojnikami we dolhim rjanyu czahu na tšelečnju, hdžež so hošcžowasche. Mjez tyni wojakami běchu dwaj czežcy ranjenaj a jedyn stary invalida z lěta 1813 (Mjercžin Micž z Kulowa), kotrohož jenicžki woženjeny syn (Surij Micž) we pošlenej francóžskej wójnje we lacarjecze wurjekl je.

Na swj. Bartromja, 24. augusta 1871, wotdžerža so we Khróscžicach pod wjedženjom k. fararja Michała Šórnika z Budyščina ludowa zhroma-
džizna. Nimale wšchitke serbske wořady běchu zastupjene; mjez pschitomnymi běchu sydnjo duchowni a tšjo wučerjo. Wobzankny so, katholicke bjesady abo kasina zaľožicž, we kotrychž móhlo so rozrncžowacž wo naležnosčach katholicich Serbow a katholickeje cyrkwie, kaž tež nawjedžitošcž we swětnych wěcach spěchowacž. Zaľožichu so: 1. ralbicžanske kasino we Łazku na 28. oktobra 1871 pod pschedydštwom k. kapłana Michała Kóle a mlynškoho miščtra Michała Kummera ze 57 sobustawami; 2. kulowske kasino na 19. novembra 1871 (wustawki kasina buchju wot kamjenškoho kralowskoho knježerstwa halle na 12. měřca 1872 wobkrućene) pod pschedydštwom mlynškoho miščtra Surija Wawrika z Kanec a Jakuba Wornacža ze Swinjarnje ze 60 sobustawami, (cžijami wudospoknjeja tež serbski cyrkwinški spěw we kľoštrskej cyrkwi Marijneje Šwězdny, pošćiczeja na 3 wulkich swj. dnjach a na narodnym dnju swj. Wótca tšudym jědž a maju knihownju); 3. jaseńczanske kasino na 14. januara 1874 pod pschedydštwom Šětra Kšchizanka z 33 sobustawami; 4. radwořske kasino na 2. februarja 1874 pod pschedydštwom k. kapłana Handrija Ducžmana a Surija Něčžki z 68 sobustawami.

1872 zaľoži so we Khróscžicach pschcz k. wučerja Jakuba Šjetascha serbske spěwarške towarštwu „Zednota“; we Budyščinje pak zawjedže so we katholickim džele tachantskeje cyrkwie swjecženjo z plunom abo gazom.

1872 na 27. oktobra, kermuschnu njedzelu, f. kanonik farar Jakub Barth we Khrósczicach swój 50lětny měšchniski jubilej jara swjatocznje swjeczešče we pschitomosceži knjeza biskopa Ludwika Forwerka a 10 duchownych. K. biskop dzerzešče pschi wuprjshenym wohtarju swjedzeńsku rycž, wulke za-
skuzby f. jubilara khalo a jomu wutrobne pschecža za časne a wěcžne zbožo wuprajo; potom poda wón f. jubilaraj myrtowy wěncžk na hłowu a podpjeru staroby, shtab ze swj. kschizom, do ruki. Po wschelakich modlitwach žohnowasche jubilar sam z wupschěstrjenymaj rukomaj zhromadženy lud a wošadu. Knjez jubilar stupi na klětku a přědowasche serbski z mócnym hłosom po słowje swj. pišma: „Ty dyrbišch pjeczčdžesate lěto swjeczicž“ (3. Mójz. 25, 10); po přědowanju měješče wón swjatocznu Božu mschu pschěd wustajenym Božim czětom a zaspěwa sfónčznje Te Deum. Pschi Božej mschi trjebachu so přeni krocž něotre woprowane swjedzeńske dary: drohotny, jara krasnje we Prazu wudžětaný kheluch (bě f. jubilar sam swojej farškej cyrkwi f. wopomnjecžu jubileja darik); židžane, ze zlotom wuschiwane rězwo (dar klóschtra Marijneje Šwězdy); slěborna a pozłoczana monštranca za Bože czěto (dar wošadnych); slěborne khandki (dar budyškich kanonikow); missale we pschynym zwjazku (dar 16 kužiškich duchownych). Hišćeže wjele druhich czěsnych darow, kaž tež káčonške, serbske a němške pschipišma wysokodostojny knjez dósta; mlóda knjeni Šana Herrmanowa z Khrósczic, rodžena Donatec, rjanu serbsku pěšnicžku, wot wotrowštokho f. fararja Jakuba Herrmana zestajenu, dušhjnje přědk-njeješče. Na farje a přjedny wobjeda pschepoda f. biskop jubilaraj rycžerški kschiz Albrechtštokho rjadu, kotryž jomu Soho Majestoczž kral Jan we pschipóznacžu joho došholětnych zaškuzbow wo cyrkej a kraj spožčik bě. Knjez Jakub Barth narodži so we Khrósczicach na 27. februara 1796, dósta na 22. oktobra 1822 měšchnisku swjeczinu, bě we Khrósczicach druhi a přeni kaplan a je tam wot lěta 1834 farar. Swoje shtudowanjo zapoczča wón we Kulowje a Nowej Cali a došonja je we Prazu. Bóh joho hišćeže wjele krasnych lět zdžerž pschi mocy a štrowoczje lubowanej khróscžanskej wošadže!

1872 na 10. novembra woběidžeshtaj we Dreždžanach šafski kral Jan a kralowna Amalija swój 50lětny mandželski jubilej. K tomu swje-
dženjej jimaj kužiške knjenje, zemjanske, měščežanske a wješne, pschěz knjeni generalowu z Monbé z Budyšchina kóžowu zastawu (španštu scžěnu) darichu, na kotrejž bě na 5 polach serbski kwasny czah z 12 kwasarjami a kwasarkami kumšhtnje wuschiwany a serbski napis šteješče: „A sy počal nětk žohnowac tón dom twojeho wotročka, zo by stajny był před tobu; přetož štož ty, knježe, požohnuješ, to je požohnowane wěcžne.“⁸⁶⁾

⁸⁶⁾ To su słowa krala Davida ze swj. pišma (1. kronikow XVII, 27; we lutherškej biblji XVIII, 27). Šdžž kral Jan we oktobrje 1873 we Šilnicu na šmjerež khorý ležesche, zložj w noč swojej wočji na tamón serbski napis a so prašesche, šcho tón napis znamuje. Dolež we hrodže ničto serbski njerozemješče, pišasche šušownik ždobom do Ku-
lowa a dósta tónšamy džen němške pschetoženjo.

Serbja ze sakskeje Łuzicy darichu lubowanomu kralej a joho knjeni mandželstej za čestny dar k zlotomu jubilejej slěbornu serbsku njewjestu we boreže a ze wschěmi podrobnoščemi po katholskim waschnju wupyschenu, kotraž zloty wěnc w rucy dźerži. Na podstawku su rōže hafo znamjenja lubošće a lužiski wopon z tym napisomom: „Jeju majestoscōmaj kralej Janoj a kralowni Amaliji k zlotemu kwasej 10. novembra 1872 strowo a zbožo přeja swěrne saksey Serbja. Slawa!“ Serbska deputacija: ff. Hórnik, Smoleć, Jakub z Budyschina, Wagner ze Smolic, Libsch z Hunjowa, Kofka z Khrósczic, Wawrif z Ranec, Czornich z Zawora, Kummer z Łazka, Keřk (Strauch) z Rodec, Hanowski z Budyschina, Pjetrasch ze Židowa, Albert z Rachtlowa, Smoła z Leschawy a Schrybar ze Stachowa, poda tónle dar wobimaj Majestoscōmaj na 8. novembra 1872 we kralowskim hrodže w Dreždžanach. Wjednik a rycznik deputacije bě k. kubler Keřk z Rodec hafo sejmski zapóslanc. Kral so wutrobnje podžakowa za wopokazanu lubošć a khwalesche wschitkich Serbow swěrne pschuwisnosć k kralowskej swójbje. Slěbornu njewjestu je drežďžanski dwórski zlotnik Wiganđ hafo blidowu nastawu za 500 toleri kumšchnje wudželať; tež su wot njeje fotografije wotewzate.

Na kóncu lěta 1871 płacžesche: kórc pschěncy 6 tol. 25 nřl.; rožki 4 tol. 20 nřl.; jecžmjenja 3 tol. 17½ nřl.; wowřa 2 tol. 2½ nřl.; jahłow 7 tol. 15 nřl.; hejduřche 6 tol. 17½ nřl.; łana butry 24 nřl. — na kóncu 1872 pak: kórc pschěncy 7 tol. 10 nřl.; rožki 4 tol. 25 nřl.; jecžmjenja 3 tol. 25 nřl.; wowřa 2 tol. 2½ nřl.; jahłow 7 tol.; hejduřche 6 tol. 15 nřl.; łana butry 25 nřl.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyschina.** Swjaty Franc ze Sales, genřski biskop, kiž 28. januara 1622 wumrje, mějesche wot Boha wosebity dar, wozjewjane wěrnosće bōžskeje mudrosće praje pōznacž a tež drubich ze słowom a piřmōm jasnje, kōždomu zrozeumljwe, pschepokazajo a spodobnje wucžicž, tak zo wjele joho česćowarjow hižo wot dołhich lět proschachu, zo by joho wopomnjećo w katholskej cyrkwi na wosebite waschnjo česćejene bylo. Tohodla kongregacia swjatyh ritow we zańdženym lěče swjatomu Wótcej bamžej Piej IX. jednōhłōsnje namjet staji, wón chcył swjatoho Franca ze Sales za cyrkwinřkoho wucžerja wuprajicž. To je Toho Swjatosć bamž Pius IX. 19. julija 1877 scžinił, a tajke wuprajenjo z brewom wot 16. novembra 1877 wschitkim biskopam a pschědstojicžerjam diocesow a cyrkwjow katholskoho křesćansřtwa zdželił. Nasch hnadny knjez biskop, Franc Bernert, je to zańdžemu njedželu sebi dowěrenym wěriwym ze wschěh kłětkow Łuzicy a Sakskeje wozjewicž dał.

3 **Budyschina.** Raž řtyřimny, wróći so P. Othmar Fischer, dołho-lětny kapłan w Marijnym Dole, přjedy tež w Marijneje Swězdže, do Czech

a faru w Klostergrabje na so wozmjje. P. Benedikt Chejnowský, kiž je hiščeže z Róžanta w dobrym wopomnjeczu, pschińdže do Marijneho Doła.

Ž Rabic.*) W zańdženym lécze je so w našej farškej wošadže narodžilo 50 dźěcčatow (14 wjac hač loni), mjez nimi 23 hólččatow a 27 hólččatow. — Zemrjelo je 33 wošobow (15 mužičkoho, 18 žónskoho splaha). — Pšchipowjedanych bu 16 porow, z kotrychž je so 7 porow pola naš wěrowašo. — Swjatyh woprawjenjow běšče 4420. — Tež w minjenym lécze starachu so pobožni wopytowarjo domu Božoho za joho wudebjenje a zdžerjenje. Najrjeńšcha pycha, kotruž našcha cyrkej w tymle lécze dósta, je rjany „fchižowy puč“, kotryž je wopytowarjam Róženczańskeje cyrkwje hiščeže w dobrym wopomnjeczu. Ze znatej wustojnosću a nješebničnosću je knjez škulski direktar Š. Ledžbor w škulowje tele swjeczata tak derje wobnowił, zo mohl je nětko štoro zas za nowe měč. Wěšče to radosč, hdyž našchu cyrkej runje na wjesotym wopyče huadnoho knjeza biskopa takle wudebjenu wuhladachmy! Tak bu nětko wutrobne žadanjo došich lět dopjelujene; njech so dopjelni tež nutrne pschjećo, zo by tónle fchižowy puč, ze hlyzami joho pobožnych čžešćowarjom a pošutnych hrěšnikow tak bohacze pokrjepjenu, tež pola naš tak horliwje a nutrne wot našchich wošadnych wopytowany był, kaž něhdy w Róžencze wot wobhdlerjom chyleje katholickeje wošadnosće! Šnadnomu knjejštwu pak, kotrež je nam jón darilo, knj. Ledžborej, kiž je jón tak lubošćiwje wobnowił a wšchěm dobročerjam, kotřiž štarosč za to pomhachu nješč, budž w mjenje našcheje cyrkwje wutrobne: Zaplačž Wóh tón šknjez! — Ž druhich mjeńšchich darow dycbi so wošobnje špomicž na rjany rub z čerwjenocho płatu za šhodženki wulłoho woštarja, wot někotrych dobročelkow wobštarany. Tež njechamy zamjeljeć, zo so hižo zas nowy dar za naš dom Boži pschihotuje: drohotne šwěcžniki na wulki woštar, kotrež maja so hašo wopomnik na žadny šwedžen biskopiłkoho jubileja našchoho Swj. Wótca wobštaradž. To wšcho dawa zwješelace šwědženjo wo woporniwosći našcheje nic najbohatscheje wošady.

Ž Zaseńcy. Njedželu 13. toho mējaca mējšeke katholicke kašino w Zaseńcy šwój šchtwórty zašoženški šwjedžen. Njany šal Zaseńčzańskoho hošćeniča běšče pschepjeljenu ze šobustawami a hošćemi, mjez kotrymiž buchň ff. duchowni kapłanaj Nowak a Šchołta z Šhrósčic, kapł. Walter z Worklec a kapł. Škala z Rabic, dale šhrósčzańske špěwaške towarštwó „Šednota“ a jara wjele žónšich a knježnow. Pšchedyda, knj. Šžěšla, wotewriwšchi žhromadžiznu z katholickim poštrowenjom poda krotki pschehlad wo nastacžu, rošćenju a pschibjeranju kath. kašina, kotrež tak zwješelace poštupy čžini, zo ma nětko hižo

*) Redaktor čžešćenych dopišowarjom naležnje prošň, wo to šo štaradž, zo buchň jich dopišň, nastawš a t. r. najpoždžišcho hač šrjedu pšchipošdnju w poštajenym tydženju w joho rucy byle; hewak w bližichim čžisle „Kath. Pošta“ štačž njemóža. Redaktorowe žaštojnikše džela a wšelake winy w čžiščežetni husto čžišče njemóžne ježžinja, na pošniške ššny džiwadž. Tak je šo tež z dopišami z Rabic, z Zaseńcy a t. d. měšo, kotrež redaktor pschěd dwēmaj njedželomaj šrjedu wječžor dósta, a tohodla hašle džensa tu šo wotežičžejane namafaju.

119 sobustawow. Na to powita pismawjedžer kafina, k. Nowak, zhromadžiznu z prawje pěneje basnju, w kotrejž tež najwažnišče zasady za wobstaczo a kčžem kafina wupraji. Knjež kapl. Walter pschinješe zhromadžiznje a kafinej dwoje zbožapscheczo: k nowomu lětu a k narodnomu dnju kafina, džakowasche so za jomu wopokazanu lubosč a rozloži dale wotpohladanjo a zaměr katholicich kafinow: poshljenjo katholickeho žiwjenja a zawjeselace zabawjenjo. Z horliwymi słowami pschejesche katholicemu towarštwu Bože žohnowanjo a napominasche sobustawy k wobstajnosći. Potom wozjewi pschedsycha listowne postrowjenja z Drežďžan, z Radworja, z Brunjowa a t. d. Z Kutowskeho a Kalbicžanskeho kafina běchu zastupjerjo pschitomni. Nětko wuspěwa „Sednota“ Piusowu hhuunu, na czož so knj. kapl. Skala wo wopacžnym a prawym postupju wupraji, kotryž wobsteji wo nadobnywacym katholicim žiwjenju; zarjadowanjo zjawnych naležnosćow a wuswobodzenjo swojeje cyrkwe wschať Boža pschedwidžomnosć sama wobstara. Knj. kapl. Šchořka poda tež lěta w jara zajimawej ryczi pscheglad najwažnišich podawkow z cykloho swěta. Pawzy mjez rycžemi buchu wot „Sednoty“ wupjelnjene z pěknymi a zajimawymi spěwami. Z wosebitej wjesokosću bu tež pschizwazaty pschednosć k. kapl. Nowaka, kiž rycžesche wo prócowanju kafinow za narodnosč. Rozloži, kak su wschelake narodnosče a rycže nastafe, kak cyrkej prócowanjo za rycž a narodnosč hač do wěšteje měry dowola, haj podpjera; pokaza, kak je wopacžne prócowanjo tych, kotřiž rycž a narodnosč slabichich potkoczuja, wuczenjo w cuzej rycži žadaja a t. d. A dofelž stej pola Serbow nabožnosč a narodnosč tak wuzcy zjenocženej, zo je jena z drugej podpjerana abo slabjena, pokaza tež za kafino jenicžti prawy pucž joho prócowanja serbsku rycž a dobre serbske waschnjo. Pschednosć běsche czim zajimawšchi, dofelž jón knj. Nowak ze wschelakimi dopokazmami podpjerasche. Tak miny so wjecžor we wužitnych rozwucženjach a wjesokym zabawjenju. Na zhromadneje wjecžeri wobdželi so něhdže 120 wosobow. — Njech kčžje, rosče a pschibjera w tak rjanej pschezjenošći tež dale kath. kafino w Safenicy, njech wobsteji, kaž knj. Walter praji, tak dołho hač budža tu katholicjo, njech spěchuje katholicke žiwjenjo w katholicim skutku so wopokazowace a njech so pschecy w nim dopjelnjene namaka pscheczo, kotrež pismawjedžer w swojej basni wupraji: „A serbski duch njech njewošabnje: Dha zbožowni my tudy smy!“

Z Konjec. Tudomne spěwarške towarštwow, pod wjedženjom knj. wuczerja Braunera, wotdžerža poslednju njedželu spěwarški swjedžen, na kotryž běchu wosebje někotři spěwarjo z Róžanta a wšelacy hosćo z blizka a daloka pschichli.

Z Łazka. Katholicka bjesada Kalbicžanskeje wosady we Łazku wozjewja, zo měšacžne zhromadžizny wjac njewotdžerži kóždu tšecžu njedželu měšaca, ale z wjacorych pschicžinow kóždu přenju njedželu, a pscheproschuje sobustawy a druhich derjezmyslenych katholicich Serbow k pilnomu wopytowanju zhromadžiznow.

pomjenowacź po prawom bamżej pŕchisťusťa. Sdyž dha bajerŕki kral biskopow swojoho kraja pomjenuje, wón to ze swojej mocu njećini, ale dofelž je jomu bamž tele prawo w l. 1818 wotstupik a pŕchepodať. Z kralowŕkim pomjenowanjom pať njeje tón duchowny hiŕcťe biskop; bamž joho haťle z pŕakonijaciju ŕ wyŕchŕchomu paŕtyrej ŕćini a biskopŕka ŕwjecźizna da jomu biskopŕku móc.

Italska. Swjaty Wótć je zas hubjenŕŕhi pobyt. Wón hiŕcťe leži, dofelž ŕtej joho nozy zacźeklej. Pŕŕhe joho žiwjenjo pať so bojecź njetrjeba.

Wo poslednich wofamifnjenjach krala Wiktora Emmanuela so piŕŕhe: „Sdyž kral swoju žadocź wupraji, zo chce doma woprajeny być, poda so dwórny kaplan Uzino ŕ fararjej pŕoŕŕho, zo by krala wuŕpowjedať. Dofelž pať bć kral z cyrkwoje wuzamfnyeny (hać runje nic z mjenom), ŕhwataŕŕhe ŕarať ŕ generalnomu wifarej, so wopraŕŕhecź, ŕŕto by mět ćzinicź. Wifar njebć doma. Joho zaŕtupnik Centi jědźeŕŕe hnydom do wafikana a ŕwj. Wótć da jomu bjez kumďzenja potŕěbuu poľnomóc. Tomu dha kral so wuŕpowjeda a bć zwólniwy, teź pŕŕhed ŕwěďkami swoju želnoć nad ŕŕchindami, cyrkwi nacźinjenymi, wuprajić. Sdyž ŕwěďki so zeńďeĕu, Wiktore Emmanuele hižo ryćećeź njeměďeŕŕe. — Potom Centi ŕwj. Wótćeĕ da powjeŕeź, zo so kralej jara zľ wjedźe. Pius IX., hľuboko hnyty, pōŕka hnydom do Quirinala monŕignora Martinelliho z japoŕŕtolskim poźohnowanjom. Me Martinelli njebu kralej pŕŕipuiŕcťeĕeny, kiź hiŕcťe na něfotre wofamifnjenja ŕ sebi pŕchindje a ze swojimi so rozźohnowa.“

Romy italski kral Humbert zľoži 19. januara pŕŕhed parlamentom pŕchisťahu na wuŕstawu. — Wón wozjewi swoje nastupjenjo na trón teź ŕwj. Wótćeĕ we jara poniźnym liŕeće. We naboženŕŕich pŕaŕŕhenjach a we ćŕeŕczenju Joho Swjatoŕeĕe chce ŕeĕěhowacź pŕchikad swojoho nana, kaź daľoťo so to wobujefe z joho prawami a winwatoŕeĕemi. — Zo je Humbert po ŕmjerczi swojoho nana kardinalej-wifarej 50,000 frankow (nórtow) ŕ rozďawanju mjez ŕhudyĕ dať, tónle joho ŕkutť je ŕwj. Wótćeĕ jara potŕóŕŕtowať.

Belgiŕka. Pŕjedawŕŕeĕej meĕikanskeĕe ŕhěźoreĕy, Charlocze, so jara hubjenje wjedźe. Tade njezboźowna wjeťchowka w poslednich měŕacach ŕurowje njemďrjeŕŕe a ľeťarjo wocźaľowachu jeje ŕmjercź. Něťko wŕŕě jeje mocy hľadajcy wotebjeraju a wboha ŕhora nadźija so ŕmjercze, kiź meľa ju wumozicź wot ćzerpjenjow, kotrymž je wot ľeta 1866 podćeĕinjena. Kaź je znate, wotbu ŕhěźorka Charlotta rozomćka, hdyž na paŕizŕkim dworje podarmo wo pomoc za swojoho mandźelŕŕoho pŕoŕŕeŕŕe. Wona tehdom do hľubokich ćzeĕŕŕich myŕli zaľadźe, kotrež po ŕhwili do dźiwjoho njemďrjenja wudyŕichu. Sdyž ŕhěźora Waga zaťeľichu, bć ŕhěźorka hižo swojoho něhdy tať hľnoho a zďěľanoho ducha ćziŕeĕe žhubika.

Spaniŕka. 23. januara bu z wulkeĕe ŕwjatoćźnoŕeĕu zwěrowany kral Alfonso z infantku Mercedes. Wójwoda z Montpensier da swojeĕe dźowcy 25 millionow frankow ŕobu a njeťraŕnje wjele diamantow a paŕlow.

Rusko-turkowska wojna. Wot dobyčja Srjedca (Sofije) bě Turkam wot Rusow rana za ranu zasadžena. Hizo je Błowdžiwo (Filipopol) a Drinopol (Adrianopol) ze 160,000 wobydlerjemi w ruskich rukach. Sam Bóh wě, čožohodla su Turcy Drinopol wopuščejili. Běšče hylnišeho wobtwjerdžene hač Błewno. Wobronjenje a wobtwjerdženje stejese knježerstwo hobrowsku sumnu 35 millionow frankow (nórtow) — a hlej, Drinopol bjez bitwy Rusam pschipany. Pola Drinopola móžachu Rusowje pozdžerženi byč, hač by turkowske wójsko so zaš zhromadžilo — ale nětko powaleja so Rusowje khroble dale. Sultan drje je poručik, zo bychu Konstantinopol hajili, zo by jón zakitako wójsko pola Čžurle (po najnowišchich powjesečach su Turcy hizu tež tele město wopuščejili) a Čžaladže pod nawjedowanjom Achmeda Čžuba a Muktara pašchow — ale to budže wšeho podarmo. W ščěrny polu nicžo njewusfuttuja.

Čžornohórny zmócnnychu so jedneje kupy we skaderskim jězoru a dobychu tam 4 kanony.

Serbja khwataju, zo bychu sebi po móžnosći najwjětšich kruč kraja podežisli, prjedy hač měr scžinjeny budže. Su hizu na Kosowym polu a po wšchem zdacžu so jim wšeho derje radži. Hdžykuli hdže žanu krajinu wot Turkow wupróznja, hnydom ju ze Serbskej zjenocža. Po najnowišchich powjesečach je serbski nawjedowar Deschjanin na pčininje Pětroweje hory Turkow dospoknje zbił. Tež město Kostendje, kotrež na krótki wječor wot Srjedca (Sofije) leži, su Serbja do swojeje mocy dóstali.

Grichiska je so stajnje do wójny hotowala, ale ženi za pjecu won sej njewěrika. Nětko, hdžj je pschiměr tač prajicy wěšty, nětko chce lud z mocu ministrow a krala donucič, zo bychu wójnu pschpowjeli. Zeńdžechu so z hromadami a rozbiču ministram wokna, a 10,000 ludži po hasach rejese. Bě straščno mjez nich stupič. Sam kral dyrbjese do nich so dacž a jich prosheč, zo bychu so změrnili.

Kaž so zda, běži wójna kóncej, wobzamknjenje pschiměra (Waffenstillstand) je blizko, měr móžny. W Kazanliku staj to mulki knjaz Mikławsch a Servec pašcha zryčaťoj, a w Drinopolu budže to podpísane (hač dotal njeje to hišče so stało). Rusowje Konstantinopol njewobsadža. Turcy nětk z Rusami so dobri cžinja a chcežja z nimi so zjenocič, na druhu Europu pať so hněwaja, prajicy, zo su Zendželčjenje ze swojim stajnym khablowanjom a džwinnym zadžerženjom, Awstrijcy ze swojim měrnym pschhladowanjom a Francozy ze swojim pschinuzowanym mjelčženjom wšchu doměru pola wysfeteje porty (tač turkowske knježerstwo so mjenuje) zhubili.

Amerika. Čžasy su tež jow, kač w Europje, jara hubjene. W New-Yorku je w tu khwilu 150,000 dželaczerjow bjez džěla a wjele młodych ludži bjez wěstohu postajena.

Asia. Wjele kšychiny nětko wot Armeniskeje, wšchať tam Rusowje

z Turkami so czepu. Ale tež bibliste stawizny powjedaju nam wot njeje, wsčas je tam hora Ararat, na kotrejž archa po potepjenju swěta stejo wosta. — Dženstniški džen je Armenijska do tšjoch dželow roztorhijena. Sedyn džel (Erivan) pschifskuscha Rusam wot l. 1827, drugi — najunjeišchi — Peršam a tšecži Turkam z hłownym městom Erzerum, kotrejž Rusowje w tu khowilu woblēhaju. — Armenijska je horaty, zymny kraj a něhdže wosom mėšacow ze snehom a lodom pokryty. — Douiske na wsach a w městach su kħudže twarjene. Šrjedž wsy je hródbž a hródbži su twarjenja z czerwjennyh kamjenjow abo z hlíny pschistajene, w kotrychž ludžo pschebuwaju. To woni cžinja, zo bychu wobydlenja cžopliške byke pschez paru, kotruž skót wudydhuje. — Turkowska Armenijska ma něhdže million wobhydleri. Wjestscha počojca z nich je mohamedanskeje wěry, mjenjšchu počojcu wuczinja kšesčezjenjo. Z wjestscha žiwja so tam ludžo z ratařstwom a wothladanjom skotu. Tola wustoja so Armeniŝcy tež na wudželanjo kħumschtnych wěcow a na wikowanjo. Mjez nimi je tež tójšcho katholicich kšesčezanow, kiž so ze swojej džekawosčzu wuznamjeninja. Armeniŝcy džerža kručje swoju narodnosčž, bħruje po wjele krajach rozpjěřcheni byli, a wobkħowaju z tym sebi swoje jednore žiwjenjo, swoju strowosčž a šprócnosčž. Přeni w kóždej armeniškej wsy je staršchi, „bėly brodatny“ mjenowany. Wulke šadla wołow a krumow pošicžejja Armeniŝkim na wsach nimale wschitko, sčtož potrebaju: drařtu a tež tepjenjo. Drjewo we cykej Armeniškej pobrachuje, za to pak štočži so wołacy a krumjacy hnoj k wosuschkam, sušchi so w lěcže a škuži potom k palenju.

T.

Maležnosče našeho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 62. Marja Grohmannowa ze Židowa; 63. Michal Kummer z Łazka; 64. Marja Kschizjanec z Wudychina; 65. Michal Kocor (Šolbit) ze Schunowa; 66.—67. z Kalbic: Ğana Brānerec, Jurij Ğur; 68. Madlena Paškec ze Schunowa; 69.—71. z Konjec: Ğakub Ğžornak (Rachel), Ğhata Kowarłowa, Michal Wofo; 72. Pětr Kurjat ze Schunowa; 73. Mikławš Scholta z Kóžanta; 74.—75. ze Serujan: Michal Lipič, Wóřičla Schömlowa; 76. Madlena Mikławšcyzna z Łazka; 77. Ğakub Šymank z Pančic; 78. P. Wencel Toišer w Marijnej Šwěždže; 79. Mikławš Krawčik z Ğawory; 80.—81. z Ğzemjerc: Ğan Müller, Ğan Mikławš Kral; 82. Ğandrij Ğuda z Ğornjeje Ğiuy; 83. P. Tadej Natuš w Marijnej Šwěždže; 84. kłamař Ğakub Ğlawš z Kóžanta; 85.—86. z Pěšec: Michal Kuba, Michal Mjehela; 87. Ğan Mětowski ze Štoneje Wóřčezje; 88. Ğakub Ğoffa z Dobroschic; 89.—91. z Ğhroščic: Mikławš Kral, Ğakub Wujelš, Ğan Domanja; 92. Madlena Budařka z Wóřkec; 93. Mikławš Wowežerł z Poždec; 94. Franc Ğerbrich z Wudwořja; 95. Madlena Riedlec z Ğóřow; 96. Ğan Nowak ze Stareje Ğyheličy; 97. Pětr Pjed z Ğžajec; 98. Michal Ğanka z Ğajecich; 99. Ğhata Nowotnowa z Pławocžic; 100. Ğakub Wolenš z Kóřčina; 101. Ğakub Lebža z Ğufnich; 102. Kral z Wětrowa; 103. Michal Šchemčik z Bacžonja; 104. Šymank z Noweje Wjestsji; 105. Šchewe z Bacžonja; 106. Ğanža Šipicžowa z Kozatec; 107. Mikławš Wrobl z Ğžornec; 108. Ğenš z Ğory; 109.—117. njemjenowani z Ğhroščanskeje wosady; 118. Madlena Šchpanec z Mašec; 119. Pětr Šymank z Wotrowa; 120.—124. z Kulowa: duchowny radžicžer šarař Franc Šchneider, kapłan Ğakub

Womceŕŕ, kapitan Pětr Lipicŕ, Michal Comaŕ, Jakub Hórnik; 125.—127. ŕ Kulowca: Jakub Maŕki, Marja Njefelina, Jakub Wawrij; 128.—130. ze Salowa: Michal Bala, Jan Haŕŕŕŕ, Jurij Czornaŕ; 131.—134. ze Sulŕŕec: Miklawŕŕ Wreŕzan, Jakub Kummer, Hana Matijeŕŕŕec, Marja Marŕowa (Nyczerina); 135. Michal Pjecŕka ŕ Dubhoŕca; 136.—137. ŕ Noweje Wŕy: Jan Scholta, Kŕata Marŕec; 138.—139. ŕ Nėmcow: Jakub Kral, Madlena Zurec; 140.—141. ŕ Dubrierka: Jakub Nowotnik, Jakub Ribŕŕ; 142. Wórŕŕla Nowotnikec ŕ Hóŕta; 143. Madlena Kóŕina ŕ Madŕlowa.

Dopiaccizhu na lėto 1877: ff. 467. Michal Kummer ŕ Łazka; 468. Michal Woŕo ŕ Konjec; 469. 470. ze Serujan: Michal Lipicŕ, Michal Schin; 471. Madlena Miklawŕŕŕcyna ŕ Łazka; 472. Kŕata Schczapanowa ŕ Dobroŕŕic; 473. Marja Krawcec ŕ Hrańcy; 474. rendant Michal Besser w Marijnej Hwėzdbŕe; 475. Žur ze Swinańuje; 476. Miklawŕŕ Hetaŕŕ ŕ Kanec; 477. Michal Pjecŕ ze Swinańuje; 478—482. ŕ Róŕzanta: klamaŕ Jakub Glawŕŕ, Miklawŕŕ Suchi, Michal Trenceŕ, Michal Žurŕ, Jakub Hórjenja; 483—486. ŕ Piŕŕec: Michal Kuba, Michal Manjoŕ, Pětr Scholta, Michal Mjehela; 487. Wórŕŕla Schreiberowa ŕ Dobroŕŕic; 488—490. ze Serujan: Miklawŕŕ Nyczer, Michal Kral, Madlena Herrmannowa; 491. Michal Wjedrich ze Smjeŕdbzaccje; 492. Jakub Žoŕka ŕ Hrańcy; 493. Jakub Scholta ŕ Hatow; 494—497. ŕ Nowoŕŕic: Jakub Serbin, Jurij Róŕler, Jakub Kilant, Miklawŕŕ Langa; 498—500. ŕ Kŕroŕŕic: Jan Nowaŕ, Michal Wawrik, Marja Bėrkowa; 501. 502. ŕ Jaŕeńcy: Marja Buŕec, Michal Janŕa; 503. Miklawŕŕ Womceŕŕ ŕ Poŕdec; 504. Miklawŕŕ Kocor ŕ Noweje Wjeŕŕi; 505. Pětr Žur ŕ Worflec; 505—507. njemjenowanaj ŕ kŕroŕŕjanŕŕe woŕady; 508. Miklawŕŕ Žóŕŕ ŕ Kŕoczinje; 509—512. ze Sulŕŕec: Marja Miklawŕŕŕcyna, Marja Marŕowa, Miklawŕŕ Franŕ, Pětr Paŕŕŕa; 513. Marja Welŕec ŕ Noweje Wŕy; 514. Pětr Žarjeńŕ ŕ Wŕyŕoŕe.

Dobrowolne dary ŕa towaŕŕŕwo: ff. Wórŕŕla Schómlowa 50 p., Žur 20 p., Jakub Serbin 50 p.

Darŕ a dań za chrŕej we Barzonju.

Nawdatŕ kapital a dotal nahromadzena dań wuczinjŕŕtaj: 34,274 marŕ 93 p.

K czjeŕŕi Woŕej a k ŕpomoŕzeńju duŕŕow ŕu dale woprowali: N. N. 1 m.

Gromadŕe: 34,275 marŕ 93 p.

ŕ nakladom naŕŕoŕo towaŕŕŕwa je wuŕŕol a pŕŕedawa ŕo po 25 p. w expedicijach a pola klamarjow:

Krajan.

Katholŕka proŕŕka za Hornju Łuzicu

na lėto

1 8 7 8.

We wŕŕeŕŕ expedicijach „Poŕŕta“ je na pŕŕedani:

Nowa ŕeŕusowa winica.

Po rjedŕe Waŕldoweje winicy wobdzėtal a wudaŕ

Jurij Luŕczanski,

prėŕeŕ ŕerbskoŕo ŕeminara w Praŕy.

W expedicijach „K. Póŕla“ ŕu na wohladanjo a kóŕŕe po 5 pjenjeŕŕach na pŕŕedani:

Swjeczatkka ze ŕerbskimi modlitwami.

Cŕiŕŕŕŕ ŕ molerjec kniŕicŕiŕŕŕeńje we Dubyŕŕinje.

(Tuto czŕiŕo wopŕŕŕija 12 ŕtronow.)

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 4.

16. februara 1878.

Lětnik 16.

Rasch swjaty Wótc

Bamž Pius IX.

Je so po Božej njewuslědnej radže shtwórtk, 7. februara, popoł-
dnuju $\frac{3}{4}$ na schěsč z bóžnje ze swěta minyl.

Wón je 85 lět žiwjenja, 58 měschništwa a 50 biskopstwa dopjelnił, psched 38 lětami dóstojnosć kardinala dóstał, 31 lět, dlěhe dyžli žadyn joho prjedownikow, starosć za pschecylnu cyrkej njesł. Wótc křesćanstwa, horco lubowany wot swojich džěczi, wysoko čěsćeny samo wot pschecziwnikow, je wón, tón sylny wojowar Rnjezowy, bitwy swjateje cyrkwje bił. Zeje dobyčžo widžecž njebě jomu popschat, ale jeje rozkěžew je widžak, a z krutym pschepokazanjom skónčěnoho dobyčža do wěčnosće woteškol.

Běše to zrudny čas, hdyž w Sinigagliji 13. meje 1792 hrabina Rhatrna swojomu mandželstomu, hrabi Mastai-Ferrettijej, najmlódšjoho synka porodži, kiž we swjatej křesćenicy mjeno Giovanni (San) dósta. Tehdom chcysche stary porjad w Europie rozpadnyč a tež swj. cyrkej sobu zahubicž. Mało měšacow po tymle porodže swjecěšche francoziska revolucija zajawšchi nježbožownoho krala Ludwika XVI. swój triumf. Pjecž lět bě hólcžec stary, hdyž Pia VI. z mocu z Roma wotwjedžechu; a hdyž Pia VII. do jaštwa sadžichu, stejěšche w přěnikch mlódženskich lětach. Z pušchčenym bamžom čěhnjesche 24. meje 1814 do wěčnoho města, kotrež hacž dotal hišće widžak njebě. Ze studowanjom, modlenjom a swětnym staranjom za syrotki Zaty Giovanniho (nana Jana)

minychu so jomu bližšče lëta; hãkle jutrownu sobotu 1819, hãžej bë Wõh joho wot padarweje khoroscze wustrowiã, bu na mëšchnika wuſwjećeny, a jutroiczktu dõtkny so w cyrkwi ſwj. japoſchtõlow Pëtra a Pawõla joho ruãa prëni krõcz czëla toho Rnjeza, kotrohož zaſtupnik tu na zemi nëhdy bycz mëjeſche.

Njewinowatej mkodoſczi pſchizamkny so njewoblaſowane mëšchniſtwo. We wiſchelafich zaſtojniſtwach, haõo zaſtaraczëŕ ſyrotkow Taty Giovanniho, haõo auditor chileniſkeje legacije, haõo pſchedſtejciczer wulkotneje hojejnje San Michele, haõo archibiſkop ſpoletſki, haõo biſkop imoſſki a haõo kardinal hrabja Maſtai piſchecy tõnſamõn woſta: pobožny, miſny, pſcheczëlniwy, pokorny, ſtupy napſcheczõ ſebi, rozbrõjer za ſwojich khubdych, njewuſtawacy horliwce za Wožu czëſczã a zbõžnoſczã duſchõw. Wõn mëjeſche pſcheczëwnikõw, tola paã nic jednoho njepſcheczëla, hdyž zhromadženi kardinalõwje joho, kiž ženje za czëſczu njeje ſtaã, 16. junija 1846 k najwyrſchſhej dõſtojnoſczi w Khrystuſõwõj cyrkwi powõlaõhu.

Z rozpadankõw, z kotrymiž prënja francozſka revolucija Europu pokrny, pozbëhny ſõ hamžõwſtwo, a pod tjiõmi hamžëmi knježëſche z wjetſcha mër a pokoj. Bë nimale, haõo byõhu mocy czmy czãkaſe, zo byõhu ſõ na najlëpſchõho a najnadõbniſchõho ze wiſchëch ſõ walicž mohõke. Hacž dotal bë Pius IX. zjawnõmu žiwjenju nazdala pſchihladõwaã, z doboõm paã widžëſche ſõ do wiõhora revolucije ſtorhjnjenõho. Wõfamitnjeõczko ſõ zëžda, haõo mëã wõn ſrjedžicžcõ z nowa narodženeje ſtaſkeje bycz, ale bõržy miõy ſõ zahõrjenjenjo njewõbſtajnoho ludu. Pius põzna, zo ma ludej k ſrëdkej, nic paã wjednikëj ſkužicž. Wõt tohole czãſa mëjeſche revolucija na nim ſwojõho najwjetſchõho pſcheczëwnika.

To paã bë za njõho jenož prënje pruhõwanjo, a na mërne lëta, kotrež jõmu, z Gaëty ſõ wrõcziwſchõmu, naſtaõhu, ſczëhõwaſche wony zrudny czãſ, w kotrymž te Crux de Cruce (kſiõiž ze kſiõiža) ſõ doſkõwnje dopjelni. W ſtawiznach je wjele czmõwyõch kopjenõw, ale taã mazane ſnadž žane njeje, hacž tamne, na kotrež je „itaſka jednoſcz“ ſpiſana. Wõbõtykanjo z pjenjezami, pſchecrada, žlamane ſluby, kraã, kotrohož Europa lëto wõt lëta mënje zaicž mëjeſche, kotrohož paã njekſchõhane zbožo pſchi wiſchëch zhubjenyõch bitwach tola k žãdanõmu kõncej dowjedže, francozſki kſëžõr, kotromuž bë hamuž haõo ſpoletſki archibiſkop ſwõbõdu, haj tež žiwjenjo zdžeržãã, a kiž z džãkõwnõcze za to trõn ſwojõho dobroczërja podrywãczõ pomhaſche: mohõ ſebi wobraz Pia IX. rjenſchi myſlicž hacž w tajkich wofoõnoſczãch? Na wiſchë hroženja a lubjenja je kõždy czãſ z hõrdym, krutym „në“ wõtmoõwjaã; cyrkwiõſti kraã je drje zhubiã, ale dõſtojnoſczã, czëſczã a pſchichõdnoſczã hamžõwſtwa zdžeržãã. Cavoura a Napoleõna III. je mrecž widžãã; a hdyž wõn, ze wiſchëch ſtronõw paã lubõwany paã hidžany, w watikanje knježëſche, bu Garibaldi ſmëã ludži, a Wiktor Emmanuel namãka w nowym hõwnym mëſczë prjedy njõho ſwõj row.

Zhubjenjo cyrkwinõho kraãa bë paã jenož jena krepka w kheluchõu czerpjenõw Pia IX. Wõn mëjeſche tež zëſlabjenjo nimale wiſchëch kaõhoſkich

narodow doživicž: Francozška bu pšchewinjena a hroznje sponižena, Spanišcy sami mjez sobu wojowachu, Pólsku železna pjašč Rusaŕ t zemi porazy, katolŕick Schwajcarow pšchescžéhachu protestantske kantony, Awstrija žalosčžesche pod njepšchezjednosčju swojich ludow, spaniške republiki pšchipołdnisheje Ameriki pšchétrachu jedyn krawawy pšchewróť po druhim, nimale wšchudžom buchn katolŕickych tysčeni, haj tež zjawnje potkóčženi. Z kóždom lětom nastawachu tonule šchědžiwceje nowe a wjetšche horja, a na wšchěm posledku mějesche bolosčž, pola sebje němŕickich biskopow widžecž, kotřiž w mjezach nowoho křěžurŕstwa dlěhe pšchewyć pať njemóžachu pať njesujedžachu.

Bišchecy tola pať njeje jomu wutroba spadnyła. Spominajo na čžerpjenja swj. cyrkwoje wón kóždy křóčž skónčžici: A wona tola dobudže! Ženje njeje wołanju: Knježe, pomhaj nam, my zahinjemy! slubjenje pobrachowať: Tón knjež naš wumóži. Wě dha jenicžcy slubjenje našchoho Žbóžnika, zo helŕste mocy cyrkej njepšchewinu, kotrež jomu tajku dowěru doda? Zawěscžje nic! Kufa Boža drje rany žbije, ale je tež zahoji. Kaž cyrkej w 16. lěťstotěťku na tamnej stronje morja zas nabu, šchtož bě w Europje wotbyła, tak tež džensa wosřjedž wšchěch štrachnosčžow, kotrež katolŕickim ludam hrozja, tola katolŕstwo hacž na najrjerišcho rozkčžewa. W Žendželskej je cyrkwinŕski porjad zas zawjedženy, w Šhottŕskej pšchihotowany, w połnóćnej Americy a w Australiji wutwarjeny, wšchudžom pohanam swj. scženio so přěduje, wjele tysacow je w poslednich lěťdžesatkach wjesole powjestwo pšchiwzalo, a biskopja stutkuju něť na wjele městach, hđžež bě pšched řŕichyži lěťami lědma noha missionara štipika. We wšchěch swětowych džělach bu dobre řymjo wuřywane a Bóh je jomu žohnowanjo dať. Šdy tež je zacžuwawjo jednosčžje tak řylne byťo, kaž džensa we wobšchěrnym kraleŕtwe swj. cyrkwoje? Wo řtach biskopja ř proham řwjateju japoschtołow řhwatachu, hđyž bamž jich porwola. Woni buchu bóle a bóle jena wutroba a duřcha, a hđyž w čžasu watikanřkoho koncila našchi pšchecžiwnicy rozřchčžěpjenje do swěťa trubjachu, jich juřtawjo bě podarmo: nic jedyn čžłóť njewupadže ze swěť wopřchimacoho řjecžaza. A kaž pařtyrjo, tak řtadla. Wlaťo hđy je Řom tak podwolnje za řřjedžisččžo katolŕickoho swěťa pšchipožnaty byť, maťo hđy je duřch lubosčžje a woporniwosčžje móćniřcho wuřtupowať, hacž w našchich dnach. Řunje w lěťach powřchittomnoho wojowanja je móć cyrkwoje rořtla, a hđy by wona zańčž mohla, wona by z čželčžju, swoju móć na wšchě řtrony rozwiřšchi zahinjyla. Tónle wopor pať njeje podarmo pšchinjeseňy. Šłowo, kotrež je Pius IX. 17. meje 1877 němřkim pučžowarjam prajil, so dopjelni: „Cyrkej je řtwarjena na řkaľu, kotraž řo bojecž njetryjeba, zo budže řpowalena. Křucže tale řkaľa řteji, křucže cyrkej, kotraž řtajnje dóřtawno řo čžini nowyř, nadobnyř požohnowanjom swojoho žaľožerja.“

Žedyn z najwjetřchich pšchecžiwnikow njeboh bamža je sebje junu najbóle hibžanoho muža w chřej Europje mjenowať; Řia IX. pať řměny najbóle lubowanoho muža mjenowacž. Bamž je wón byť w prawym rozomje

tohole słowa: nic jenož wječch, ale tež wótc křešćanstwa. My smy z nim rjane dny dožiwili, hdyž wón pjeczďžesatlětny jubilej swojoho měšchniwa a biskopstwa swjećeske a lěta swjatoho Pětra pšchecroči, a tu zahorjena lubošć joho dźěczi do jasnych płómjenjow wubuchny. Hdyž w audijencach joho pokhilena schtatknošč so pozběhny a joho miłe wóczko so swěćeske, hdyž tónle schědžiny muž swój hort wotewri k słowam dźakownosće, lubošće a tróšhta, potom něcotromužkuli wóczku slyža so wukradny, kotrež hižo dawno slyžow njeznajeske. Mnogy su joho hafo bamža hidželi, nihto pak njezamóh na njoho hafo čłowjeka zlé rycjeć; a samo do najhóršich hanjenjow měškeske so nimale pšchecy čješćownosć a sobuželnosć z joho hótkim wosudom.

Bamž je nětk morny a pjecz swětowych dźělow wocžakuje wotmoškwenjo na praschenjo: Šhto budže joho nastupnik? Wšchě hndanjo by prózne bylo; jene my wěmy: ruka, křž je njeboh bamža zakitowala, budže tež nowoho pokhlynjec a wodžic, dóžž čzma pšchod swětkom njerozenidže.

Kulow, město a farska wofada.

XXIV.

Serbski lud je pobožny lud. Swoju bohuljubownosć wopokaznja Serbja tež z tym, zo so rad do cyrkwinšich bratstwow zapisacž dadža a z tym wěste duchowne winowatosće, paczerje, poščzenjo, jakmožnydawanjo na so bjeru. Najwofobnišce bratstwa we serbskim kraju su: arcbratstwo swj. rózarija k čješći Žězusa a joho swj. Maczerje w Kulowje z lěta 1672; bratstwo swj. martrarja Wostijana za wotwobroczenjo strašnych khorosćow w Kulowje a Khróscžicach z lěta 1700; bratstwo Žězusowoho smjertnoho styska k wuproschenju zbóžnje smjerće we Kadworju z lěta 1768; bratstwo swj. arcjandžela Michala k podpjeranju wurubjenoho swjatoho wótea a bamža z lěta 1861 we wšchěch serbskich wofadach.

Wjele pobožnych Serbow požadowaše tež bratstwo swj. škapulira we serbskej wofadže, pšchetož šchtóž do tohole bratstwa zastupicž chychke, dyrbeske so do njoho we cuzbje, we Wostrowcu abo we Čžechach, zapisacž dacž.

Z dowolenjom swj. japoschtókskoho stoła, kaž z dowolenjom najwyschichoho přědkštejerja duchownoho rjadu Karmelitarow we Romje a wrótskawstoho knjeza biskopa založi so na swj. dnju Marijnoho do njebjes wzacža, na 15. augusta 1868, we farskej cyrkwi we Kulowje bratstwo brunnoho škapulira k čješći swjateje Maczerje Božeje.

Škapulir je mała wołnjana draščicžka, kotraž z ramjenjow na wotrobu a křhibjet delewisa a so spody wšchědneje drašty nošy. Ze škapulitrom chcemy Žězusa a swj. Macž Božu čješćowacž, wón nam stajnje pšchizwate duchowne winowatosće naspomina; škapulir je tak rjec znamjo Křstusowoho křhižja. Tohodla ma so škapulir kóždy čas nošecž, wodnjo a w nočy, we khorosći a wofobnje we smjertnej hodžinje. Přeni škapulir dyrbišch dóstacž

z ruki męschnika, kotryž ma móc a dowolność, jón swjeczić a podać; wšchě dalsche skapuliry, hdyž přeni je roztorhany, móžesch sebi sam wobwjeschecź. Bratstwo swj. skapulira sobustawam žane wobcześnieńcze njenakładže; su jenoj winowaczi, skapulir nosyć a we swojim powołanju křesćizjanske, póccziwe žiwjenje wjesć; tež móža so trjedu a sobotu mjasajědže zdžerzecz, tola pschikazane to njeje. Bratstwo swj. skapulira je bohaty pokład duchownych hnadow a mnohich wotpuškow za žiwych a wotemrjetych. We Kulowje je farar stajny přědkstejer bratstwa, ma dowolność, bratrow a sotry do bratstwa pschizwazac a zapisac, skapuliry woswjeczic a wobwjeschec; tež móže wón móc, woswjeczene skapuliry wobwjeschec, druhim duchownym podać. Słowny swjedžen swj. skapulira so wobenědže na 16. junija abo njedźelu po nim. We Kulowje so skapuliry a paczerki swjatoczne woswjecza na swjedzenju swjatoho rózarija (přenju a druhu njedźelu oktobra) na Marijnym wotstarju.

1868 na dnju swj. Michala (29. septembra) pschipóskachu Serbja z katolskich wosadow we Budyschinje, Kulowje, Khrósczicach, Njebjelczicach, Radworju, Rabicach a Wotrowje swjatomu wótczej bamžej Piuskej IX. 1016 toleri hašo Pětrowym pjenježk ze serbskim a łacjonskim listom. Bamž so na 18. novembra 1868 pišnje pschěz k. biskopa Ludwika Forwerka luboznje podžakowa a wudžěli serbskomu ludej swj. japošchtoliske žohnowanjo. Darniwosć a pobožnosć mólicžtoho serbskoho ludu so we francozskich a italskich nowinach wulcy khwalesche; Miklawš Mětk, pomjenowany Truc z Kufowa, kotryž tehdy we Parisu hašo wojnatški mišchtr pschěbnywasche⁸⁷), je nastupace czisło francozskich nowin „Le Monde“ (wot 5. novembra 1868) do kłóschtra Marijneje Swěždy póskał.

(Pstracžowanjo.)

⁸⁷) Miklawš Mětk (Truc) dyrbesche we wójnje 1871 Paris wopušczic a ma ušk wóznu fabritu we Koburgu w Thüringstaj.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyschina.** Za njeboh swj. Wóta Pia IX. bu wczera (15. februara) we wšchěch cyrkwach Łuzicy a Sakskeje swjatoczne requiem džeržane. Po wufazanju duchowneje wyschnosće swjeczi so pschichodnu póněželu, 18. februara, wšchudžom wulka Boža mšcha pro eligendo Pontifice — za zbožowne wuzwolenjo nowoho bamža.

3 **Budyschina.** W poslenich lětach buch w Sakskej něotre nowe zakonje wudate, kotrej w cyrkwi a schuli wšchelate pscheměnenja zawjedzechu. Z nowym lětom płacža zasj nowe zakoniske postajenja a tohodla je pschiskušnosć našchoho časopisa, zo tež je rozestaja. Nowy zakon dce, zo bychu duchowni a družu cyrkwinšych skuzownicy (wšchěch wěrywuznacžom) kóžde lěto wěšte do-škody abo fixaciju měli pschi křczenjach, nutšwjedženjach, pschipomjedanjach, wěrowanjach, domawobstaranjach (hdžez so za to płaczi), dobroprošchenjo, po-

hrjebach, kaž tež za wopory a wěšte attesty. Tełe wěšte dołhody dyrbja so dotalnych dawkow abo woporow pschi tychsamych skutkowanjach duchownoho cyrkwinskich słužownikow nahromadzić po dotalnej měrje abo po nowych postajenjach pschi zawjedženju tohole zakonja z wuwzaćom kšćenjow w cyrkwi, präsenticiskich pišmow, pschpowjedanjow a wěrowanjow po agendźe (t. r. bjeze wschěch swjatocžnosćow); pschetož za tute schtyri wěcy dawa sakski kraj wschěm wosadom zarunanjo. Tute schtyri wěcy su potajkim wschudžom bjez płaczenja; tež za jednory pohrjeb, pschi kotrymž je duchowny bjez schule, tajcy nicžo njeplacža, kotřiž móža swoju kšudobu z attestom dopokazacž. Z cyrkwinskich attestow su jenož te darmo, kiž so přenirócž wustajeja a pschi tym akty, wot 1. januara 1876 sem dołonjane, nastupaja; wobswědčzenja prjedawschich aktow a dwójcy wustajene so płacža po marcy a krotke wuczahi po 50 p. Wschitke druge dawki a wopory dale wobsteja, a so po postajenych tagach, skoro w kóždej wosadźe wschelatich, dawaja; tola njesmě je ani za sebje ani za wuczěrja a druhich pódla skutkowacych nětko duchowny nutschracž abo kassirowacž z wuwzaćom tych skutkowanjow, kiž njejsu fixirowane, kaž kemsche, wopominanja, pohrjebne města atd. Tełe kassirowanja ma w kóždej wosadźe wobkruczeny a płaczeny pokladnik abo běrka (Stolgebühreneinehmer), a tutón, kotryž sam cyrkwiniski słužownik bycž njesmě, płacži potom duchownym a cyrkwiniskim słužownikam po terminach fixaciju. Schtož njeje pokladnikej abo běrcy postajeny dawł prjedy zapłacžiti, ma jenož prawo na jednore (einfach) wufonjenje žadaneje słužby bjeze wschěch swjatocžnosćow, dokelž dyrbi so pokladnikej próca pominanja atd. zalutowacž. Hdych kassa abo pokladnica, do kotrejež so dotalne dawki po horjeła spomnjenym waschnju a krajne pschidawki dawaja, njedosaħa ł wupłaczenju fixacijow, dyrbi cyrkwiniska wosada pobrachowacy zbytk na druge waschnjo składowacž abo pał dopłacži so z wuzbytow cyrkwiniskeje kassy, hdžej je to móžno kaž n. psch. w Budychinje. Po zakonju je toħodla nětko, hdych cyrkwinisku słužbu, za kotruž so płacžicž ma, žadašcy abo skazašcy, tole trěbne: Najprjedy džesčy ł fararjej a prajisčy, kotra a kajska (hdych je wschelafosć po měrje swjatocžnosće) słužba je požadana; potom napische cži farar cedlu abo zlicžbowanjo (rechnunku) a z njej podašcy so ł pokladnikej abo běrcy a zapłacžisčy; na to wrócžisčy so ł fararjej z kwitrowanej cedlu, kotraž dyrbi so pola njoho kšowacž a ħako dopokaz ł lětnym cyrkwiniskim zlicžbowanjom pschidacž a so wyschnosći sobu pschepodacž. Ludžo maja z tym wjacym kšodzenja byžli prjedy. Wny smy tudy jenož zhromadnje najwadžnische podali; kajske postajenja we kóždej wosadźe wosebite su, wozjewi so z klětki.

M. H.

Z Wacjonja. Na 5. februara mějeschtaj tudy kubleriski wuměnkar ł. Surij Nobel a joho mandželska Ĥańža w strowosći swój zloty kwas w srjedžiznje swojeje swójby, syna a džowki a džěcži teju sameju, kaž tež někotrych pscheczelow. Dopotdnja běschtaj w Božim domje w Šhróšćicach, zo byschtaj tam Bohu džak prajisjo, kotryž je tonle džěn jimaj dał docžakacž. Tež doma; budžičtaj

ze swojei swójbu rady złoty kwas dalschim pscheczalam a znatym wuhotowałoj ale Bohužel je jich džowka Marija Rebišchowa hižo dlěšchi čas khora. Syn Mikławsch Nobel w Ęžornecach a runje spomnjena džowka podaschtaj bjež druhim hačo złotofasny dar swojimaj starschimaj zbožo pschecjacy, krasnje pola Smolerjec czjischczany a zaramowany serbski spěw, kaž so za Serbow stuscha, wot f. kapšana Ę. po jeju žadanju zestajany we wóšom schtucžkach. Ž poslenjej tutych tež my nasche wutrobne pschecža za jubilarškej mandželškej, wosebje hačo podpjerarjow w Bacžonju załožomneje cyrkwie, žienoczamy prajicy: Duž Bóh Waj požohnuj džens hnadnje ze złotym wěncem pschenej; Boh ž kónu žbóžnosće deb' wěcznje Waj w Božim raju žradownej! H.

Ze wschoho swěta.

Němska. Němski raichsrat bu 6. februara wot khěžora ž rycžu wotewrjeny. W Pruskej, wosebje w Barlinje, pschisporja so žałoštnje socialni demokraty. Tohodla na počatku januara wěriwi protestanty so prócowachu, mjež džěfacžerjemi nowu stromu załožičž, kotraž by hladala, na zakładach kšescežanskich postajenjo džěfacžerjow wolóžičž. Ęacž dotal pač je jim to wačo pomhało, a socialnych demokratow je pschibyló. W přenjej žhromadžiznje kšescežansko-socialnych rycžesche tež jedyn dwórny předač, Stocder ž mjenom. Ale tam bě so tež telko socialnych demokratow žeschtó, zo wjetščinu wuczinjachu a na wschěm posledku tež resoluciju we swojim zmysku pschiwzachu. Stocderej wotmołwi nawjedowač socialnych demokratow Most, kotryž swoju rycž ž tymle słowami sfónceži: Socialni demokraty wjedža, zo dny kšescežanstwa kóncej běža (šchtó pač jim to powječ?) a zo njeje daloka hodžina, hdžěž duchownym so rjetnje: wurunajče so ž njebiesami, wascha hodžina je hižo wotbika (t. j. ž druhimi słowami: my was bóržy zabijemy). — Tež socialni demokraty sami w Barlinje na tšjoch městach wulke žhromadžizny mějachu. W tych wobzamfnychu, ž hromadami ž krajneje cyrkwie (protestantskeje) wnstupičž. K tomu kóncej postičzachu so jim liscžiny, šchtóž je podpisa, njetrjebasche so wo dalsche staracž. Ęižo njeslušesche do ewangelškeje cyrkwie. W tutej agitaciji so pilnje potracžuje. — My jow hiščeže pschispomnimy, šchtóž socialnym demokratam pschisťupi, ž tym samo wot so pschestanje, katholicke byčž, a tamni, kiž wo zbraťsenju katholicstwa ze socialnej demofraciju rycža, wědomu njewěrnosčž wupraja.

Italška. Wo poslednich wofamifnjenjach Pia IX. so piša: „Swj. Wótc bě pschi swojei rycži na dnju swěčž Marije so jara pschewzał. 5. februara bě khorwaty a ničžoho njewuži. 6. pač hiščeže zwuczene wopyty pschija. Ale czuju, zo jomu njeje derje, wža wo połnocy kusť chinina. Rano w schťyrjoch praji: „Sono finto“ (šlabnu). Wokoło stejacych žmócnny so wulka bojoscž. Bóržy rozšchěri so po měščze powješčž, zo je ž bamžom jara straščno. Karbinalowje, žemjenjo, diplomaty, čžestne straže (wachi) bamžowe a senatory khwaťachu do waticana a žhromadžichu so w přědkownych išťwacž. Bilio a Marti-

nelli (kardinalaj) stejšestaj pschi kožu swj. Wótca a družy kardinalowje zastupowachu pó dwu dó jstwy, w kotrejž Pius ležesche. Wšchitey běchu jara pohnućji a pšafachu. Woblicžo mřejacoho bě pokojne. W tšjoch popoldnju mějesche hiščeje pomjatk. Na praschenjo, hač ma wulku bologej, wotmokwi „haj“ $\frac{3}{4}$ na schěcej swj. Wótce posledni krócž dychny. Pius IX. mějesche pschedčuzčo smjerćeje a praji 6. k swojim služobnikam: „Božohnuju was posledni krócž.“ — Njeboh bamž wostanje 9 dnow na marach, potom so pokhowa, a na to započnje so konklawe, t. r. zhromadženi kardinalowje (jich je w tu khwilu 62) wuzwola nowoho bamža.

Rusko-turkowska wójna. Pšchiměr je nětko woprawdže podpřisany, tohodla so wot krawnych bitwow a bitwicžkow w Europje a Aziji njelcži. Senož Grichiska bě w poslednich dnach ze swojim wójskom do Turkowškeje začahnyla, ale widžo, zo Turcy zo swojimi kódzemi (schiffami) na nju czahnu, ž nimi zas kšěse rucže pšchiměr sežmika. Po wuměnjenjach pšchiměra počžnaju Turcy wopuščečecž twjerdžizny na Dunaju, kaž Widin, Ruschczuf, Silistriju. Tež ž Erzeruma w Armeniji Turcy počžahnu. Hwaf paž so dale a bóle potwjerdžuje, na cžož posledni krócž spomnichny, zo chce Turkowška ž Rusami so zpscheczelicž a zo wot Sendželsteje wjac njerodži. Sendželczenjo chcedža rady ze swojimi kódzemi do Konstantinopla pšchijecž, ale Ruska hrozny, zo w tym padže Konstantinopel ze swojim wójskom wobšadži.

Naležnosće našchoho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 144. Marja Kalic ze Židowa; 145—157. ž Milocžic: Michal Zawork, Miklawšj Kral, Michal Fulf, Michal Rusch, Miklawšj Brust, Miklawšj Kycžet, Miklawšj Wawrik, Michal Schwan, Miklawšj Pšecžka, Jakub Bjaršč, Madlena Hejdanowa, Marja Mětkowa, Madlena Bjarščec; 158. Jakub Hajno ž Kufowa; 159. Budač ž Wěteicy.

Doplačžichu na lěto 1877: ff. 515. Jakub Libšč ž Hornjoho Sunjowa; 516. J. B. ž Milocžic; 517. Jakub Hajno ž Kufowa; 518. 519. ž Wěteicy: Budač, Pšecž.

Cžesčženi sobustawy našchoho towarštwu, kiž pšchinoschł na lěto 1877 hiščeje nježložichu, su naležnje proščeni, jón sferje a lěpje na swojim měseče wotdacž.

Dobrowolne dary ža towarštwu: ff. P. Tadej Natuš 1 m. 45 p., Šana Mjehelic 50 p.

Dary a daň ža chrkej we Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daň wucznuješčtaj: 34,275 mark 93 p.

K cžesčžji Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: M. Š. 1 m.

Sromadže: 34,276 mark 93 p.

Pšchichodna kath. hjesada we Łazju budže hižo njedžetu, 24. februara.

Worjedženjo. W 3. cžištu na 23. sronje deleka we poslednim rynecžku cžitaj: fwěcženjo ž pšunom.

Cžiščej Šmolerjec knižicžisčžernje we Dubyščinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihárni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 5.

2. měrca 1878.

Lětnik 16.

Leo XIII.

je po tajkim po Božej woli nastupnik wulkeho bamža Pia IX.

Žarujće widžachmy, kak wulki pjatk smjertnym směrkam na bamžowski stol spadacž da — nětko pak je nam zasy jutrońcžka zaswitata, a do justanja romskoho ludu měscha so tež nasche wołanjo: „Habemus papam — mamy zas bamža!“ „Bamž je njeboh; njech je žiwý bamž!“

Wobžena wot Ducha swjatoho je nam zhromadźizna kardinalow, kotraž, sčtož do mudrosće, dóstojnosće a wosobnosće, na swěće swojoho runjecža nima, nowoho cyrkwinjskeho wjercha dała, a njetrjebany drje haśle prajicž, zo so my a katolikowje wschěch krajow wuzwolenomu hačo swojomu duchownomu pastyrjej a wótecej bjez kóndženja dowěriny. Zoho puče dyrbjta nětko tež nasche puče bjež, joho czerpjenja nascha bolosć, joho sława nasch triumf; my podczisujemy so jomu wosebje hačo swojomu najwyschšchomu a njezmólnomu wučerzej we wschěch naležnosćach, kiž zbóžnosć nascheje dusche nastupaju.

Zak nam Leo XIII. woprawdže budže

„Lumen in coelo — swětko na njebjesach.“

Joachim Pecci (Pečči) narodži so 2. měrca 1810 w Rarpinecže nje-
daloko Anagninje (w prjedawšim cyrkwinym kraju). Swj. Wótc je potajkim
dženja 68 lět stary. Wšchi wschěch swojich lětach je Leo XIII. jedyn z naj-
štrawichich muži, kotřiž w kardinalnym kollegiju běchu. Wón je wysokeje

postawy a wot wjele posćenja suchi do woczow. Ma rjanu hłowu a jasny a lubozny hlós. Čzahi joho woblicza pscheradža nadobnosć a krutosć.

Joachim Pecci studowaše w Romje. Grehor XVI. pósła joho hačo delegata do Beneventa, Spoleta a Peružije. Běchu tam same rubježne hnězda. Wle wón tajku raznosć pokazal, zo bě bórzy cyty kraj wot rubježnikow čisty, a zo tam jednoho dnja ani dusčka w jastwach so njenamaka.

Grehor XVI. pomysli Pecciho za to 1843 na damiatškoho arcybiskopa in partibus infidelium (we stronach njewěrnych) a pomjenowa joho za nuncijsa (póstanca) w Belgiskej, hdžej bě kral Leopold I. z nim jara spojojom.

Po tšjoch lětach do Roma so wróćizmysli dósta wot bamža (w l. 1846) arcybiskopstwo w Peružiji, a Pius IX. sežini joho 19. decembra 1853 ke kardinalaj z titlom „swjatoho Chryzogona“ za Tiberu.

Kardinal Pecci zwošta pschecy jenajši we wjesolnych a zrudnych poderědženjach. Ze muž w theologiji derje nazhonjeny a politikať rozomny. Wón założy za swojich duchownych akademiju swj. Domascha, kotrejež pschedslyda hifschěje je. Nowi knjezerjo w Peružiji wzachu jomu seminar. Tu skaza seminaristow do swojoho arcybiskopskeho hrodu, bě mjez nimi žiwy, wobdželešče so na jich zabawach a pscheprošchowaše jich k wobjedu. Ženje njesnjedžesče žadyn zastojnik nětczišeho italiskeho knjezerstwa proh joho arcybiskopskeho sydla pschecroczič, a pschecy tola mějesche joho swětna móe zaicž a bjerjesche na njoho wěste wohladu, z čžimž sebi mjeno „měrnoho“ kardinala zaskuži.

Pecci pschebymašče stajnje w Peružiji — pastyr pschi swojim stable. Pius IX. mějesche joho jara rady a pomysli joho Ioni na Camerlenga (fomornika), kiž ma winowatosć, wosyrocženy bamžowski stoł hacž k wuzwolenju nowoho bamža nathwilnje zastupowacž. Wot tohole čžasa bě wón nuzowany w Romje bydlicž.

Po smjećzi Pia IX. wuzwolichu zhromadženi kardinalowje 20. februara t. l. Pecciho k wjesolosczi cykoho katolskeho swěta k bamžej, a wón nastupi japoschtoški stoł pod mjenom Leona XIII.

Wopokazma njeboh bamžoweje lubosćiwoscze.

1. „Sy ty bamž?“ so něhdy swěru njeminowate džěčo Pia IX. praschěšče. — „„Haj, sym bamž.““ — Džěčo so do płakanja da a prajesche: „Nimam žanoho nana wjacu.“ — „„Njepłakaj,““ džěšče swjaty Wótc, „„ja čcu twój nan byč.““ A wón da je za swoje pjenězny woczahnyč.

2. Něhdy Pius IX. njedaloko Roma so pschěhodžuju mašeho hólčžeca zetyka, kiž sej wacžof drjewa na thribjecze njefěšče. „Ty tola te drjewo kradnyš njesy,“ rjekny Pius, „to by wulki hrěch był. Šchto dha z drjewom čhěš?“ — „„Sej jěšč waricž.““ — „Njehaš je pschědacž?“ — „„D ju, chćecze mi je wotkupicž?““ — Pius wuczeže slěborny pjeněz a da jón hólčžecaj.

Tón sej pjenjez wobhladaŵschi prajesche: „„Me, swjaty Wótce, telko te drjewo winojte njeje, a njemóžu Wam nicžo zaš dacž.““ — „„Nicžo wo to, pschec sej pjenjez cykly sfhowaj.““ Wschitcy so smějachu, bamž džěšche dale, pachof pak poča sa nim wołacž: „„Swjaty Wótce, hđže dha chceće te drjewo donjesene měcz?““ — „„Wať sej z nim swoju jědž, a woštań pschecy dobry kšchesežan.““

3. Jedyn džěń lěta 1860 mějesche něscho katholicow audijencu pola bamža. Z nimi bě pak tež młody mudracžk, kiž bě jeno wczipnosceje dla pschischoł, zo by Pia IX. wobladať. Někotři dachu sej pjenježki a paczeťki swjeczicž, druzy proschachu bamža wo małe wopomnjecžo. Mudracžk pak mjelcžesche. Pius džěšche bliže k njomu a prajesche: „„Njehasch dha ty nicžo wote mnje měcz?““ „„Ně, nicžo““ wotmołwi młodženc. „„Wopravdže nicžo?““ — „„Ně.““ — „„Masch nana hišcže žiwoho?““ — „„Haj.““ — „„A macž tež?““ — „„Ně, ta je mi wumrjela.““ — „„Dokelž dha sej ty, mój syno, nicžo wote mnje nježadaš, dha cže ja wo něčo proschu.““ — Mudracžk so pustróži. — „„Mój syno, ja cže proschu wo jedyn „Wótce našch“ a jene „Strowa sy Marija“ za kšndu duschu twojeje njeboh maczerje. Njehasch so pschi unni poskafucž?““ Młodženc bu hnuty: slyzy počachu jomu bžecž, a wón poskafny so pschi bamžu a spěwašchtaj w hromadže za njeboh macž.

4. Rycžnik S., kiž mějesche jara wulku swójbu zežiwicž, cžežcy sfhorje. Bě spravny muž, wschudžom widžany, tež Pius IX. joho znajesche. Jedyn džěń bamž swojoho lěkarja Corpi-a k sebi pomoławšchi prajesche: „„Džicže k rycžnikej S.; sym slyšchať, zo je cžežcy sfhorjeť: a je-li trjeba, dajcže jomu tute lěkarstwo.““ Z tymi słowami wón Corpi-ej mały waczoschť da. Tón bórzny žhuda, scho je nutska, a kšwatasche k rycžnikej. Rycžnik pak mějesche hižo druhoho lěkarja, kiž bě kručže zakazať, zo niłoho njesmědža k khoromu pušcžicž. „„Wšcho derje,““ prajesche Corpi, „ja sym tež lěcať, a swjaty Wótce je mje poskaf, zo dyrbu so pschepokazacž, kať so khoromu wjedže.““ Duž joho nuts pušcžicžu. Wón na khoroho masasche, a prajesche na wschěm posledku: „„Njeměcže žanoho stracha; sym srěďk sobu pschinjeť, kotryž drje budže wam tu najwužitnišchi““, a da rycžnikowej žonje bamžowu waczoschť, do kotrohož bě 300 sfudow papjerjanych pjenjez, t. j. 1300 marť, zawalencyh. Wulke bě wjeselo, a za něscho dnow bě khoru rycžnik wustrowjeny.

5. Se w Romje waschnjo, zo młode holcy na schiji złoty kšchiz noscha, kotryž sej wysche wschoho waža. Zenej pak bě jara wulka nuza, dokelž běchu hubjene cžafy a mačo džěla, a wona dyrbjesche toho dla to, schož bě jej najlubšche: swój złoty kšchiz pschedacž, zo njetrjebala ze starej maczerju hlódu wumrjecž. „„Lubšcha macži““, tať wona prajesche, hđhž bě kšchiz pschedawšchi kšlěba nakupita, „něť mamoj na něscho dnow jěcž, potom budže zaš wjacu džěla; praja, zo je so našch luby Wótce Pius za to postarať. Njebudžesch, macži, wjacu hlódna bycž trjebacž: Wóh tón Rujez naju njewopuschěži a joho słužownik Pius budže namaj swěrný zastaracžet.““ — To Pius žhoni, a wjeczor

dósta młoda holca z bamżowego hrodu list. W liście pať leżešće jeje zloty kšcijž a pódla něšcto zlotych, a bě tam napřsane: „Lube džěcžo! Prawje je, zo sy so na bamža spusćcziła. Wón budže so staracž, zo byšctej z maczerju njemumrjekoje.“ A slubjenje so dopjelni; pšctetož husto hišćcže scželesće Pius křudymaj dar lubošće.

6. W lěcže 1857 bě Pius IX. hižo 1,500,000 lirow (lire = 80 np.) jařmožny rozdawak. Do Irlanda pósta w drohocže 1000 študiow, 1000 do Bolognje, 133,000 do Teranowy, 500 do Ravenny, 400 do Sinigaglie. W cžasu natřkowaceje křoroscže dari Bologniškim 1000 študiow, Ankonškim 1500, Urbiniškim 4000, Forliškim 500; powodženym Romskim 2066 študiow, Florencškim a Ferrarškim 5000 lirow. Po wulkim zemjerženju pósta do Umbrie 500 študiow, 3500 do Norcie, 3000 dukatow do Neapla, 6000 šćěsnakow do Wuheršćeje, 12,000 frankow do Francóžšćeje, 10,000 lirow do Hollanda. Wotpaleni Turinšcy dóstachu 2000 lirow, Glarusšcy w Šchwajcarškej 2000, Krakowšcy 1000, Angeršcy w Francóžškej 5000, Lyonšcy 15,000 lirow. W lěcže 1875 pósta wón do Francóžšćeje 12,000 frankow, wjacy dřižli 2000 lirow do Turina, 1000 do Ventiniglie. Stajnje a wsćědnje hač do smjercže je Pius IX. swoju lubošćiwosć wopokazowak, hdžěžkuli a kažkuli so hodžesće. Wón je byl jandžel mišosće. Po wsćěm swěcže so nětk křudži a nuzu czerpjacy rudža pšće swojoho dobrocžela a nutnje spěwaja: Božo, zarunaj jomu w njebjeskim raju z wěcžnymi kubkami wsćitko, šctož je na nami cžinič. —

K.

Škulow, město a faršfa wosada.

XXIV.

(Potrəcəwanjo.)

1871 na 18. januara bu pruski kral Wilhelm I. we hrodže Versailles pola Pariza hačo němski křěžor wuwosany; namjet k tomu staji bajerški kral Ludwik II.

Na 1. januara 1872 zawjedže so we němskim kraju po zakonju wot 17. augusta 1868 nowa měra a waha, t. r. pšchi kupowanju a pšćedawanju dyrbi so z nowej měru a wahu měricž a wažicž. Nowa měra je: I. Dólhostna měra (Längenmaß): a. meter (= $3\frac{1}{5}$ pruskich stopow), b. centimeter (= stoty džěl metra); c. millimeter (= tysacty džěl metra); d. kilometer (= 1000 metrow). II. Płoninska měra (Flächenmaß): a. kwadratny (□) meter; b. □centimeter; c. □millimeter; d. ar (= 100 □metrow); e. hektar (100 □arow). III. Čžělesna měra (Körpermaß) za drjewo, kamjenje atd.: a. kubikny meter; b. kubikny centimeter. IV. Měra za točžizny (Maß für Flüssigkeiten): a. liter (řhana); b. hektoliter (= 100 litrow). V. Žitna měra (Getreidemaß): a. liter; b. 50 litrow (nowy šorc); c. hektoliter (= 100 litrow). — Nowa waha je: a. kilogramm

abo filo (= 1000 grammow = 2 puntaj); b. pół filogramma (= 500 grammow = 1 punt); c. nowy lut (= grammow); d. gramm (= tyfactly džěl filogramma).

1872 na 6. měrca popołdnju w 4 hodžinach cžujesche so słabe zemje-rzenjo jeneje sekundy we Kulowje, Wojerjecach, Žholeńcu, Budyšchinje, we Łužicy, Sakskej a Thuringiskej. Sylne bě zemje-rzenjo we Žholeńcu, hdžež twarjenja, blida a na scženi wisace wěcy kufkuchju.

1872 we juliju pschěydllichu so we Kulowje štyri miłoscziwe sotry (dwě sotse za schulu, jena sotra za khornych, jena za dom a kuchinu) z dotalnoho najatoho wobydlenja do kšěže Augusty Seiffertec pódla kaplanstwa, kotraž so w nutstach za 1000 toleri pschetwarika bě. Tež załoži so tam wustaw za cuze katholicke džěczi, kiž so na prěnju swj. spowjedž pschihotuja. K tomule wustawej běchu ze Sakskeje a Schlezynskeje 372 toleri woprowali. Nowy dom a wustaw z malej kapakfu so na 29. julija 1872 cyrkwinscy wošwjećej a rěka nětk: „swjatoho Žózefa dom.“

1872 pschetwari so we Kulowje we měsčezanskej abo farskej schuli hornje kantorowe wobydlenjo do schulskeje stwy. To so sta, zo by so nowe schulske twarjenje stajicž njetrjebało. Wuczerjej dyrbi so nětk za prawo wobydlenja lětnje 25 toleri płacizč. Wudawki pschetwarjenja wuczinjadhu 337 toleri, kiž kulowka schulska wošada składowasche.

1872 natwari so we Kulowcu na měsče stareje kapakki z lěta 1613 nowa kamjeńtna kapakka za 100 toleri, kotraž na 1. decembrje wošwjećena bu; 1873 we Němcach za 85 toleri. Kucžne a jězdne skužby njejsu k tomu pschilicžene.

1872 a 1873 natwari so za kulowku farsku cyrkej nowy Boži row. Stary Boži row bě z budyske tachantskeje cyrkweje, hdžež jón wjacj njetrjebachu, do Kulowa darjeny, ale we běhu cžaja cyle zhnuty. Nowy Boži row ma schtatkofcž gothiskeje kapakki z tórmikami a z pschitwarkom, we kotrymž so wot wulkoho pjatka hacž do jutrowneje nocy na parlowym trónje a wobdate wot dweju so modlaceju jandželtow Bože Čžěko wustaja. Deleka na wuschiwanej schěrofej płachčeje wotpocžuje cžěko z bóžnika, z dubowoho drjewa kumšchtuje wudypane. Poswětljenje so stawa ze 16 lampami barbjenjeje schleńcy a ze swěcami. Zwonka Božoho rowu na stronje pschitwarka stejitej bolofcžiwa Macž a swj. Veronika, kotraž na rubišcku znamjo Žezusowoho woblicža z wupšchěstrjenymaj rukomaj džerži. Na Boži row nałoži so ze składowanych pjeněžnych woporow z cžyła 394 toleri. Twarcke rysowanke wobstara murjerški mištr Hugo Welš; tyschěske džělo a wudypanjo Franc Bulant; molowanjo Korla Pěschka a Hermann Rosenthal (wšchitcy z Kulowa); pozłocženjo Albert Reinwald z Budyšchina.

1873 we decembrje staji so we farskej cyrkwi we Kalbicach z wotkazanja Mikławšcha Nowaka z Konjec, kaž z darow knjenje abtissiny Edmundy

kazane bylo, na tym swjedzenju džěl bracj. Na 6. oktobra 1875 bu pomjenowany f. biskop, dokeľž nowe, wot banža zaczišnjene pruske cyrkwine zakonje pschizwacj njemóžesche, hdyž bě jomu pruske knježerstwo joho lětnu zduracjito, tež jomu wjacj hacj 12,000 toleri schtrafy nakladowało a joho wucjagowało — wot barlinskoho swětnoho sudnistwa hafo biskop wotfadženy. Zo by jastwej so wurwinył, czeľny knj. biskop, 76 lět stary, na swj. dnju Božoho do njedjes stpěcja 1875 po dopoľdnischich kemschach z pomocu knjeza hrabje Franca Ballestrema z Wrótsława na swój hród Johannesberg we rakuskej Schlezyskej. Wón wot swojoho zamóženja jobu wza 300,000 toleri a pschipoľoži wot swojoho rakuskeho zamoženja 200,000 toleri, kotrychj dań so lětnje rozdjěluje mjěz tymi duchownymi we wrótsławskej diöcey, kiž pschěz winu pruskeho knježerstwa žanu zdur wjacj nimaju. Swjaty wolij za schlezyskich duchownych, kiž so pschi kschćenich a pschi khornych potreba, swjecjesche knj. biskop Franc Bernert we Dreždžanach. We Póznjanskkej bu 1875 swjecjaty biskop Franc Janischewski f 6měšacjnomu jastwej wotjudženy, dokeľž bě zeleny schtwórtk swj. wolij za póznjanskich duchownych woswjecziť a tež swj. firmowanjo wudžěliť.

1874 na 1. junija wotewri so prusko=kužiska železnica wot Falkenberga (pola Torgawa) pschěz Wojerjec do Kohnfurta (pola Žholecra). Železnica zwjětšcha dže pschěz puste, mafo wobydlene krajiny, ma suadne ludowe a tworowe pschi= a wotwoženjo a njenjesje dań požčenyh kapitalow.

1874 na 1. oktobrje zamjedžachu so we Pruskej po zakonju wot 9. měrca 1874 swětnue stawnistwa (Civilstandesämter), t. r. swětni zastojnicy, kiž so stawnicj njenuja, do swojich statnych knihow zapisaju narodženyh, wěrowanych a wotemrjetnych. Duchownymi, kiž dotal cyrkwinske knihe za narodženyh a kschćenych, za wěrowanych, za wotemrjetnych a pohrjebanych wjedžechu a tež něť hiščeje cyrkwincj dale wjedu, wza so tale služba, a jich wopisma wot narodženyh, wěrowanych a wotemrjetnych nimaju wjacj psched swětom placjnowoscj. Tež njefmědža duchowni pod czeľkej schtrafu žane mandželstwo zwěrowacj a nikoho cyrkwincj pohrjebacj, prjedy hacj njejsu mandželstwa a pohrjebanja do stawnistkich knihow zapisane. K kulowškomu stawnistwej pschisłuscha 14 městnoscjow: 1. Kulow; 2. Němcy; 3. Lubhoscj (katholfski a lutherfski džěl); 4. Sulschecy; 5. Salow; 6. Khocjina; 7. Kachlow (katholfski a lutherfski džěl); 8. Hósk z Nowym Hóskom; 9. Wrěschki; 10. Kulowc; 11. Nowa Wjes; 12. Nowa Wukojna; 13. Dubrjeńk; 14. Čžijow.⁸⁸⁾ Kulowfski stawnik je měščežanošta August Welš; joho za-

⁸⁸⁾ Po přěnim postajenju knježerstwa dyrbjachu Nowa Wukojna (katholfska wjes) a ewangelschj z Kachlowa stawnicj do Wojerjec (2 a 2½ hodjiny daloko), a ewangelschj z Lubhoscj, kaž tež Čžijow do Njedžichowa (2½ a 1½ hodjiny daloko) pschizjicj, schtož we zymje a we čžaju žnjow by jara wobčežnje bylo; na pišnu wobschěnu próšnu kulowškeho fararja wot 23. hapryla 1874 pať buchu Nowa Wukojna, chly Kachlow, chly Lubhoscj a Čžijow do bližjehoho Kulowa zapoľazane.

stupjerijaj staj: Jakub Jakubec (za město Kulow), Pětr Hejdan (za wšy). We Sakskej a we druhich němskich krajach (z wuwzaćom rheinškich krajinow, hdžež hižom wot francozškich časow stawništna běchu) zawjedžechu so stawništna na 1. januaru 1876.

1874 na 15. oktobra stupi we Sakskej nowy schulski zakon wot 26. hapyryla 1873 do žiwjenja. Nowy zakon dźěli schulu wot cyrkwje a staji ju pod dohlad statneje wyschnoscze. Tež pschestachu we Sakskej z přėnim oktobrom 1874 „wokrjesne direkcije“ a stupichu na jich město wokrjesne hejtmanštna a pod nimi amtške hejtmanštna. We sakskej hornjej Łužicy steja pod budyškim wokrjesnym hejtmanom štyrjo amtšcy hejtmanojo: we Budyšinje, Lubiju, Kamjeńcu a Žitawje.

1874 na 27. hapyryla rano po tšjóch wudhry we Rhasowje we bróžni žiwnoszczerja Zimmermanna (Kubascha) woheń a wotpalichu so Kubaschec a Micžkec twarjenja, kaž tež domške žiwnoszczerja Błaže. Ženo jara maško móžesche so płomjenjam wutorhnyč.

1874 na 30. julija dhry blyšt we Kalbicach do domškeho kublerja M. Čzemjery a wotpalichu so wšchě twarjenja a bróžnja ze žněni. Nahlj deschčž a wotwobročeny wětr zakitashchtej susoda a dalschu wjes.

1875 na 20. junija popołdnju wudhry we Konjecach we Scholčic domškim Boži woheń a pschewobročži wšchě twarjenja tutoho kubla, kaž tež twarjenja kublerjow Rehorja, Rachel, Čyža (Schrybarja) a Bulanka do popjela. Woheń we rozpadankach tutych 5 kublow hišchcze njebě wuhascheny, dha hižo na 23. junija wječor we jědnatej hodžinje nowe płomjo k njebju štuapasche. We drjemowej kólni kublerja Zancy bě kšofnik woheń zašožil, kotryž Zancec bróžnju, kaž Mlynkec domške, bróžnju a kólnju spali. Wěšit njesesche šchřě do susodneje wšy Schunowa, hdžež so wobšedžeistwa Jakuba Marcžika a Miklawšcha Paschki, kaž hródbže Jakuba Rehorja spalichu.

1876 na 7. septembra popołdnju w jenej hodžinje, hdyž czeledž hišchcze za blydom sedžesche, dhry we Muknich blyšt do domškeho kublerja Miklawšcha Donata (Ryczerja), wza swój pucž z wuhjenja pschěz woczinjene štwine durje do jštwy a zarazy mandželštu wobšedžerja, Gańžu, rodženu Ryncžec, 27 $\frac{1}{2}$ lět staru, kotraž njeдалoko kchachli štejesche. Zeje pschichodna macž, wudowa Marija Donatowa, sedžesche mjež tym z jeje małym synkom Surijom, $\frac{5}{4}$ lět starym, we kšěži na šřhodže. Wotpalichu so domške, bróžnja ze žněni a stara hródbž. Krótki čas přjedy zrudneho podawka bě šchřachowški procesšion do Róžanta nimo šchot.

Na kóncu lěta 1874 płacžesche hektoliter (nimale stary sakski kórc) pschěny 6 tol.; rožki 4 tol. 25 nš.; jecžmjjenja 4 tol.; wowša 3 tol. 7 $\frac{1}{2}$ nš.; jahłow 6 tol. 25 nš.; hejdušche 6 tol. 20 nš.; kana butry 1 toleř a wšchě.

Wot lěta 1872 so žita pschi wikowanju z wjetšcha wažeja po puntach

a kilogrammach. Dyrbi wažičj hektoliter abo starj sakski kórc⁸⁹⁾ frěnjeje pscheńcy 170 puntow (85 kilogrammow); rožki 160 puntow (80 kilogrammow); jeczmenja 140 puntow (70 kilogrammow); wowša 100 puntow (50 kilogrammow); jahłow 180 puntow (90 kilogrammow).

⁸⁹⁾ Starj sakski kórc po prawym ma 103,83 litrow; t. r. 1 hektoliter 3,83 (= 3⁴/₅) litrow. Hektoliter ma potajtm 3,83 abo 3⁴/₅ litrow mjenje hač starj sakski kórc. — Starj pruski kórc (nimale pol sakštoho kórcu) ma 54,96 litrow, t. r. nimale 55 litrow (po prawym 54²⁴/₂₅ litrow). Dwaj staraj pruskaj kórcaj mataj 109,92 litrow, t. r. 1 hektoliter 9,92 abo 2³/₂₅ litrow, potajtm 6,09 (= 6³/₂₅) litrow wjacj hač starj sakski kórc.

3 Łuzicy a Saksteje.

3 **Budyšcina.** Zańdženu njeđzělu, 24. februara, bě we wschittich cyrkwjach Łuzicy a Saksteje po přědowanju Te Deum k džakprajenju za žbožowne wuzwolenjo nowoho bamža. W Drežďžanach bě tej swjatocžnosćej cyla kralowska swójba pschitonna.

3 **Budyšcina.** Rnjež Jan Grolmuš (rodženy z Radworja), wyschšchi wučer na tudomnym katholicim seminaru, bu wot university w Jenje na doktora filosofije pozběhnjeny.

3 **Šukowa.** Na město njeboh Bernarda Bergera, forczmarja w Pančicach, bu 3. februara t. Miklawšch Delencžka, gmejnski pschedsječer w Šukowje, za wotpóslauca na lužiski sejm wuzwoleny.

3 **Drežďžan.** Póńdžělu, 18. februara, mějesche towarštwo swj. Vincencija swój koncert, kotryž tež Zeju Majestosczi kral a kralowna ze swojej pschitonnoscju počesjećišchtaj. — Zamoženjo tohole towarštwa bě so loni wo 22,200 mark rozmnožiko (njeboh kralowna Marija wotkaza jonu 6000 m. a njeboh inspektor a sakristan pschi tudomnej dwórsckej cyrkwi Eduard Horn 13,800 m. we papjerach). Wudawkow bě 14,478 mark 89 p.

3e wešchoho swěta.

Němska. W raichstagu je němske knježerstwo namjet stajiko, zo by so dawł na tobał položik. Najškerje budže tónle namjet začisnjeny.

Šnuczo socialnych demokratow w Němcach dale a bóle wołoko so šaha. — Wuznamne su słowa, kotrež 6. t. m. pastor Baumann w Berlinje munjeje we towarštwe „kšesecžanško-socialnych“ (tele towarštwo je založene napscheczo nješšesecžanškomu demokratišmu); wón praji: „Socialni demokraty njemóža wopravdže so nadžecž, zo so jim hdy radži, dospólnu runoscž we wobšedžerstwje wuwjesčž. Hdy by wote wschěch kšesecžanška luboscž k bližšchomu a kšesecžanške zasady zachowane a džeržane byše, kaž Bóh tón Rnjež to žada, potom by žadnoho socialnoho praschjenja njebylo.“ Dóštachmy w tychle dnach z njeznateje ruki list z Budyšcina wot 22. februara t. L., w kotrymž špifar měni, zo by něčžiškej socialnej

nuzy najlěpje ze zběhnjenjom herbskoho prawa wotpomhane było. My tónle derje serbski spisany list njeprcheměnjeny podamy:

„W poslednim čísle Waschoho Pósta pišaschće pschecziwo socialnym demokratam a pschistajischće, zo, schtóž socialnym demokratam pschistupi, z tym sam wot so pscheltanje katholicke byč a zo tamni, kiž wo zbratshjenju katholickeje cyrkwe ze socialnej demokraciju rycza, wědomu njewěrnoscž wupraja.

Ša sym druheje mysle, hacžrunje so katholicstwa na žane waschnjo wot-rjec njecham.

Prjedy wschoho njejmě so tudy na jenotliwych, kaž n. psch. na Mosta a wjele druhich dźiwacž, ale jenož na hlownu wěc cyłoho socialneho demokratstwa.

W prjedawšich časach so najbóle wschitko z rukomaj dźělajšce. Pschi tym mješesche kóždy wot ažnoho ranja hacž do pózdniho wječzora doč dźělacž, jeližo dyrbjachu so potřebnosće cyłoho cžłowjestwa jenož nětak spokojicž. W Serbach styschěsche so husto wot někoho, kiž dźěla nadenicž nje-móžesche, prajicž: hdy by k cžomu był, by sebi tež dźěło namakał. To běsche tež po prjedy našponunjenym wěrnó. Ale časny su so pscheměniko a tute słoma su samo w Serbach hižo kšětro wocžichlo. Nětko mamy wschelake wužitne maschiny a t. d., kiž to za džen zdžělaja, k cžomuž bě prjedy wjele ludži a časa trěbnych. Z toho nasta najprjedy tunjota wschelackich wěcow a z tutej so potřebnosće powjěsčichu. Tola wulke cžródy tajkich, kotřiz su bjez dźěla a khlěba, nam dopokazuja, zo so wschitko njeprschetřeba, schtóž so we wschelackich fabrikach a t. d. nadžela; jara wjele wostanje na sčladže. Wobsedžerjo fabrikow a t. d. rozpsušćeža tohodla wulki džěl swojich ludži, hacž runje drje dyrbjał derje zmyslenu wobsedžer radščo čas džělanja pschikrótič, pschi cžimž drje bychu so jeho dothody pomjenšchite, tola jeho mzda a dań wot utstyhjenoho kapitala by so pschecy hišće te joho džělacžerjow runjala. Z toho pschiudže, zo su nětko někotři na to myslicž pocželi, kač by so teje nuzy wotpomhało. Najlěpje by drje so to stało pschěz zakonške zběhnjenjo herbskoho prawa, z cžimž bychu wschitke fabriki, kubla a t. d. krajej pschypadnyke. To, schtóž šnadž by sebi něchtón nalutowač, móhl sebi pschecy hišće čas žiwjenja zdžeržecž a po spodobanju naložecž. Zakonške pschikrótsjenjo džělawoho časa so drje njeby dospotnje pschewjesč dało.“

Sednu cžitač „Kath. Pósta.“

Štalska. Wo poslednich wotamitujenjach Pia IX. nowiny „Offer-vatore Romano“ dale zdžělnja: „Hdyž kardinal Bilio wokoło jeneje popoždnuj pocža, z modlitwami dušchu Pia IX. do Božej rukow porucžecž, mřejacy bamž sebi wschju množnu prócu dawasche, tele modlitwy wospjetowacž a praji: „Col vostro santo ajuto — z waschjej swjatej pomocu“; hdyž potom tón kardinal te: „In domum Domini ibimus — do Knjezowoho donu chcemy hičž“ spěwasche a pschi słowach „Proficiscere, anima mea! — cžehń wotšal, moja dušcha!“ z dohom zašta, swj. Wótc praji: „Si! Proficiscere! — haj! cžehń wotšal!“ — Wokoło pjecžich lékař Secarelli kardinala Bilia prošesche, zo by z nowa te „Proficiscere“ spěwač; 45 minutow pozdžischu wudychny Pius IX. swoju dušchu.

Pschěz 4 dny, wot nježele hacž do frjedy, bě cžěko Pia IX. w cyrkwi swj. Pětra wnstajene. Zoho woblicžo zdasche so šmejtotacž. Nježelu rano

w schępczych cyrkwine durje so wotewrichu, a hnydou bęchu tam cyłe czródy ludži. Nawal ludži bě pschěz cyły džen hობrowski; katholic a njekatholic, schędziwce a džęczo, khudy a bohaty, pscheczel a njepscheczel — kóždy chychche wulkomu bamžej hiščęze junu do luboho woblicza pohladnyč a za njoho so pomodlicz. Wschudžom bě wo nim jenož khwalba slyščecz. Wokoło schtyrjoch popořdnju dyrbjesche cyrkej psche wulku mnohosčz ludži zamknjena byčz, zo by so njezbožo nještało. Podobnje bě tež druge dny. — Z tym Rom pokazal, zo jeho wutroba hiščęze Piej IX. skušchesche. Tež někotři ministry wopytachu cyrkej. Z blizka a z daloka pschludžechu z czródami čęšęčowarjo Pia IX., z nim so rozžohnowacz. Sedyn wo sobnje zwobleczeny Francoza, zo by něšto na wopomnjeczó měł, sčzahny swj. Wótcęj czrij z nohi, bu pak wuslędženy a dyrbjesche jón zas wróćicz.

Srjedu wječor (13. februara) bě khowanjo Pia IX. Wón wotpoczuje w cyressowym kaschczu, kotryž je stajeny do wokojanoho a tón hiščęze do kastanjowoho. Pohrjebne wobryady mějesche biskop Ficaldi w pschitomosčzi pscheproschennyh hoščzi, něhdže 500 wosobow. Cyrkej bě zamknjena, zo by so wjele ludži nawalicz njemohło. Kaschcz bu stajeny pod durimi woblekarnje swjatopětrowych spēwarjow, w podžemstkej khóbbje.

Mamy pak hižo zas bamža! Zeno 13 dnow, wot 7. hačz do 20. februara, bě stot swjatopětrowy woshyrocženy. Konklawe zestupi so 18. a hižo 20. dósta Pecci potřebnej dvě tšęcinje hłosow pschitomnyh kardinalow. Bęchu so wschitcy kardinalowje — jich je w tu khwilu 64 — zęschli hačz na jenoho francóžskoho, kiž khoroščęze dla doma woštacz dyrbjesche. Tak wjele jich hiščęze ženje w hromadže bylo njeje.

Kóždy džywa so tak psęščny nej wólbje. Wot lęta 1447 trajesche konklawe 3 dny jenož pschi wólbje Alexandra VI. w l. 1492 a Pia IX. w l. 1846 a pschi wólbje Grehorja XV. w l. 1623 jedyn džen; druge wólbby poslednich schtyri stow lęt dwanacze hačz 131 dnow.

Sdnyž bě kardinal Pecci dvě tšęcinje hłosow dóstał, pschistupi k njomu kardinal di Pietro, subdekan, a so woprašča: „Pšchitowoznjęsch na tebje padnjenu kanoniskwu wólbwu k bamžej?“ Joachim Pecci wotmolwi, zo so podczřijuje woli Božej. Na to proscheny, zo by sebi njeno wuzwolil, praji, zo chce Leo XIII. ręčacz. Potom kardinalowje jomu hořdowachu.

Něhdže 1/22 popořdnju džęche kardinaldiakon Caterini do wulkeje loggije (wutwakta) cyrkwine swj. Pętra, ludej wozjemicz wuzwolenjo nowoho bamža. Kaž wohen so tale nowinka po měsčęze rozschęri. Bórzny počza jena po drugej tyd 360 romskich cyrkujow zwonicz a tamne słowo kardinalowe do swęta roznjęčz: „Pšchitowjeduju wam wulku wjesolostcz, mamy zas bamža!“ W schtyrjoch bě cyrkej swj. Pętra a torhoščęzo psched njeje z ludžimi napjelnjene, a hdnyž bamž do Božoho domu zastupi, woščachu wschitcy: „Evviva, Evviva! — skawa, skawa!“ a powschitkomne zradowanjo njęchasche kónczicz. Sdnyž bě něšak wo-

czichło, swj. Wótc jich přeni króć z jasnym hłosom požohnowa. Wjeczor běchu wschitke domy wookoło torhoscheža swj. Pětra swjatoczně wobswětlene.

Swj. Malachias, arcybiskop w irskim měšće Armagh (wumrjel w l. 1148), je wo kóždym bamžu krótko słowo do přědka prajił. Započja tele měšczenjo z bamžom Coelestinom II., kiž w jeho čjasu kuješe. Tele měšczerške słowa so spodžiwnje dopjelnichu. Wo Piu IX. praji: „crux de cruce — křiž ze křiža“ — a nastupnikej Pia džewjatoho měšczi: „lumen in coelo — swětlo na njebjesach.“ Wocžakujmy, kač so tele měšczenjo dopjelni.

Rusko-turkowska naleznosć. Džakowano Bohu, zo wjac słowcžo „wójna“ pifač njetrebamy; pschetož, kaž so zda, budže za mało dnow dospołny měr mjez Ruskej a Turkowskej scžinjeny. Rusowje su nětko Konstantinopel tak wuzko zawrjeli, zo Porče nicžo druhe njewostanje, hač wufazam dobyčerja so podwolicž. Ruske přědkowne wójsko je kłoschr Walikli wobjadžito, kotryž je jenož pođra hodžiny wot Konstantinopla zdaleny, a San Stefano, w kotrymž so nětko ruski hłowny stan (kwartir) namaka, je jenož po štwórta hodžiny zdalene wot turkowskoho hlowneho města. — Botharski gubernjer, wječř Čzerkasskij, wozjewi w Botharskej powšchitkomnu wojeřsku winowatošć a rúnoprwnošć kšesczanow a mohamedanow (z jenitkim wuwzadžom bašchibozukow a Čzerkesow). — Turkowskej wostanje w Europje jenož smuha pschi morju wot Warny hač k Salonichj z Konstantinoplom a Abdrianoplom. Botharska budže sahacž wot Dunaja hač za Balkan do Thessalije a Macedonije. Město Mišch a suadž tež Pirot a tak njenowanu Staro-Serbšku dóstanu Serbja. Čžornej Horje budže wschitko, šchtož je sebi wudobyla. Šchto z Bosniju a Hercegowinu so stanje, to pječa pschichodna konferenca rozsudži. — Z tajkim měrom pak Žendželka a Awstrija spokojom njebudžetej, a suadno z toho nowe mucženja nastanu.

Naleznosće našchoho towarštwu.

Doplacžichu na lěto 1877: ff. 520. Jakub Šhócka z Kamjenca; 521—524. z Njebjelczi: Miklawš Wuješ, Miklawš Suchi, Hana Wroblec, Marja Zandmónkowa; 525. Michal Ležba ze Serbskich Pazlic; 526. Marja Henczec ze Šhunowa; 527. Marja Pótkowa z Konjec; 528. Pěr Klimant z Róžanta; 529. Miklawš Kral z Kašec; 530—532. z Wotrowa: Miklawš Čžornaf, Michal Krawc, Michal Bobit.

Čžescženi sobustawy našchoho towarštwu, kiž pschinošć na lěto 1877 hišće nježložichu, su naleznje prošeni, jón sčerje a lěpje na swojim měšće wotedač.

Dobrowolne dary za towarštwu: ff. R. V. priora Paula 1 m. 50 p., Jan Krasa 50 p.

Darj a dań za chrěj we Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wučinješćaj: 34,276 marš 93 p. K čžescži Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: S. M. z Budyšćina 3 m. **Šromadže:** 34,279 marš 93 p.

Čžičež S moferjec knižiczišćerije we Budyšćinje.

(Pšči tym pastyrški list biskopa Franca Bernerta.)

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 6.

16. měrca 1878.

Lětnik 16.

Gzohodla pruskej biskopja njenodhujaj?

Spodźiwne, wulkotne wojowanjo te „kulturene wojowanjo!“

Na jenej stronje móčne pruske knježerstwo ze swojimi zastojnikami a wojačkami — a na druhej stronje hromadka měrnnych biskopow a duchownych, kiž tež w najhóršim tyschenju wěrowym předuja: „Dajeje křezorej, sčtož je křezorowe!“

Spodźiwne, wulkotne wojowanjo te „kulturene wojowanjo!“

Schědźiwni biskopja a młodoštni měšćnicy, fararjo a kapłanjo su wotšadźeni, z pjenjzami khostani, czazani, do kłódy tykjeni a z wótenoho kraja wupokazani — ale woni radšcho jastwo, wupokazanje a hubjenstwo czerpja, hač zo bychu zasady swojeje wěry pušćčili — a Boha a sebi dowěrjenych wěrowych pscheradźili.

Spodźiwne, wulkotne wojowanjo te „kulturene wojowanjo!“

Tysacy pobožnych křóšćtrnikow: schědźiwcow a muži, czěknych młodźencow a něžnych knježnow wopušćaja domowiznu, zo bychu so rjada wotrjec njetřebali, k kotromuž so wot Boha powołani czuja; cyže wosady su wosyroczene a bjez knjezow, ale chcežja radšcho duchownu nuzu czerpjeć, hač knjeza mjeć, kiž njeje z durimi — přčez prawohu biskopa — do wowczěrnje zastupit, ale z hdyže druhdyže.

Horďostne wojowanjo te „kulturene wojowanjo“, ale tež surowe, zahubjawe, kotrež wjele ranow nabija! — Albo njesu to rany, hdyž dla tohole wojowanja wot 11 pruskich diocesow hižo 7 bjez biskopow je? — Njesu to rany, hdyž mnohe wosady žadnych knjezow nimaju a khorj bjez swj. sakramentow mrěja?

— Njesju to rany, hdyž młodosć w kšhesczańskej wěrje so njerozwuczuje — hdyž dźijosć wschudžom pschibjera a jastwa wjac wschěch złoštnikow wopshijec njemóža? — Njesju to rany, hdyž na psch. w Barlinje tysacy protestantow so cyrkwinscy zwěrować a zasj tysacy swoje dźěci kšhēcizj njedadža?! Njesju to rany, kotrež wutrobj kóždoho kšhescžana roztorhaju a z bolosćju a starosćju napjelnja?!

„Alle“, kšhycich z liberalneje strony, „katholscy biskopja móža tele njezbožowne „kulturene wojowanjo“ zastajic, hdyžkuli nochuja a krajne cyrkwinste zakonje pschipoznaju.

„Nochowac“, je bórzy prajene, ale je tež padow, hdžež so nochowac njemje, hdžež nochowanjo by bojaznosć, pscherada, — haj hrěch byto.

Prjedy hacž wot biskopow nochowanjo žadamy, pschepytajmy, hacž woni nochowac smjedža; — a k tomu kóncej pohladajmy z krótkosćju na prjedawšče cžasy a potom na nowotne zakonje.

I. Praschenjo: „Čožhodla biskopja njenochuju?“ nijeje nowe, ale tak stare, kaž kšhescžanstwo, haj hišcěje starsche.

Šižo we starym zakonju namakamy zwady mjez knježerstwom a cyrkwuju, mjez nabožnym pschewědčenjom a wufazami swětnje wyschnosće.

Tak čžitamy w 3. knizy profety Daniela, zo Nabuchodonosor, babilonski kral, da wysoki stolp wudželacž, na kotryž bě pschiboh postajeny, a wosobni joho kralestwa dymbjachu pschinič, k zemi padnyč a k tomusamomu so modlicž. Wšchitey to čžinjachu, jowž nic Ananias, Misael a Azarias. Woni buchuhodla pola krala wobstorženi a do zapyrjeneje pjecy čžisnjeni.

Wóh pak pošla jim swojoho jandžela, kiž w pjecy tajku kšlódnotu ščžini, kaž by wječorny wěšfik duk — a woheń so młodžencow ani njedótkny.

Hdyž kral to wuhlada, postroži so a rjekny: „Njesimy dha tšjoch muži zwjazanych do wóhnija čžisli? Nětko widžu ščtyrjoch rozwjazanych a cyle ujezranjenych, a ščtwórtj zda so kaž syn bohow.“ Potom pschistupi k pjecy a zawoła: „Bójče won, ščžownicy wjeršchnoho Boha!“ A woni hnydom wundžechu a wšchitey widžachu, zo ani wlošy jich hlowsy njeběchu zesmudžene.

Hladajo na tajki dživ rjekny Nabuchodonosor: „Kšwaleny budž jich Wóh, kiž je swojoho jandžela pošla a swojich ščžownikow wumožil! Woni hinak čžinichu, hacž bě kral porucžik, a podachu swoje čžěka, zo bychy ščžuzicž a so modlicž njetrjebali druhomu Bohu, hacž swojomu. Wot dženšnischoho dnja dha kóždy zahinj a joho dom budže powaleny, kiž tohole Boha hani!“ — A wón powyšči tšjoch młodžencow do wulkich zastojnstwow.

Ša so nětk prascham: „Njebě dha to wopaki, zo čžile tšjo židowscy młodžency wufazej swojoho kralowskoho knjeza poskušni njeběchu, — a njerozomne, zo so radšcho do žehliweje pjecy čžisnyč dachu, hacž zo bychy so pschew zlotym stolpom poklonili?“ — Alle kóždy mi wotmolwi: „Ně! Wopaki by bylo, hdy

bychu po wufazni kralowej zlotomu stołpej so modlili. Posluchacž drje dyrbinu swětněj wyschnosczi — ale nic napřechecžo Božomu zakonju a swojomu swědomju; — a wšchudžom, hdžež swětny zakon Boži zakon rani, smy w swědomju winowaczi, tomule swětnomu zakonju so njepodczisnyč; dofelž Bohu mamy bóle posluchacž, dyžli cžłowjekam.

Lufamu zasadu namafamy na kóždej stronje nowoho zakonja.

Pětr bě po přichhadže Ducha swj. lédma počal wo Ršchizowanym předomacž, — hnydom joho z Janom do jastwa sadžichu, a wysofa rada jimaj přichfaza, „zo byschtaj w Šezusowym mjenje wjac njeryčžakoj.“ (Zap. jiw. 4, 18.)

Pětr a Jan pať wotmolwischtaj: „Sudžče sami, hacž je praje, wam bóle posluchacž, dyžli Bohu. Přchetož nam njeje domolene mjelčecž wo tym, šchtož smy slyšcheli a widželi.“ A swj. japoschtofojo njepřestawachu, wšchědnje w templu a po domach wučizč a Šezusa wopowjedowacž. (Zap. staw. 5.)

„Džicže do cykoho swěta a wučžče wšchě ludy!“ tať bě Ršchystus jim poručil a tať woni cžinjachu njedžiwajo na žadnu cžłowjeku zakazuju. A tať cžini katholicka cyrkej hacž do džensnišchoho dnja. Dusto su knjezerjo pohanschotoho Rroma z mjeczom a wóhnjom so prócowali, šchescžansku wěru za=hnacž, ale wjacnyž krjewje so přchela, bóle šchescžanska wěra sy rozšchěrjesche. Njebójmy dha so! Njech cyrkej cžerpi kaž Ršchystus, jeje založer, wona budže z nim přjedy abo pozdžišcho tež dobyčžo swjecizč.

Schtož je přchod 1800 lětami w katholickej cyrkwi płacžito, płaczi tež džensa hišchče, a tohodla móža bishopja a měschnicy katholicke cyrkwie runje tať mafo wot swojoho bójšchoho powołanja pušchčizč, kaž Pětr a Jan. A woni dyrhja, hdy by trjeba bylo, w swojim powołanju ščěrje žiwjenje podacž, hacž Boha a joho swj. wěru, — hacž Ršchystusa a joho swj. cyrkej přchradžizč.
(Ščóncženjo přchichodnje.)

Poslednje zjawne słowa Piusa IX.

Na Swěcž-Mariju, 2. februara toho lěta, bě runje 75 lět, zo našch horech lubowany, nětko njeboh Swj. Wótc Pius IX. přenje swj. wopravenjo dósta. Kaž za kóždoho katholiccho šchescžana runje tón džer wažny wostanje za cyke žiwjenje, tať běšche to tež Piuskej IX. Běchu so toho dla wotpóšłani cykoho romschotoho duchownstwa, kotřiz su duschepastyrjo, pola swj. Wótca zhromadžili, zo bychu jomu k tomule wažnomu dnjej zbožo přcheli a krasne swěcžki hako dar lubosče wotedali. Za 72 dnow zaš přeni raz přchija jich njeboh Pius IX. w zjawnej audiency, sedžesche na trónje, wobdaty wot přaladow a swojeje gardy. Swj. Wótc praji nětko ščžehowace słowa, kotřez móža so — dofelž běchu joho poslednje zjawnje wuprajene słowa — duchowne zawostajenstwo tohole wulchoho bamža mjenowacž:

„Se to za mnje wulki tróšcht, zo was tudy wokoło so widžu zhroma-
dženych hafo wěnc poddatych synow. Džakuju so wam za horliwosć, kotruž
njepschestajnje we wobkedźbowanju a wjedženju duchow wopokazujecie, kotrež
su wam dowěrjene. Džakuju so pastyrjam a zakitarjam duchow, zo so pró-
cujaja, je k horliwomu modlenju a huszczischomu dóstawanju swj. sakramentow
pohnuč. Džakuju so duchownym, swětnym a kłóšchtskim za wschě modlitwy,
kotrež wěriwi pod jich wjedženjom njepschestawajcy za mnje k Bohu sczela, a
proschu was wschitkich, zo byschće wam dowěrjenym wěritym za to w mojim
mjenje džak prajili. Džakujecie so jim a wobswědčujete jim, kač ja so k Bohu
modlu, zo by jim wobstajnosć w paczerju, žadosć za swj. sakramentami a
swěrnju pschwišnosć za wyschshoho pastyrja cyrkwyje dač. Prajete jim, zo sebi
pschecy na nich myslu, zo wschědnje so za nich modlu, Bóh chcył jich ze swojej
zakitnej ruku wobthowac. . . . Wěm tež prawje derje, zo su staršći wulkocho
khostanja hódni, kotřiž swojim džěczom dadža wotrosć w njewědomnosći na-
božništwaja; ale wěm tež, zo dyrbinu za hrěšnikami kłodźic, zo bychmy jich
wobrocžili, a za njewědomnymi, zo bychmy jich rozwučeli. . . . To su snadne
škowa, kotrež chcył pschi teje pschiležnosći k wam rycjeć, dofelž mi khorosć
wjac rycjeć njedowoli. Žohnuju was, wasche swj. měštna, wschě wam dowe-
rjene dusche. Njech was tele žohnowanjo pschewodža wschě dny waschoho ži-
wjenja a njech je wopschijecjo waschich modlitwow a křwalbnych křerušchow,
hdyž budže so Bohu spodobac, was powoac do krasnosće njebjestoho raja.“

J. S.

3 Ružicy a Sakskeje.

3 **Budyšcina.** 3 Prahi žhonimy, zo je wučženy knjez kanonikus
Anton Frind, štwórty džěl swojich cyrkwinškich stawiznow Čžěškeje wudač.
Tónsamy wopschija ččas wot lěta 1421—1561, wo kotrymž husitškich psche-
torow dla pražski arcibiskopski stoč njewobšadženy wosta, wulke kralestwo bu
jeno pschěz administratorow, kotřiž so wot tachantstwa abo tež bamža postajichu,
w cyrkwinškich naležnosćach wjedzene. Těhdom škuschesche Ružica k Čžěškej a
prjedawšcha mišchnjanska diwcefa wopschijesche tež wěšte džěle Čžěškeje. Čak
pschindže, zo su tež cyrkwinške stawizny Ružicy a tež mišchnjanskeje diwcesy w
spomjenjej knizy wobdžělane. Cyrkwinške stawizny Čžěškeje maja tak wulku
zajimawosć za Ružičanow, wosebje tež tohodla, dofelž je knjez kanonikus Frind
ze wschelakich dotal njeznatych kužokow, kač tež z archiwa Budyškoho tachantstwa
swoje daty čzerpak. — Štwórty zwjazk płaczi w kniharnjach 8 markow.
Knj. prašes Lusczanski w Prahy zamoži a chce knjezam, kiž so na njoho wobrocza,
jón za 7 markow wobstarac a prjedawšche tji džěle za 21 markow. Čale po-
nižena płacizna pak płaczi jeno za tych, kiž sebi je w tymle měšacu hiščće
škazaja.

3 **Šalsbic.** Wulke Wože žwarnowanjo je pjatk, 8. měrcja, nad naščej

cyrkwiu, faru, haj nad cyłej wsu so wopokazalo. Pšchi surowym wichoru, kotryž tón džen w nocy zakhadžesche, zaslyšachamy rano $\frac{1}{2}$ 6 hodž. sylne zahri-
manjo, tak zo wofna zaržachu. $\frac{1}{2}$ 8 hodž. ju kemšche; tu na kemščach poča
so wschitko z cyrkwie walecz, a piščejele pšestachu hracz. Wo khwili ludžo
zas pomaču do cyrkwie džěchu. Wo kemščach rěkasche: „Kula je dele, Bože
njewjedro je do njeje dyriko a takle dokho je so to bačo.“ Wschitcy kemšerjo
stejo na wěžu hladachu, kula ležesche delka ze železnym stołpom, kotromuž běšche
pšiczinjena byla. Ludžo prajachu, zo je kula z plómjenjom so palita, hdyž
je delka ležala. Wstyk bě potajkim do wěže dyrik a zapalik, to je so potom
drjewo, do kotrohož je železny stołp zasadženy, paliko, so wupaliko a potom je
wětr kulu dele czjinył. Žbožo abo lěpje: Bože zwarnowanjo je bylo, zo wě-
stik wot dołhocho wječora stejesche, tohodla bě kula na kěrchow pšchi wulkej
lipje padnyła. Hdy by wot ranja stał, by kula padnyła na Góškec bróznju,
ju pšcherazyła a zapalita. Wo kemščach widžachmy, zo so z wěže horka hiščeje
kuri, hacž do kónca pał ludžo njemóžachu. Tu sej zwaži w tymle surowym
wichorje Gžornafec wotrocžk, Bauer z Kulowa — wón bě tež pšched dwěmaj
lětomaj pola Gžornafec najwjacy pomhał zahasčecz — na wjeřšch wěže
won zalěscž (běchu tam schindzele rubili) a potom wot wonka z rucžnej syławu
hacž horje do kónca sykasche a tak žehlenjo staji. Někotři chychu prajicz, zo
je halle na kemščach Bože njewjedro dyriko; dumpnjenjo běchu zaslyšeli, to
pał bě kula dele zjěła.

Ž Kulowa. Krótko po powjěstuje wo wólbje nowoho bamža póstla
nasche kasino tutón hołdowacy telegram: „Katholske kasino w Kulowje hoł-
duje w džěščowškej lubosčej a podacžu nomowuzwolennomu bamžej Leonej XIII.,
najdosťojnišchomu scžehowaczerjej Piusa IX.“ Džizo 28. małoho rózka dóstachmy
tajtele telegrafiske wotmołwjenjo: „Swjaty Wótč džakuje so a žohnuje z cyteje
wutrobny katolske kasino w Kulowje.“
M. W.

Ž Kulowa. Loni smy do naschoho Božoho domu swjatu Mariju, kra-
lownu njebies, z Žězus-džěczattom a z szeptrom, dóstali, kotraž z processionom
do Róžanta khodži; lěta je so swj. Žózef pšchistowarschik. Žózef je wulki
swjaty, njebohi bamž Pius IX. je joho na próstwu kšheszczanskoho swěta za
patrona a zakitarja widžowneje cyrkwie na zemi pomjenował. — We
naschim kulowškim Božim domje dotal hiščeje njebě žadyn wobraz swj. Žó-
zeša, smy tohodla sebi tajki wobraz z Tirolskeje skazali a jón z wobrazom
swjateje maczerje Božeje na 19. měrcu, na swjedzenju swj. Žózefa, we naschaj
cyrkwi na rjenje wupyšchanyh blidže přeni krócž wustajimy. Potom wobaj wo-
brazaj swoje stajne měřtno na Borborinym wołtarju zwižetaj. — Many pšchi
tym tež te wotpohladanjo, cžěščowanjo swjatoho Žózefa we naschaj wo-
sadže bóle wubudžowacz a pšchisporjecž a tak wschitkich wosadnych duchowne
špomozenjo špěchowacz. Swj. Žózef běšche zežiwjeř swjateje swójby; wón
šce tež nasch zežiwjeř bycz a kóždy džen nasche pobožne „Wótčže-nasche“

Bohu pschედნოჲყჳ ა პოდპერაცჳ, ზო ბუჲმუ ოსჲედნუ ჲლბჳ we ნაშჩიჲ ოსპოდარსტუაჲ ა დომაჲ მელი. Ⴒჲტოჲ we Ⴒარუჲმ ჯაჲონუ ეგუპტისტი კრალ we Ⴒაჲსუ Ⴒულჲეჲ დროჲოტუ Ⴒ სუოჲიმ პოდდანამ, Ⴒიჲ wo Ⴒლბჳ Ⴒოლახუ, Ⴒჲყნუ: „Ⴒჲიცჳ Ⴒ Ⴒოჲეჲ!“ Ⴒესამე Ⴒლო Ⴒლაცჳ Ⴒეჲ we ნოჲუმ ჯაჲონუ ა we Ⴒოჲეჲ ცურჲუი Ⴒოტ Ⴒუჲ. Ⴒოჲეჲ: Ⴒჲიცჳ Ⴒ Ⴒოჲეჲ — Ⴒონ Ⴒე Ⴒოცნუ Ⴒსჲეჲჲ Ⴒოჲი ა Ⴒაჲ Ⴒ Ⴒჲენუმ ა დუჲოჲუმ Ⴒლბჳ Ⴒაჲტარა. — Ⴒოჲუ Ⴒობრაც Ⴒუჲ. Ⴒოჲეჲ Ⴒე Ⴒარა Ⴒანუ ა Ⴒუმსჲტნუე Ⴒუდუჲანუ, Ⴒლე Ⴒეჲ დროჲი: დურბინუ Ⴒა Ⴒიონ ა Ⴒა Ⴒრანე ႲუსჲიႲანე Ⴒლიდოე Ⴒოდჲეჲ Ⴒ ႲჲერႲენოჲ Ⴒუტუანოჲ Ⴒლათუ (8 ႲეტოႲ we Ⴒობჲაჲუ) 175 ႲარჲოႲ Ⴒაჲლაცჲიჲ. Ⴒუ Ⴒსჲო Ⴒო ႲიႲჲეჲ დროჲისჲე Ⴒუჲო, Ⴒდუ Ⴒუჲუ ႲაႲჲე დუჲოႲიႲე Ⴒნეჲჲუ Ⴒჲიჲი Ⴒო ႲუსჲიႲანუ Ⴒ ႲუბოႲეჲ Ⴒ Ⴒუჲ. Ⴒოჲეჲ დარო ႲეႲჲინიႲე. — Ⴒუბუ Ⴒსჲეჲჲო Ⴒ ႲულოႲსჲე ႲოႲადუ! Ⴒსჲისტუ Ⴒე ႲაიႲეჲ ცურჲუი Ⴒა ႲუეႲბენუ Ⴒუჲ. Ⴒოჲეჲ (ႲსჲიႲოდნუ ႲუტოႲ) Ⴒ Ⴒობრაცამ Ⴒუჲათეჲ ႲოႲიႲუ, ႲოႲლადჲ Ⴒიჲ Ⴒუზდობუ Ⴒოტ ႲსჲეႲ ႲტოႲოႲ, ႲდუႲუ Ⴒე Ⴒოეჲ Ⴒუტობჲე Ⴒ ႲობოჲნოႲეჲ: „Ⴒჲჲუს, Ⴒარია ა Ⴒოჲეჲ!“ ႲოტოႲ Ⴒოტეჲი ႲჲეႲე Ⴒოუჲ ႲოႲნიႲიჲჲუ ა Ⴒჲი Ⴒ ႲეႲოႲუმ ႲობლიႲომ დო ႲოႲაჲნეჲ Ⴒჲანკი, Ⴒოტრაც Ⴒა ႲლიႲე Ⴒეჲი, Ⴒლბორნე Ⴒოლესჲო Ⴒუტს, Ⴒო ႲოႲლი Ⴒუ Ⴒლაცჲე Ⴒ Ⴒუბ Ⴒუჲ. Ⴒოჲეჲ Ⴒაჲლაცჲიჲ. Ⴒონ Ⴒ ႲჲჲუსოႲ ა Ⴒარიუ Ⴒეჲე Ⴒამოჲი ა Ⴒი Ⴒა ႲეႲე Ⴒაჲ Ⴒა ႲოუႲიჲ დოႲუႲაცჲ ႲაႲანუ ა ႲეႲეႲესჲი Ⴒლბჳ Ⴒადობნუე ႲუႲოႲუ.

Ⴒ ႲოსლედნიႲ Ⴒჲისლე „Ⴒ. Ⴒოსტა“ Ⴒტ. 49 Ⴒე Ⴒრანე, Ⴒო Ⴒუ Ⴒსჲეჲ ႲოႲიალნეჲ Ⴒუზ ႲოტႲოႲიანე Ⴒუჲო, Ⴒდუ Ⴒუ Ⴒოტე ႲსჲეႲ ႲსჲეႲეႲანსკა ႲუბოႲე Ⴒ ႲლიჲჲოႲუ ႲაႲოႲანა ა Ⴒჲერჲანა Ⴒუჲა, Ⴒაჲ Ⴒო ႲოႲ Ⴒონ ႲეႲე Ⴒადა, ა ႲაႲႲოႲნიე, Ⴒა Ⴒე ႲედატოႲ Ⴒისტ Ⴒოსტა, Ⴒ ႲოტრუႲ ႲიႲარ Ⴒენი, Ⴒო Ⴒუ ႲეႲეႲისჲე ႲოႲიალნეჲ Ⴒუზ ႲაიႲეႲე Ⴒე ႲბეႲუენუ ႲოႲ ႲერႲისკო Ⴒრავა ႲოტႲოႲიანე Ⴒუჲო. Ⴒონლე Ⴒისტ Ⴒე Ⴒ დႲეႲამ ႲოႲიႲოႲა Ⴒინუ ႲაႲადა, Ⴒოტრეჲ Ⴒე-ႲსჲიႲროႲენეჲ Ⴒუდუ Ⴒოდამ:

ႲჲეႲეႲენუ Ⴒუჲ. ႲედატოႲე!

Ⴒ ႲუატუႲ Ⴒჲისლე „Ⴒ. Ⴒ.“ Ⴒტ. 50 Ⴒედუ Ⴒჲიტარ Ⴒო Ⴒო ႲოႲიალნუ Ⴒე-Ⴒოტრატაჲ Ⴒორე Ⴒერე ა Ⴒენი, Ⴒო ႲოႲიალუ Ⴒემოტრატა Ⴒ კათოლსკეჲ ცურჲუე ႲეႲუსტუႲი. Ⴒო Ⴒა Ⴒე Ⴒლუდნე Ⴒენენუ, ႲსჲეႲოჲ Ⴒე Ⴒე ႲოႲოႲაჲ, Ⴒო ႲაიႲი Ⴒჲიტარ Ⴒა ႲსჲეႲეႲანსკი ႲუႲჲუ ႲაႲჲეჲე Ⴒუჲ. ცურჲუე Ⴒრე ႲეჲოႲეႲე, Ⴒა Ⴒოლა, Ⴒო ႲეႲეႲეႲეႲანსკე ႲუႲჲუ ა ႲაႲადუ ႲოႲიალნუ ႲემოტრატოႲ Ⴒეჲანე. Ⴒე Ⴒჲარნიე ႲუႲრანე ႲუႲჲუ ႲოႲიალისტოႲ Ⴒუ Ⴒჲისჲე ႲეႲეႲეႲეႲანსკე, Ⴒსჲა Ⴒ ႲეႲეႲა Ⴒჲისამი Ⴒო დო Ⴒამოჲენი ႲობႲეႲაႲი ႲჲეႲიႲ, Ⴒჲოჲ Ⴒე ႲეႲეႲიႲო Ⴒედმეჲ Ⴒოჲეჲ Ⴒაჲი, Ⴒოტრაც ႲეႲა: „Ⴒუ ႲეႲედურႲიႲე ႲრადნუႲ.“ Ⴒოჲდუ Ⴒათოლსკი ႲატეჲიႲმუს Ⴒრე, Ⴒო Ⴒე Ⴒე Ⴒესლე Ⴒაჲი Ⴒრადნიენუ ა Ⴒუბნიენუ ႲუზოႲო Ⴒუბა ႲაႲაჲანე. Ⴒუე Ⴒუბო Ⴒუბი Ⴒა Ⴒეჲ Ⴒონ, Ⴒოტრაც Ⴒამოჲენუ, Ⴒიჲ Ⴒე Ⴒჲო Ⴒ ႲეႲამენტოႲ ႲოႲუ Ⴒოტკაჲა, Ⴒერბამ Ⴒ ႲოႲუ Ⴒოჲნიე. Ⴒდუჲ ႲოႲოდლა Ⴒონ „Ⴒედუ Ⴒჲიტარ Ⴒათ. Ⴒოსტა“ Ⴒო Ⴒუსლაც ႲეႲოტრაც ႲბეႲუენუ ႲერႲისკო Ⴒრავა Ⴒა Ⴒჲმანუ Ⴒრედ Ⴒა, Ⴒუზ ႲჲეႲაႲეროႲ ႲოტႲოႲიაცჳ, Ⴒჲა ႲაიႲი ႲეႲე, Ⴒო Ⴒე Ⴒე ႲეႲეႲიႲო Ⴒედმეჲ Ⴒაჲი, Ⴒო Ⴒე Ⴒე Ⴒე ႲოႲოდლა ႲეႲეႲეႲეႲანსკი Ⴒრედ. Ⴒადნე ႲსჲეႲეႲანსკე Ⴒე-ႲეႲისტო ႲბეႲუენუ ႲერႲისკო Ⴒრავა ႲსჲიႲოႲიႲო Ⴒეჲე ა Ⴒეჲ ႲიႲდუ ႲეႲეႲიႲიႲო. — Ⴒოლა Ⴒე Ⴒენოჲ ႲეႲეႲეႲეႲანსკი Ⴒე ႲაიႲი Ⴒრედ, Ⴒლე Ⴒეჲ Ⴒე Ⴒე Ⴒე ႲოႲოႲი, ႲჲოႲეႲე ႲოႲაႲისტო ႲოდუႲიაც. Ⴒჲო ႲუႲე ႲოტოႲ Ⴒო ႲრეႲოႲაႲ

a hromadžić a lutowacž chcycž wjedžo, zo po joho smjercži joho džěcži nawanow kubko herbowacž njemōža? zo pšhecžinjacy picžcy a družcy njerodni ludžo tež tak wjele po joho smjercži dōstauu, kaž joho synowje a džowki, kiž su z nim sobu hospodarili? Zeližo by tōnle socialno-demokratiski namjet so wuwjedł a herbiske prawo so zběhnyło, potom by hable prawe hubjenstwo a křudoba so rozšchěrila tež tam, hdžez hacž dotal žadna nuza byta njeje, pšchetož to by ludži jenož lenich a njerodnych čžiniło a k paduchstweje a rubježnistweje wjedko. Ženož kšchescžansta wěra a kšchescžansta luboscž mōžetej nuzy wotpomhacž. Pola nas Serbow njeje žadna nuza. Rōždy namaka džěko a zaslužbu, hdnyž jenož džěfacž chce. Šchtož džěfacž khoroscže abo staroby dla wjacny njemōže, tomu dawaju dobročžiniwi ludžo jěscž a draštu a za wobydlenjo so gmejna stara. Tohodla we našchim Pōsle njetrjeba so rycžecž wo jřědkach, fak mohło džěfacžerškej nuzy so wotpomhacž, a ja so nadžijam, zo je z tym cyła wěc wobzamknjena. Tež jedyn čžitar „Kath. Pōska.“

3 Kulowa. We poslenim čžiste našchoho Pōska socialno-demokratiski čžitar, kotryž wschcy nuzu a wschcē čžlowjecže hubjenstwo na zemi zahacžowacž chce, namjetuje: zo dyrbi so zakonšcy herbiske prawo zběhnyć. My nješmy z tym knjezom jenajšej myšle: pšchetož zběhnenjo herbiskoho prawa by najwjěšče nježbožo na swěcže było a by najrjěnišče čžlowjecže pōccžnowoscže z wutrobom wukorjenilo. Šdnyž ja wěm, zo moje z potom woblicža namacžene a z pilnosćžu, prócnosćžu, wustojnosćžu a lutnosćžu nahromadžene čžasne kubka nješmēdža pšchěicž na moje džěcži a na mojich potomnikow; zo wustawy za křudnych a křorych abo k rozwucženju kšchescžanškej młodosćže, kotrež sym sam ze swojoho zamoženja založik abo založicž pomhak a wuhotowak, zdomom po mojej smjercži do rukow stata pšchindu — budu ja potom hišchcže w čžasny žiwjenja rady džěfacž, so prócowacž, lutowacž a z luboscže k mojim křudnym a křorym sobučłowjekam so samoho zaprēcž a šwětnych, tež dowolenych wješelow so zwijecž? — We tynšamym wošamknjenju, hdnyž so herbiske prawo zběhne, zacžehnje do čžlowjecžoho splahu lěnjoscž, liwoscž, nješmilnosćž, wobžraštwo a cyke wōjstwo žadławych hrěchow — luboscž k Bohu a sobučłowjekam pak so z dušče wutorhnje. — Zběhnenjo herbiskoho prawa je tež pšhecžiwno Božomu postajenju a zarjadowanju na swěcže, pšchetož Bōh, kotryž je naturiske herbiske prawo zawjedł, pošćicža nam tež pšchaturiske a wyšchšče herbiske prawo. Wōn da nam pšchez hort swj. japoschtoła Pawoła wozjewicž (Rōmšk. 8, 16): Boži Duch dawu našchomu duchej šwědcženjo, zo smy Bože džěcži; smy pak džěcži, dha smy tež herbja — herbja Boži a sobuherbja Křhrystusowi. — Wšcha nuza a wschcē hubjenstwo na swěcže mōže so jenosamotnje zahojicž pšchez kšchescžanstwo a pšchez plōdne škutkowanjō we duchu katholickeje cyrkwy — cyke je zahnacž, njeje mōžno; wšchak špěwamy tak rjec hižo wot špocžatka šwěta: My hubjene džěcži Šěwine tu we tym dole sylžow.“ Bōh šchwica we našchich čžasach čžłowjekow, dofelž so bōle a bōle wot kšchescžanštwa zdaluja a křubje a křubje do pohanstwa a do mjašnych lōschtow zapaduju. We starym zafo-

nju schtrafowasche Bóh Izraelitow tež na tajše waschnjo, hdyž běchu Bože puče wopuščežili.

Rhorosčeje a smjercž njemóže nihtó ze swěta wutkóćizč, khudobu tež nic, pschetož ta wěczna wěrnoscž nam praji: Khudyh z mējecze stajnje pschi sibi. Pschizamkni so tohodla k katholstej wuczbyje a skutkniwomu kshesčzanstkomu žiwjenju, a tebi so derje pónǔže, zo njetrjebasč z hłodom wumrjecž — socialno-demokratiska bkoznosčž wot zběhnjenja herbstoho prawa pať njerwumóži swět.

Naležnosčeje našchoho towarštwja.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 160. Michal Ležza ze Serbskich Pazlic; 161. Jan Krasa z Bělejec; 162. 163. z Khoczjinje: wuczeř Jakub Scholta, Jakub Comak; 164. Michal Domascha z Dubrjeitka; 165. Hanža Popjelina z Němcow; 166—168. z Raibic: kanonik a farař Jakub Beisč, Jurij Zrencel, N. N.; 169. 170. z Koujec: Marja Bótkowa (Michatowa), Jakub Watta (Běšča); 171. Pětr Klimant z Róžanta; 172—178. z Wotrowa: farař Jakub Herrmann, Miklawš Scholta, Miklawš Böhme, Jana Hejdanowa, Michal Wrobl, Miklawš Rynczka, Michal Bobit; 179—182. z Krjepjec: Jurij Běch, Pětr Hajška, Miklawš Koch, Miklawš Knjež; 183. 184. z Kachec: Jakub Smola, Jana Čyžec; 185. 186. z Kanec: Korla Nowak, Pětr Libjč; 187—189. ze Žuric: Jan Pjetajš, Pětr Weclich, Miklawš Čyž; 190. R. V. priora Paula Mithec z Marijuoho Dola; 191—193. z Marijneje Hwězdy: R. V. Coelestina Delencžtec, R. V. Franika Koflic, R. V. Jozefa Domščec; 194. Hajnt ze Serbskich Pazlic; 195. Zimijowa z Kufowa; 196. Michal Bjedrich ze Smjerdžaceje; 197. Hanža Běczčna z Budyšchina; 198. Zelnak, pjekar w Kufowje; 199. Domascha z Dobroschic. Doplacžiču na lěto 1877: ff. 533. kubler Ryncž ze Swinarnje; 534. Jan Račel z Žitka; 535. Madlena Čyžec ze Šumowa; 536. Domascha z Dobroschic. Na lěto 1876: ff. R. ze Swinarnje; N. N. Na lěto 1875: N. N.

Dary a dań za chrkej we Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucziniščaj: 34,279 mark 93 p. K čzejezi Božeje a k spomoženju dušchow su dale woprowali: ff. Šchwonech z Mikóćizč 1 mark; J. S. w Raibicach 3 mark; pschěz raibicžanštoho knjeza kaplana 6 mark. Promadžje: 34,289 mark 93 p.

Dary za Iyonske towarštwjo pschěz raibicžanštoho knjeza kaplana 3 mark; a za swj. Wóteca tež pschěz raibicžanštoho knj. kaplana 3 mark.

We wschěch expedicijach „R. Pósta“ je za 10 pjeněžkow na pschedań žiwjeński wobraz:

Wulki lós abo Raž dobyte, tať wotbhte.

Wudať J. S. 1877.

Z telegrammom 10. měrca swy zrudnu powjescž dóstali, zo je

č. hrabja **Franc Stolberg-Stolberg**

nađ Worklecami a Zajeńcu,

wjelecžescženy čžestny pschedynda našchoho kasina, w Algiru zemrjel. To w žarowanju druhim serbskim kasinam na tymle pučzu wozjewjejo, prošmy wo wóteženasč za našchoho njeboh pschedynda.

Kufowiske kasino.

W a r i t.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarštwy SS. Cyrilla a Methoda w Budyschjnje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 7.

6. hapyrła 1878.

Lětnik 16.

Kulow, město a farška wosada.

XXV.

Wot lěta 1871 hač do 1875 wukhadźowachu we Němskej a Pruskej wšelake nowe swětnje zakonje, kiž katolicku wěru a cyrkej hłuboko ranjeja a duchownych (biskopow, fararjow a kapłanow) we jich cyrkwinškich službach potkoczuja, jim najčežšje schtrafy hrožo — na pjenjzach, z jastwom, z wotšadženjom wot cyrkwinškich službow a z wustorcženjom z wótcnoho kraja. Šchož swětnje knježerstwo z tutymi zakonjemi dosahnyč chce, njeje wjacj zatkowane; liberalne a cyrkwi njepšcheczełske zakonjodawstwo wótije doseč wuwola: „Katolicka cyrkej we Němskej ma so wot rómskeho bamža, hačo swojoho widžownoho wjercha a skały jednoty džělicž, a protestantiška zafada wot wšchohomócnosče swětnoho knježerstwa we duchownych naležnosčach ma so do katoliskeje cyrkwy zawjesč.“ Ze stara a znata wučba katoliske cyrkwy, zo swětnje knježerstwo časne zbožo poddanow a duchowna wyšchnosč wěczne zbožo čłowjekow spěchowacž dyrbi: pšchetož swětnomu knježerstweje je Bóh časne naležnosče a mjecz (Rómšk. 13, 1—7) cyrkwi pať (bamžej, biskopam a měšnikam) klucže njebies podać (Mat. 16, 19). Šdžež stat a cyrkej we pšchezenosči a we swojich pomjenzach stutkujetaj, tam je měr a kežje ludowe zbožo; hđžež pať stat cyrkej potkoczuje a duchownu móc na so czaha, tam je njeměr, pšchescžěhowanjo a martrastwo, tam hnje swobodnosč ludu a swědomja. Na tajki kraj přjedy abo pozdžišcho czežke domapytanja pšchicžahnu, dokelž Bóh swoje postajenjo a zarjadowanjo mjez čłowjekami bjez strafow pšchewobrocžicž njeda.

Prěni němſki zakon wot 10. decembra 1871 wupraji: duchowny, kiž wot ſtatnych naležnoſcſow na klěty abo pſchod ludžimi njeluboznje rycži, budže z jaſtwom hač na dvě lěče ſchtrafowany. — Druhi němſki zakon wot 4. julija 1872 jeſuitow, klóſchtrſkich duchownych a klóſchtrſke knježny, kiž z jeſuitami ztowaſſcheni ſu, z němſtoho kraja wuzankuje.⁹⁰⁾ — Tſeczi němſki zakon wot 4. meje 1874 poſtaja: Duchownoho, kotryž pſchěz ſwětny ſud wot duchowneje ſlužby wotſadženy je a kotryž potom duchownu ſlužbu čini (k pſchickadej: Wožu mſchu dđerži, přěduje, ſwj. ſakramenty wudžěla, biſkopſki diſpens wozjewi atd.) móže ſwětné knježeſtowo we wěſtnym měſcze zawjeracž abo z kraja zahnacž; tohorunja, hdyž duchowny cyrkwineje ſlužby dla do pſchěſtyſchenja pſchindže. —

Štwórty němſki zakon wot 6. februara 1875 zawjedže we Němſkej ſtawniſtwa. ſtawnicy maju narodžene džěczi, civilne mandželſtwa a ſwjercž wotemrjetych do ſwojich knihow zapisowacž; ničtó njeje wjacj winowaty, ſwoje džěczi wuſchycžecž, ſwoje mandželſtwo cyrkwinſch žohnowacž a čžěla wotemrjetych po cyrkwinſkim waſchnju pohrjebacž dacž. Tak ſo kſchěſczanſki lud bóle a bóle cyrkwi wocuzbnjuje a do pohanſtwa zapaduje. ſtawniſtwa zawjedžechu ſo we Němſkej na 1. januarja 1876 a we Prufkej pſchěz wosebity zakon wot 9. měrc 1874 na 1. oktobrje tohoſamoho lěta.

Wótriſche hač tele za cyty němſki kraj pſacžiwne zakonje ſu prufke cyrkwine zakonje. Prěni prufki zakon wot 11. měrc 1872 wutorhnje ſchulſtu młodoſcž cyrkwi a poda wſchě ſchule do mocy ſwětnoho knježeſtwa.⁹¹⁾ Wotſadži ſo tohodla wjetſchi džěl katholiſkich duchownych wot ſchulſkich ſlužbow.

Druhi prufki zakon wot 5. hapyrila 1873 a wot 18. junija 1875 z běh- nje ti artikle wobpſchijahaneje krajneje wuſtawy z lěta 1850, we kotrychž ſlubjene bě: „Cyrkej ſwoje naležnoſcže ſama zarjaduje a woſtanje we wobſedženſtwje ſwojich wuſtawow a kubłow, kiž Wožim ſlužbam, ſchulam, khudym, khorym a ſyrotkam pſchijſuſcheja; wobſadžowanjo duchownych měſtow a ſlužbow pſchijſuſcha cyrkwinym přědkſtejerjam, nic ſwětnomu knježeſtwej; piſny wobkhad z duchownymi přědkſtejerjemi (z bamžom a z biſkopom) ſo njezadžewa a móža ſo jich cyrkwinſke piſma wozjewecž.“⁹²⁾ Cyrkej je nětſk we ſwojich nutkownych naležnoſcžach dohladowanju a poſtajanju ſtatneje mocy podčziſnjena.

Tſeczi prufki zakon wot 11. meje 1873, žhórſcheny na 21. meje 1874,

⁹⁰⁾ Rjad jeſuitow (kaž we Krupcy) je wosebity rjad ſwětnych duchownych a druzy klóſchtrſcy duchowni nihdže njeſu z nimi ztowaſſcheni.

⁹¹⁾ Maſch zbožnik, a z nim katholiſka cyrkej praji: Daježe džěcžom kemni pſchincž a njewobaraje jim, pſchetož jich je Wože kraleſtowo. (Mat. 19, 14.)

⁹²⁾ Tele ti artikle krajneje wuſtawy, kiž běchu 23 lět dotho pſacžite a z kotrychž wuſhadžeſche kčžew a roſt katholiſke cyrkwe we Prufkej, ſu rozlamane!

riaduje študowanjo duchownych; podawa vsčë duchowne šhule a seminarij dohladowanju a pscheytowanju swëtnych zastojnikow; zakazuje zamjedzenjo nowych hólczich seminarow a pschizwaczjo mlodych študentow do starych (hólczë seminarij dyrbjachu tohodla zaicž); postaja swëtnë pruhowanjo duchownych we filosofiji, historiji a němifej literaturje⁹³); zakazuje biskopej žane wupróznjene duchowne město wobsadžicž, prjedy hacž wón to njeje swëtnomu zastojnikfej wozjewil a na joho pschizwolenjo⁹⁴) 30 dnow czakał; postaja, zo biskop, kotryž duchowne město po nowym swëtnym zakonju za lëto njewobsadži, dyrbi 200 hacž do 1000 toleri schtrafu dacž a može so schtrafa wospijetowacz;⁹⁵) zo duchowny, kiž njezakonscy duchownu službu čini, hacž na 100 toleri so schtrafowacz ma a swëtny zastojnik jomu vsčë dokhodny cyrkwiniskeje služby zawrjecž može; zo cyrkwinscy patronojo a wosady potnomóc maju, fararja bjez biskopskeho dowolenja postajicž;⁹⁶) naposledk zamjedže tónle zakon swëtnë sudnistwo za cyrkwiniske naležnosce, kotrej bjez appellacije móc ma, duchownych a biskopow wotsadžecž.⁹⁷)

Štwtórtý pruski zakon wot 13. meje 1873 zakazuje biskopam a duchownym pod schtrafu hacž do 500 toleri a dwëlëtneho jastwa na njeposlušnych štawow cyrkwe wëšte duchowne schtrafy wuprajicž a wozjewicž.⁹⁸)

Pjaty pruski zakon wot 14. meje 1873 dowoli, zo kóždy swój wustup z křesćaniskeje cyrkwe psched swëtnym sudnikom we protokolu wuprajicž može.

Šëšty pruski zakon (kralowski wufaz) wot 6. decembra 1873 postaja nowu pschisahu za biskopow, we kotrejž woni slubicž dyrbja, vsčëm krajnym zakonjam (tež nowym cyrkwinym) so podčiznjecž, tež duchownych a wosady k džerženju tychsamych napominacz.⁹⁹)

⁹³) Wot prawnikow, lëkarjow a druhich swëtnych zastojnikow tajke pruhowanjo jo nježada; jenoj duchowni dyrbja dopokazacz, hacž woni filosofiju, historiju a literaturu njewëry a njecyrkwiniskich knihow znaja.

⁹⁴) Po tajkim waschnju dacž njemócžicže, wot swëtnoho sudnistwa duchowne města wobsadžuja.

⁹⁵) Schtrafa hildesheimskoho biskopa je we lëcže 1877 hacž na 87,600 markow narosla.

⁹⁶) Po cyrkwiniskich kaznjach je duchowny kiž sebi bjez biskopskeho dowolenja a wobkručenja cyrkwinstu službu pschimócuje, z cyrkwe wuzanknjenu (excommunicatus) a vsčë joho duchowne služby su hrëščne, z džëla njeplacži we a tak rjec boharubienstwo. — We Herzogswaldawje we delnjei Schlezhskej je 1877 Lutheriski patron (baron Dyhren) romskofatholskej wosadže starofatholskeho fararja pschinucžil.

⁹⁷) Hacž do lëta 1877 je w Pruskej wot swëtnoho sudnistwa 8 biskopow wotsadžanych.

⁹⁸) 1876 bu duchowny Bruns, kotryž nekajkomu měščanoscže we spowjednym stole swj. wotwozajano dacž njemócžicže, wot swëtnoho sudnistwa z jastwom schtrafowany. Mëščjanosta swoje nježbožo we spowjednym stole ludžim wuplapny; druzi k. Brunsa wobštorži a měščjanosta pschecžiwu njontu hako swëdk wustupi. Pschispomniny pschi tym, zo po cyrkwiniskich kaznjach tón, kiž k swj. spowjedži džë, runje tak k mjelcženju zwjazany je, kaž spowjednik sam.

⁹⁹) Žadny fatholski biskop njemóže tajku njewobmjezowanu pschisahu wotpožicž; po cyrkwiniskich kaznjach biskopojo a mëščnich pschisahaja: zo so zakonjam kraja podčiznjeja z wuzaczom tch, kiž prawiza Boža a cyrkwe ranja (salvis Dei et ecclesie juribus).

Sedmý pruski zakon wot 20. meje 1874 postaja zarjadowanjo we biskopstwach, hčžež biskop wumrjety abo wot swětnoho sudnistwa wotšadženy je. Na město biskopa stupi swětny kommissar, kotryž we nastupanju cyrkwinšeho zamóženja wschě biskopske prawa ma. Duchowny pak, kiž někajke biskopske prawo wuži, šchtrafuje so z jaštwom šchěsč měšacow hacž do dwěju lětow.¹⁰⁰⁾

Wosmy pruski zakon wot 22. hapryla 1875 zapowje biskopam a měšchnikam romskokatholskeje wěry wschu zdu z starých, we lécze 1810 wot štata nutschěžnjenyh duchownškich a klóštrškich kublow, dóžž so biskopajo a měšchnikow nowym cyrkwinškim zakonjam z hortom abo z pismom podčiznyli njejšu. Pšchez tónle zakon pruski stat romskokatholskej cyrkwi za lěto nimale 1 million marfow wotčěžnje.¹⁰¹⁾

Džewjaty pruski zakon wot 31. meje 1875 zběhnje a wuzantuje z kraja wschě klóštrške rjady a wustawy, kiž we škulach mladosč rozwučjeja a khudyh a šyrotki we swojich domach kublaju. Wobštacž smědža jenoj tajke klóštrške rjady, kiž khoryh wothladaju, tola su statnomu pšchepytowanju podčiznjene a móža so kóždy čas pšchez kralowški wufaz zahnacž. (Kulowške duchowne kuježny su tež ze škulow wupokazane a nješmědža dale khude šyrotki we swojim domje woczahnyčž.)

Džesaty pruski zakon wot 20. junija 1875 pšchepoda cyrkwine zamoženjo, fundacije a wotkazanja swětnym rukam a wotšadži fararja hako pšchedšydu we nowej cyrkwinej radže. Knj. minister Falk we Barlinje zhóršchi tónle zakon pšchez samowólny wufaz, we kotrymž wón katholskomu fararjej zakaza, pokładnik cyrkwinych kassow byčž a cyrkwine račnónki wjesčž. Wot spoczatka kšchěsčanjstwa je pak winowatoščž duchownoho přědkštejerja (fararja) byla, pod dohladowanjom biskopa a cyrkwinoho patrona cyrkwine zamoženjo po cyrkwinych postajenjach zarjadowacž. Šchtož lutherškim pastyrjam a židowškim rabinarjam we chym swěcže dowolene je, zakaza so we Pruskej katholskim duchownym.

We decembrje 1877 je deputacija pruskoho krajnoho sejma we Barlinje wufudžila, zo Falkowe ministerialne zhóršchenjo zakonja wot 20. junija 1875 we samym zakonju wopšchijate njeje.

Na 26. januara 1876 woteda kulowški farač wschě cyrkwine a fundacionske pjenjezy, hypotheki a statne papjery nowowuzwolonym swětnym cyrkwinym přědkštejerjam, mjenujch:

---

¹⁰⁰⁾ Farar we Bóznjanškej, kotryž zemjanej dispens wot poščenja dat bě, a farar Simon we Šchlezškej, kotryž we cyrkwi, do kotrejež swětni ludžo statnoho fararja nječyrcwinšch zamjedžechu, Bóžoho Syna z tabernacla wzał bě, bušhtaj ze šchěsčž měšacžnym jaštwom šchtrafowanaj.

¹⁰¹⁾ Kulowški přěni kaplan je pšchez tónle zakon 50 toleri lětnje zhubil.

a. z cyrkwińskeje kassy	5168 <i>M</i> 80 <i>š</i>
b. z 13 cyrkwińnych fundacijow	58,850 „ 65 „

hromadže 64,019 *M* 45 *š*

(hl. Bóška cžiško 17. z léta 1875 a cžiško 3. z léta 1876.)

Šědnaty pruski zakon wot 4. julija 1875 pschizwoli tak mjenowanym „starym katholicam“ (t. r. wotpanjenym katholicam) sobuwužiwanjo romskofatholfskich cyrkwjow, cyrkwińskich wěcow a cyrkwińskoho zamoženja;¹⁰²⁾ tež smě wotpanjeny a k starym katholicam pschěstupjeny farar na farje wostacž.

Dwanaty pruski zakon wot 7. junija 1876 podcžińnje zamoženjo a kubla biskopstwow a kapitlow dohladowanju a pschepyrtowanju statnych zastojnikow.

Wšchě tele němske a pruske zakony, wot krajnych ministrow namjetowane, pschizwachu so we sejmach, hdžež wjetšichina zapóšancow nje-katholfska a husto katholickej cyrkwi njepschecželska je; bamž, hačo najwyschšichy widžowny wjerch cyrkwie, njebu prachany, ale woni kthoble wu-prajachu, zo swětné knježerstwo móc ma, cyrkej ze zakonjemi wob-mjezowacž.¹⁰³⁾ Šdych po zběhujenju biskopskich kapitlow a klóštrow we lěcže 1810 nowe zarjadowanjo katholickeje cyrkwie we Pruskej so zawjesčž durbjesche, bamž Bius VII. šwjatocžnje pschizpózna nowe pruske zakony pschěz bullu De salute animarum wot 16. julija 1821, a wschitcy katholicjo so z wje-selom bamžowomu postajenju podcžińnychy, hacž runje woni pschěz pruske knje-žerstwo wjele millionow toleri cyrkwinoho zamoženja zhubili běchu. Njewe-prachany, na boč storcženy bamž njemóže nowe němske a pruske cyrkwine za-kony pschizpóznačž „non possumus“; jenoj privatnje je wón biskopam dowolik, pruski zakon wot 20. junija 1875 pschizwacžž, dokelž tónle zakon zwonkowne cžajne a pjenježne naležnosčže farfskich cyrkwjow nastupa. Wjez bam-žowoho pschizwolenja pak njeda so stare prawotne zarjadowanjo katholickeje cyrkwie wotstronicžž; radšcho wona martrarskeje smjercže wumrje, kaž pschjed 300 létami we Šendželskej a we naschich dnach we Ruskej.

Wšchěz nowe, tak mjenowane mejske zakony steja we Pruskej wschě zwon-kowne a z džžela tež nutskowne naležnosčže katholickeje cyrkwie,

¹⁰²⁾ Po cyrkwińskich kaznjach njesmédža so katholicke kemšche we tajkich cyrkwiach dđerčecž, kotrež sej „stari katholicjo“ pschimocowali ju. We Wrotšlawje durbjesche we lěcže 1876 katholicka wosada 21,000 dušchow šwoju rjanu a wulku cyrkej nekajkej cžwjóbcy „starych katholicow“ wotšupicž (něhdže 400 wosobam z chloho města Wrotšlawu, kotrež ma 80,000 ka-tholifkow). Šohorunja we mnohich druhich pruskich wosadach katholicjo šwoje Bože domy pschizadžichy.

¹⁰³⁾ Zakladny kamjeń šwjateje cyrkwie je Boži Šhn položil, kotryž jej, a nic šwětnym zastojnikam, duchownu móc a duchowne prawa dal je. Zakladny kamjeń cyrkwie, du-chownu móc a duchowne prawa špowalecž rěla toho dia tak wjele hačo: škutk Božoho Šhna špowalecž.

wšchě schule, wustawy, seminary, klóschtry, wšchě cyrkwine kubla, fundacije a wotkazanja pod swětnym, zwjetšcha wot nje-katholifkich wjedženym fórmyndstwom; katholicka cyrkej njeje wjacj swobodna a samostatna, kaž prjedy, ale je tač rjec wjazana skužowna džwofa. Swj. japoschtol Pawoł pač praji (Galat. 4, 31): „Bratšja, my njejsmy skužowneje džęcži, ale džęcži swobodneje cyrkwje.“ Bóh pomhaj dale!

We oktobrje a novembrje 1877 pschibližowachu so katholickoje pruskoho kraja najhnadnišchomu křěžorej a kralej Wilhelmej I. we Berlinje z najponižnišchimi pišnymi próstwami, zo chcył mejške zakonje, kiž katholicku wěru, kaž swědomjo a cyrkwinu swobodnosć katholickich poddanow hłuboko ranjeja, z bėhnyecz — abo k najmjeńšchomu dowolicž, zo mohle so we katholickich wosadach swjate sakramenty bjez swětnjeje schtrafy wudželecž a we zaracženyh sarach so z nowa kemsche džeržecz; tohorunj: zo mohla so we schulach katholicka wěra wot tajkich wučerjow, duchownych a swětnych, wuczicž, kotřiz k tomu cyrkwinu móč a dowolnosć (missio canonica) dostali ju. We kulowškej wosadže dobu tale próstwa na křěžora we tydženju wot 11. hacz do 18. novembra 597 podpisow, (509 wot samostatnych mužow, 88 wot žonow), we wrótslawškej diucešy zcyla 157,998 podpisow, kiž so do 7 wulkich knihow zwjazachu. Na 21. decembra 1877 pschepoda so křěžorej próstwa katholickich poddanow z wrótslawškeje diucešy. Křěžor woteda próstwu swojomu ministrej k. Galkej, kotryž ju, kaž prjedawšche próstwny westfalifkich a rheinifkich katholicow, na 12. januara 1878 do cžišta wot so wotpokaža z tym pschidawkom: „Toho Włajestoscž je k wjedženju dača, zo cžifami, kiž tamu próstwu podpifali ju, bychu lěpje cžinili, město swoje škoržby křěžorej pschednjescž, radšcho so wobrocžicž na toho duchownoho přědštejerja, kotryž spjecženju pschecžiwu statnym zakonjam wotpomhacž móže.“

Pschispomnimy: bamž njesmě podkóžki swjateje cyrkwje a katholickeje wěry pschemenicž; we Pruskeje je 8 millionow katholickich a 17½ milliona nje-katholickich (lutherifkich, židowifkich a druhich) wobydlerjow: potajkim je tu křwilu wjetšchina hłosow we sejmje, hđěž so statne a cyrkwine zakonje wuradžuja, katholicam pschecžiwna. Zawešče pač prjedy abo pozdžišcho lěpsche cžasy so nam nawróčja, pschetož we Pruskeje je swobodnosć wěry a swědomja zakonšcy pschipožnata a njemóže so tohodla katholicam jich prawo, po swojej wěrije žiwym bycž, na wěcžne zapowjesć.

Čžohodla pruscy biskopja njenodhujaj?

(Stóncženjo z cžišta 6.)

II. „Ale“, tu mi něchtó praji, „pruske „mejške zakonje“ džě napschecžo bójškomu poštanju biskopow a měšchnikow njejsu; wone džě přědowanjo Božoho šłowa a wudželenjo swj. sakramentow njezakazuja. Knježerstwo chce jenož lěpsche

cyrkwie a žada wot njeje samotnje dopjelnjenje wěštych njewažnych formalnych wěcom.“

To pať žane njewažne formalne wěcy njejsu. Nichtó drje nježada, zo bychmy ł tomu kóncei cykly pruski „mejški zakon“ pšchescyli, ale něscho z njoho sebi bliže wobhladajmy.

Zakon wot 11. meje 1873 so zapocźnje:

„§ 1. Duchowne zastojnstwo jeneje z kšchescźanfskich cyrkwjow smě so jenož Němcej pšchepodacź, kiž je swoje wědomnostne pšchihotowanjo po wufaznjach tohole zakonja dopokazał, a napschecźo kotrohož zapokazanju krajne knježeństwo nicžo nima.“

Najprjedy naspomnju, zo tónle zakon nic wschěch pruskich poddanow bjez wuměnenja njewjaza, ale jenož na kšchescźanfskich poddanow je wotměrjeny.

Židža, Turcy a pohani smjedža duchownych měcź, kajsichžnili chcedža. A hdyž wrótskawscy Židža sebi dženja rabbinarja (předarja) runu scježku z Jeruzalema skazaju, a barlinscy Turcy derwischa (duchownoho) z Meffi abo Mediny, — nichtó jim to njewobara. Ženož wuznawarjam Khrystusoweje wěry, katholicam a protestantam, so tajka swobodnosć njepopscheje.

Hdy by potajkim Khrystus tón knjez dženja do Pruskeje pšchichoł, wón njesmjeł ani we katholickej ani ewangelskej cyrkwi wustupicź a wucźicź a předowacź. Hnydom by pšched sud skazany, zasudženy, cžazany do kłódy tyknjeny a z hańbu wupokazany był. — A cžohodla? — Ž nó, dofelž Němc njeje, a po zakonju wot 11. meje 1873 duchowne zastojnstwo w jenej z kšchescźanfskich cyrkwjow jenož Němcej so pšchepodacź a potajkim tež jenož wot Němca zastaracź smě.

Abu hdy bychu swj. Bonifacius a joho towaršchowje dženja stanyli a w Majncu abo hdže druhdže w katholickej abo ewangelskej cyrkwi předowacź a kemsche dzeržecź chcyli — hnydom bychu pšched sud skazani, zasudženi, cžazani, do kłódy tyknjeny a z kraja wupokazani byli. — A cžohodla to? — Ž nó, dofelž Němcy njejsu, a po zakonju wot 11. meje 1873 duchowne zastojnstwo w jenej z kšchescźanfskich cyrkwjow jenož Němcej so pšchepodacź a potajkim tež jenož wot Němca zastaracź smě.

Sa so prasham, hdže dha smy so dóstali? Šodži drje so tajka kaznja zjenocźicź ze swobodnosćju swědomja, ze swobodnosćju nabožneho wuznacźa?! Šodži to so škónčnje zjenocźicź z powołanjom cyrkwie a kharaktrom pšchecytnosće, kotryž je jej Khrystus na cžoto scžischczał? — Sa wotmołwu: „Ně! a zasy ně!“ — a ł dopokazmu toho naspomnju słowo Žezusowe: „Kaž mje Wótce póskał je, tať scželu ja was!“ „Džicźe a wucźcźe wschě ludy!“ (Mat. 28.)

Potajkim nic narodnu cyrkej, kaž židowška bě, nic cyrkej za jedyn kraj a lud, a tež nic wjac tajkich narodnych cyrkwjow je Khrystus Žezus na zemi załožicź chcył a woprawdže załožik, ale

jemu wulku, pscheczchnu cyrkej za wschě kraje a ludy bjez roz-
džěla narodnosće.

Šdy bychu pruscy biskopja tónle kharakter pscheczchnosće pušchcžili a so
hako Němcy wot druhoho katholickeho swěta wuzamfnyč a wot wulkeje pschecz-
chneje cyrkwe so wottorhnyč chcyli, njeby to pscherada na Šhrystusu, na
katholickej cyrkwi — a na zbóžnosći jim dowěrjennyh stadkow była?! — Můža
potajkim pruscy biskopja z dobrym swědomjom nochowacž? —

Bo §§ 4, 5, 6 tohošamoho zakonja nima wjacny biskop, nima cyrkwinška
wyschnosć rozšudžicž, hacž je šchtó k pschewzacžu cyrkwinškeho zastojnstwa
khumany, ale krajny minister a swětna wyschnosć.

Nětko pak wěmy, zo pschihotowanjo přěnich biskopow a měšchnikow Žězu-
soweje cyrkwe na jich powołanjo njeje wěc krala Herodesa abo bohota Poncia
Pilata była, ale wěc Žězusa Šhrystusa. Wón njeje swojich japošchtow a
wuczownikow na žanu židowstu abo romsku krajnu uniwěršitu póskal, ale je
jich sam wučil. My tež nicžo njecžitamy, zo je swj. Pawoł, hdyž je Tita a
Timothea na měšchnikow wuswjeczil a do zastojnstwa zapořazal, jimaj prjedy
statne prnhowanjo wotpořicž dał a tež hewak teje wěcy dla na romskeho
křěžora so wobrocžil. My stoncžnje wěmy, zo je woczehnjeno a rozwucženo
duchowuštwa hacž do džensuiskoho dnja wěc cyrkwe a biskopow była, nic pak
kraja a ministra duchownych naležnosćow, a smy pschepokazani, zo kraj k tomu
ani khumany a podobny njeje; wschak je Šhrystus jenož k swojim japošchtowam
a wuczownikam, nic pak k Ponciej Pilatej abo k kralej Herodesej prajil:
„Wzmicže Ducha swjatoho!“ — „Kaž mje Wótc póskal je, tak scželuj
ja was!“ — „Džicže a wuczėje wschě ludy!“ — Nascha wěra nam potajkim
praji, zo duchowne zastojnstwo wot Šhrystusa a swj. japošchtow a jich na-
stupnikow wotwiša, nic pak wot knježerstwa a swětnoje wyschnosće.

Šdy bychu pruscy biskopja tele zasady katholickeje cyrkwe pušchcžili a
bójske prawo cyrkwe krajnomu zakonju woprowali, njeby to pscherada na
Šhrystusu, na jeho cyrkwi — a na zbóžnosći jim dowěrjennyh duschow była?!
— Můža potajkim pruscy biskopja z dobrym swědomjom nochowacž?

A tak můžemy wschě paragrafy tohole zakonja pscheńcž a z nich dopořazacž,
zo wone na to měrja, katholicke cyrkej potłócžicž a ju swětnomu knježerstwu
skuzownu sežinicž.

Ze-li pak wěрно, zo je Šhrystus swobodnosć swojeje cyrkwe ze swojej
krjewju kupil, chceli wón, zo by jeho njewjesta z kralowškej krónu swobodnosće
debjena była a ničomu njeskušchaka, hacž jomu samomu, můža pruscy biskopja
zakonje pschipóznacž, kiž tule swobodnu njewjestu knjezowu k skuzownej džowcy
swětnoho knježerstwa sežinja?

A wysche toho, knježerstwo njeje prjedy z biskopami radu sšadowašo, kak
možke jeho pschecža dopjelnjene byč, — ale je z krótka biskopam porucžiko,
zo maju tych, kiž na duchowništwo so pschihotuju, tak a tak woczahnyč —

jenož tych na měšcnikow wuswjeczič, kiž su jomu spodobni, — a žanoho duchownoho prjedy wěrnyym hačo dušchipastyrja njestajič, dóžž wone k tomu „haj“ a „amen“ prajiko njeje.

Cyrkej móže wjele pschecžow a žadanjow knježerstwa dopjelnič, a je to wopravdže často a husto činiča; ale nihdy na nihdy w knježerstwu na sebje stajenu móc pschipožnacž njemóže, kiž by pramo měta, jej kaznje dawacž. Katholska cyrkej bjež wopshestacža postuschynošč napshcžo kralej a krajej předuje, ale jenož we swětnych wěcach; wona dlěhe 1800 lět słowo pschipowjeduje: „Dajče kžěžorej, sčtož je kžěžorowe!“ — ale wot toho ženje, tež nic w 19. lěttotetku, to dalshe słowo dželič njemóže: „A Bohu, sčtož je Bože!“ — Cyrkwina móc je Boža móc, a cyrkej je tule móc wot Boha nje-
posřednje dóstača; tohodla ženje žadyn katholicki biskop tule móc hačo wot knje-
žerstwa wuhadžacu wobhladowacž njemóže.

Šodži dha so tež ze wschej móžnej wěstocžu prajič: „W Němcach móža drje biskopam jich dokhody wzacž, jich na sudnistwa wodžič, do jastwow sadžič a z kraja wupokazacž; — ale ženje jich njedo-
nucža, kžěžorej dacž, sčtož je Bože.“

3 **Luzicy a Sakske.**

3 **Wudyschina.** Dotalny wučer na tachantskej schuli, knj. G. Kößler, pschidže do Nowych-Dreždžan za wučerja. — R. Michal Wawrik, rodženy z Mutnich, je na našim gymnasiju swoje abiturijentne pruhowanjo křwalobnje wobstač a pónidže do Lipska prawa studowacž.

3 **Worsklec.** Kaž je nětko hižo w Serbach znate, je našch k. hrabja Franc ze Stolberg=Stolberg 9. měrcu krótko po pońoch we wšy El-Biar pola Algira w Africh, ze swjatyimi sakramentami wobstarany, na zahorjenjo płucow zemrjel. Toho smjercž so tudy a tež we dalokich stronach jara wobžaruje, dofelž bě njeboh hrabja horliwy katholic a hačo tajki dobry pschiklad dawasche, a dofelž bě darniwy pschecžiwu křudym, kaž tež wosebje dobročer duchownych, kiž buchjo po prnskich swětnych zakonjach wotšadženi, a missionarow w Afii. Wón narodži so 19. decembra 1840 w Salzburgu hačo jenicčki syn hrabje Leopolda ze Stolberg, kžěžorskoho naměstnika, a Christiany rodženeje hrabiny Stenberg-Manderscheid. Nan zemrje hižo psched narodom swojoho džěscža a macž něotre dny po porodže. Tohodla bu hrabja Franc we swójbe swojoho wuja Kajusa w Brunowje woczehnjeny. Pozdžišcho wopytowasche rycžerstwu akademii (schulu) w Bedburgu pola Rheina a jesuitsku we Feldkirchu w Tyrolskej. Potom zastupi do rakuskeho wójsta a bě něotre lěta wyschł pola Schwarzenberg-hulanow. W lěče 1868 zastupi do bamžownych zuawow a wosta w Romje hač do wobšadženija města pschěz wójsto Viktora Emanuela 20. septembra 1870. Na 19. novembra 1872 woženi so z Mariju Madlenu rodž. hrabinu Šoensbroech (wupraj: Šonsbroch). W septembru 1875

pobu w Lourdešu a nazymu 1876 wotpućžowa wón ze swojej mandželſkeje jeje wustrowjenja dla do Algira, hdžež so jimaž 7. novembra 1877 džowćizka Monika narodži. Tole z jeho žiwjenja, kiž bu tač bóržy ſkónčžene po Božej njewuſlědžitej radže! — Po woli zemrjetoho bu jeho czěko do Worflec pſchiwježene, a dóndže ſem 18. měrca. Nazajtra běſche w hrodže jeho kaſchčž na pſchihodne waſchnjo wuſtajeny w tej kſapacy, kotruž bě wón w ſwojim hrodže załožił. Sara wjele ludži je tam pobyla, zo bychu ſo za njoho pomodlili. Pohrjeb 20. měrca běſche wuſkotny. W bližſchej a dalſchej wokołnoſcži nihto tajki pohrjeb njepomni, pſchi kotrymž by tač wjele pſchewodžerjow bylo, kaž tuby, a pſchi kotrymž by tajke powſchittkowne džělbracžo ſo wopokažowało. Pſched wotwježenjom czěka wuſpěwa k. probſt Dr. Eiſelt z klóſchtra poſtajene modlitwy. Wokoło džejacžich pozběhnychu czěžki kaſchčž na czěłowy wóz z Ramjenca wobſtarany, a hrabjowſcy zaſtojnicy a Worflecženjo hačo noſcherjo zeſtupachu ſo z wobeju ſtronow woza. Wjele zhromadženych pſchewodžerjow zrijadowa dołhi czah; w přědku džěchu džěcži worflecžanſkeje ſchule a pſched kaſchčžom tež nimale wſchitke ſobuſtawy kurowſtoho kaſina, za kaſchčžom pač ſčěhłowachu drnžy pſchewodžerjo z bližka a z daloka. Na „kopacžach“ pſchiſtupichu tež nimale wſchitke ſobuſtawy jaſeńczanſtoho kaſina, a 14 knjeſkich wozow wobzanſny dołhi žarowanſki czah. Cyty pucž ſpěwachu ſo wotměnjejo rózarije. Pſched Khróſćicami czakaču duchowni (khróſćjanſcy, 2 klóſchtrſkaj, wotrowſki a měſchczanſki farar) a khróſćjanſta ſchula ze ſpěwanſkim towařſtwom. Knjež kanonikuſ farar Barth džeržeſche pohrjeb, na kotryž hižo wjele pſchewodžerjow w Khróſćicach czakaſche. Pſchi wotiſpěwanju pſched pohrjebniſchčžom zeſtupachu ſo bližſchi krejni pſchecželjo a znači (někoti hrabjowje, dvě hrabinje a družy zemjenje) wokoło kaſchčža, a na to bu kaſchčž do cyrkwy donjeſeny a na mary ſtajeny. Spěwane requiem mējeſche k. probſt z aſſiſtencu, a na khorje wuſtojnje ſpěwachu. Po tym ſtupi k. kanonikuſ Barth k wołtarjej a džeržeſche pſchiſprawnu pohrjebnu rycž; potom bě Libera a pohrjeb ſamón dokonja ſo po cyrkwinſkim waſchnju. Cyke pſchewodžerſtwo bě hłuboko hnuty, ſylžy blyſkotachu we woczomaj wulkeje mnohoſcže, pozdnychi a modlitwy je Bóh ſam licžil. Tač czěſcži naſch lud tyč, kiž jomu dobrotu a pſchecželnoſčž wopokažuja! Njeboh hrabjej daj Bóh wěczny wotpocžinč, zrudženej knjeni hrabinje pač poſylnjenje, zo by ſwoju zrudobu po Božej myſli znjeſta!

Ž Bacžonja. Žańdženy mēſac ſu bacžoniſcy a czornecžanſcy kublerjo za dwaj dnaj 61 fórow kamjeni k naſchej pſchihodneje cyrkwi pſchiwozyli. Ž bacžoniſkich pſchiwježe Smoła 11 fórow, Rebiſch 11, Peč 11 a Schewcžik, kiž bě ſebi wot Rebiſcha konja pſchipožčžil, tež 11; z Czornecžanow pač Nobel 12 a Kencž 5 fórow. Naſkladowanjo tutych kamjeni ſtaj wobſtaračoj: Pětr Wujeſch z Bacžonja (dwaj dnaj), Ž. Sopa ze Sułſhec (1 džěń), wotkladowanjo pač: najaty muž cyhelniſtoho miſchtra Eiſelta (1 džěń) a czeladnicy Rebiſcha, Pjecha a Delanfa.

Ze **Sulšter** pola Kulowa. (Zapozdžene). Na 28. februara (šchwórtk) dopođnja w $\frac{1}{2}9$ hodžin wudryi we naschjej wsy we domskim pollenikarja Jakuba Mikławščka, pomjenowanoho Wjacławka, spody tšěchi dwajšchosneje tšěže na njeznate waschnjo wohen, kotryž te domske a wscho, šchtož na nadobje a drasće we nim bě, do popjela pschewobroczi. Wobšedžer Mikławščk bě we kłóštrskim lěsu na džěle; dvě žonje we delnjej stwě len pschědžeschtej, a ničžo njepytnejeschtej, zo so wyschje njeju skomjana tšěcha pali. Ž Božej a ludžacej pomocu so wohen dale njewupschěstrje. — Dotelž wobšedžer Jakub Mikławščk tšěbětac a zwónt pschi naschjej kapali je a wschě cyrkwine wěcy doma we khamorcžku khowa (kapala nima khowanku a je tež mokra), dha so pschi Božim wóhnu sobu spalichu: běła dołha a krótka kóschla (alba a rochet); 4 ryžwa a schož k nim pschiskušča; wulke knihe k Božej mschi (missale) a agenda; nowej cynowej kancy ze schllu; slěborny kšeluch, wot fundatora kapale Jochomeca 1716 darjenny; slěborna patena (schliczka) je pak tak wobschkobžena, zo njemóže so wjacny pschi Božej mschi trjebacž. To, šchtož nascha kapala pschi wohenju pschisadžiła je, wučžini nimale 450 markow. Njezbožo je wulke, ale wjetšča je kšesčezaniska lubosč a ta budže tak derje wotpalenomiu a křudomiu Mikławščkej, kaž tež naschjej kapali ž nuzy wupomhacž. „Schtož wy najumjeišchomu swojich bratrow čžinili ščže, to ščže mi čžinili“, praji nasch zbóžnik, a na kóncu swěta wón naschim lubym dobročžerjam rjeknje: „Ža sym nahi był — wy ščže nje zwoblekali we mojej šwjateńcy; wobšynicže te kralestwo, kotrež je wam wot Wótcy pschihotowane.“

Ze wschoho swěta.

Němska. Kaž ruffomu carej, tak pošła bamž Leo XIII. tež němskomu tšěžorej list, w kotrymž jomu swoje wuzwolenjo wozjewuje a sebi pschěje, zo by so wujednacž započžalo wo skóncženje „kulturnoho wojowanja“. Bamžowy list bě pola němskoho dwora ž wulkej radosčju pschiwzaty, pschetož tšěžor Wylem je kulturnoho wojowanja jara šyty a by rady měr a pokoj měk. Pschindže pak na to, šchto Bismark k tomu rjeknje.

Awstrija. Arcymójdoda Franc Korla, nan tšěžorowy, je wumrjek. Tež šakli princ Jurij je sobu na joho pohrjebje był.

Italiska. Joho Swjatosčž bamž Leo XIII. je 29. měrca dopođnja prěnje konsistorium džeržak. Na joho rycž wotmolwi kardinal di Pietro. Toho powyschi bamž na kamerlenga (komornika cyrkwoje) a wobšadži nowožałożene schottiske biskopstwa w Glasgowsje, Edinburgu, Aberdeenu a Gallowayu a pomjenowa dweju amerikskeju biskopow a šydom biskopow in partibus infidelium (w štronach njewěrnych). Potom šwj. Wótc po starym waschnju wěrhwuznacžo wotšpěwa a zloži pschijaħu

na japoſchtskoſke konſtitucijony. Napoſledku poda new-yorkſkomu arcy-biſkopej, Maſ Cloſkey, kardinalowy klobuk.

Ruſko-turkowska naleźnoſcź. Měr mjeź Ruſami a Turkami bu wo-prawdźe 3. měrca we San Stefanje ſeźinjeny. Ale wuhlady njeſſu rózowe. Lědma je krewje pſcheleczo ruſto-turkowiſkeje wójny pſcheſtaſo, tu wſchitko ſo zaſ na jendźelſko=ruſku wójnu hotuje. A tele pſchihoty ſu na woběmaj ſtrono-maj taſ wulke a wobſchěrne, zo nimale žadneje nadźeje na wobkhowanjo měra njeje. Wjele je w tu khwilu na Awſtriji ležane. Madjary dźělaja z pol-nej paru na awſtrijiſko=jendźelſku allijancu (zwjazk). Ale Ruſka njetrjeba ſo tuteje allijancy nimo měry bojecz. Pſchetož awſtrijiſki kħežorski dwór a 17 milijonow ſłowjanow nam za to dobro ſtoja, zo ſo to njeſtanie. A hdy by wójna zle wupadnyſa, ſchtó by z toho ſchfodu mēl? Jendźelſka? Wona je z morjom zakitana. Ale Awſtrija, kiž ma nimo Ruſkeje tež Němſku a Italſku w bofu, kotrejž tež rady něſchto wot njeje lapkoj byſchtej. Dźižo w krótkim czaſu drje cyſa naleźnoſcź ſo wujasni.

Naleźnoſcje naſchoho towařtwa.

Sobuſtawy na lěto 1878: ff. 200. Ğandrij Ğaſcha ze Zajdowa; 201. Jan Maaz z Wuſkoho Wjelkoma; 202. Ernſt Mōhn z Ğzemjeř; 203—204. z Wotrowa: Pětr Wrobl, Ğana Rjedźic; 205. Boſežan Weclich ze Ğuric; 206. Pětr Kocor z Kanec; 207. inſpektor Pětr Leh-mann w Dreźdźjanach; 208. Miſchal Luſaſch ze Serbſkich Paźlic; 209—210. z Kalbic: Mi-ſkawaſch Kuczaſt, Madlena Bruſichna; 211. Ğaſub Ğyž z Konjec; 212. Miſkawaſch Ğorjenja (Ğekela) z Paneczic.

Doplaćizichu na lěto 1877: ff. 537. Miſchal Luſaſch ze Serbſkich Paźlic; 538. Ğaſub Ğyž z Konjec.

Dobrowolne dary za towařtwo: ff. inſpektor P. Lehman 76 p.

Dary a dań za chrtej we Baczonju.

Rawdathy kapital a dotal nahromadźena dań wuczinjeſhtaj: 34,289 marſ 93 p.

Ğ czeleći Wožej a Ğ ſpomozěnuju duſchow ſu dale woprowali: ff. Ğ. R. z Wotrowa 2 m.

Ğromadźe: 34,291 marſ 93 p.

Wſchisprawny dar Ğ poſlenjomu zelenomu ſchtwórtkej ſu nowe modlerſke knihi:

Ulowa Ğežusowa winica.

Po rjedźe Watdoweje winicy wobdźelal a wudał

Jurij Luſcjanſki,

prařeš ſerbſtoho ſeminara w Prahy.

W najlěpſchim wuſchnym zwjazku a najlěpſchej koźi 5 marſow, w koźi ze zlotym rězkom 4 m. 75 p., w plaće abo papjerje z kožanym khribjetom 4 m. 50 p., z barbjenym zlotym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobſtaraja ſo na požadanjo w naj-krótkſhim czaſu zwjazki w ſomocze a z drohotnymi zantami a wiſchě druhe.

Ğlowny ſklad tutych knihow je pola **Ğaſuba Wjenſki**, zwōnika tachantſkeje chrtywje w Budyſchinje, kotromuž maja ſo tež wſchitke plaćenja za uje wotdawacź.

Katholicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihaŕni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towaŕstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 8.

20. hapyrła 1878.

Lětnik 16.

Kulow, město a farska wojsada.

XXVI.

1875 na 1. januara wuńdžechu we němskim kraju nowe pjenjezy po dźesaterym rozdźělowanju (Decimaltheilung): su marki a pjenježki. 3 marki su stary tolet, 100 pjenježkow je 1 mark. Bijaŕchu so na koprowych pjenjezach: 1= a 2-pjenježkarje; na niškowych pjenjezach: 5= a 10-pjenježkarje; na slěbornych pjenjezach: 20= a 50-pjenježkarje, marki, dwójne marki, 5-markarje; na złotyach pjenjezach: 5=, 10= a 20-markarje; na papjerjanych pjenjezach: 5=, 20=, 50=, 100=, 500=, 1000-markarje.

1875 na 8. januara wumrje we Drezdžanach budyški tachant a japošchtoski wifar k. Ludowik Anton Forwerk, swojeje staroby 58 lět 4 měsacy. Njebohi kněz běšče wulki dobroczer Kulowskeje wojsady: pschetož wón sczělešče nam serbskich duchownych, pchcipuščežesche wojsadne dźeći k firmowanju we Kalbicach a pscheda nam za tuni pjeněz tachantke piščežele. We wysokich duchownych skužbach joho sczěhowašče knj. Franc Bernert.

1875 sobotu do přenjeje njedzele posta, wječzor w 5 hodžin, wotewri so we kulowskej farskej cyrkwi (a we cykej wrótskawskej diöcesy) jubilejske abo swjate lěto z dospołnym wotpuskom ze zwonjenjom wšěch zwonow, z křerluschemi a z wustajenjom Božoho cžela, a trajesche hač k kónceji lěta. We budyškej diöcesy so zapocza swjate lěto na 8. septembra 1875, dokež nowy knj. tachant Franc Bernert we swojej wysokej skužbje přjedny wobfruczeny njebě. Na próstwcy ze wschelakich křesćanskich krajow je swj. Wótc Pius IX. jubilejske lěto podlěžšik hač do jutrow 1876.

Na 14. julija 1875 wumrje we kľoschtrije Dřseku ě. Jurij Arnold Werner (Mehorf) z Dubrjenka, 51 lět 5 měsacow stary, horliwy Serb, pschiklad swěrnoho a pobožnoho měšnika, skawny pědať. Wón běsche wot 1850 haćz do 1856 we Růženićze kaplan, dyrbjesche pať khorwatosćze dla so do Dřseka wrůćizć, hďžež wón haťo spowjedniť ze žohnowanjom skutkowasche a we Krupcy haťo serbski pědať wot serbskich krajanow jara lubowany bě. Njebogi da dwě serbskej knižcy wuschadźeć: „Krotke rozwucženjo wo někotrych bratřtwach swj. ěkapulira“ a „pobožnosć ě sydom křapakkam bolosćziweje Maczerje we Nowej Krupcy.“

We septembrje 1875 ćzynjachu němscy katholicjojo pod nawjedowanjom knjeza hrabje Franca Stolberga nad Worfkecami¹⁰⁴) a knjeza majora Rochusa z Rochow z Drježdžan pobožny pucž do južneje Francozřskeje njedaloko schpanřkich pomjezow a blizko pschi pyrenejskich horach, do Lourdes (wupraj: „Lurd“), hďžež so swj. Macž Boža we lěće 1858 we skale jenej pobožnej holcy, Bernardinje Soubironš wozjewiła bě¹⁰⁵) a hďžež so pschez Marijne zastupjenje wjele dživow stalo je a so něť hiščeće stawa. Pucžowarjo pschebnywachu na 10. 11. a 12. septembra 1875 we Lourdes a pójřnychu do tameje cyrkwyje krasnu, ze zlotym a židu kumřchtnje wuschiwanu můdro-somotnu khorhej. Ta khorhej ma swjecžo, kotrež pokazuje njewoblatowanu knježnu Mariju we bělej drasće z můdrym bantom a z dořhim plasćezom; z jenoho boka klecži swj. Bonifacius, japoschtol Němskeje, z druhoho swj. Hilžbjeta, kralowna Thuringřskeje; deleka steji podprijmo: „Regina pacis, ora pro nobis!“ (kralowna měra, projch za nař!). Tole řwjecžo je wumyslěne a zěstajane (řřowane) wot baronki z Der z Drježdžan, wuschiwane pať wot kľoschtrřkich knježnow („wot křudoho řězuszďžěćatka“) we Achenje.

Pobožni pucžowarjo ěchychu na hnadnym měsće Lourdes ě nohomaj njewoblatowaneje knježny a maczerje Božeje tu ponižnu proštwu dele polozićž, zo by Wůh němski kraj, kiž řwjateje wěry dla wjele ćzerpjecž ma, wobwarnowať a zakitať a jomu z nowa horecy požadany měř wobradžik. Němskim pucžowarjam so pschizantnychu 7 Serbja: ě. kaplan ěakub Šchołta z Křrůsćizě, Fr. Jurij ěawork, kapucinať z Rumburga (we Milůćicach rodženy), pschekupc ěan Domanja (w Kulowcu rodženy) z Křrůsćizě, murjeť ěakub Pjetařch z Hory, zahrodniť Mikławřch Ćyž a joho řyn Mikławřch ze ěuric, kubler Michal Ćyž z Wotrowa. Woni wotjědžichu na 4. septembrje 1875 (sobotu) rano w 4 hodžinach wot Drježdžan na železnicy pschez Lipsk, ěallu, Magdeburg, ěanover (F. Jurij ěawork pschez Weimar, Erfurt, Gothu, ěassel) do Kůlna a na 5. septembra do Achena, hďžež woni wot toľmaczerja ě. ěozefa Marco-rati pschěćelnje powitani buch. Wot Achena železnica jich dale wjedžesche

¹⁰⁴) ěoho knjeni mandželřka Marija ěadlena, rodžena hrabinka ěoensbroichě, bě pěřni ju pschicžinu ě pucžowanju do Lourdes data.

¹⁰⁵) ěwj. Marija řřekny pschi wozjewjenje: „ěa řym njewoblatowane podjěćžo.“

do Belgiskeje, pschez Namur, Bois de Hayne a Mons¹⁰⁶) do Pariza. Tu woni 7 hodžinow wostachu a wopytowachu někotre cyrkwy; we cyrkwi swj. Vincenca bu pučowarška khorhej wustajena. Wo połnocy podachu so na dwórnišćežo a wotjědžechu do Orleans a do Issoudun, hdžej jich na dnju Marijneho naroda (8. septembra) duchowni z processioum do cyrkwy nuts wjedžechu a druzi džen k dwórnišćežej pschewodžachu.

We Issoudun so runje swjećeske wulki swjedžen arcbratstwa swjateje Maczerje Božeje a lětno wopominjećo krónowanja jeje swjećata; knjež arcbisop Latour z Bourges, kotryž serbskich, němskich, a belgiskich pučowarjow z ryczu powital bě, dđeržeske pod hołym njebjom psched noweje krasnej basiliki Nascheje Lubeje Knjenje wot najswj. wutroby Jezusoweje spěwanu Božu mschu a přědowanjo. Wopoldnju w 5 hodžinach bě wulki procession: tjo bisopja, wjele duchownych a pschewjele ludu, jim do přědka a na stronje wjacu hač 100 khorhojow, činjachu k čješči swj. Maczerje Božeje pobožny puč, paczerje a kherluske spěwajo. Pschez Limoges, Agen a Tarbas so dale wjezywšči pschindžechu naschi serbscy pučowarjo pjatk, na 10. septembra 1875, dopoldnja we wośmich hodžinach do Lourdes a wostachu tam na swjatym měšće tji dny, hač do 12. septembra, swoju pobožnosć wotkožo. Pučowarjo podachu so najprjedy k nowomu žórkej swjateje Marje we skale; na 11. septembra bu pučowarška khorhej psched swjatym městom wustajena a tam wot P. Sempé poswjecjena. Potom donjesechu khorhej, kherluske spěwajo, do cyrkwy, hdžej bu k druzim khorhejam Francóžskeje, Šendželiskeje, Štalskeje, z Ameriki a z wjele druzich cuznych krajinow pschistajena.

Wschudžom po cyłym puču, wosobnje tež we Francóžskej, buchpu pučowarjo z lubošću pschiznaczi. Na donipučju woni Paray le Monial wopytachu, hdžej so we lěće 1675 mjez Božim čěłom zbožnik kšofstrskej knježnje Margareče z Alacoque wozjewil bě, jej swoju płomjenitu wutrobu pokazajo prajicy: „Wohladaj tu wutrobu, kotraž čłowjekow tak jara lubowasche a kotraž wot čłowjekow tak mało lubowana je.“ Wulki procession pučowarjow wróci so po runym puču pschez Paris, Mons a Brüssel do Lipska a Driježďan; F. Jurij Sawork a Michał Cyž z Wotrowa wostajstaj pak we Paray le Monial jedyn džen a jenu noc a wjezeschtaj so na 15. septembra pschez Dijon a Belfort do Mühlhausena. Wottud poda so F. Jurij Sawork do Schwajcarskeje, do Basela, a pschez Freiburg, Karlsruhe, Heidelberg, Würzburg, Bamberg a Eger do kšoftra kapucinarjow we Falkenawje we Čzechach; na 21. septembra do Krupki a bě na 22. septembra 1875 wječor z Boha zasy stromy a čěstny we Rumburgu. Za 20 dnjow bě wón 400 mil wupučował. — Pučowarjow bě: 7 Serbow, 53 z Němskeje, 450 z Belgiskeje, we wšěm hromadže 510 čłowjekow. Kóždy serbski pučowar je na rejzy 120—150 toleri pschtrjebale.

¹⁰⁶) We Mons'u pschizantny so serbski a němski procession k belgiskomu.

1875 na 28. oktobra (na swjedbzenju swj. japoschtołow Symana a Judy) po dopokdnisichich kentschich wuzwolichu so we schtitsczanskej schuli we Kulowje wot zhromadźeneje kulowskeje wosady, kotraž přichy 236 wuzwolerjow zastupjena bě, po pruskim zakonju wot 20. junija 1875 wosym cyrkwiniskich přědkstejerjow (4 z města a 4 ze wšow) a 24 wosadnych zapóslancow (12 z města a 12 ze zafarowanych wšow). Woni maju nět cyrkwine pienježne naležnosće wobstaracž. Pomjenowany zakon wurwinje cyrkwine zamoženjo biskopej a duchownym, kiž po starym cyrkwiniskim prawje dohladowanjo maju, a poda je rukam swětnych ludži a swětnomu knježerstwej. Bohužel je tónle zakon přědne symjo wšchelakich zwadow mjez wosadnymi, dokelž někotři njewjedža abo wjedzecz njedhadža, schto k cyrkwiniskim potřebnosćam pschiskušcha. Přichy nje-pscheczelski zakon móže wjetšcha schfoda jeno tehdy wot wosady so wotstronicž, hdyž wšchitey přědkstejerjo a zapóslancy cyrkwinischy zmysleni, pobožni kšcheczenjo su a sprawnosć lubuja. Cyrkwinischy přědkstejerjo wuzwolichu na 17. januara 1876 knj. Pětra Hejdana z Kulowa za pschedsdydu a pienježneho pokladnika, a k. Jakuba Schoktu z Kocziny za naměstnika; wosadni zapóslancy: k. Jakuba Jakubeca z Kulowa za pschedsdydu a k. Theodora Bulanka, tež z Kulowa, za naměstnika. (Potcaczowanjo.)

Wjele je w l. 1679 w Serbach wotročzenych katholicow bylo?

Sdyž bě Donat Šóžef Čžěšla (Fabricius), rodženy z Khróscje, w lécze 1679 hato kanonik z Njebjelczic do Budyšchina pschicžahnył, zlicži wón 20. meje, kaž wjele katholicich ludži we Hornjej a Delnjej Łuzicy w jutrownym čašu k swjatomu woprawjenju khodži; a bě jich přichy 12,000. Potom wón mjez druhim dale piša:

„Kulowska cyrkej ma w měsće a we swojich 12 wšach 1790 wotročzenych katholicow.

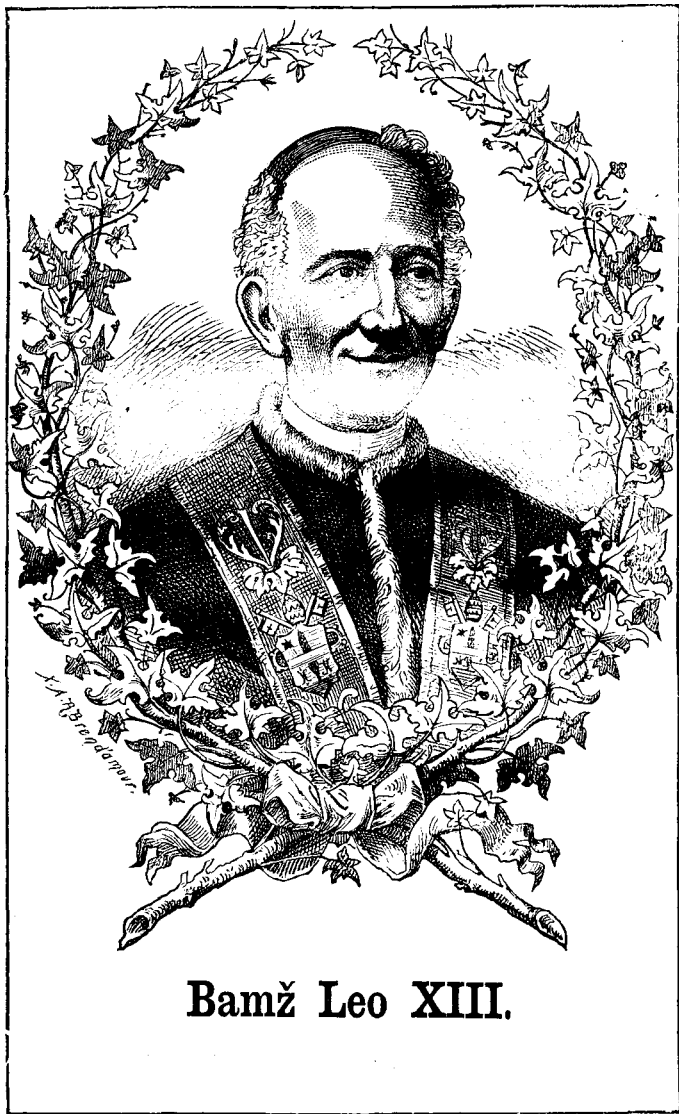
Khróscžanska (kotrejž tehdom hišcže ralbiczanska a wotrowska wosada pschiskušschesche) ma we swojich 32 wšach 267 domskich (habitationes); hdy by z kždoho domu so 4 wosobow licžiko, by to 1608, a hdy by z njoho 5 wosobow, kaž je to sprawnišcho, so licžiko, by to 1875 wotročzenych katholicow wucžinišo.

Njebjelczanska ma we swojimaj wšomaj 174 wotročzenych katholicow.

Radworska we swojich poč dźewjata wšach ma 132 wotročzenych katholicow.

Cyrkej swjateje Marije z wonka budyškich muri ma we swojich 9 wšach 270 wotročzenych katholicow.

Z nutška a wonka města Budyšchina wopytuje tachantsku cyrkej (w ličezinje stej: khór dostojneho kapitla k swj. Pětrej) něhdže 100 wotročzenych katholicow.“

Bamž Leo XIII.

Brjedy kardinal Joachim Pecci, peružiški archbiskop, narodž. 2. mërca 1810
w Karpinecže,
za bamža wuzwoleny 20. februara 1878.*)

*) Mënimy, zo našchim čještным čítarjam lubo budže, zo našch Posol jim derje trje-
čenu podobiznu nowoho bamža poda. Wjac wo jeho žiwjenju čítaj w 5. čžisle.

3 Lužicy a Sakskeje.

3 Budysšina. Wysofodostojne tachantstwo wupisuje dvě wupróznjenej stipendiji Dr. Mahra, a to 1 stipendium lětnych 150 mark — „za młodźencow, kiž na wučerškich seminarach, realnych schulach, na lěsnych, horniškich a druhich akademijach pschewywaju“, a 1 stipendium lětnych 90 mark — „za tajkich, kiž wunijokstwo abo rjemjesko nawuŕnycž chcežga“. Prawo na njej maju jenož Serbja romskokatholskeje wěry, psched druhimi krejni pscheczelowje załožerja a njebjelčanscy wosadnicy, potom pak tež wschitcy druzcy młodźency z Hornjeje Lužicy. Kiž wo to prosycž chcežga, maju swoje pišmo hač do 20. meje wotedadž.

3 Budysšina. Na našchim katholicim wučerškim seminaru štyrjo abiturjentowje swoje pruhowanjo wobstachu. Mjez nimi staj dwaj Serbaj: f. Miklawšch Hila ze Stareje Cyhelnicy a f. Miklawšch Čžoch ze Smjecžkec.

3 Budysšina. Passionsfu njedželu pohrjebachuny tudy čžescžehódnun žónsku, Hanižu, zwudowjenu Schołcžinu, rodženu Kraleč z Mašec. Wona so 8. februara 1779 narodži a 10. bu kšchžžena, a bě potajkim we stotym lěčže, kajkuž starobu tudy a w dalškej wokołnosčži hižo dlěšči čžas ničto njeje docpěl. Wona zawostaji 3 džowki a bě wulka wowka; wona pobu tež wulka wulka wowka, tola je te džěčžo prjedy njeje zemrjeło. Hač do poslenich tydženjow swojoho žiwjenja wobstara wona hišchže wschelake domjace džěko. Swoje duchowne mocy wobthowa wona hač do swojeje smjercže, na kotruž so jara pobožnje pschihotowašche. Mjeh wotpocžuje w derje zaslužonym měrje! Dofelž je tajka staroba tak žřědka docžakana, spomnju tež hišchže na kmótrw njeboh Schołcžineje; běchu to: Haniža Ducžmanowa z Božankec, kaplan Jakub Schubert abo Suba (pozdžišcho senior) a Haniža Schponowa z Mašec.

3 Budysšina. A nam je so pscheyhdlik a pschedawarnju katholicich knihow, kšchžžow, swjecžatow a druhich devocionalijow wotewrič z napschecžaj mjasnych hětkow f. Hochgesang, prjedy w Drježdžanach. My joho pschedawarnju našchim čžitarjam naležnje a po zaslužbje poručajamy.

3 Budestec. Njedželu, 31. měrca, na ranjo w přenjej hodžinje wudryi w bróžni katholicoho kublerja Jana Schustera woheń a ju z póblanskim wumjenkom a pschitwarjenej kólnju do prócha a popjeka pschewobrocži. Woheń bě najšterje wot zlóstneje ruki zažženy.

3 Wadworja. Wóndželu, 4. měrca, mēšesche našcha bjesada lětne wopomnjecžo swojoho zažženja. Wječžor w 7 hodžinach žhromadži so towarštwwo pola Hornicec w bjesadžinej stwi. Po dočóncženju spěwa: „Hišchže kšchscžanštwwo je žiwe“ běšche žhromadna wječžer. Na to mēšesche pschedsýda swjedženišku rycž. Po njej wotdžerža so towarštwowa loterija, po kotrejž so towarštwwo hišchže dlěžšči čžas z wjesolym spěwanjom zabawjesche.

3 Kocžiny. Witosežina sotra z našcheje wšy, Khaty Jakobina Serbinec je 27. měrca w swojim 26. lěčže w Münsterbergu w Schlegžynskej na

tyfus zemrjela. Pšched někotrymi lětami je hačo mišofcziwa sotra wumrjela Ruperta Grofic z Kocziwy, kaž tež Wašilišfa Pawlifec z Noweje Wšy. Tohorunja su w poslenich lětach šchtyri z Kulowa rodžene mišofcziwe sotry zeurjela.

Ze wšchoho šwěta.

Awstria. Wuherfski minister duchownych naležnosćow, Trefort, prjedy jawny liberalnik a njepšheczel cyrkwie, je njedawno w Bešchcze w cyrkwi bošy mnišow do tšeczoho rjada swj. Franciszka zastupił. — To zawěrnno mało hdy io stanje.

Italska. We wišhelafich nowinach powjeda so tónle podawł wo našchim swj. Wótcu Leonu XIII. Šdyž bě wón hišcže biskop we Peružiji, zhoni, zo jedyn farač njedalošo Peružije rad na hońtwu křodži a tohodla druhdy nje-dželu a swjaty džěn swoju wošadu bjez kemschi wostaja. Kardinal Pecci (Peczi) njehašche to wěricž; chychche dha so sam pšchepokazacz. Sunu njeđzeli da rano w pječžich zapšchahnyč a jedžesche do tamneje wšy. Pšchi cyrkwi zasta, wulže z woza, džesche do cyrkwie, kiž bě z wěriwymy hižo napjelujena, a so woprašča, hdy su hewak njeđzeli kemsche. Wotmolwichu, zo je čas hižo nimo a zo farač něhdže wonka pocpule kóji. Kardinal poda so do křapale, zhotowa so a džeržesche Wožu mšchu. Po kemschach džesche na šaru, woteda tam swoju křartu a dokełž farač hišcže pšchecy dom njebě, wróči so do Peružije. Nazajtra pšchińdže nastróžany farač do biskopskoho hrodu a padže kardinalaj k nohomaj. Tón pať jomu stanječ poruczi a praji: „Njež farač, wy hońtwu jara lubujecze. Wčžera šče z njej na swoje powołanjo a swoju winwatošcz zabyli. Za měł Was našwaricž; to pať nješcziwu. Ale za to dyrbicze mi něšcho šlubicž.“ Farač bě ke wšchomu zwólniwy. „Nó dha šlubcze,“ kardinal dale rycžesche, „zo mi džěn prjedy wozjewicze, chcccze-li hdy njeđzeli na hońtwu hič: ja sam čeu tehdom za Was kemsche džeržecz.“ Farač njeje ženje wjac njeđzeli na hońtwu šchoť.

Šendželska. Kaž z Londona pišaju, w Brighthouje dwaj anglišanskej duchownej tamneje cyrkwie swj. Bartronja a wulka mnohoscz wošadnych, mjez nimi tež Charles Waller, pišowar wjacorych wučzenych knihow, a w Džfordže šydom sobustawow tamneje university so do katoliskeje cyrkwie wróčizchu.

Rusko-turkowska naležnosć. Ruska a Šendželska hišcže pšchecy so wujednakej njeištej a hišcže pšchecy so štrachocziwje prašchamy: Zwoštanje dha měr? Budže dha wojna? Po wulkotnych pšchihotach móhlo so škerje na wojnu hudacz — tola nadžijny so k Bohu, zo wón prut swojoho hñewa wot křeseczanškich ludow wotwobroczi a Europu wšchěm žadławošczam zapušćenja nje-poda. — Dokełž Rumunška Rusam došč podwólna njeje a wosebje jim Bess-arabiju zas wróčicž nočce, kiž bě 1856 wot europiškich mócnosćow dóstała, wobšadzuje cať tele wječchowstwo a wječch Karl cžehnje ze swojim wójskom k awstriškim pomjezam. — W Thešsaliji a Epiru wojuja grichišcy zběžkarjo hišcže z turkowskimi bašchibozukami.

Naležnosće našeho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 213—225. z Radworja: faraŕ Handrij Duczman, wučer Pětr Scholta, Jan Čyž, Jan Winaŕ, Jurij Hjeczka, Hana Hantowa, Haniža Lehmannowa, Madlena Wünschec, Miklawš Mõhn, katoliška bjesada, Jurij Hanczka, Marija Grefhorjowa, Franc Grubert. 226. Hana Wõlmanka z Luha; 227. 228. z Kamjeney: Hana Hynczec, Augu Helaš; 229. Jan Wõstl ze Strõžijehca; 230. Marija Wõstec z Rhelna; 231. 232. ze Zdžerje: Jurij Pětrjenc, Pětr Wienka; 233. Jan Hyncz z Brēmjenja; 234. Wõrškla Krawczikowa Bronja; 235. Miklawš Wienka ze Serbskich Pazlic.

Dopłacizhu na lěto 1877: ff. 539—554. z Radworja: Pětr Scholta, Michal Běrk, Jan Winaŕ, Hana Hantowa, Madlena Thomajowa, Haniža Lehmannowa, Mišchnaŕ, Jan Pjctasch, Michal Donat, Pětr Kurjo, Michal Schpihela, Haniža Lehmannec, Miklawš Bjedrich, katoliška bjesada, Jurij Hanczka, Jan Buk; 555. Haniža Bermichowa z Lahowa; 556. 557. z Čžornoho Hodlerja: Marija Miczkec, Džikawŕ; 558. 559. z Bronja: Marija Smolic, Miklawš Mito, 560—562. z Kamjeney: Pětr Winaŕ, Marija Hjeczchna, Hana Hynczec; 563. Michal Scholta z Měrkowa; 564. Michal Čžuntka z Rhelna; 565. Michal Čžornak z Rhašowa; 566. Rawka z Miškec; 567. 568. ze Zdžerje: Jurij Pětrjenc, Jan Füll; 569—561. z Brēmjenja: Jan Rhočja, Jakub Lehmann, Jan Hyncz; 572. Jan Hěblak, stawnik w Njebjelcizicach.

Dopłacizhu na l. 1876. f. H. N. z R.

Dobrowolny dar za towarštwu: M. W. z R. 50 p.

Darj a dań za chrtej we Baczonju.

Rawdath kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnjstaj: 34,291 mark 93 p. R czešczi Božej a k spomoženju dušchow ju dale woprowali: ff. ze Schunowa 1 mark 70 p. f. B. 3 m.; f. B. 3 m.; na kšciziznach f. Dr. Duczmanu w Budyščinje 15 m. Gromadže: 34,314 mark 63 p.

Wšhisprawny dar k poslenjomu zelenomu šhtwórtkej ju nowe modlerške knihi:

Uowa Žezusowa winica.

Po rjedže Waldoweje winicy wobdželał a wudał

Jurij Luščanski,

prašes serbskoho jemnara w Prahy.

W najlepšim pušnym zwjazku a najlepšej koži 5 markow, w koži ze zlotym rězkom 4 m. 75 p., w placze abo papjerje z kožanym fhribjetom 4 m. 50 p., z barbjenym zlotym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w najkrotšim čašu zwjazki w somocze a z drohotnymi zankami a wšch druhe.

Hlowny šlad tutych knihow je pola **Jakuba Wienki**, zwõnka tachantškej cyrkwe w Budyščinje, kotromuž maja so tež wšchitke placženja za nje wotdawacež.

Modlerške katoliške knihi we wšchelakich zwjazkach, **šwjeczatka, štatucny, paczerje, Bože marty** z mofaza a z drjewa atd. porucza we wulkim wubjerku

W Budyščinje.

C. Hochgesang,

z napischca mjašnych hětkow.

Na swj. Watporu, 1. meje, põndže po dopõdnišich kemschach z Budyščina **procešion** do Žilpsdorfa. **Mikl. Bjedrich.**

Wuporjedzenjo.

We cžiste 7 na str. 63 deleka we poslenim ryczku cžitaj: **kiz prawizny Boha a cyrkwe ranja** (salvis Dei et ecclesiae juribus).

Katholicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Čislo 9.

4. meje 1878.

Lětnik 16.

Kulow, město a farska wosada.

XXVI.

(Pohracžowanjo.)

1875 na 1. novembrje wotewri so we Budyščinje za młodych ratarjow a burškich synow ratarška schula, we kotrejž so jeno we zymiskich měsacach rozwučuje.

1876 na 11. měrcu swjećesche we klóštrje Marijneje Hwězdy knj. Dr. Jan Chrystom Eiselt (rodženy we Georgenthalu na 3. januaru 1814) swój 25lětny jubilej hačo klóštrski propst. Za 136 lět njeje wjacny we klóštrje tajki swjedžen wobóndženy był. Na kóncu lěta 1877 bu knj. propst F. Kr. Eiselt za duchownoho wšitatora woběju klóštruw we Sakskej pomjenowany (na měsće knjeza abta we Dšefu).

1876 na 6. meje pójsny so we kulowskej farskej cyrkwi pšchi křapali nowy časnik, tak mjenowany regulator, za 63 markow (21 toleri), kotrejž knj. kaplan Pětr Lipicž we wosadze hromadžil bě. Tajki časnik je nuznje trěbny a žadašče so ze wšěch stronow, zo bychu so kemsche, we lěčzu kaž we zymje, stajnje we prawym času započinaše, pšchetož tórmowy časnik křmany došć njeje.

1876 stajšchtaj so na wulkim wołtarju farskeje cyrkwy we Kulowje dwaj noweje kashćizkaj ze swj. relikwijemi (za 31 markow). Swj. relikwije, wot kulowskich mikošćiwych sotrow z lamuščkami a ze zlotom wobšadžane,

běchu darjene z kłóchtrow Marijneje Ğwěždy a Noweje Gale¹⁰⁷). Tež wobstarachu so do Božoho domu 12 nowych, wjetšich a mjenšich khorhojow za 320 markow, kaž tež wschelaka cyrkwinška wuzdoba a drašta za 550 markow z dobrowólnych darow wožadnych. Mikosćizne sotry wscho wudžělahu a wuhotowachu.

1876 natwari so we Kulowje wokolo kěrchowa pola cyrkwiczi swj. křchija nowa murja za 890 markow a 1877 na farskim kěrchowje wotdžěł murje (wot šhule hač k Šäfelechm) za 206 markow z wožadnych pjeněz.

1875 a 1876 wobnowi so we nutštomnym róžencžanska cyrkej. Wulki wołtař a dwaj pódlańskej wołtarzej so nowe z džělahu; kłětk, spowjedne stoły a khoru budu z wolijom barbjene a z džěla pozłoczane. Tež sežinowachu so spody khorow wjeřchi, 900 kwadratnych kóhceji po rozšchěri. Tyschěršte džěko pšchi wołtarjad atd. wumjedže Wjacław Hegenbart z Krupki za 6093 markow (2031 toleri); k tomu pak pšchilicžena njeje jěšč, kotruž 4—5 džělaczerjo wschědnje dostawachu a za kotruž so jeno za wjašo pola režnifa Ğrencela 657 markow (225 toleri) zapłaczi. Molerške džěko na wołtarjad, murjad a khorach wumjedže S. Naumann z Kumburka za 1670 šchěsnafow (nimale 2840 markow); dvě swjeczeczji swj. Šózefa a swj. Ğany na pódlańskimaj wołtařkomaj molowasche Wenzel z Reichenawa za 198 markow (66 tol.) z wobłukom. Piščečele wuporjedža Ernst Schindler z Kamjeńca za 1590 markow (530 tol.); za róšchtowanjo we cyrkwi so zapłaczi 600 markow (200 tol.). Cyke wobnowjenjo róžencžanskeje cyrkwe płaczi 12,000 markow (4000 toleri), kotrež knjeni abtissina Rordula Ulbrich we Marijneje Ğwědžje k Božej a swj. Marijneje cšesczi woprowala je. Na 4. nowembrje 1878 budže róžencžanska cyrkej swój 100 lětny jubilej swjeczěć.

1875 a 1876 natwari pokleńk Jakub Schneider (Sarink) we Koczinje nowy wětrnik za 10,000 markow.

Na kóncu lěta 1876 płaczesche (šтары šakfi kórc mjenje $3\frac{4}{5}$ litrow) pšchěnych 20 markow; rožki 15 markow 75 pj.; jecžmjenja 11 markow 50 pj.; wowša 8 markow; hejdušche 18 markow 25 pj.; bėrnaw 2 marki 50 pj.; křana butry 2 marki 50 pj. a 3 marki.

1877 we februaru wudhri we Schlezyskej a Sakskej (wokolo Drježdžan, Kemnica, Radeberka a Budyšchjina) škótny mór. Zakazachu so škótne wiki, tež we Kulowje na bowońcžnu póndželu (26. měrcu 1877).

1877 na 2. a 3. meji pšchiwzachu šakste hornjołužiske krajne stawy we Budyšchjinje šakfi zakón wot 23. augusta 1876, po kotrymž katholicška cyrkej

¹⁰⁷) Kašchěžik ze swjeczatkow z bóžniķa na stronje swj. epistle ma relikwije swjatyh martrarjow a martrařkow: Viktorija, Konstancija, Proba, Randibh, Epimacha, Theofila, Salvata, Wenuša. Kašchěžik ze swjeczatkow swj. Maczerje Božej na stronje swj. šcějenja ma relikwije swj. martrarjow a martrařkow: Beatricy, Zulfunda, Šadrijana, Reštituta, Wincencija, Weneranda, Šlorida, ŠLuminaty.

we Sakskej dohladowanju swětneho knježeřtwa (Staatsaufficht) pod-
czišnjena je. Tónle zakon je za Saksku, sčtož mejske zakony su za Prusku.
Tež pschivzachu budyske krajne stawy sakske zakoní wot 2. decembra 1876, po
kotrymž dyrbi duchowna zda za kšćenjenja, wěrowanja a pohrjebanja (Stol-
gebühren) so wulicžecź a z gmejnskich kassow so zapłacćicź.

1877 na 12. meje namača so pschi nowotwaru křěže Jakuba Křžaka
(Křěžnika) we kózlifec hasy w Kulowje pod stwinym prohom cźłowjecźe
kofežidko. Ze lóhcy wot cuzoho a po zdaczu mlodoho rubježnika, kiž k
cźrjódže cźěskoho Wencela (Wjacławka Kummera z Gutwüsty we Cžechach)
pschifskufesche. Dwaj tajkaj rubježnikaj fransychtaj na 18. novembra 1807 w
nochy we Němcach husy. Teju pschefcžehasche z kofu Jurij Schokc, 42 lět stary,
a dosaze jeju pschod Kulowcom. Wón zarazy jenoho rubježnika z kofu, bē pať
sam wot druhoho z wulkim nožom tak ranjeny, zo wón tušamu nóc wumrjecź
dyrbjesche. Rubježnik hrabny cžěko zaraženoho towaršča, cžahasche je wokoło
města (pschetož měšcžanske wrota bēchu zautnjene) hacź na kózlifec hasu do
pomjenowaneje křěže, pohrjeba tam cžěko spody stwinoho proha a cžekny.

1877 na 21. meje swjeczesche bamž Pius IX. we Romje, 86 lět stary,
swój 50lětny jubilej hačo biskop. Ze wschěch dželow swěta pschindžechu
do Roma, jomu zbožopšecža a dary lubosče, zwjetšča duchownisku draštu
a cyrkwine sudobja, k nohomaj škladowacź. K tajkim darom bē so we
kulowskej wosadže 75 markow nahromadžiko; krawski Jan August Petschka
z Kulowa, Serb a 23 lět stary, kotryž z bamžom tónsamy narodny džei (13.
meje) ma, bē pschěz Bajersku a Tirolsku do Roma pucžowal.

1877 w nochy wot 16. hacź do 18. julija suny so paduch do schtifcžanskeje
šhule we Kulowje a frany k. direktorej Hendrickej Ledžborej we wocžinjonej
stwě z khamorcžka 1200 markow a k. wuczerjej Antonej Pilmeyerej 260
markow. 6000 markow we statnych pjenježnych papjerach bē paduch, potom-
hacź wón pakčik deleka we křěži z porstom roztorhnył bē, zasy wot so cžijnyl.
Paduch je njeznaty wostał. Knjezej Pilmeyerej wotrunchu krajene pjeujezy
kralowske knježeřtwo we Liegnicu z 80 markami, statny kommissar na
biskopskich kublach k. ze Schukmann we Wrótsławje z 150 markami a hornjo-
kužiski krajny hejtman k. ze Seydewitz we Zholěcu z 30 markami. Knjezej
Ledžborej pschizwoli wrótsławski statny kommissar na paduštwo hacź dotal
700 markow se schtifcžanskeje kassy.

1877 twari so we Wojerjecach za dweju lutherskeju diafonow pschi
cyrkwi nowe wobhdlenjo za 90,000 markow, k kotrymž kralowske knježeřtwo
dwě tšecžiny a wojerjowska wosada jenu tšecžinu pschinoschowałoj bēšdtej.

1877 wot 1. augusta zawjedže so we Kulowje dawł na psy, lětnje 3
marki.

1877 na 17. augusta dyri bñsł do bróžnje sfotokupca Brycki w Njebjel-
cžicach a wotpalichu so bróžnja ze žnjemi a domske; we domskim tež mjez

druhim 180 toleri pjenjz. Tónfamy džen popođnju we 2 hodžinomaj dhyri blyst we delnim Wujezdju do knježeje wmwčernje, kotrejež kryw so wotpali.

1877 we auguſtje a ſeptembrje bu tórm pſchi farſkeje cyrkwí we Šhróſečicach, na mječje žhnitych ſchindželow, z blachom pſchifryty a ze zelenej a bélej barbu barbjeny. Mowa koporowa tórmowa kula (dwaj heftolitraj žita wobpſchimaca), bu we wóhnju pozłočžena. Wudawki za wuporjedženjo tórma wucžinjachu 2400 markow (800 toleri). Tórm je 68 metrow wyſoki (18 metrow wyſchſchi hačž kulowſki tórm). Tež pſchekry ſo cyrkwina tſěcha.

1876 a 1877 pſchitwari ſo we Marijneje Šwěždže k domej, hđžžž kłóſchtrſke knježny bydla, k pođnju nowy maſſivny kručy we tſjóch ſchoſach. We pſchizemſkim wjelbowanym ſchoſu ſu wſchelake komorki a kupjelniſchězo; we druhim ſchoſu ſu ſtwicžki za kłóſchtrſke knježny; we tſečžim a najwyſchſchim ſchoſu je wulka ſtwa za khore duchowne knježny z woſtarjom. Mlynowa hrjebja (rěčžka), kotraž nohu nowotwara namacžja, budže ſo bóle k pođnju pſchepołožicž. Chly twar, wot murjerſkoho miſchtra Žurija Bulanka z Kufowa wumjedženy, płaczi hjes nutſkownoho wuhotowanja nimale 60,000 markow.

1877 wobſtara ſo z Tirolſkeje za kulowſku cyrkej za 90 markow nowe rjane ſwjeczato Wožeje Macžerje z Žezusdžěcžatkom, kotrež ſchěcž knježny na ſwj. dnju domapytanja ſwj. Marije (na 2. julija) přeni króčž pſchi proceſſionje do Róžanta njeſechu. K kulowſkim proceſſionam je z Tirolſkeje tež hiſchěje ſtažane podobne ſwjeczato ſwjatoho Žózeſa.

(Poſtracžowanjo.)

Žiawny džitw.

Wſchěd dwěmaj létomaj ſfónc junija ſo wulki proceſſion na železnicy do Lourdeſa wjezeſche. Wě na wſchěch 700 ludži z Riorta, kiž na wulkotnu ſwja-točžnoſčž krónowanja ſwjateje Marije jědžechu. Žanoho próžneho ſłowa mjež nimi ſlyſchecž njebě, ale khěrluſche a pacžerje ſpěwachu pobožnje, zo ſo rjenje na nich poſłuchafche, a zawěſčje Bohu tomu knjezej ſwjaty jich pučž ſpodobafche. Ze ſpěwanjom miny ſo džen, a ežicha nóč ſo rozlehnj po płódných polach a po ežmowých leſach, nimo kotrychž jědžechu. Šižo běchu njedaloto měſtaczka Dgoſa. Wulcy jara ſo na Lourdeſ wjeſelachu, a nihtó traſch ſej njemyſleſche, zo budže hiſchěje jich radoſčž zatorhnjena. — Ale dołho njejědžechu, pytnyſchtaj dwaj, kiž běſchtaj přědku na loſomotivje, zo wot nazdala jim druha železnica w runym měrje nappſchecžo ežeri. Wuwinyčž ſo jej njemóžachu, dofelž njebě wjacj dylki jena kolija. Zaſtajicž drje běſchtej ſo hiſchěje loſomotivje hodžaloj, ale na to nježbožo ſo eži, kiž proceſſionej nappſchecžo jědžechu, na to njedo-hladachu. Raž z wěſtjikom ſo bližachu. Echto něik? Žana rada wjacj njebě, za maſku khwilku móžachu ſnadž wſchitcy rozmjecženi, roztorhani byčž. To bě tymaj na loſomotivje derje wědomo, pomhačž paſ niħdy njemóžechtaj, byr-njež radſcho chcyłoj. Eži druzy w wožach ſedžo wo ničim ničžo nic njewje-

džachu, a něchtóžkuli bě do kuczika zhlěhujeny sej bjez staroscze z czichu wuſny. A zawrjeskota — zo wſchitke wozy zaržachu: pucžowarjo so ſujercz wuſtróžachu. Stork a zaſy stork, tak ſylny, zo buch ludžo po wozach wofofo mjetani. Te pať pikotachu, kaž bychu so rozwalicz chcyte. Potom hoſť po něczim wo-
czichny. . . „Sčto bě?“ so zrudnje wſchudžom praſchecz počachy, hiſchecze nje-
wjedžo, ſčto je so ſtało. „„Druha železnica je na naſ trjehyła.““ — „Wěrnó?
A je dha bjez ſchfody woteſčło?“ — Wojažne bě to praſchenjo. Ztyſchnoſcžu
a ze ſtrachom na wotmoſtwjenjo čžakachu. Wſchaf ničtó njewjedžeſche, hačž
toho ze ſwojich znatnych žiwoho wjac wohlada. „„Daj, je bjez ſchfody woteſčło““,
napoſledku rekaſche. „„Ničtó njeje ranjeny.““ — To bě wjeſelo! Kaž wulka
woda ſo radoſtna powjeſcž po cylym proceſſionje roznjeſe. Ze wſchěch wozow
ludžo ſkačachu, mjez ſobu ſej powjedajo: Bohu džakowano tola, zo je naſ tak
hnadnje zwarnoſať, a khwatachu, kaž by so jim prawje wěricz njechaťo, hiſchecze
wſchitcy wubojeni k přenim wozam, hdžez bějchtej loſomotiwje hromadu praſtoj.
Wobě běſchtej wobſchfodženej, předk na kruhi, přenjomu wozej, hdžez ludžo ſe-
džachu, bě dno wupadnyto. Ale ničtó ani ranjeny njebě. Lourdesſka ſwjata
Marija bě za ſwojich pobožnych čžeſczowarjow, kiž k njej pucžowachu, proſyła.
Wjetſcha bě jich nuza, a rjenſcho móžeſche ſo wulka móć jeje zaſtupneje próſtwy
wopokazač. Tež wěcy wuſtojni mužojo ſu wuſudžili, zo by tehdom wjele, jara
wjele ludži zrudnu ſujercz wohladaťo, njeby-li ſo džiw ſtať, kajtohož je hiſchecze
ničtó njeponniť, tať doſho hačž železnich jězdža. —

K.

3 Suzich a Saffſeje.

3 **Budyſhina.** Srjedu po jutrach běſche tudy hłowna zhromadžizna
Macžicy Serbſkeje, literariſkoho ſerbſkoho towařſtwa pod wjedženjom
k. redaktora Smolerja. Wſchichlo běſche 57 ſobuſtawow. Lětnu rozprawu
čžitaſche k. kaplan Kóla haťo piſmawjedžeť. Wjele nowych ſobuſtawow je pſchi-
ſtupiko a knihownja je tež wo 113 čžiſłow ze wſchelakimi drohimi darami
pſchiſporjena. Na mudacžo ſerbſkich knihow a čžaſopija je ſo 1900 markow
nałožiťo. Nětko čžiſchcži ſo ſerbſki ſpěwnik z notami za mlody lud. We wu-
datym lětniku čžaſopija namaťaja ſo wſchelake jara zajimawe wěcy za lubo-
warjow ſerbſkeje ryčze a hiſtorije. Němc Dr. Sauerwein z Hannoverſkeje, kiž
je delnjoserbſku ryčž derje nawuſnyť, poſticža tam 23 ſerbſkich pěſnicžkow, k.
kandidat Muka pěſnje z luda, a druzy druhe. Haťo dobri Serbja pſchejemy
tutomu towařſtwu, kotrejž ma tež w dalokich krajach čžeſcž a nahladnoſcž, tež
za pſchichod wjele zboža.

3 **Zaſeńcy.** Džžo w rańſchim powěťe zmaňuja ſo tudy khorhoje na
kžěži, w kotrejž naſche kaſino ſo zhromadžuje, a wſchitko na to pokažuje, zo
ſo dženja něčtá wosebite ſwecži. Wón džě je kralowy narodny džěň, a toho-
dla njemóže naſche kaſino jomu bjezdžaf nimo hičž dačž. Knj. pſchedyda bě

z teje winy swjedzenjku zhromadžizmu powołał, a wona bě jara bohačze wopytana, kaž so to pschitajnosći tohole dnja pschiskuscha. We swojej ryczi knj. pschedshda wopominasche, z kajkej swěru su sakscy wječchowje wot starodawnych časow hač do džensnišchoho dnja za swój lud so starali, a z kajkej lubośću a pschuwisnosću je sakski lud k swojim wot Boha postajenym wječcham a kralam džeržal. Rycž sama bu skónčžena z mócnej tsifrócznej „stawu“ na Toho Majestoscž krala Alberta. Tule „stawu“ my Serbja rady zanjeschmy, derje wjedžo, zo nasch lubowany kral serbsku rycž znaje a čžesczi. Tež Toho kralowskej Wysofosczi prynczej Surzej so hrimotaca „stawa“ wunjese hačo na dnju joho mjena. Mócny pukot a prastot tsělbow njesesche wjeselo začuwanija zhromadženoho kafina do cykeje wofoinosće. Wječžor bě bjesadna kšžža krasnje wobswětlena, a tež rjane transparenty běchu widžecž, mjez nimi pschede wschěm sakski wopon. Toh' krala žohnuj Bóh!

J. K.

Z **Kulowa**. Jutrowne wjeselo bu tež lětsa we Kulowje a Raibicach powyschene pschěz rjane processiony kšžžerjow. W Kulowje zhromadži so 144, we Raibicach 67 jěždných na krasnje wupyschenných konjoch. Šdžž kulowscy kšžžerjo do Raibic pschidžechu, wohlada jich tam kamjeniški pucžowač, kotryž próžniny swj. dnow k pucžowanju po serbskim kraju wuži, a wozjewi we drježdžanskich nowinach (Dresdner Nachrichten Nr. 114) wopisno, we kotrymž kšžžerjow, jich rjane konje, jich spěwanjo serbskich kšžžerchow a prjedy wschoho jich pobožne zadžerženjo khwali. Tež so jomu jara lubjesche, zo so swj. jutrowny kšžžiz wot pschitowných z pokonjenjom a z wotpschifrcžom hłowy čžescžowasche. Pucžowač pak njebě katholicki.

Z toho je widžecž, zo jawně wuznacžo nascheje swj. wěry a swěrne wobkšhowanjo starych wótcžinskich waschjow nam ženje hańbu njenjesje, ale khwali a spodobanjo rozomných. Kšžžer Mikławsch Čžornak z Raibic je lětsa jutrowny kšžžiz 58. krócž do Kulowa nješt.

We starych časach jěchachu kulowscy kšžžerjo do Wojerec a wojerowscy do Kulowa, ale pschěz lutheršku reformaciju je so to pscheměniko: kulowscy kšžžerjo počachu do Raibic jěchacž, a raibiczanscy kšžžerjo, kiž so prjedy do Šhróscžic podawachu, pschihadžachu do Kulowa. Bóh daj, zo by tajke rjane a pobožne wopytowanjo susodných cyrkwjow na jutrowńčžcy, kiž mjez kulowskimi a raibiczanskimi kšžžerjemi něšt hižo 337 lět wobsteji, na wěczne časj k čžesczi horjestanjenoho zbóžnika a serbskoho luda dale tračo!

Powjeda so: Šdžž we lěczje 1530 kulowscy kšžžerjo pschěz Kulowc a Wulku Nydej do Wojerec jěchachu, žhubi kšžžer, kiž swj. kšžžiz njesesche, we kulowczanskim lěsu z konja zwóncžk, kiž z rjemjeschom wofoło schije pschijazany bě. We lěczje 1540 podachu so kulowscy kšžžerjo posleni krócž do Wojerec; na dompucžu wosta kóu kšžžiz-noscherja we kulowczanskim lěsu stej, počža kopacž, a wufopny stary žhubjeny zwóncžk.

Tajke ludžace swjedzenje, kaž jutrowne za kšžžizom jěchanjo, maju trajacu

rianošč a zanimavy hľuboki wobtah, pschetož wone naš napominaju prajicy: Modli so, prócuj so za wěčnymi kubľami, ale zwjesel so tež we Bohu! —

Zutrowne schulske pruhowanja wotdžeržachu so we naškej kulowskej wofadže pod dohladowanjom knj. schulskocho inspektora Antera z Lubanija we 6 měsčeczanjskich a 3 wjesnych schulskich klasjach na 29. a 30. hapryla a na 1. meje. Pruhowaných bu 515 dźěćzi, kiž we wschěch schulskich wědomnoszczach derje wobstachu. Spowjednych dźěćzi, kiž so přenju a druhu njedzelu po jutrach swjatoczně k přenjomu woprawjenju wjedu, bě 73; mjez nimi 33 serbskich a 40 němjskich dźěćzi. Z cuzby pschihotowachu so k swj. spowjedzi a k swj. woprawjenju wot hód hacž do jutrow 8 dźěćzi. Wschitcy czile młodži kšesczenjo stnpja nětk ze schulskocho a wótcnocho domu do strachow swěta won, czohoždla staršchi, bratšja, sotry, pscheczěljo a wschitcy winwaczi su, jich z nutnymi paczerjemi po nowym pucžu žiwjenja pschewodžicž a jich Bohu, kaž swj. jandželam pěstonom poručecž. We kocžinjanškej schuli buchju přeni raz paczerjace knihi hafo schulske premije po wotkazanju Satuba Schofty z Hóřka (nětk we Hóženicze z bydľom) wudžělene.

We měrcu tutoho lěta je k. Korla Reitsch z Budyschjina we našchim městacžku knihiczišczernju zaľožil, z kotrejež tež tydženiske nowiny (Wittichenauer Wochenblatt) wukhadžēja. Nowiny płacža za schtwórcž lěta jeno 75 pjenježkow, su we katholicim duchu pisane a maju na wjerchu měsčeczanjski wopon, swj. Mariju, kralownu njebožes.

Ze wschoho swěta.

Němska. W Mnichowje chce wustojna wuschiwarka, z mjenom Sörres, dom zaľožicž, w kotrymž měke samostejace katholicke žónske jěšč a wobydlenjo a t. r. dóstawacž. Talc dobroczěrka je k tomu 100,000 mark a druha knjeni 50,000 postajila. — W Regensburgu wotkaza njedawno zemrjety generalmajor Surij rycžer z Fahrbecka (czestny muž w poknym rozomje tohole skowa a prawy, swěrný katholic w žiwjenju a wumrjecžu) swoje zamoženjo (něhdže 120,000 schějnafow) khudym a bėdnym a wotkhromjenym ludžom, kiž sebi nicžo zaskužicž njemóža. — We Würzburgu wotkaza wudowa po njeboh měsčeczanosčzi, S. Troppnerowa, nimale swoje chle zamoženjo, něhdže 204,000 mark wobnoschace, k podpjeranju khudych a khorych ludži.

Štalska. Wo narodnym městacžku nowoho bamža, Karpinecže, so piša: „Karpineto je rjenje wysoke ležace hnězdo, na skaľy natwarjene a z horami wobdate. Wone rozpschescžera so po doľhosčzi na wuzkim skaľojtym khrihjecže. Domy su jedyn wysche druhoho stajene, tak zo wschě hasy nicžo druge njejsu hacž do skaľow wurubane skhody. Hrób Pecci (narodny dom bamža) je wysoke wobělene twarjenjo z tjjomi posthodami. Stwy su stare a zakurjene. Schpundowanjo je wschudžom z cyhelemi wukładžene. Z pschewisowaceje za-

hrody widzi swójba Pecci daloko a schéroko swoje wobsedzeństwa, kotrej wobsejbe we lějach wobsteja.“

Zendzelska. Wójwodzinu z Norfolka, kotraž bě do katholickeje cyrkwyje so wróćića, je nětko tež jeje sotra, Lady Mary Hastings Kirwin, sczěhowala. Psche pschewobroczenjo druheje knjenje z najwyschchoho zendzelskoho zemjansstwa je so kralowna Viktorija jara hórcy a njeluboznje wuprajila. W Němcach husto slyschich, zo je tale kralowna katholickej wěrje pschihilena; tomu tak njeje.

Ruskoturkowska naležnosć. Njepscheczelstwo mjez Sendzelskej a Ruskej džen a bóle pschibjera. Dotho drje wjac tracž njebudže, a wójnska hra delka pschi Bosporu so započnje. Rusowje wobšadžeja hižo turkowste města, kiž su za pschichodnu wójnu wažne. Rumunowje su na Rusow jara hněwni; ale woni nicžo čjiniež njemóža; jich kraj je wšchón wot Rusow wobšadženy. Woni pomocy pytachu pola Awstrieje a Bruskeje; hacž dotal pač podarmo. We Thraciskej, kotruž Rusowje Turkam wotdobyli bědhu, je 25,000 muhamedanow stanyło; 30,000 Rusow je na nich wuczahnyło. Najskerje su jich Sendzelezenjo k zběžkej naschcžuwali.

Dary a dań za chrtej we Baczonju.

Kawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucziniješčaj: 34,314 mark 63 p.
K czeježi Božej a k spomoženju duchow su dale woprowali: ff. M. S. 1 m., S. 1 m.
Bromadže: 34,316 mark 63 p.

Modleriske katholicke knihi we wšchelakich zwjazkach, **swjeczatta, statuetty, pacjerje, Bože martry** z wofaza a z drjewa atd. porucža we wulkim wubjerku

W Budyšchinje.

C. Hochgesang,

z napšhecža mjasnych hětkow.

Z nakladom naschoho towarštwu su wuschle a móža so za 20 p. dostacž

Krótke stawizny Noweje Krupki, wot S. Brouta.

W expedicijach Pósla je za 30 p. dostacž:

Wobožnosć kschizowoho pucža.

W expedicijach „S. Pósla“ su na wohladanjo a kóžde po 5 pjeněžkach na pschedani:

Swjeczatta ze serbskimi modlitwami.

Procession do Krupki

woteńdže pjatk do swjatkow rano w 5 hodž. z Wotrowa. Z Krupki so procession hakle swjatkowuu wutoru rano na dompuč poda a to z teje winy, zo njetrzebalo so wjacy we Pirnje hujbeneje hospody dla pschenowacž, ale we Selmsdorfje.

Kantor krupczanskiho processiona.

Wuporjedjenje. We poslednim cžisle str. 76 rynecž 11. wot delka město: 1608 cžitaj: **1068** a rynecž 10. město: 1875 cžitaj: **1335.**

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihárni
1 m. 70 p.

Šudowy časopis.

Wudawany wot towaršwa SS. Cyrilla a Althoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Čisło 10.

18. meje 1878.

Lětnik 16.

Nowa cyrkej budže w Baczonju!

Šdnž po poslenjej zhromadźiznje wubjerka w Baczonju na kóncu lěta 1876 do Posola nastawł „Pšichodna cyrkej w Baczonju“ pišach, běšče mi jara žel, zo so znatych zadžewkow dla našca katoliska naležnosć njehodžeske taf spěchowacž, zo by so w lěcže 1877 pšchi biskopskim jubileju Biusa IX. twarjenjo cyrkwje započzało.

Toła wotstorcžene njeje wotstronjene! Našca cyrkwinška wyschnosć je so nětko lětsa z prošiwu na knježerstwo wobrocžila wo zakonisku dowolnosć k twarjenju cyrkwje w Baczonju. Knježerstwo pať je tule proštwu najprjedy kužiskim stawam pšchedpožicž kazalo; pšchetož taf žada sebi receš abo kužiske prawo, pšchi wotstupjenju prjedy čžeskeje Lužicy k Sakskej wucžinjene. Na wałporškim sejmnje 2. meje wozjewi knježeski kommissar tu proštwu a huadny k. biskop, kiž ma hafo budyški tachant tam jene přěnich šydlow, ju zhromadnymu stawam naležnje porucžili. Ničtō pšhecžiwu tomu njeryčeske, a taf bu dowolnosć k twarjenju cyrkwje w Baczonju data. Pišimo wo tym hiščeje w rucy nimamy, ale w krótkim drje je dōstanjeny.

Nětko je potajkim na čžasu, zo so pšhecžiwu twarjenju cyrkwje w Baczonju wjacj njeryčži a nještutuje, ale wjele bóle, zo so dary a twarške materiale dale zhromadžuja a pšchimožuja. Našch Posol změje nětko zašy pilnišcho a hušćžišcho wo tej cyrkwi powjedacž. Wubjerk chce dale swoju pšchislušchnosć čžinicž a nadžija so tež pšchidodnje sobuštkowanja katolickich Serbow a jich pšhecželow.

M. H.

Kulow, město a faršta wošada.

XXVI.

(Pošracžowanjo a šćoncženjo.)

1877 na 1. oktobrje wotdžerža we Wojerjecach wokrjesne rólné towarštwo přenju wustajeńcu burowych zrěbcow. Wulki zahrodnik Pětr Sawšch z Dubrjenka dósta za kóblu z dwěmaj zrěbcowaj druhe cještne myto ze 70 mf.

1877 na 31. oktobra popołdnju w 1/23 hodžinach padže štyri lěta stara holczka Hadja (Hedwig) Šakelec w Kulowje z wofna hornjoho šchoja, 6 metrow wysoke, na plestr dele. Zeje nan, f. wučer Franc Šakel, bě we šchuli; macž Augusta, rodžena Šakubecec, bě z hornjeje stwy na šhwilku do hródže šcha. Holczka běžešče do přédneje stwy a syny so tam na wofnowu deštu, na torhošcžo dele hladajo. Wěšik bě zwoufocžnu počojcu wofna woczinił a zaprašny ju; holczka chcyšče wofno zapšchimnyčž a džeržecž, bu pak z nim wot wěšika hrabnjena a na plestr dele czijnjena. Pad bě, hačo budžešče so wulka šchěža na zemju czijnnyła. Holczka sej nakama hornju kóscž praweje nózki, hewał pak žaneje šchody na cnyłym cžele njeměješče. Po někotrych njedželach bě nakamana nózka do czista zahojena.

1877 wot 29. oktobra hačž do 9. novembra wuporjedža mišchr August Richter z Hródku we kulowškej farškej cyrkwi pišcžeze za 170 markow.

1877 njedželu na 4. novembrje wječor we džesatej hodžinje wudyri we Wotrowje we bróžni kublerja Pětra Nowaka (Bryla) wulki woheń, kotryž Brylec, Bjeńšec, Šalic, Bórkmanec, Mehorkec a Šelakec burške kubła ze žnjemi, Brylec wumjenk, hdžžž khuda Rašchporec džělaczerška swójba ze šchěcž małymi džěcžimi bydlešče, a Linartec khěžu do popjela pšchewobroczi. Linartec a Šelakec domške na tamnej stronje pucža steja. Wobšedžer Brylec kubła, nježenjeny Pětr Nowak, njebě doma, hdžžž woheń wuńdže; spalichu so jomu dwaj konjei, wjele škotu, rjecžaznik, wšcha domjaca a rólna nadoba. Tež druhim je so zwjetšcha wšcho, šchož we swojich twarjenjach mějachu, do czista spaliko, dokež jich wjele we šušodnych wšach na fermuški běchu, woheń pak pšchi šylnym wěšiku rucže wokoło so hrabašče a twarjenja, jene pšchi druhim hromadu wisate, šłomjane tšehi mějachu. Wo wšy žana rěka njeje; jenoj kuže, studnje a plumpy su něhdže 20 šykawam z Kanec, kłóschtra, Šalschtrowa, Mikocžic, Šhrošcžic a t. d. wodu pašficžake. Farška plumpa najdlěhe wodu dawašče. Drjewjana, ze šłomu kryta farška bróžnja, blizko pšchi Mehorkec dworje stejaca, drjewjane farške hródže a massiwna šara šama běchu we wulkim štrachu, buchu pak pšchez Wože zwarnowanjo, pšchetož wěšik bě so wot ranja nahle f počdnju pšchewobrocžik, a pšchez ludžacu pomoc džeržane. Šalschtrowska a kłóschtrška wóhnjowa wobora, mužitwo kamjecžanškeje a mikocžanškeje šykawy, f. P. Wjacław Tojšcher z Marijneje Šwěždy, f. kaplan Šakub Šchołta z Šhrošcžic, f. F. Šurij Sawork z Kumburka a druzy ze wšchej mocu pomohachu hašchecž, rumowacž a faršku bróžnju pšlomjenjam wutorhnyčž. Woži woheń

widzajomy tež we Kulowje. Rak je wušchoł, nijeje hišćeže znate; woni tułaja, zo je wot cuzoho złoštnika załoženy (hl. na str. 212 z lěta 1877). We kulowskej wošadže škladowa so za wotrowskich wotpalenych 80 markow.

1877 a 1878 natwari so we Róžeńcže na rańškej a južnej stronje wšy, město stareje šchule z lěta 1777 kotraž nižka a cźmowa běšche, nowa rjana kamjeitna schula po dwěmaj šchošomaj za 15,000 markow. Zwařski mištrr bě Jan Salowski z Kulowa.

Na kóncu lěta 1877 płacžesche heftoliter (t. j. stary sakski kórc njenje 3 $\frac{1}{2}$ litrow) pšcheńcy po 170 puntach (85 kilogramach) 19 markow; rožki po 160 puntach (80 kilogr.) 12 m. 40 pj.; jeczmenjenja po 140 puntach (70 kilogr.) 12 m. 60 pj.; wowsa po 100 puntach (50 kilogr.) 6 m. 50 pj.; jahłow po 180 puntach (90 kilogr.) 22 m. 25 pj.; hejbusche 16 m. 40 pj.; kana butry 2 m. 30 pj.

XXVII.

Město Kulow ma we 477 khěžach a 594 hospodarstwach 2200 katholickich a 43 lutheriskich¹⁰⁸⁾ wobydlerjow, kiž so wot rólništwa, rjemjeslništwa a wikowanja zežiwjeja. We nutškowym měsće so zwjetscha němski ryeži, we pšchedměsčach pak serbski; po narodnosći je we Kulowje 1000 Němcow a 1200 Serbow. Bohužel Serbja, hdyž do měsčczanskich službow stupja, na swoju narodnosć mało dđerža: pšchetož we lěće 1859 je so stało, zo so někotři Serbja we pišnje na duchownu wyschnosć podpísali su pšhecziwo serbskim Božim službam we kulowskej cyrkwi. We 12 zasarowanych wšach bydla 1740 Serbow a zwonka wošady, we bližškej a dalškej wokolnosći, nimale 60 katholickich Serbow, 250 katholickich Němcow, Čěchow a Polakow, kiž do Kulowa kemschi khodža. Cyła wošada ma potajkim 4250 dušchow, kiž wot jenoho fararja, dweju kapkanow a wot jenoho duchownoho pomocnika we Sakubecowym schiřcže (schićczanskoho a schulskoho direktora) so duchownicy zastaraju. We Kulowskej cyrkwi so kóždu ujedźelu serbski a němski přěduje a swjećza so, pódla wyschšich swjatych dnow, 6 swj. dnow swjateje Maczerje Božeje, 10 swj. dnow japoschtołow, kaž swj. dny Bosćizjana, Marka scženika, swj. džen namakanja swjatoho kšchiža (we małej cyrkwi a we Sulšhecach), kšchižowy tydžen, swj. džen Jana kščeženika, swj. Madlency, swj. Zawrjeńca, swj. Michala arcjandžela ze spěwanej Božej mšchu a ze serbskim přědowanjom. Na tak mjenowanych cyrkwinškich swjatych dnach (wobrocženja swj. Pawoła, swj. Šózesa, swj. Jurija, swj. Jana pšched kaczanskkej portu, swj. Šórbana, swj. Maraty, swj. Hanu, swj. Dominika, swj. Natušcha, powyschenja swj. kšchiža, swj. Wórschle, swj. Měrczina, swj. Khatyrny, swj. Worbory, swj. Mikławšcha, njewinowatych džěczatkow) džerži so dopódnja spěwana Boža mšcha.

¹⁰⁸⁾ Mjez 43 lutheriskimi wobydlerjemi Kulowa je 10 cźeladnikow a rjemjeslniškich, kiž tam dominu nimaja. We tjoch njeměšanych lutheriskich swójbach so džěczi luthericy wocžehnjeja.

Wšchi kulowſkeje cyrkwje wobſteja tſi cyrkwine bratſtwa: bratſtvo ſwj. Woſcizjana, martrarja (z lěta 1491 a wobnowjene na 14. junija 1700); arcbratſtvo ſwj. rózarija (z lěta 1672); bratſtvo ſwj. ſkapulira (z lěta 1868). Tež wobſteji tam 6 duchownych zjenoczeńſtwow: 1. towaříſtvo ſwj. Bonifaciuſa k podpjeranju němskich katolikow we lutherskich krajinach¹⁰⁹⁾ z lěta 1848; 2. towaříſtvo ſwj. arcjandžela Michala k podpjeranju wurubjenoho bamža z lěta 1860; 3. zjenoczeńſtvo ſwětnych knjeźnow (pod dohladowanjom miſoſcžiwnych ſotrow) z lěta 1863; 4. towaříſtvo ſwj. džěcžatſtwa Žězuſowoho k wukupjenju pohanskich džěcži we Chinejskej z lěta 1864; 5. japoſchtokſtvo modlenja z lěta 1865; 6. zjenoczeńſtvo ſwětnych ludži z tſecžoho rjadu ſwjatoho Franciskuſa Serafiſtkoho z lěta 1868.

¹⁰⁹⁾ Katholiſke cyrkwje a ſary we Rhocežebcu, Mužakowje, Šródku a t. d. ſu pſchěz Woſaciufowe towaříſtvo založene.

(Wotracžowanjo.)

Kak je ſlawny kardinal a londonſki archbiſkop Manning k naſchej katholiſkej wěrze ſo wobrocžil.

Kardinal Manning, kotryž bě prjedy ſwojoho wobrocženja anglikanſki duchowny był, piſa wo přeniim naſtorſku ſwojoho wobrocženja tole: „Ja pucžujo we Romje wopytowach wuſtajeńcy, rozpadanki a cyrkwje a wobſedžbowach katholiſke ceremonije. Za ſebi nic kuſka njemyſlach, zo hdy ſwoju wěru pſcheměnjn. Jednoho ranja ſtupich do cyrkwje ſwj. Ludwiga. Wože čžěto bě wuſtajene na woſtarju. Nětotre ſwěcžki ſo ſwěcžachu, duchowni we chorſkej draſeče klecžachu we ſwojich ſtočach, něšto wěrinych modleſche ſo we cyrkwje. To pak bě woſamifnjenje miſoſcžiwnoho Boha. Za čžujach we ſwojej wutrobje pótajne pohmucžo. Přeni króčž we mojim žiwjenju ſo mi zdaſche, zo jow ta wěrnocž byčž móže a zo njemóžno njeje, zo ſo k katholiſkej wěrze wobrocžu. To pak njebě hiſcheče wobrocženjo ſame, ale to bě woſanjo Wože, a ja běch hiſcheče daloſo wot njoho. Tola ja njezamitnych ſwoju wutrobu. Za tym ſo modlił, tym pytał, horco za wěrnocžžu žadajo ſtudował. Swětko pſchibywaſche z kóždym dnjom a huada Woža doſonja wſcho druhe.“ — A tak je tónle ſlawny muž po dobrym pſchihotowanju do klina naſcheje ſwj. cyrkwje ſtupił. Nic kuſka njeſu joho pſchi teje krocželi čžafne wotpoſhladanja wjedle, wjele wjac je tónle čžeſčowny muž pſchi tym wulke wopory pſchinjeł. Hako prjedawſchi anglikanſki duchowny mějeſche wſchitko, ſchtož ſwětni ludžo k čžafnomu zbožu pſchilicža: wón mějeſche bohatſtvo, nahladnoſč a čžečž a pſchecželow mjez woſobnymi. Wſchitko to pak widžeſche ſo minyečž, hdyž katholiſkeje cyrkwje pſchiftupi. Tola wón poſlučafche hnadnomu woſanju, pytaſche za wěrnocžžu a namaſa tuſaumu, a wot tohole čžafa je ſtokp katholiſkeje cyrkwje we Žendželſkej, kotrejež wucžbny a prawa horliwje zaſita ze ſłowom a piſmom.

T.

Podawf ze starokatholſkiego l hwa, kotry  f myſlenju wubudzuje.

Ze starokatholikami khwatajcy k ncej b zi. Nic jeno  we Schwajcarskej, h d e  we jurafkich horach ſo katholicam cyrkwie rubichu a starokatholſkim podachu, ale te  druhd e rozdrjebuje ſo ſama wot ſo tale nowa w ra. We Awstriji, h d e  z ch a tſi starokatholſke woſady wobſteja (we Warnsdorfje, Winje, Nied e), njechad a ſo ſkoro  adni nama acz, ki  bychu ſwoje zjawne wuſtupjenjo z katholickeje cyrkwie wuprajili pſched ſw tnej wyſchnoſc u a ſwoje pſchizamknujenjo f tej nowej w rje, ka  to krajny zakon  ada. Zeno  we Warnsdorfje we  zechach ſu ne otſi ſo pſched ſw tnej wyſchnoſc u hafo f starokatholickej ſekejce pſchifſkuchach wuznali, a mjez tymile te  mand elſka pſchedſydy tamneje starokatholickeje woſady. Tale  ona j d eſche njedawno njed elu dopo dnja we rjanym wozu a pſchije wuhotowana na hant, zo by jow ſwoje wuſtupjenjo z katholickeje cyrkwie pſched ſw tnej wyſchnoſc u wuprajila. Podo dnju j d eſche taſama  onſka we tymſamym wozu do bli keje wſy Niedergund. Tola tu konje z jnym dobom ſo ſp ſochichu. Wona chce z woza ſkoc ic , woſtanje pa  z draſtu za w z wiſajo a padnje runje z h owu na kamjeitnu hromadu. Lud o pſchib e achu a nama achu ju za morwu a z wulkimi d erami do h owy. Pomjatk njeje ſo jej wjac wr c il a ſchtw rk na to je zemrjela.

T.

Œic ba katholickego wobydlerſtwa na ch ym ſw c e w l c e 1877.

Katholicich kſceſe anow je 204 millionow na ſw c e, 73 millionow je kſchimatſkich (ruſkich a grichſkich), 77 millionow proteſtantow do wjac du li 100 rozſchec epkow d elonych.

Wot tychle 204 millionow katholicow bydli 146 millionow a 987,206 w Europje, pſchec  48 millionow w Americy, pſchec  7 millionow w Afiji, pſchec  1 million w Africy a pſchec  po  milliona w Auſtraliji. Wſchitcy ſobuſtawy katholickeje cyrkwie ſteja pod ban om, kotry  je wi  omny wot  hryſtuſa poſtajeny wje ch cyrkwie. Wam ej pomhaju we wjed enju a regirowanju cyrkwie kardinatowje.

Katholicka cyrkej ma 12 patriarchow, 164 arcybiſkopſtwow, 701 biſkopſtwow, 142 japoſchtoſkich wikariatow, 16 praſekturow. Wot biſkopſtwow je w Europje 620, w Afiji 101, w Americy 148, w Africy 34 a w Auſtraliji 21.

Sw tnych duchownych je na ch ym ſw c e ne d e 325,000 a k ſchtrſkich (rjadnikow) 120,000. W Europje je ſw tnych katholicich duchownych 260,000, z nich ma Franc zſka 50,000, Spaniſka 31,000, N mſka 20,000,  end elſka 1728.

Zaw rno, naiſcha cyrkej je woprawd e katholicka, t. r. pſchec chyna, po ch ej zemi rozſch erjena, ma ſwoje ſobuſtawy mjez wſchitkimi ludami zemje, a je wot

pschipoškajanja Ducha swj. pschecy wobstała a pschibjeraka. Mjeno widžomnoho wjerčha cyrkwie je po cykej zemi znate. Romskocho bamža pschipožnaja a čžescja hačo swojoho duchownoho wjerčha a najwyschšchoho pastyrja tak derje katholiccy Indianowje a Eskimos na sněhowych polach Kanadiskeje, kaž tež katholiccy Zapanejowje, tak derje katholiccy wěriwi we Europje, kaž wobroczeni čžornuchi (negry) we Africy. A byrnje katholicka cyrkej po cykej zemi rozschěrjena była, wschudžom knježi tola tajama wěra, wschudžom wudželeja so tefame swj. sakramenty, wschudžom swjeczi so tónsamón wopor Božej mischě, a wschitcy wěriwi poskuchaju na hčós swj. Wótca. Kač wěrne je so pschecy wopokazalo słowo Gamaliela: „Se-li tónle skutk wot Boha, wy jón nješkazyče!“ Hačo Boži skutk je so swj. katholicka cyrkej pschecy wopokazowala a hišćeže džensa so wopokazuje.

T.

Wěrne zbožo.

Wuwolany protestantski basnik Lessing něhdy praji: „Wopominajo, ščto katholicki měšchnik wěri, njemóžu sebi žane stworjenje myslić, kiž by so zbóžnišće začuło, hačž měšchnik.“ Kažte spodžiwne a rjane słowo! Ščto by tež hinač šudžic mohł, hdyž pschirunawa a myšli. Pschetož kač njeměš so čžłowjek zbóžny začuwacž widžo, kajtu duchownu móc wobšedzi hačo měšchnik katholickeje cyrkwie, hačo zastupnik Khrystusowj a wudželeč hnadow nowoho zakonja. Kač ma so dušcha zradowacž, kiž je z krewju Khrystusowej wukupjena, hdyž tak untrniwje z Žezusom wobkhadžowacž a za so a za druhich Božu mischu woprowacž suč. Měšchnik stóji, kaž žadyn druhi swjertny čžłowjek, z tutym woporom pschi žlobju a na kalvariskej horje. Ščto by so wo tróšćeže zastaranja druhich pótajnosčow a hnadow prajicž hodželo, pschi kotrychž kužole katholicki měšchnik stóji, zo by z njoho za so a druhich spomoženjo čžerač!

Měščto podobne móže so pak tež wo zbožu prajicž, kotrež so na kóždoho sobustawa katholickeje cyrkwie pschěz wužiwanjio tannych srědkow hnady Božej wnliva, kotrež jim cyrkej ze swojim słowom a swojimi sakramentami posćicja.

Lessing by runje tak derje prajicž mohł: „Wopominajo, ščto katholicki kšćeščan wěri, njemóžu sebi žadnoho čžłowjeka myslić, kiž by zbóžnišči so začuwał, hačž džěcžo katholickeje cyrkwie.“ Słowotny Lavater ščini to město Lessinga prajicy: „Sa mam katholicu, kiž je po swojej wěre žiwj, za jednoho z najčžejčžownišchich a najzbóžnišchich čžłowjekow.“ Haj wsčak, za najzbóžnišchoho; dokełž katholic čžuje pschěz wěstosčž swjateje wěry a jeje šlubjenjow a pschěz tróšchtowanja kubow swjateje wěry, kotrež runje naspomnichmy, tamny měr, kotrohož škódkosčž, kaž swj. japosčtok to wobšwědčžuje, kóžde zapšchijecžo pschesaha, a kotryž ani swět ani druha wěra njeznaje, ani podacž njemóže.

Missionar Weninger powjeda, zo je po wobnowjenju jedneje missiony w Milwaukee po přėdowanju wučženy muž, lékař, za nim na faru pschischoč

a wschón zraženy so na stólcčk slynył. Missionar so joho woprascha: „Knježe! sčto dha wote mnje chćeceže?“ „Tróšcht! tróšcht!“ wón wotmolwi. „Sa tróšchta trjebam a joho njenamakam we swojej wěrje.“ „Sčto wy sčže?“ „Sa sym protestant.“ „Mějće wolu a wutrobu wěrnoścź pytać!“ Wáter Weninger rozwućži lěkarja, wza joho swjatocěnje do cyrkwoje, slyšesche joho spowjedź a poda jomu Bože horde cžeko, a z nim psches Žezusa Khrystusa ženje njewusafnity tróšcht, za kotrymž bě joho wutroba z tajkej žadoscju žadała.

Wjele wosobnych druhowěrnych nadžachu so tróšchta, kotryž wěra katholickeje cyrkwoje swojim džěcjom dawa, a za nim žadachu; bohuzel, zo husto dosčž slyni njeběchu, pucž, kiž k njomu wjedže, z wotstronjenjom wschěch zadžewkow nastupicž a na tynle kužole wschoho tróšchta so wofschewicž a za cžas a wěcznoścž so wofschewicž.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Drježdžan.** 3 1. meju su so w duchownych zastojnstwach tele pschemjenja stalo: k. kaplan Józef Hüsch bu z Drježdžan do Plawna, k. kaplan Oskar Manfroni z Plawna do Drježdžan, k. kaplan P. Schmittmann z Rhemnic do Lipska a k. kaplan Julius Strensky z Lipska do Rhemnic pschepadženy.

3 **Plabice.** Nasch dom Boži je zas wo jenu krasnu wozdobu bohatschi. Zutronicžku wohladachmy přeni krócž na wulkim woltarju 6 nowych swěcžnikow, za kotrymž dawno hižo žadachmy. Su to swěcžniki z mosaza, derje pozłoczane a posłěbornjane, něhdže $\frac{5}{4}$ łohcža wysoke. Płacžizna je, hdyž rabatt wocžehnjesh, 216 mark 60 pj.; pschińdže po tajkim jedyn na 13 toleri. Dofelž su swěcžniki hacž dotal powšchitowne pschispóznacžo namakale, njebudže trach wysche pschistajicž, zo su z Regensburka wot Józefa Göha (Joseph Göh, Gürtlerwerkstätte in Regensburg); zda so, zo móže so tele pschepustwo za wschelake cyrkwinste wěcy, hafo kšeluchi, monstrancy, Bože martry, swěcžniki, kadniki, lampy a. t. d. kóždomu z dobrym swědomjom porucžicž. Ze spomnjenymi swěcžnikami změjemy tež dale stajne wopomnjecžo na naschoho njezapomnitoho Piusa IX., pschetož swjedžen joho 50lětnoho biskopjscho jubileja, loni 3. junija, běšche přeni nastork k nim. 3 pjeněz, kotrež bě wosadna katholicsta bjesada k spomnjenomu swjedženjej nahromadžika, wosta hiščeje 96 mark wysche. Sobustawy bjesady pschińdžechu tehdom pschez jene, zo njechadža pjeněz — kaž bě prjedy wotryczane — do Roma stacž, ale za nasch dom Boži nałožicž, dofelž džěn běšche swj. Wótce dóstata dary tež zas za kħude cyrkwoje postajik. Wschelacy dobroczerjo po cykej wosadze su z dalschimi nadobnymi pschinoschkami nětko tule krasnu wěc, kaž tež druge mólcžosčje, kotrež wosebje njemjenujemy, dofelž „druzjo njechadža wjedžecž, hdy je tu abo tam žane stare wofno porjedžane“, zmožnili.

Pschispomnjenje: Bohu džak, zo je kužiski sejm twarjenje noweje cyrkwoje w

Baczonju dowolił; njedn nětko tale domjaca naležnosć wšchitkim wutrobam hač na najbliže stupi; njedn w njej so nětk horliwość wobnowi, bjezdžakniwość a liwfość zhubi, napšchecziwjenjo a njepšcheczelstwo pšchestanje, a potom k twarjenju fhwatajny!

S.

Ze wšchoho swěta.

Němska. Złótna ruka je sebi zwažita, zańdženu sobotu (11. meje) na němstoho khezora tšelicz. Ale dżakowano Bohu, njestutt njeje so radžik! Hdyž khezor ze swojej dżowku, wjelwójwodžinu badenskej, we woczinjnym wozu dom jědžesche, pšchibliži so „pod lipami“ hubjenje zhotowany młody człowjek a dwójcn z revolverom wutšeli, tola nikoho njetrjehi. Khezorski wóz dale jědžesche, ale ludžo, kiž tam so pšchehodžowachu, walichu so na złótnika. Wón so wobarajo hiščeje junu tšeli, tola zas nikoho njerani. Na to joho jatoho wzachu. — Njezbožowny człowjek, kiž tajku złóscz wuwjescz hychche, rěka Heinrich Max Gödel, pomjenowany Lehmann, je z Lipska rodženy a njeje hiščeje 21 lět stary. Po wšchěm zdaczu słušcha do socialnych demokratow. Wón hač dotal z wobstajnosczu přeje, zo je na khezora tšelicz hychk. Stajnje wuzamolwja so z tajkej ryczu: „Sa hychch pšched khezorowymaj woczomaj so sam zatšelicz, zo by widžak, kak muza wbohi lud k tomu czěri, zo jomu dale ničžo wysche njewostanje, hač so zatšelicz.“ — Ze wšchěch stronow dóstawa nětko khezor zbožapšchecza a rjane wopokazma lubosće a swěry pruskoho a němstoho ludu. Pšchecy tola pak ma němsti lud wšchu winu, z ponižnosceju na swoju wutrobu bieč, zo je njez joho synami so jedyn namačak, kiž schědžiwomu khezorej za žiwjenjom džešche. Dłěhe sydom mėsacow je němsti khezor w Francózijskej, we tehdom njepšcheczelstkim kraju, pšchebywał, je loni najdalšche kóncžiny swojoho khezorstwa wopytował, hžež tola ludžom hiščeje někotražkuli mšchriczka hidy a wječžiwosće we wutrobje so baji, a nic wósta njebu jomu tam zefchijwena. Ale we swojim hłownym a sydlnym mėsce dyrbi swojoho žiwjenja so bojecz. My nohcemy wo tym wjele słowow czinicz, ale jenož jene hiščeje napomnimy. Wowschitkomne skazjenje je so wo durje kpačo, je ze swojej ruku k samomu khezorej sahnyto: by so tola tomule znamjenju časa rozemjato! njedn wone je „za wšchitkich znamjo wujednanja, za mnohich znamjo wobrocženja!“

— Žně mejskich brunčow su w Mannheimje jara derje so radžike; na jeničkim dnju, 27. hapryla, so na tamnym mėsčezanskim dwórniščeju 3000 litrow, wosebje wot džečzi, woteda, kiž swój popad z krjepjeńcami pšchinoschowachu. Na wšchěm posledku njebe na dwórniščeju dosež sudobjow k wukhowanju tajkich hromadow brunčow. 300 marč, kotrež město na tychle młodych hońtwarjow wupłacizic ma, su na kóždy pad derje nałožene.

Italiska. Hrabja Ljubow mėsčesche 23. februara audijencu pola Soho Swjatoščeje Leona XIII. Pšchi tutej pšchiležnosceži dowoli sebi, swj. Wóta so

praszecź, haćż dotalne zamiery a wotpohladanja katholicich towařstwow sřwaluje. Na to swj. Wótc wotmolwi:

„Wozjewcźe wschitkim sobustawam katholicich towařstwow, zo jich napominam, w swojim katholicim prócowanju tola njepopusćecź, ale z wobnowjanej horliwoscźu dale skutkowacź, zo by so hłownomu brachej nasřhocho časa, liwkośczi a bjezdźakniwosczi we wěrje, wuhnuło, kotrejź bohužel tak hušo sami derjezmysleni pschipanu. Za potajkim wschēm towařstwam z cykeje wutroby swoje japosćtofske požohnowanjo wudźělam.“

Francózska. Swětowa wustajeńca bu 1. meje we Parizu swjatocźnje wotewrjena. W dwěmaj zhromadźichu so marschal Mak Mahon, ministry a sobustawy senata a krajnjeje komory a diplomatiski korps w hrodźe na naměščazi, Trokadero mjenowanym. Tam buchu sobustawy kommissije za wustajeńcu a pschedsudy wukrajnych wotdźelenjow, mjez nimi tež jendźelski princ z Wales a italski princ Amadeus, pschedstajeni. Stofróczne wutřelenje z kanonow roznijesy do daloka a schěroka powjesć, zo je wustajeńca wotewrjena. Wócnje so wołasće: „Njech je žiwa republika!“ „Njech je žiwa Francózska!“ Marschal Mak Mahon wopytawasće potom wot wulkeje mnohosće pschewodźany wschelatke dźěle wustajeńcy. Město Pariz ma swjatocźny napohlad. Z doustkich zmahuja so khorhoje wschěch ludow. Rawal cuzych je jara slyny. Wschudžow knježi pońny porjad. Wjeczor běchu Pariz a druhe francózske města wobswětłene.

Rusko-turkowska naleźnosć. Ğrabja Schuwalow, tónle hólb' měra, je nětko z Londona do Petersburga zalecźał a to pschěz Friedrichsruh a Barlin. Wón bu wot wjercha Bismarka, křěžora a krouprynca pschijaty. Njedźelu wjeczor dósta so do Petersburga a nazajtra mješesće rozrycź z carjom, kaž tež z khorym Ğorczakowom. Z jeho horta su sřysćecź chcyli, zo měr zdźeržany budźe; ale haćż dotal zakladuja so wschě nadźije na měr na prózne powjesće. Najke wotpohladanja Ğendźelskeje. Schuwalow wotkryje a sčto wón carjej poradźi, wo tym so nicźo z wěstoscźu prajicź njehodźi.

Turcy činja po zasadźe, kotruź bě wjerch Bismark jich njepschecźelam pschiporucźi: Beati possidentes! Zdźerź, sčtož mašć! Woni hišće pschecy twjerdźizny, kotrej po wustajenjach měra Rusam pschepodacź maju, rumowacź wochcedža, ale pytaju ze wschelatim wuzamolwjenjom časa nabycź; anic Schuwalow njeje do ruskich rukow pschěsćo. Njedawno so powjedasće, zo je general Totleben, kiž na mješće wulkofnjaza Miklawšcha nětko we San Stefanje rozfazuje, sčerpnosć zhubił a Konstantinopel wobsadźic hrozki, hdy by Turkowka wumjedźenjo měra pospěšicź njehała. Talc powjesć je pať zekhana była. Ta wěc ma wschak tež za Rusow swoju hócźku. Pschetož hdyž woni wot Turkowkeje wumjedźenjo měra žadaju, dyrbja sami na so wzate winowatosće dopjelnicź a na psch. 80,000 turkowskich jatych pušćicź a wot Konstantinopla wotstupicź. Wězo woni za dobre njespóznaja turkowske wójsko posylnicź, kiž

mohlo so z lohka Zendželčanam pschwdacž, a wot brohow Marmara=morja woni prjedy nje poczahnu, dójž tež Zendželčenjo tele morjo wopuschčizili njejsu.

Zběžk we rhodopskich horach ruskim wojakam pošpochi wjele starosčezow a džela naczinja. Zběžkarjo su tule rycž na Grichow a muselmanow wzjewili: „My mamy jenitkoho zhromadnoho nje pscheczela, Moskowskoho, kiž za dobyczom mladzi. Pschestańče mjez sobu wojowacž a swoju krjej pschelinowacž; prócuju so zhromadnje, tohole nje pscheczela z kraja wuhnacž, kiž nam wschittim šluscha.“ Wjele grichisich dobrowolnikow je so hižo stanjenym muhamedanam pschwdalo. Ze jich něhdže 45,000 muži; wo jich štukach pač je hacž dotal pramačo štyščecž.

Awstria so hiščezje pschecy na wobšadženjo Bosnije hotuje, a by najradšo wschě nawječorne kraje Turkowoske hacž k Bolhariskej, potajkim tež Serbiju a Czornu Horu a t. d. wzača. Wóh pač njeda schtomam hacž do njebjes rosčž!

Pokhod Rusow do Indije. Na počatku rusko-jendželjskich muczenjom nasto w něotrych jendželjskich nowinach wulki kšik, zo mohla Ruska so do Indije dobyčž. Ale hnydom druzy nad skóncu jasnišcho dopokazachu, zo so pokhoda do Indije njetryeba bojecž, a Zendželčenjo woczichnychu. Ale pokhod Rusow do Indije njeje tak njemóžny, kaž w Zendželjskej nětko mjenja.

Pomjezy jendželjskoho knjejsstwa w Asiji sahaju na poľnoc do hor Afganištana a Inda a město Peshawar je najdale do přědka šunjena posticija Zendželčanow. Za tutej krajinu wupschěszera so na dolhi wjecžor a poľnoc Afganištan. Tónle kraj je něhdže tak wulki kaž Francózska a wottorhnywschi so wot Persijskeje wuczini nětko samostatne knjejsstwo. Zendželsta so stajnje, ale z maľym wnzittom, prócuje, zo by Afganištan sebi podežisča, dokelž tónle kraj ma za nju wulku waznosčž, pschetož pschez Afganištan džetaj dwaj pucžej do Indije: jedyn dže wot kaspiskoho morja po dolinje Etreka a druhi wjedže z Turkeštana do Peshawara. Na wjecžor wot Afganištana leži Persijska a na poľnoc Turkeštan, kiž wobej z ruskimi krajinaми njezujetej a z tuteje strony wjedže najkrótschi pucž do Indije. Ruska knježi nětko na njesměrných rumnosčžach sriedžneje Asije, wjedže tam žive wikowanjo, zafožuje tam stajnje nowe wojeřske stanicy (kwartiry). Nětcžischa zdalenosčž ruskich krajín wot Indije njeje tak bajeczna, kaž so za to ma. Ze Samarkanda pschez Balk a Rabul do Peshawara, hđžez Zendželčenjo stoja, njewobnoscha zdalenosčž wjac dňžli 100—120 mil. Po druhim pucžu wot Astarabada na kaspiskim morju po dolinje Etreka a pschez Herat wobnoscha zdalenosčž něhdže 140—150 mil, pschi czimcz wschaf bychu Rusowje so Persijskeje dótknyčž dyrbjeli. Ale to by lědyma schto wadžiko. Zendželčenjo hižo wot něščto lět wo tym rycža, zo je mjez Ruskej a Persijskej kruty zwjazk za wschelake pschipady scžinjeny, a rusko-turkowska wójna je dopokazala, zo Persijska domjedže nještronischa (neutralna) byčž. Ruska stojo w dolinje Etreka a zepjerajo so na kaspiske morjo móže

kóždu khwilu so Herata zmocnicž, hłownoho klucza Indije, a z drugeje strony Rabul wobknežicž. A woprawdže staj najlepšeje generaleje ruskej, Raujmann a Czernajew, hižo plany k pohodu do Indije wudželaťoj a woboj dawataj pschednosć lóžichomu pohodu pschez Persiju po dolinie Grefa. Ruski plan je takle zestajeny. Hłowna móć wójska by so k Heratu hibała, jedne pódlaniske wotdželenjo by hory Turkoſtan wot Indije dželace pschestupito a tšecže wotdželenjo by so po hišćeže njeznatym puczu bralo.

Ruskej k pohodu do Indije wjele wěcow howi. Ruska ma wójsko, wuwučžene we wójnje pschecžiwu pokdžijim Chiwanam, Czerekeſam a Turkam w Aziji, něotre pokdžije splahi pschithileja k Ruskej a su jej we wjele wěcach džaťowni, Persijska je z njej pschecželena, Afganiſtan wobara so jendželſkomu wliwej a w samej Indiji ma Ruska wjele pschecželi a indiske čaťopisy wobdžeržachu jendželſke censury wosebje tohodla, dokeľž stajnje swojim potkóčžerjam wuhrožowachu, zo Indowje z pschithadom Rusow bóřzy jendželſki pschah zetřchaju. Jendželſka njeje jebi hač dotal z ničim lubosćž Indow dobyćž mohła; pschetož z bjezpschitadnym wurubjenjom kraja a pschcžiwanjom jednoho splaha pschecžiwu druhomu na nihdy swój civilizacžny nadawł njedopjelni. Wyshe toho nima Jendželſka w Indiji tak wjele wójska, zo by Rusam napšchecžo čahnyćž mohła, a maľo k wěry je podobno, hač by tych něšchto tyſac Jendželečžanow Indow dotho na wuzdže zdžeržecž mohło. W tajkich wobštejnosćžach njemóže pohod Rusow do Indije za próžne šcherjenjo a čžistu njemóžnosćž płaćžicž.

Amerika. Žara z porědka nańdžesč čžłowjeka, kiž je pschez 100 lět starý. W Krefeldže wumrje psched něšchto lětami žona 106 lět stara, a Ioni druga w 102. lěče; wobě mějeschtej hač do smjercže wšchě duchowne mocy dospoknje strowe. Kať starý drje tež je najstarjchi čžłowjek swěta? 140 lět. Je to žona a rěka Gulalija Perrez we Los Angeles we Kaliforniji. Wona ma pokny pomjatek a powjeda rad pichi wopytowanjach. Wona wopomina, kať je w l. 1771, potajkim psched 107 lětami, z tšjomi swojich dželčži pschitonna byla, hdyž su we suťodnej wšy zaľadny kamjeń k cyrkwi položili. Dwójcy je so wudała, přeni króčž nježbožownje, jenož na něotre lěta, drugi króčž zbožownje. Cyľy džen rozarje špěwa a šchije. Jeje woczji hľuboko w koľčžach sedžitej, pschecy tola pať derje widži. Jenož maľko wlořow je w přědku na čžole. Wopytowanja ju jara zwjesela. Šdyž so šchto prařcha, kaťkim winam wona tak wysoku starobu pschiphujuje, wotmolwi: „Čžerstwomu powětrej a jednoromu žiwjenju, ale wosebje (a tu Božu martru na paćerjach hubiečžuje) swojomu Žbóžnikej, kiž je mje wucžil, dobre žiwjenjo wjesćž a, da-li Bóh, tež žbóžnje wumrjecž.“

Naležnosćže našchoho towarštwu.

Sobuřtawy na lěto 1878: št. 236. Franc Gábler ze Zajdowa. 237. Žafub Blažť z Rožanta. 238—239. ze Smjerdžaceje: Wořežij Lehmann, Michal Matka. 240. Michal

Nowak z Hrańcy. 241. Jakub Bjarich z Pěštec. 242—245. z Baczonja: Hana Delanowa, Jakub Jur, Handrij Smola, Handrytyn Cijelt. 246—247. ze Smjeczkec: Michal Donich, Pětr Kudžela. 248. Marja Zyndžic z Luceža. 249. Jakub Bryl ze Stareje Cyhelnicy. 250. Jakub Pjeczka z Noweje Wjeſki. 251. Jan Mark z Wutolczie. 252. Jakub Donat z Nukuicy. 253—254. z Jajenicy: Jakub Mišit, Pětr Krawža. 255. Jakub Wječela ze Bejic. 256. albertinka Madlena Kuczanec w Drježdžanach. 257. Pětr Hajcha ze Zajdowa. 258. Mikławš Duczman z Džežnikec.

Dopłaczihu na lěto 1877: ff. 573—574. ze Smjerdžaceje: Boſezij Lehmann, Pětr Duczman. 575. Michal Nowak z Hrańcy. 576—577. z Khróſczic: Jakub Kofka, Marja Wroblowa. 578—580. ze Smjeczkec: Pětr Džiſlaw, Michal Cyž, Pětr Kudžela. 581—582. z Noweje Wjeſki: Jurij Kilauf, Jakub Pjeczka. 583. Pětr Delenczka z Wutolczie. 584. Marja Donatec z Bóſhic. 585. Jakub Włóſki ze Stareje Cyhelnicy. 586. gymn. Michal Hóvnik w Saganju. 587. Jan Matko z Kulowa. 588. Mikławš Scholtka z Khróſczinje. 589. Pětr Jarjenk z Wyſoteje. 590. Mikławš Brėzan z Dubrjeita. 591. Marja Groſic ze Scholczi. 592. Albert Comak z Nėmcow. 593—594. z Hóſta: Hana Hantowa, Jakub Jur.

Dopłaczihu na l. 1876: ff. P. D. ze Smjerdžaceje, M. R. z Hrańcy, M. S. w S.

Darj a dań za chrtej we Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczjinjeſtaj: 34,316 marš 63 p.

K czejezi Bozej a ſpomozėniju duſchow ſu dale woprowali: f. R. 1 m.

Šromadže: 34,317 marš 63 p.

Modleſke katholicke knihi we wſchelakich zwjazkach, **ſwjeczatka, ſtatuetny, paczerje, Bože martry** z moſaza a z drjewa atd. porucza we wulkim wubjerku

W Budyſchinje.

C. Hochgesang,

z napſchecza mjaſnych hětkow.

W expedicijach „Póſta“ je doſtač:

Włowa Jezusowa winica.

Po rjedže Waldboweje winicy wobdrželal a wudał

Jurij Luſczanski,

prěſej ſerbskoho ſeminara w Brazju.

W najlěpſhim pyſchnym zwjazku a najlěpſhej koži 5 maršow, w koži ze zlotym rėzkom 4 m. 75 p., w placze abo papjerje z kožanym khrubjetom 4 m. 50 p., z barbjenym žolтым abo zelenym rėzkom 4 m., njezwjazane 3 m. Tež wobſtaraja ſo na požabanoju w najkrótiſhim czaſu zwjazki w ſomocze a z drohotnyimi zankami a wchě drube.

Šłowny ſklad tutych knihow je pola **Jakuba Wjenki**, zwóſka tachantskeje chrtoje w Budyſchinje, kotromuž maja ſo tež wſchitke placzenja za nje wotedawacž.

Proceſſion do Krupki

wotendje pja tk do ſwjatkow rano w 5 hodž. z Wotrowa. Z Krupki ſo proceſſion hakle ſwjatkownu wutoru rano na dompuč poda a to z teje winy, zo njetrzebalo ſo wjacu w Pirnje hubjenjeje hoſpody dla pſchenocowacž, ale w Helmsdorſje.

Šantor kručžanſkoho proceſſiona.

Katoliški Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Gudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 11.

1. junija 1878.

Lětnik 16.

Kulow, město a farska wosada.

XXVII.

(Pokracowanjo a skónčjenje.)

Swjatych spowjedźow a wopravjenjow je we kulowskej cyrkwi za lěto nimale 10 hač do 12,000, dokež we tydženju swj. rózarija bratšja a sotry arcbratštwa ze wschěch serbskich wosadow so we Kulowje sthadžeja k wotkłoženju swojeje pobožnosće. Patronatske prawo nad kulowskej cyrkwju (t. r. prawo fararja pomolač, cyrkwinu pokladnicu pschehladač a wo twaršće naležnosće Božoho domu so staracž) ma hnadna knjeni abtissina we klóštrje Marijueje Swěždy.

We Kulowje stej dvě schuli: farska abo měšcžanska schula z 260 džěczimi pod 4 wučerjemi (dwaj wučerjej mataj pódla cyrkwinu službu), a schitscžanska schula z 120 džěczimi pod dwěmaj wučerjomaj a jěnym duchownym schulskim direktorom. Cyrkwineju wučerjow pschi farskej schuli do služby powoła knjeni abtissina, druheju dweju wučerjow měšcžanska rada, schitscžanskeju wučerjow a duchownoho direktarja knj. wrotšlawski wjěrchbiskop. Do kulowskich schulow pschisłuscheja: Kulow, Kulowc, Nowa Wjes, Dubrjeńk, Brěšćki, Nowy Hóšt, Nowa Bukojna.

Na wsach su 3 serbske schule: w Němcach z 34 džěczimi, we Koczinje (hdžež Kocžina, Salow, Hóšt a Nachlow pschisłuscheja) z 75 džěczimi, we Sułšecach (hdžež Sułšecy a Lubhosč pschisłuscheja) z 31 džěczimi; kóžda schula pod 1 serbskim wučerjom, kotrohož klóštrska abtissina do službn powoła.

Město Kulow ma tři torhosčěža: wulke torhosčěžo, nowe torhosčěžo pschi cyrkwi swj. Křižja psched budyškimi wrotami a róžowe torhosčěžo

abo kupka mjez zdžarowskej hafu a měšcžanškim młynom; ma tši hłowne drohi: budyška, kamjeiška a wojerowška droha, 16 hafow a 5 pšched-měšcžow (budyške, falowške, kamjeiške, wojerowške a nowšchanške pšchedměšcžow).

Najwosobniške twarjenja su: 1) farška cyrkej, k čješczi swj. Marije, do njebješ horjewzateje, woswjecžena; 2) filialna abo pódłanska cyrkej swj. kščiža; 3) fara; 4) kapłanstwo; 5) farška abo měšcžanška šchula; 6) šchtifcžanška šchula; 7) radna kšěžka 8) hapyška. We Kulowje namakajch tši hošcženych (k złotomu jehnjecžu, k tšjom kónam, k winowej kiczi), tójšchtu korcžmow a tši młyny (měšcžanški młyn, Róžlifer młyn, Slecžfec młyn).

Měšcžanška wyšchnoscž wobšteji z měšcžanosty a ze šchtyrjoch radnych knježow, kotrymž 15 měšcžanšch zapóštanč (Stadtverordnete) pšchidaczi su. Měšcžanške dohody pšchidaju z ležomnosćow, prawiznow a kapitalow a wunjesu za lěto nimale 11,000 markow (3666 loleri). We lěcže 1876 mějesche měšcžanška kassa (kralowške dawki pšchilicžene)

1) dohodom	26,808 markow,
2) wudawkow	22,457 =

zbyška 4351 markow.

Ma kralowškich dawkach ma Kulow lětnje wotedawacž:

1) wot ležomnosćow	1126 markow,
2) wot twarjenjow	717 =
3) wot rjemjesništwa a wikowanja	1926 =
4) paršchonški dawk (Klassensteuer)	2838 =

hromadže 6607 markow.

Ma gmejnskich ležomnosćach ma město Kulow:

	Sektar.	Ar.	Pruste jutra.
1) kuki	23	15	90 ³ / ₄
2) pola	16	73	65 ³ / ₄
3) haty	4	20	16 ² / ₄
4) trawnišcžka	2	53	10
5) hól a pastwu	92	61	363 ² / ₄
6) puštu	1	10	4

A. hromadže 140 | 32 | 550²/₄

K nim pšchistupuja:

	Sektar.	Ar.	Pruste jutra.
1) ležomnosće měšcžana	671	—	2628
2) = fararja	17	51	68 ² / ₄
3) = kapłana	1	97	7 ³ / ₄

B. hromadže 690 | 48 | 2704¹/₄

horjeka A. = 140 | 32 | 550²/₄

wšcž kulowške ležomnosće 380 | 80 | 3254³/₄

Gmejnſke dawki (Kommunalanlagen) njebuchu dotal we Kulowje zbe-
hane, dokeſz porjadne doſhody doſahachu, wſchë gmejnſke wudawki zaplaćciež;
tola paſ je wot 1. auguſta 1877 dawſ na pſy po jenym tolerju lëtnje ſ pod-
pjeranju ſhudyh zawjedzemy.

We Kulowje wotdžeržuja ſo za lëto 6 hermanſow, kłamarſkich, ſkótnych
a ſonjacych: pónđzeli po Mathija, pónđzeli do jutrow, ſwjatkownu
wutoru, prënju pónđzeli auguſta, pónđzeli po kermuſchi a pónđzeli do
hóđ. Hermanſ na pónđzeli do jutrow je najſyluiſchi. Kermuſchnu
njedzeli (t. r. prënju abo druhu njedzeli oktobra) ſu wot ranja 6 haćž
do 9 hodžin na torhoſchëžu we pſchedhëžach lenowe wiki. Tydžeuſke wiki
na pónđzelač bóle a bóle woſtabnjeja, dokeſz wot lëta 1850 we wołnoſežji
(we Mjeſwacžidle, Łazu a Wulſkich Bžarach) ſo nowe wiki wotdžerža (hladaſ
na ſtr. 160 z lëta 1877).

Kermuſcha, t. j. džeń lëtnoho wopomnječja ſwjeczenja farſkeje cyrkwie,
wobeńdže ſo we Kulowje njedzeli po ſwj. Franciſkuſa abo po 4. oktobrje.
Trjechi na tónle džeń tež ſwjedžeń ſwj. rózarija, dha ſo pſchepožoži džeń
ſwj. rózarija na druhu njedzeli; doſpóſny wotpuſſ za bratrow a za ſotry
Marijnoho arebratſtwa paſ ſtajnje zwoſtawa we tydženju wot 1. haćž do 2.
njedzele oktobra (po wuſudženju bamža Benedikta XIII. 1724—1729).

Katholſcy Serbja bjerëje ſo na kęđžu!

Rhodži po ſerbſkej Ružicy muž, kiž kwižku pſchedawa, kotraž ma najhórſche
hanjenja pſchecziwo naſchaj ſwjatej katholſkej cyrkwi. Tež do katholſkich domow
je ſo hižo dobył, a katholſcy Serbja ſu ſo dali ſlepieč, zo ſebi kwižku kupichu.
Žena tajka leži pſchede mnu a ma napiſmo: „Wječžorne ſera. Wužitne
kwižki ſa kóždy dom. Wudata wot Žana Teuſcherja w Budyſchinje 1877.“
Kwižka wopſchija 64 ſtronow, a bu za jenož 15 pj. pſchedawana. Tajka nižka
płaćizna hižo na to poſazuje, kaſ ſo jeje wudawarjo prócuja, ju do ludži
pſchinjeſež; pſchetož za taſ tunje pjenjezy ſo tajki ſpiſ z czežka hodži wobſta-
reč. Kolporteur abo pſchedawač, kiž kwižku po wſach woſoło noſy, je ſo za ſpiſarja
ſamoho wudawač.

Šłowny zamër abo wotpohlad tohole pamfleta abo hanjerſkeho ſpiſa je
tupjenjo katholſkeje cyrkwie (kotruž tam pſchecy „kſchecžanſku cyrkwej“ mjenuje,
zo by tola naſ najbliže ranjace ſłowo njetrjebač), je dale pſchifłodženjo na
jeje bójſke zarjadomanja a ſchëžuwanjo pſchecziwo jeje wiđžomnomu wječkej,
bamžej, a katholſkim duchownym. Zwjerſchne pohladnjenjo do kwižki je mi
wo tym pſchewëdčiko, a kóždomu ſo taſ pónđže. Nětko drje ſtracha nimam,
zo dyrbjač ſo žadym z naſchoho dobroho katholſkeho luda z tutymi hanjenjami
dacž zamolicž, ale pohórſchta a zloho móže wjele z toho naſtač, hdyž tajkoho
njepſchecžela do domu wozmiejſch. Šłowa, kaž ſ... a podobne drje wëmy,

w czejich spisach su najprjedy pscheczimo katholickej cyrkwi trjebane byle; wulki čas pač je spóznać, kak wjele zloho móže ze zjawnoho trjebanja tajkich słowow nastać. Toho dla njech nihtó tychle 15 pj. prjecž njeczjśnje na tajkule nje-
duschnu wěc, ale radšo je pschinjes hačo wopor za lyonske towarštwó. —
Ž cyka njech wschitcy katholiccy Serbja wjedža, zo so nasche spisy po wsach
wokoło njenoscha, ale katholicke knižki dóstanjesch tam, hdžez sebi „Katholicki
Bosok“ bjerjesch.

Jene słowo pač hču tudy hišće pschistajicž. Hacz dotal su katholiccy
a njekatholiccy Serbja w pschezjenosči a čžescžowanju mjež sobu živi byli, a
kóždy rozomny Serb je to tež za jenicžke prawo spóznać, hčemy-li so my
horštká Serbow zdžeržecž. Hdže móže so nam dopořazacž, zo smy my katholiccy
Serbja takle njepšcheczjśscy wustupili, kaž so to w spomnjonym spisu pscheczimo
nam stanje? Toho dla tudy zjawuje a pschecž cykym Serbstwom wobžaruju
a wobštoržuju tónle pospyt, nabožniški njeměr, straschnu pscheforu wěry do
stadleštká serbskoho ludu čžiničž. Jakub Skala.

Džiwne poděndženja.

General Djepez, kiž na stronje zamordowanoho přäsidenta a dobreje wěcy
steji, šchtórmowasche 14. novembra 1877 na město Quito we Ekuadorskej (we
južnej Americy). Tu z přenjej kulku padže — Sennor Dr. Manuel Balanko,
hłowna wina zamordowanja nadobnoho Garcije Morena. A džesatlětnomu
jastwu wotšudženy, ale wot zběžkarjow pušchženy bě Balanko runje njewěrny
wojakam djabolške słowo prajil: „Hdyž hdže žanoho duchownoho wuhladacž,
kiž ranjenym Božoho Syna pschinjesčž so zwaži, tšělcže najprjedy na wob-
latfo!“ — tu kulka jomu hłowu pschejě a wón wudychny swoju duschu. Tež
nawjedowarzej Rabosej z Umbada, kiž pschescžěhawšchi generalnoho wikara a
a jenoho kanonika z Niobamby bě z cyrkwy wuzamknjeny, něšto podobne so
zeńdže. Toho wojacy hčychu runje jenoho z Djepezowych ludži, kiž swojich to-
waršchow k statnomu wojowanju za swj. wěru napominasche, stóncowacž. Tu
Rabos pschińdže a zawoła: „Wostajecž joho hišće žiwoho; pozdžičho hčemy
joho kšhizjej pschibicž!“ Lědma bě to prajil — a bě tež hižo z kulku k zemi
poraženy.

Ž Łužicy a Sakskeje.

Ž Šhróscžic. Nasch wysokodostojny k. farač kanonikus Barth je so
njedawno na šchtjuri njedžele do Čžoplic podał, zo by w tamnišchich kupjelach
strowil. Daj Bóh, zo by so z nowa pošlynjeny k nam wrócžil!

Ž Měrkowa. Njedželu tydženja pschipołdnju je so tudy Rubicec kšžžka
wotpalila. Hžizo nóc prjedy bu pola susoda Bajerja kólnicžka do prócha a po-
pjea pschewobrocžena.

3 Huski. Majoratfski knjez, hrabja Karl Schall-Miaucour, je so wóndanjo w Dreždžanach ze sakfskej dwórfskej knjenju baronku Herminu z Palm, rodbzenej z Wirtembergfskeje, zwérował. Na 20. meje běšče swjatocžne witanjo noweju mandželfskeju w Huscy.

3 Dreždžan. Na 18. junija budže so slěborny kwas naschoho krala Alberta a kralowny Karole wulkotnje swjećić. Po wschey Sakfskej czinja so k tomu rjane pschihoty. Krajne stawy, města a wsy pósčzetu deputacije do Dreždžan. Němski kžězor a wjerchowje z cuznych krajow chcedža pschijěč. Tež w cyrkwjach a schulach budže tónle džen swjatocžnje wopominany.

3 Dreždžan. Sakfski sejm bu 22. meje zasj wotewrjenu.

Ze wschoho swěta.

Němska. Hdžž bě so na kžězora tšělifo, nazajtra pschipođnju ministerjo jomu zbožo pschejachu. Tu kžězor wotmolwi: „Hžo je tšeczi krócž, zo so na mnje tšělako.“ (Prěni krócž, hdžž wón 1849 do Badenfskeje wotjě, z wójskom zběžł podushčž. Z winicow pola Majnca na joho wóz tšělachu, ale jenož pohoneča ranichu. Druhi krócž tšěli na njoho student Oskar Becker w l. 1861.) A wón swoju ryčž z tymile wažnymi słowami skónčzi: „Wosebje wscho na to pschidžže, zo ludej wěra so nježhubi. To zadžewacž dyrbi nětko słowna próca byčž.“

Attentat na kžězora bě winu zawdał, zo so ze strony knježerstwa na němski rajchstag zakon k potkócženju socialneho demokratisma poda Dofelž pak wschitke strony so bojachu, zo mohł tajki wurjadny zakon tež na nje nałożeny byčž, jón z 251 hłosami napschecžo 57 wotpokazachu.

Tež bamž Leo XIII. je kžězorej Wylemej zbožo pschał. Ze so to na kžězorskim dworje jara spodobako, a je so jomu za to najluboznišči džak wrócził.

We nowiščim czasu je tež chinejske kžězorstwo, kiž je jedyn z najwjetšich krajow cykeje zemje*), ale z małym wumzacžom hiščeje pohanski, stajne pósłanstwo za němske kžězorstwo we Warlinje založiko. We Chinejskeje prócuja so hžo létstotekki dołho katholiccy missionarowje křesćansku wěru rozšěrjeczž, a je so to tež z džěla radžiko, (hacž runje je tam z czasami martrarjow krjej cyke krajiny macžala) tak zo tam nětko hžo wjac hacž 20 misijonskich wikarijatow wobšteji. A zo je so tež hžo katholicka wěra do najwyschichich swojbow wupschestrjela, je z toho widžeczž, zo staj dwaj wosobnaj tutoho pósłanstwa katholicaj, mjennjcy pósłanski sekretar a jedyn druhi wyschich zastojnik. Tutaj staj so tež tudy hnydom hako katholicaj spóznacž dažoj, a wopytujetaj nic jenož njedželke Bože skuzby, ale kžodžitaj tež, kaž nam „Germania“ powjeda, husto džělawe dny na tak mjenowanu schulfsku Božu mšchu, a schulfsku mlodoscž ze swojej pobožnosčju horje pokubłataj. K.

*) Po kwadratnych milach je Rujojwja najwjetšči kraj, ale po wobydleštwu Chinejska, dofelž wona ma pschž 400 millijonow dušchow; na cykej zemi pak je něhdže 1300 millijon. ludži

Khěžor pojedže 16. junija do Dreždžan, zo by tam 18. junija na swjedzenju kralowskoho slěbornoho krasa pschitomny byl. Z Dreždžan pojedže w runej měrje do Emsa, zo by tamnišche kupjele tši njedžele wužiwał.

Awstria. Wóle domjaca hacž zjawna, pschecy tola pať dostojna běšče swjatocznoscž, kotruž 15. meje w Brazyl swjecžachu, a z kotrejž čžěfski narob so dzakowny wopokaza jednemu z najslawnišchich swojich synow, Józefej Sungmannej. Wopomnik je džělo rězbarja Schimka a architekta Barvitia. Dwacytši tysac ludži, kotřiž naměsčjo pschi cyrkwi swj. Marije Sněžnej a susodne hasy napjelnowachu, poskuchachu na zahorjene słowa Dra. Riegra a pschinješechu zaslužbam Sungmannowym hrimawu „stawu.“ Z Lužicy bě tutej swjatocznošči pschitomny f. farar Hornik.

Awstrijski kronprync Rudolf pschijědže w juniju do Prahi a budže hacž na dalšche w kralowskim hrodže na Gradčanach hydlicž. Wšcho je na joho pschithad hacž na najrejšcho wobnowjene a pschihotowane.

Kaž so powjeda, je za litoměřčanskoho biskopa wuzwoleny kanonikš Horný, sobustaw winskoho tachantštwia a pschi tym tež schulski dohladowar. Se 48 lět stary a wschudžom jara lubowany.

Stalska. 22. meje pschipošdnju w 12 hodž. pschija swj. Wóte němfskich pucžowarjow, pschěz 150. Baron Felix z Loë pschepoda bamžej adresu, na cžož Leo XIII. na zhromadženych rycž džeržesche, napominajo jich f wobstajnosčci we wěrje a wosebje staršchich f dobromu woczehnjenu džěcži.

Serbska. Biskop Strošmayer pschijědže 23. meje do Bělohrobu (Belgrada) a bě jara swjatocžnje witalny. Mjez tymi, kotřiž pschi joho powitanju pschitomni běchu, namatšche so tež awstrijski generalny konsul f. Wreda z konsulatinymi zastojnikami a wjele sobustawow awstrijskeje wosady we Bělohrodže. Biskop Strošmayer pschehywasche pola f. Wredy, z kotrymž so popošdnju poda f ministrej Risticzej, zo by so jomu pschedstajil. Wječor dawasche wječch Milan biskopej f cžesčej hoscžinu. Strošmayer chycšche 24. meje Bělohrob zaš wopuschčžicž. Wotpohladanja joho pucža su do chła njeznate.

Francóžska. Parizšku mustajencu wopytuje njedželu něhdže 100,000 ludži, džěkawe dny 50,000.

Spaniška. W poľnócněj Spaniškej je njeměr wupuknył. Zběžkarjo tulaju so po krajinach a woľaju „stawu“ fšderalneje republicy. Na někotrych městach je tež wójško zakročžilo a tšělało.

Jendželska. Ze sprawy, kotruž pišmawjedžer protestantskeje „Reformation Society“ poda, je widžecž, zo su so w zańdženym pokštalěcže katolikowje we Londonje wot 80,000 na 360,000 pschisporili.

Ruska. Perfski schah (khěžor) je na swojim pucžowanju po Europje hacž do Petersburga pschijěł a bu jara pschecželnje powitalny wot cara, carskej swójby a wobydleštwa.

Rusko-turkowska naležnosč. Tež džensa njeje nam móžno w tutej

naležnosti sčto nowoho pisacž. Schuwalow je so drje zas z Petersburga do Londona wróćizil, ale wo joho póstlanju wobšhowa so hacž dotal hluboke mjelczenjo. Njewěmy potajkim, sčto so nowoho pschihotuje. Sylna je rycž, zo so w juniju pschecy tola kongres zeidže. Sčto a kať so na kongresu wuradži, nije možno do přědka widjeć. Možno, zo kongres powjedže k měrej, možno, zo budže počatk nowych pschektorow a krawnych wojnow.

W Rusach zběraja pjenjezy na nakupjenje ryčklych kódzi, z kotrymiž chcedža potom, hdyž wojna wudyri, jendželste pschekupke kódze nadpadowacž. Su so hižo 4 milliony rublow dobrowolnje k tomu nawdale. — Sčědžiwi starcy su kaž džěczi pšakali, hdyž w tajkim pscheproschenju čitachu: „zo stajny njepschěžel Ruskeje (Sendželsta), kiž z 30,000 parokódžemi cyke morjo wobknežuje, chce naschich bratrow, kotrychž smy lědma z hroznoho barbarstwa z rěkami najdvróžičeje krewje wumožili, zasj do wotrocžstwa wróćicž, nas pak, kiž smy w sčtkorpawkach křoble hobrowske a derje wobronjene kódze Turkow znicžili, nas chce hacž na najhlubje sponizicž — my mamy z hlodom zahinycž? — wón pak šo sadyšycž ze swojim tukom! D wy džěcžatka lubeje ruskeje wótcžiny, móžecže dha wy tajkule hańbu znyescž? abo njechacže radšcho wschitko podacž — tež žiwjenje k wojowanju napschecžo stajnomu njepschěčelej?“

Mjez Čžornej Horu a Turkowskej je zwada nastala. Wjěrch Miklawš Turkow wobškoržuje, zo so w Albaniji na Čžornu Horu hotuja. Wón tohodla njemóže swojich ludži dom pušćicž a zwaluje wschitke zamolwjenje pschichodnoho krewjepschelecža na Turkowsku.

Na rozkaz wjěrchu Karla postupi cyke rumunské wójsko k wječžoru k karpatskim horam a ma nětko tele postajenje: přěnja diwišija je pola Tirogowskhta, druha pola Bitesčti, třecža pola Slatiny, sčtwórta pola Krajowy. Čžěžke kanony (sčtuki) zwoftachu pola Kalafata.

Generalej Totlebenej bu z Petersburga poručene, zo by bjez komdženja horni Bospor wobšadžil a zajězd (zastup) do čžornoho morja zawrjel, hdy bychu Sendželczenjo pola Gallipole na kraj chcyli. Z teje winy je wójsko pola San Stefana potřebne pohibowanja wuwjedla, kotrež tať dolho žane njepschěčelstwo pschecžiwu Turkowskej njejsu a njebudža, dóžž Turcy so jim z mocu nještajeja.

Z Ameriki. W južnej Americy pozběže so zmolom z morja kupa 45 kóhcy wysoka. Danška kóž wuhlada tule kupu. Dwě hodžiny pozdžišcho bě pak tafama so křětro ponizžila a pomjenšchila. Danscy wupóslachu z kóžce čžolnik z muženi k tej kupje, zo bychu sebi ju bliže wobhladali a pschepyтали. Zedyn wot tch muži šfocži z čžolnika na nowu kupu, dyrbjescže pak z molom so zasj do čžolnika podacž, dokelž zemja bě šurowje horca. Tola pomakfu ta cyka kupa zasj do morja zajědže, nicžo po sebi njewostajiwšchi. Talc kupa bě pschěz zběhnjenje podmóršceje zemje nastala pschěz wóhnjowu móć.

Naležnosće našchoho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 259. wučer Miklawš Hida w Raibicach. 260. Jakub Krawcził ze Žuric. 261. 262. z Wotrowa: Michal Čyž, Michal Wjeit. 263. Jakub Čzumpela z Rašhec. 264. Michal Woleit (Čzoch) z Rukowa. 265. Handrij Šchotta z Rašhec. Dopłacziču na lěto 1877: ff. 595. Jakub Čzumpela z Rašhec.

Darh a dań za chrtej we Baczonju.

Nawdady kapital a dotal nahromadžena dań wučzinještaj: 34,317 marč 63 p.

Ƙ čzejezi Božeji a ƙ spomoženju dušchow su dale woprowali: ff. kaplan Jakub Skala w Raibicach 3 m., M. R., S. B., M. B., S. R., M. S. z Wotrowa 5 m., kupony kamjeitše 16 m. 25., statne 5 m.

Ƙ tomu dań w přenich knižkach 566 m. 83 p., w druhich 62 m. 20 p.

Šromadže: 34,975 marč 91 p.

Modlerške katholicke knihi we wschelafich zwjazkach, **šwjeczatka, statnetty, paczerje, Bože martry** z mořaza a z drjewa atd. porucza we wulkim wubjerku

W Budyščinje.

C. Hochgesang,

z napschecza mjasnych hětkow.

W ekspedicijach „Pošta“ je dostacž:

Nowa Jezusowa winica.

Po rjedže Waldoweje winicy wobdželal a wudal

Jurij Lusczanski,

präses serbskoho seminara w Prahy.

W najlepšim psychym zwjazku a najlepšej koži 5 marčow, w koži ze zlotym rězkom 4 m. 75 p., w placze abo papjerje z kožanym křibjetom 4 m. 50 p., z barbjenym zlotym abo zelcnym rězkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w najkrošichim času zwjazki w somocje a z drohotnymi zankami a wschě druhe.

Šlowny šklad tutych knihow je pola **Jakuba Wjenki**, zwónita tachantskeje chrtyje w Budyščinje, kotromuž maja so tež wschitke placženja za nje wotdawacž.

Procession do Krupki

wotendje pjatk do swjatkow rano w 5 hodž. z Wotrowa. Z Krupki so procession hakle swjatkownu wutoru rano na dompuč poda a to z teje winy, zo njetrjebało so wjacj w Pirnje hubjeneje hospody dla pschecowacž, ale w Helmsdorfe.

Štantor křupczanskoho processiona.

Pschichodna zhromadžizna katholickeje bjesady we Jasenicy budže swjatkownu wutoru. Čzešczenych sobustawow a wschěch pscheczelow kasina ƙ bohatomu wopytanju naležnje pscheproschuje

pschedsndstwo jaseńczanskeje bjesady.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Gudowy časopis.

Wudawaný wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Čislo 12.

15. junija 1878.

Lětnik 16.

Rulow, město a farska wofada.

XXVIII.

Farska cyrkej we Rulowje je khuda; jeje zamoženjo njedofaha, naj-
wážnišće cyrkwine potřebnosće spofojicž. Wona ma na hotowymu kapitalu
5228 markow 80 pjenježkow (1742 toleri 28 nřl.); wot toho pak dyrbi so wot-
čahnyč 867 markow (289 toleri) dohča, kiž so we lětomaj 1862 a 1863
čimješće ze sfořbow přjedawšeho měsčezanošty Mjerczina Nowotnoho.

Lětny „etat“¹¹⁰⁾ cyrkwineje kassy wupokaže:

A. cyrkwine dohody:

Titl I. Dań wot 5228 markow 80 pjenježkow kapitala	211 mark. 35 pj.
Titl II. Wot farskich duchownych ž fun- dirowanych wěcžnych Božich mšow	106 = 40 =
Titl III. Ž Zakubecowoho štitřta	12 = — =
Titl IV. Ž pschedatych, herbskich a psche- najatych cyrkwinych jedženjow	54 = — =
Titl V. Ž pohrjebow	160 = — =
Titl VI. Ž cyrkwineje móšćnicžki	280 = — =
Titl VII. Ž njewěštych dohodom	12 = — =

Dohodom za lěto hromadže 835 mark. 75 pj.

¹¹⁰⁾ „Etat“ je pschelicženjo wšchěch dohodom a wudawkow kassy, zo by so spóznało,
hacž sej dohody a wudawki wahu dđerža.

B. cyrkwine wudawki:

Titl I. Žda cyrkwinym služownikam, mjenujcy:

1. Dwěmaj cyrkwinymaj wučerjomaj (fatorej a pomocnikaj) dawf za pšchedate ſkulſke pola (hladaj na ſtr. 64 a 121 z l. 1877)	48 marf. — pj.
2. tymaj ſamymaj taſ mjenowane bubnaſke pjenjez	6 = — =
3. kantorej na trnny	7 = 50 =
4. žwónkej	37 = 50 =
5. kaſkantej (teptarjej piſchčelowoho dujadla)	18 = — =
6. tšjom cyrkwinym služownikam (Haſchcy, Comakej a Korchej) po 18 — 12 — 6 mſ.	36 = — =
7. pſtoſarnicy	45 = — =
8. mjeczěrčy (totraž kóždy měſac cyrkej wumjeſčž dyrbi)	12 = — =
9. noſcherjam tšěſchicy mjež Božim čžětom	3 = — =
10. noſcherjam umbelly a bubonow	3 = 75 =

hromadže 216 marf. 75 pj.

Titl II. Woſebite wudawki:

1. na Bože mſchě z wotkazanjow Rhatrny Koſobžic, Jozeſy Burkardoweje a Jozeſa Niedela ¹¹¹⁾	23 marf. 50 pj.
2. pſchidawf noſcherjam cyrkwineje móſch= nicžki	12 = — =
3. cyrkwine direktorije	5 = 40 =
4. na ſwj. wolij	1 = — =
5. na wjedženjo cyrkwinoho licžbowanja	3 = — =

hromadže 44 marf. 90 pj.

Titl III. Cyrkwine potrebnosče:

1. za ſwěcžki, woblatka, wino, woruch, wuhlo, kniže, wolij, cyrkwinu a woſtarnu draſtn, mežki k Božomu čžětu atd.	300 marf. — pj.
2. na mjeńſche wuporjedženja we cyrkwiſkich a ſarſkich twarjenjach	150 = — =

hromadže 450 marf. — pj.

¹¹¹⁾ Žich wotkazanja na Bože mſchě ſo 1836 a 1842 wopaſ do cyrkwinſkeje kaſſy ſladžechu.

Titl IV. Dań za 867 marfow dołha z Nowot- nowych sfóržbow we lětomaj 1862 a 1863	34 marf. 68 pj.
Titl V. Bóstowne pjenjezy	36 = — =
Titl VI. Njewěšte wudawki	45 = — =
wudawkow za lěto hromadže	826 marf. 65 pj.
Botajfim su: dołhody	835 marf. 75 pj.
wudawki	826 = 55 =
wysche wořtanu 9 marf. 10 pj.	

We lěće 1876 je, z dźěla dla zastupjenja a zawjedženja nowoho cyrkwinoho přědstejerstwa po prusskim zakonu wot 20. junija 1875, wudawkow było 925 marfow 92 pjenježkow, dołhodow pak 836 marfow 41 pjenježkow, tak zo dyrbejsche so we cyrkwinej kassy 89 marfow 51 pjenježkow dołha činić.

Z toho je widjeć, zo kulowska cyrkwina kassa jara křuda je a zo wona mnohim wažnym a nužnym cyrkwinym potrebnosćam wotpomhać njemóže. K tajkim potrebnosćam pschisłusheja: wóhnjowe zawěšćenjo cyrkwinškich twarjenjow, nowe cyrkwine drašty a šchaty (ryžwa, alby, stole, rochety, nysch-porne mantle, ministrantowe sukny, khorhoje, pschikrywadła a druha cyrkwina wuzdoba), nowe křeluchi a monštrancy, kaž poslěbrowanjo a pozłoczenjo starych cyrkwinych gratow, nowe swjeczata a wobrazy, husle a piškadka, nowe spěwy a hudźbne šchtucžki k Božej mišči a nyschporej, žda za hudžerjow, spěwarjow a ministrantow¹¹²⁾, wulke swěcy na wořtarje, wěncy, kwětki a wjele druhich wěcow, kiž za Boži dom pschisłojne su.

Na nje dyrbi so pola křesćanškeje miłosće we wořadže a wukraju prošćež hieć, zo móhł nahi zbóžnik we kulowskim Bethlehemje po swojej do-
stojnosći wobležany być. Wšě wjetše cyrkwine twarjenja a wu-
porjedženja wurjedu so z pjenježnych pschinosłkow wořadnych a
kłoschtrškeje abtissiny-patronki, k kotrymž po prusskim zakonu wot 11.
hapryla 1846 kłoschtr, město Kulow a wořada po tšeczinje škaduja. —

Hizon we prařtarych čařach založichu so we Kulowje jednoty rje-
mjesnikow. Wokoło lěta 1350 bě pak Serbam zakazane, rjemjesnikstwo
wufnyć; dyrbjachu pschi rólništwoje wořtać. We wucžomškich liščinach so tehdy
zapiša: „zo wucžomc je dobreje němskeje kreje a zo njeje serbskeho
naroda.“

We Kulowje wobsteja nětk (1878) tele rjemjesnikske jednoty:

1. Jednota šchemcow z lěta 1542. Wona dóřta přenju wustawu wot
kłoschtrškeje abtissiny Margarety z Mežerat, wustajenu we pergamentowej

¹¹²⁾ Třjo trompetarjo dořtanu z arcbratřtwa swj. wóžarija lětnje hromadže 18
marfow; 6 spěwaršch šchulšch hólcy z fundacije šararja Wojčija Ruka hromadže 156
marfow; dwaj cyrkwinaj wucžerjej z tešamcje Rukoweje fundacije za službu we šhuli
a na khorje hromadže 217 marfow. Wotročženi spěwarjo a hudžerjo, kaž tež ministrantjo
z cyrkwineje kassy žaneje ždy nimaja.

lisczinje z wóstkowym pjeczatom „póndželu po njedželi Sudica we swj. poscže 1542.“ Jednota schencow je we Kulowje najstárfša jednota, tohodla tež pschi cyrkwinych processjonach wšchém druhim jednotam do přédka kšodži. Na „šchenczim cejchu“ je lěto 1411 wuržnjene. Tónle cejch je czrij, z bukowoho drjewa wudypany a czermjenje barbjeny. Na kšapie sedži na tsinohatym stólczku schenc, kiž džěla; na kónčzku pak je czrij, hdyž wot jenocho mišchtra k druhomu džě, zo by z pschipówšnjenyym pišmow k processjonej, kwartalej abo pohrjebej pscheprosyš, z czermjenym abo z czornym bantom wupyšcheny. Tež potřeba so czrij pschi wotewrjenej lódcy za kšepadko, hdyž wyschšchi mišchtr we hromadžě (we „kwartalu“) rjemjeskniške naležnoscže k jednanju pschjednješe.

2. Jednota krawcow z lěta 1563.

3. Jednota wosmich zjenoczěnych rjemjeskništwow: tyscherjow, bėtnarjow, kóšodžejow, draščlerjow, šchfleńcarjow, piwařcow, rjemjenjerjow a cyhele=krjjerjow z lěta 1719. We lěcže 1852 pschewobnowi so jednota zjenoczěnych rjemjeskništwow a wopšchija nětk tyscherjow, bėtnarjow, kóšodžejow, draščlerjow, šchfleńcarjow a piwařcow. Jednota ma wulku kšorhoj z lěta 1708 a 1853 wobnowjenu ze swjeczatomaj swj. Šózeša a Bonifacija, kotraž so wot tšjoch mlodych mišchtrw pschi processjonach nosy. Stara kšorhoj (z lěta 1708) mějesche tónle łacžanski napis: NVMIInIs aVXILIo VotIIVa VeXILa refVLgent haCCe In pICtVra faCta per oCto trIBVs. Tón napis je wot kulowškocho fararja Pětra Dubjeńki zěstajany a rěka: „Š Božej pomocu kšorhoj we wobrazu wušwětluje šlubjenja, czinjene wot 8 rjemjeskništwow — 1708.“ Wustawa rjemjeskništwow je na 27. junija 1719 wot abtissiny Rordule Soummerec wobkružěna; z toho je widžecž, zo we Kulowje rjemjeskniške jednoty wobstejachu, přjedy hacž jich wustawy wot wyschnoscže wobkružěne běchu.

4. Jednota kowarjow, zamkarjow a hozdžerjow z lěta 1655.

5. Jednota kóžnikow, sedkarjow, rjemjenjerjow a šchtrjownikow.

6. Jednota šchtrjkarjow.

7. Jednota rěžnikow.

8. Jednota pjekarjow a hornčerjow.

9. Jednota tkalcow z lěta 1852.

Rjemjeskniške jednoty maja swojich wyschšchich a pódlanskich mišchtrw, kiž za jednoty lódku, pjeczat, lisczinu, pišma a helebardy wobkšowaja. Helebardy abo hlebije maja hišchcže jednoty schencow, krawcow, tyscherjow a kowarjow. Z helebardami buchju we starych czasach mlodži mišchtrja wobronjeni, kiž z nimi pschi měšchczanskich wrotach stražu džeržecž abo pschi wěštych swjecženjach z nimi do kšóschtra Marijneje Šwězdy czahnyčž dyrbjachu.

Wyschšchi a pódlanscy mišchtrja pschizowozmu wucžomcow do jednoty, postajaja jich z „lózprajenjow“ za pomocnikow a pschidžěleja pomocnikam mišchtrške prawo.

Sladárski mištr wufudzi kručy džěła, kotryž pomocnik abo mištr wudžěłak je.

Piwny mištr (pivník, Zechmeister) stara so za potřebne piwo we hromadže a pschi kwartalu.

Młodži mištrja, to su mištrja, kiž su najposledy do jednoty zastupili, czinja službu pschi wotewrjenej lódcy, hdyž jednota zhromadžena je a kwartal dzerži; tohorunja we farskej cyrkwi na khorach pschi rjemjeslniskich wófkowych swěcach a pschi processionach, hdžěž woni khorhoje noscha.

Schtrafy dla pschěstupjenja rjemjeslniskich postajenjow a wufazow zaplaczichu so we prjedawskich czasach z wófkow k swěcam, nětk pak z pjenjzami do lódky.

Pschi wotewrjenej lódcy a pschi rjemjeslniskich jednanjach radny knjěz pismárstwo a protokoll wjedže.

Hdyž mištr abo z jeho familije swójbiny staw wumrje, pschewodža cyła jednota czěło k rowej, hacž k lětej 1835 we czornych mantelkach. We tajkich czornych mantelkach (płaschczikach) khdžachu rjemjeslnicy a měšchčenjo tež ke kšchčenju, wěrowanju, woporej a pschi processionach, schtož jim swjatoczny napohlad dawasche. K pohrjebej poschcizeja jednoty tež czělny rub a rjemjeslniske schildy; młodži mištrja pak njesu czornu khorhoj a kšchcz.

(Potracžowanjo.)

Nowy nadpad na němstoho kžězora.

Lědma su so tsi njedzele minyle, zo je njebolak Hódel swój revolver na němstoho kžězora wutsělil a lědma běchu so ludžo tohole njeskutka dla trochu změrowali: tu njedželu tydženja telegraf z nowa z Barlina na wschě strony swěta powjesčž roznjese, zo je wěšty Mobiling dwójcy na njoho tsělil a jeho tež doščž strašchuje ranik.

Wo tym so tele podrobnoščže zdžěluja. Kžězor Wylem wjezesche so 2. junija na poč kšoch popoždnu we wotczinjenym wozu z kralowskoho hrodu do zwěrjenica (Thiergarten). Hdyž wón „pod lipami“ nimo kžěže czjisko 18 jědžesche, so z jenoho wokna druhoho posthoda dwójcy za sobu tsěli. Kžězor zastróžany horje kšoczi a wuczju so trjachenoho. Z lěwoho lica a z praweje ruki, z kotrejž bě kžězor runje ludži postrowjał, krjej czeczesche. Ze slabym hłosom poruczi wóz zawróczicž a znał kirkny potom do kuczika wozu. Kžězorowy lakaj zalěze hnydom do wozu, podpjerasche kžězora a dzerjesche běke rubišcho na licowu ranu. Wyrnje ranjeny wosta kžězor tola pschi pomjatku a praji do hrodu so wróczo: „Sa njezapšchimmu, czohodla pschecy na minje so tsěla!“

Po nadpadže. Hnydom bě wjac lěkarjow pschitomnych a pschepytowachu kžězora a wobswědcžachu, zo je so na njoho z lěweje strony ze schrótom tsělilo a zo su jomu hłowu, ramjenja, kšribjet a nutfowmu dlón ruki ranili. K zbožž bě kžězor helu na hłowje a schěry wojeřski płaschczž wokoło ramjenjow měl

wobaj běšchtaj na wjacorych blafach džerawoj. Žadne ranjenje smjertne njebě, a na třicyczi kulow bu za sobu wurěžnjenyh. Něhdže na 15 kulow w hłowje, w schiji a w prawej ruce težacych mosta. Rany pschi přědku wjele bolosćow naczinjachu. Schrótowa kulka je tež pjećza žilku praweje ruki roztorhla a móže za schědźiwoho křěžora jara straschna być.

Nadpadnik rěka Korla Eduard Nobiling a narodži so 10. haryla 1848 na kralowškim krajnym kuble Kofnje pola Medzichoda (Birnbäum) w Bóznjanskej. Wón je Němc a protestant. Jeho nan běšče w Kofnje kralowški najeník a je so psched někotrym časom w czežkich myslach zatsělík. Jeho dwaj bratraj staj wyschtaj we němškim wójšku. Jeho třeczi bratr je inspektar w Stochwiku pola Salzmundy a jeho sotra ma ryczerkublerštkoho najeníka Morgensteina za mandželštkoho. Nadpadnik sam studowasche w Hali a Lipsku a bu psched dvěmaj lětomaj na doktora filosofije pozběhnjeny, a zabjerasche so wjele z ratarškimy wědomosćemi.

Hdyž bě so z tamnoho wořna tsěliko, hofeženicar Goltfeuer so do tamneje jstwy we druhim poskhodže dobywasche prajicy: „Som je kur, jow je so tsěliko!“ Nadpadnik pak roztsěli jomu czelesno; potom sebi sam dvě kulcy do štronje wysche prawoho wóczka tsěli, kotrejž jomu w mozgach težacy wostaschtaj.

Wuznawanja. Dr. Nobiling bu hnydom pschewinjeny a jaty wzaty. Wón hižo we swojej jstwe wuzna, zo je wot 8 dnow wotpohladanjó měš, křěžora zatsělíč, „dokeliž je krajej za spomozne měš, zo by kraja wječy wotštronjeny był.“ A jako so joho w jastwje prafschachu, hač ma žadnych sobuwinišow, wotmolwi: haj, ale zo jich mjenowacž njemóže. Wón bě pschpadnik socialnodemokratisčich zasadow.

Winy tohole njeskutka. Tónle druhi nadpad njezda so skutk jenotliwoho cžłowjeka być, ale je najšferje wot wjacorych wotmysleny był. Nobiling wobdželesche so wjele na socialno-demokratisčich zhromadžiznach, w nich ryczešche a wobkhadžešche hušto ze socialnymi demokratami; ludžo w džělawnym kitlu křodžachu wosebje w poslednim času rano zahe hušto pola njoho nuts a won, hač runje wón bjez wšchoho zastojnstwa bě. Nobiling so hačo pschepjaty, z nětczišchimi wobštejnoscěmi njespošojny, hewak pak porjadny cžłowjek wopisuje.

Nadpadnik njeje po poslednich powješčach hišdycze k sebi pschijšoł a je smjerczi blizki. Mozhy so jomu z hłowny dobywaju z rany, kotruž bě sebi wutsělík a dalsche wuznawanjo budže najšferje njemóžne.

Scěžhwki nadpada. Zo staj tajkej nadpadaj móžnaj byšoj, dopokazuje, zo we wěštych woršchtach ludu džijoseč a škaženoseč na straschne wafschnjó pschibjera. Šchto je hłowna wina, zo smy w mačo lětach tam pschijšchli, hdyžec nětko smy, to je kóždomu znajomne, kiž z woczomaj widži a ze zažranymi pschedsudami so zaslepíč njeda. Bismarckowe nowiny, barlinske „Nordd. Allg. Zig.“, dha pisaju: „Lud ma prawo žadacž, zo by knježerstwo

so zas do praveje a kruteje kolije zawrócziło . . . . Čžas pozlojcznoszczom ma pschestacz.“

Wjeterč Bismarck poda so hnydom do Barlina, a němski krónprync khwatajsche z Londona k choromu ložu swojoho khezorskeho nana. Ministerjo buchju w hromadu zwołani, a wuradzowachu, kak měło so napsheczjo pschibje-racomu skazanju mjez ludom wustupowacz.

Stare słowo warnowasche pschecy psched tórnoščju, ze schriczku hracz, dcesch-li wobnju wuczefnycz, a podarmo so njewarnuje, we człowjeku „šloczo“, t. r. nutfowne nakhilnosczje puschczicz. To pak je so wot lět kroczel za kroczelu stało. „Germania“ tohodla wo tym piša: Tšelenjo na wosobu Soho Majestoczje khezora je tyfacory wothłós wubudziło, kotryž so ze słowami wuprajicz hodži: Wěra so ludej minje! Čdže smy so dóstali, hdyž schěžiwny khezor so wjac wodnjo na hasy pokazacz njesnje? . . . Šhto je na tym wina? Kroczel za kroczelu je lud wo wěru wojebany byč. Wotczinčje wschał swoje „liberalne“ žortowne listy a druge nowiny. Tam su so zjawnje na džesacz Bože kaznje dobywali, cyrkej do błóta sczahowali, ludej prajili: „Prjedy so w swěcže njepolěpschi, dońž posledni pop na czrjewach poslednjeje kłóštriskeje knježny bimbacž njebudže.“ Z tym su ludžo dale a bóle wo wschu bojoscz pschichli a swoje swědomjo pohluschili. Wy scže jim prajili, zo je człowjek šloczo, kaž psyk a wopica, a „njewuczeni“ wumjedu tele wuczby ze swojim žiwjenjom. Džensa jene „liberalne“ nowiny socialnym demokratam porokujza, zo po jich katechismu kóždy bohaty paduch, kóždy pobožny hubjeny wotrocžk popow a tajenc je. Wědma swojimaj woczomaj wěrišč, to steji w barlinskim „Tageblatt“u, kotrohož zasady „kulturalnoho wojowanja“ so tola hewak czisče hinał pokazowachu. — Wěrnó je, konsequency su wam pschez hłowu zrostke. Budže dha hiščcže čas, jim z wužitkom so napsheczjo stajicz? My chcemy so toho nadžijecz, ale wysoki čas je, zo bychmy so zawrócžili.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyšćina.** Kaž ewangelske, tak budže tež katholicke duchownstwo z wosebitej deputaciju Seju Majestoczjomaj kralej a kralownje k 25lětnomu mandželskomu jubileju zbožo pschecz. „Serbske Nowiny“ pišaju:

„Na kralowskim dworje je tež hižom jena serbska deputacia pschipowjedžena, kiž chce w njenje tych gmejnow, w kotrychž Serbja bydla, kralej Alberteje a kralowej Karoli k horka naspomnjenomu swjedžennej zbožo pschecz a pschi tym wobemaj Majestoczjomaj rjenje czisčczane zbožopscheczjo pschepodacz. Tuta deputacia z dwanaczoč serbskich gmejnskich přědkstejerjow abo druhich gmejnskich zastupjerjow wobsteji, a su woni pišmo na wschěch gmejnskich přědkstejerjow, w kotrychž wsach Serbja bydla, póskali a jich prošli, zo bychju tole

pismo podpisali a so tač w mjenje swojeje gmejny na zbožopšhecžu wobdžělili. My sebi myslimy, zo drje so žadny gmejnski přědstejer — a hdy by tež Němc byt — wuzanknyčz nochce; pschetoz mjena wschitkich tych wsow, kotrychž gmejnsicy přědstejerjo, rychtarjo abo sobustawy gmejnskeje rady su so podpisali, budža k tej adressy pschicžisčezane, zo byshtaj wysokaj kralowskaj mandželskaj widžatoj, kajke gmejny su za hódne džeržake, žimaj zbožo pshecž. Zo so wě, zo budža mjena tych gmejnskich přědstejerjow, rychtarjow a sobustawow gmejnskich radow, kiž su so podpisali, tež pschicžisčezane. Serbska deputacia na swoje kšósty do Dreždžan pojedže, na czisčezjenje a zwjazanjo adressy so pač dobrowólne pschinosčki hromadža.“

Ze **Schpitala** pola Kamjenca. Nasch lubowany knj. farar J. Wornat bě nam na hłowjacu khoroscz schorjet. Zastupowachu joho z Mjebjelic a Budyschjina. Wóh daj, zo so skoro wustrowi.

Ze wschoho swěta.

Němska. Khežor dyrbi hšicže na khorym ložu ležecz; jenož na krótki čas jomu lékarjo na stólc so synycz dowoleja. Sewak pač so polěpschuje. Najstraschnišca je rana na prawej ruce, tola maju lékarjo dobru nadžiju, zo tež tu zahoja. Žědž khežorej hšicže njestodži, spar pač je dobry. — Khežor je krónprync a Bjedricha Wylema za swojoho zastupnika postajit.

Dotalny „rajštag“ je rozpusčezeny. Wólbny do nowoho stanu so 30. julija, a tón potom počatč septembra w hromadu zestupi.

Wulke njezbožo bě 31. meje němste namórstwo (marinu) potrzechito. 27. meje tsi wójnste kódzje „Preußen“, „König Wilhelm“ a „Großer Kurfürst“ w Wilhelmshafenu k wuwuczenju so zhromadžichu; srijedu wječor wotjědzechu najprjedy do Plymoutha (w Sendželskej). Tu z dobom nam telegraf powjeda: Džens dopołdnja (31. meje) jědzechu tsi němste wójnste kódzje nimo Dovera. Šdnž do blizkoscze Folekstonu pschidžechu, dvě tyhle kódzji w hromadu prasnjeschtej, z czimž bu „Großer Kurfürst“ podmurjeny a „König Wilhelm“ šyluje wobschodženy. Mjez w hromadu prasnjenjom a podmurjenjom miny so schtwórcž hodžiny. Šchoda je jara wulka, pschetoz podmurjena kódz kšochtwasche na 8 millijonow mark, a wobschodžjenja na 10 millijonow mark. „Großer Kurfürst“ mějesche něhdže 500 muži, z nich je jenož 255 wosobow zatepenju wucžekto.

Dary a daň za chrkef we Bacžonju.

Nawdady kapital a dotal nahromadžena daň wucžinšchitaj: 34,975 mark 91 p.

K czeleži Božej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: Hanža Delentec z Kšichowej Boršecze (zemr. w Kozarich) 10 m. — **Gromadže:** 34,985 mark 91 p.

Mały katholski katechismus za šulske džěci

je wušchot a budže jo pschadawacz w Kulowje pola k. kaplana J. Womczerta a w Budyschjine pola redaktora „Kath. Posta“.

Wuporjedženjo. We czjisu 11 na str. 102 deleka czitaj: 1. ležomnosče měšchczanow a na kóncu: 830 (nic 380) heftar.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarštwy SS. Cyrilla a Althoda w Budyschujnje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 13.

6. julija 1878.

Lětnik 16.

Wulki hlód w Chinje.

List knjeza Angela Ahmeri, pschědštejćerja lazarištow w Chinje na wysofokodostojneho knj. Marie de Brest, pschědštejćerja francištanskich missionow w Parizu, haša Journoury 88.

Schang-Hai, 28. februara 1878.

Češćezowny wótcze! powjeseže, kotrež wot waschich francózkich missionow w połnocnej Chinje ke mnje pschihadžeja, su hrózbniwe, pschede wschěm te z Chen-Si a z Chan-Si. Za so wo wjele durje nuts křapam a pomocy hladam a tež wam radžu tosamu činić, dokelž jow jedna so wo wurjadnu nuzu, wo čzwilu, kotraž so z nještyschanej spěšnosću pschěz tři wulke provincy ze 60 millionami wobydlerjow rozšěrja, kotrychž třeczi dźěl z hlódom wumrjeć z dyrbi.

Prjedy zběrachu so pjenjezy za duchownych, kiž su ze Schwajcarsteje wuhnaći byli; ja měnju, to samo móhlo so tež za wobohich hlódných w Chinje stac, to by wulki skutk mikošće był. Jenož někotre pschikłady a Wy wopshijecze tamny zatrašny hlód, kotryž mjez 60 millionami ludži njemdiri.

Za mam 15 listow wot japoschtoškich wikariatow a missionow, kotrež móhke mi wutrobu roztorhac. Z nich něštožkuli naspomnu: Zo bychy so nasyceli, jědža pjerschěz z lisčom a ze skoru změšchanu. Talc cyroba jim tak mało tyje, zo na nju po někotrych dnach wumru, tak piša f. Chaïs, japoschtoški wikar.

Woni jědža čžěla, a pytnywschi, zo schtó mrěje, hižo z hromadami na joho poslednje dychnjenjo čžataju. Hišćeje dale so dže: Starschi morja

ſwoje dźećzi a je jědža. W Chen-Si mjeſchtaj nan a macz hólčeca, 6 lět ſtaroho, a holcu, 8 lět ſtaru. Wonaj ſkóncowaſchtaj najprjedy hólčzka a joho zjědžeſchtaj. Mało czaſa pozdžiſche widžeſche holčzka jeju zas za nožom ſahnyč a zhuda ſwój woſud. Wona žalóſtnje jara płakaſche a kſchicjeſche. Suſodžo pſchiběžachu a wumóžichu ju ze ſmjertnoho ſtracha.

Wjele hlódných wopuſchjeći ſwoju domowiznu a hladaju hdže druhdže ſwój khlěb. Ktž z nimi hič njemóža, tych zabija, zo by jich čzerpjenjo wopſcheſtało.

Cyke krajiny ſu we wěrnym rozomje ſkowa woněmike a woczichke, nicžo ſo tam njehiba, woni wſchitcy pſchebhwaju w ſmjertnych ſczjinach. Cyke ſwójby leža morwe w ſwojich domach, a je-li hdže hiſchježe ſchtó žiwý, wón mocy nima, row wurycz a te czěła pokhwowacz. — Hdý by jenož pſchichodnoſcz lépschoho ſo nadžecz dała, ale ně! z bojoſczu jej napscheczjo hladaju. Bóla njeſſu wobſyte, dokełž njeje žanoho deſchczjka było, a byrnje nětko Boži deſchczjif ſchoł, nihdže njeje žita k wuſhwej, wſcho je zjědžene.

Hdý bychu japoſchtokſcy wíkarowje a miſſionarowje ſrědkow měli, woni móhli njeſměrnje wjele dobroho ſkutkowacz. Wjele kſcheczanam by ſo žiwjenjo zdžeržato, a hdý bychu pohani tułe kſcheczanſku luboſcz widželi, woni bychu ſo z dźećzimi a pſcheczelemi k kſcheczanſtwej wobrocžili. Miſſionarowje a wíkarowje czinja, ſchtož móža, a wſchitcy kſcheczenjo k nim ſo wuczěłaju. Sedyn miſſionar mi piſa, zo pſched joho durimi ſtajnje něhdže 600 hacž 700 ludži ſedži, zo bychu dwójcy za džeń něčtko warjenja dóſtali. Tónle miſſionar da wſchědnje 3 hacž 400 puntow rajſa waricž, kotrež hjez wopſcheſtačza ſo wudžěła. Hdý by wón rajſ waricž njedał, woni bychu jón tež ſhry wužili.

Druhi mi piſa z měſta Staman: Gouverneur wudžěła wſchědnje na 1300 woſobow warjenu jědž. Njedawno to jenož dwaj dny zanjecha a hnydom bě za tej dwaj dny wjele ludži z hlódom zahinyło.

Knj. Macagetta, japoſchtokſki wíkar, mi piſa, zo wot 20,000 kſcheczanow joho wífariata połožca wumrje, hacžrunje wſcho czini, zo by jich tajkej ſmjereći wutorhnył. Muže pſchedawaju ſwoje žony, nany ſwoje dźowki.

Czaſne, a pſchede wſchěm jich wěczne zbožo nam w rukomaj leži. Mlý jich wjele wumožicž móžemy, hdýž jim naſchu pomoc popſchjemy. We wěſtym rozomje ſmy jich ſudnicy, dokełž jich žiwjenjo abo ſmjerecz leži w naſchej mocy.

ſa chcył rycžniwy bycz, kaž ſw. Vincenc z Paula w podobnych pſchicpadnoſczach bě, ale rycžniwy ja njeſlym, a mam ſo tohodla na woſich pſcheczelow ſpuſchczicž a jich pomoc. Rozſchěreježe po ſwojim ſpodobanju, ſchtožkuli Wam tudy piſam, a cziněže, ſchtožkuli pſched Bohom za dobre póznajecze. — ſa zwotawam w luboſczu naſchoho Knjeza a njewoblaſtowaneje knježny Marije

Wafch najpodwolniſchi ſlužownik,

Angelus Nymeri, pſchedſtejiczeł lazariſtow w Chinje.

To su, luby čítarjo, zawěrnó powjeseče, kiž nam wutrobu roztorhačž móža. My kručže wěriny, zo tónle list wyšofodostojnoho knj. P. Wymeri hiščeže wjele sobuželnych wutrobow k bohatym jałmožnam pohnuje. „Schtóž- kuli seže wy najmjeńšommu mojich bratrow činili, to seže mi sežinili.“ Tak budže na sudny džeń Zbóžnik k nam prajiečž, a, njejsny-li ze smjertnym hrěchom Božu hnadu zhnibili, nam jałmožny, kotrež suty wubžěleli, z psche- nadobnym njebjeskim mytom zapłaczi. „Schtóž khdym dawu“, praji Duch swjaty, „tomu njebudže ničžo pobrachowacž, schtóž pať prošacych wot so pokazuje, budže nuzu čerwjecž.“ (Pšchif. 28, 27.) My suty w němskich nominach hižo wo darach ze Serbow za hłódných we Chinje čitali — druhe dary by drje kóždy duchowny rad k dale wobstaranju na so wzał.

Kulow, město a faršfa wošada.

XXVIII.

(Pofracžowanjo.)

We Kulowje wobsteji tež bratstwo tšělcow (Schüßengilde) pod swj. patronom Boščizjanom, kotrež mišchnjanški biskop Jan we lécže 1491 wob- kručžik je a bamžojo z wotpuškami wobhnadžili su. Pšleni wotpuškny list je wot bamža Zmocenca XII. we Romje na 14. junija 1700 wustajeny a wot kapłana Pětra Lawrjeńca Dubjeńki do Kulowa pšchinjeseny.

Hłowny swjedžeń bratstwa je na 20. jannara, na dnju swj. Boščizjana. Na ranishich kemschach du tšělcy ze zelenymi swěcami k swj. wopravjenju; wječžor prjedy je swjatocžne „wotprošchenjo“ a po swj. dnju džerži so za wotemrjetych bratrow spěwana Boža mscha.

Wot lěta 1836 maju tšělcy uniform: módrú wojeršku suknu z čerwjonym kšornarjom a wuhorkom, pjerjaty kšobuť, hajišku buschkej a tesak. We tajkej psyche pschewodžeja tšělcy procesionny na swjedženju Božoho čžěla, kaž tež wotemrjetych bratrow pschi pohrjebje, a čžehnjeja po swjatkach na tšělnju, hdžezž do tarcže tšěleja. Wot 1491 hacž do 1677 tšělachy tšělcy na kulowskej tšělni z profkami do ptaka (hodlerja)¹¹³⁾, 1678 pať přeni krocžž z buschkwjemi do tarcže (hl. na str. 43 z l. 1877). Schtóž najlěpje tšělik je, je z kralow a dštanje z pokadnich 30 markow hafo čžestne myto. Bratstwo tšělcow wob- synje njedaloko Roweje Wšy kuku („kralowu kuku“), 1 hektar 29 arow 40 □metrow (5 prusskich jutrow) po rozščěri, a na tšělni kžěžu. Pšola na tšělni su herbnje pschenajate.

We starych časach mějesche bratstwo tšělcow drjewjauu kapakku na hornčerškej hasy we Kulowje pšdla kapłanoweje zahrody z wołtarjom swj. Boščizjana, we kotrežž so na hłownym swjedženju (20. jannara) swjatocžne

¹¹³⁾ Hodler bšče wojerške znamjo pohanskich Romanjow (Rómskich); z tšělnjom do hodlerja dyrbi so wuprajiečž: pohanstwo je pschewinjene. Město hodlerja postaja přeni kščežanški kžezor Konstantin († 337) znamjo swj. kšchizja na wjerchu wojerškich kšorhojom.

kemšche wotdźeržachu. Tase kapalka je so spalila, njemóže pať prajene być, fak a we kotrym lécze je woheń wudyrik, dofelž wo tym we farškich pišmach nicžo njeje k namakanju. Žda so, zo je kapalka wot wóhńja zanicžena była do lěta 1600. Nětczišchi woltať swj. Wosćizijana we farškej cyrkwi je z lěta 1681.

95 měšćezjanow we Kulowje maja prawo, po rjedže a po losach pivo waricž; wobšedža na wulkim torhosćežu piwańnju a na kamjenšich hrjebjach škodańnju (Malzhauš). We prjedawšich časach běchu město Kulow a wšchě do Kulowa zafarowane wšy winowate, swoje cyłe pivo z měšćezjanškeje piwańnje bracž, a njesmědžesche so žane cuze pivo anic do Kulowa, anic do pschisłusachych wšow pschitwozycž. We lécze 1836 pať padže tele piwowe prawo (Bierbannrecht), potom hacž kulowscy piwowarjacy měšćezjenje proces pschecžiwu kocžinjanskomu forczmarjej Macžizjej Šchołcže we dwěmaj instancomaj pschěhrali běchu. Měšćezjenje maja najatoho piwarca; na kralowškich piwarškich dawkach so lětnje 900 hacž do 1200 markow zapłaczi. Nowotnu piwaršku wustawu je kralowške knježerstwo we Siegnitju na 1. hapyłu 1838 wobkrućilo.

Ŕ warej piwa wot 40 hektolitrow abo tunow (t. j. 4000 litrow) pschisłusheja:

a. 12 hektolitrow (tůrcow) jecžmjenja, z kotrychž so 12 centnarjow škodu zdžěla, po płacžiznje něhdže 144 markow. Ždu za škodnjenje, 12 markow, njesu škodžizny.

b. 12 puntow (6 kilogrammow) dobroho šhmjela za 18 markow.

c. 12 litrow droždžow za 6 markow.

d. 12 markow na drjewo abo na brunicu k tepjenju.

e. 42 markow ždy piwarškomu mišctrej a joho pomocnikam.

f. 24 markow kralowškich dawkow.

g. 15 markow do piwarškeje kassy za pónoj, sudobja, smołu atb. („pónwine pjenjezy“).

Wšchěch wudawkow pschi piwowarjenju je potajkim něhdže 261 markow, tať zo 1 liter piwa 6½ pjenježka płaczi.

We lécze 1852 je Franc Šoko privatnu piwańnju we Kulowje založik; tež pschitwožuje so do Kulowa tójschto cuzoho piwa, z čimž so měšćezjanškej piwańni wjele wotkamje.

3 Ružic a Sakskeje.

Ž Drježdjan. Šlěborny mandželski jubilej Seju Majestoscžow krala Alberta a kraloweje Karole je so pod powšchitkomnym wobdžělenjom saksťoho ludu jara swjatocžnje swjecžik. „Ŕ. P.“ chce pať jenož wo tnych swjatocžnosčach powjedacž, kotrejž wošebje naš katholicow a Serbow nastupaju. Šwjedžeń so z tym započža, zo bě njedželu, 16. junija, we wšchěch katholicškich

cyrkwjach kraja wěriwy, křesćaniski lud z modlitwami swoje najnutnišce zbožapšćecza za kralowškej Majestoscžow k Božomu trónu pschinješ. Mjedzelu popoždnu wobydlerjo ze wsow drježdžanskoho hamtskoho hetmanstwa do Šilnic pschicžahnychu, a tam psched kralom Albertom a kralowej Karolu, kaž tež psched druhimi sobustawami kralowškej swójbny, kiž běchu so tam psched kralowški lětni hród zestupali, w psichnym czahu nimo czechnjachu. Mjez nimi lubjachu so jara šchtyriadwacyči serbske holcy z Dstraforbarka pola Drježdžan w swojich tykanych křapach a z bězym rubiškom w rucy. Póndželu dopoždnuja wot 10 hodžin dawaschtaj kral a kralowa w kralowškim hrodže w Drježdžanach deputacijam audijencu, kotrejž běchu pschisšće, Šimaj k Seju 25lětuomu mandželstomu jubileju zbožo pschecž. Najprjedy pschipusšćy so katholicke duchownstwo pod wjedženjom hnadnoho knj. biskopa Franca Bernerta. Nimo wobegu wysokodostojneju propstow kšóchtrow Marijneje Šwězdy a Marijnoho Doła, kotrajž we wosebitej audijency czejtne dary kšóchtřskich knježnow — w drohich ryzwach wobštejace — pschepodaschtaj, bě budyške tachantstwo pschecž k. can. cap. cant. Š. Kucžanka a duchownstwo knžiškej diwěšy pschecž k. kanonika a ralbicžanskoho fararja Š. Bjenšcha zastupjene. Drježdžanske duchownstwo šcělešce k. kanonika, konsistorijalnoho přaseja a dwónnoho kapšana Stollu, k. dwórneju předarjow Wahla a Botthoffa, k. konsistorijalneju radžiczerjow superiora Buča a fararja Machacžeka a k. progymnasijalnoho direktora a přafetta Maaza. Hnadny knjez wupraji Majestoscžomaj začuwanja najšwěrnisšceje podatosčeje a najdžakownisšceje cžesčownosčeje wschěch katholicow Šaksšej, na cžož kral jara mišoscžiwje wotmolwi. Z kralowškoho hrodu poda so hnadny knj. biskop z prjedy naspomnjenyymi wysokodostojnyymi knjezami k Joho Excellency bamžowstomu nuncijej, k. Mlosijej Maselli, arcbiskopej z Čajara i. p. i., kiž bě wot Joho Šwjatosčeje bamža Leona XIII. k zbožapšćecžu z Mnichowa wotpóštanj. Zastupnikej Joho Šwjatosčeje k. biskop z wutrobnymi šłowami šwěrnu pschwišnosč wschěch šakšich katholicow k japoschtokštomu stolej wupraji, na cžož k. nuncijs z wulkej pschecželniwosčju ze šłowami džaka a wjesokosčeje wotmolwi. We deputaciji ewangelškoho duchownstwa bě k. farar Šmisch z Hodžija hako zastupjer serbskich duchownych. Dale pobu pola Seju Majestoscžow serbska deputacija. Seje sobustawy běchu k.: kubler Šandrij Šerš, gmejnski pschedštejer w Rodecach, krajušejmski a provincialnošejmski zapóštanec atd.; kubler Šětr Albert, gmejnski pschedštejer w Rachtlowje, provincialnošejmski zapóštanec, pschedšyda bučicžanskoho ratařskoho towarštna; kubler Šětr Šchizjan w Budestecach, přjedawšchi pschedšyda hornjočinjanskoho ratařskoho towarštna; kubler Jan Šmola w Lešhawje, zarjadny radžicžel šakšoho ratařskoho kreditnoho towarštna; kubler Michal Šjedch, gmejnski pschedštejer a stawnik w Libonju, provincialnošejmski zapóštanec; rycjerkublerški najenit Šětr Šjenk w Šdžerju, pschedšyda klukšchanskoho ratařskoho towarštna II; kubler Michal Šokla w Šhróšćicach, pschedšyda špěwanškoho towarštna

„Jednota“; tvařski mištr Pětr Wendler w Budyščinje, kubler w Konjecach; kubler August Wicžaz, wješny rychtař w Wujezdže; rycerškubler Bohuměr Běbrach w Lejnje, pšchedšyda hornjowujezdžanskoho ratařskoho towařstwa; kubler Bohuměr Zursch, gmejnski staršchi w Banecach; kubler Jan Skop, gmejnski pšchedstejer w Ršchinjej Boršchczi. — Kač je serbska deputacija pola kralowskeju Majestoscžow pšchijata była, podawa jeje wjedźiczer w „Serbskich Nowinach“ zajimawu rozprawu. Mly z njeje tole zdžělimy: „Mjez tym bě so wažny wokamiš pšchibizik, so mješesche serbska deputacija pšched jubilejskej Majestosczi stupicž a swoje zbožapšchecža pšched nimaj w najhkuškejej pokornosczi wuprajicž. Durje najkrašnišesche zale, w kotrejž kralowski trón steji, so wotewrichu a deputacija džěsche pšchistojnje pod wjedženjom swojoho wjedzerja hacž do blizkosče Majestoscžow, kotrejž mješeschtej swoje pšchewodženstwo pšchi sebi. Wodžer deputacije tež tak stejesche, zo mješesche swojich sobutowařchow k prawicy a k ľewicy, a wón, jako běchu sobustawy swój najpokornišchi pokon scžinili, najprjedy w serbskej a potom w němскеj ryczi něhdže tute słowa rycžesche: „Kralowskej Majestosczi! Saksčomu ludej je dženi najwyschjesche radosče zeshhadžat a w hrodach joho kralow so wjesoty mandželski jubilejski swjedžen swjeczi, pšchetož najwyschjescheju kralowskeju mandželskeju jandžel-pěšton je do slěbornoho wěncu, kotrohož pleczenjo je 25 lět swěru wothladač, runje najposleušiche kopješko zapletk a Zeju z tajkim krašnym wěncem wupyšchit. Nad tym so cnyk sakski kraj zraduje a z tutym powšchitkomnym zradowanjom je tež serbski lud swoju wutrobnu radosč zjenocžik, zo by swoju lubosč a swěrnosč k kralowskomu domej z nowa wobswědčik a swoje najnaležnišiche zbožapšchecža k kralowskomu slěbornomu kwafej pšchepodač. — Bóh džerž swoju hnadnu ruku žohnujo nad našchim lubym kralom Albertom, kotryž je we wjedženju a zarjadowanju swojoho luda a kraja mudry, mišy a sprawny a w zakitanju swojoho luda a kraja zmužity a rycžerški kral — a Bóh džerž tež swoju ruku žohnujo nad naškej luboznej a miłosčiwnej kralowej Karolu, kotraž so swěru za cžerpjace krajne džěczi stara a je toho dla jako najjašnišicho blyšchecžaca parla mjez wschitkimi kralowami khwalena a wysokocžesčena. — Bóh knjez spožč woběmaj Majestoscžomaj dolhe žiwjenjo a zdžerž Zeju hišchče wjele lět k zbožu wótenoho kraja hacž do toho cžasa, hđžez Žimaj a nam to ranjo zeshhadža, na kotrymž jandžel-pěšton poslenje kopješko do zločžanoho mandželskoho wěncu Kralowskeju Majestoscžow zaplecze. — To su zbožapšchecža sakschich Serbow.“ Kral na to jara lubosčiwje z podžafowanjom wotmolwi a pšchi tym tež praji, kač tola wěcže trejba njeje, z nowa Serbow lubosč, swěrnosč a pšchiwisnosč wobswědčicž, dokelž je ta w kralowskim domej jara derje znata a wysoko wažena. Pšchetož Serbjia su runje cžisami, kiž w swojej swěrnosczi njekhablacy wostanu a to kralowskomu domej pšchi kóždej sčladnosčzi nic jeno ze słowom ale tež ze sčutkom wopokaža. Potom so kral mjez druhim woprašča, hacž su tola Serbjia sakschich herbskich krajow tež wot deputacije zastupjeni, na cžož so Žomu

wotmołwi, zo jo tomu tak ma. Kralowa so toho runja z tym a z druhim sobustawom deputacije wo tych a druhich naležnosćach rozrjczowasche a so Majestofcjomaj derje spodobasche, zo su jako sobustawy deputacije mužowje ze wščitkich serbskich stronow w hromadu stupili. Potom kral a kralowa deputaciju z jara luboznymy a mitymy słowami so z nowa dźakujowot sebje pušćyšchtaj.“ Wjeczor běsche w kralowškim hrodže pšchma hošćina, a tež wodžer serbskeje deputacije k njej so pšcheprosy. Tónsamón po hošćinje z boka stejesche a z wotnom hladajche, kak so ludžo delka k wjeczornej hemjerškej paradže rjaduja, a jako so wobroczi, wuhlada, zo kral Albert runje pšchez zalu k njomu dže. Kral k njomu rjekny: „Mój luby Kerko, mi je kšětro njelubo, zo Wam, hdyž tak wutrobnje ke mni serbscy rycziče, njemóžu we Waškej serbskej ryczi wotmołwić.“ Na to jomu wodžer najponižnišeho wotmołwi: „Kralowška Majestofcž, hdyž tež bychmy mēnjenjo Wašcheje Majestofcže rad serbscy wuprajene slyšcheli, dha wšchak smy tola hižo z tym jara spokojni, hdyž Kralowškim Majestofcžam wostudle njeje, na našche serbske rycže poslychacž.“ — Kral na to rjekny: „To tola ženje bycž njemóže, ale so samo wě, zo Wy, hdyž serbsku deputaciju pšchwjedžecze, tež serbski ryczeč dyrbicze. Wšchak ja tež kóždy króc pšchez Wašchu němsku rycž zhonju, šcho šče serbscy prajili.“ Wutoru, 18. junija, běsche dopoždnja w 11 hodž. w katholickej dwórnej cyrkwi swjatocžne Te Deum, kotromuž kaž Seju Majestofcži, tak tež wšchitcy druzy sobustawy kralowškeje swójby, wysoy wjerchowšcy hošćo pšchitomni běchu a tajka mnohošć ludži, kajkuž drje katholicka dwórna cyrkej hišćeže ženje we swojich rumnosćach widžala njeje. Swjatocžnosć mějesche hnadny knj. biskop Bernert z wulkej duchownej assistencu. W presbyteriju bě tež bamžowski nuncius. Po kemšach pšchejesche duchownstwo knjezej biskopej zbožo, dokelž bě jomu Soho Majestofcž kral komthurški kšchiz saskubnoho rjadu najmitofcžiwšeho spožčik. — Wšchēm swjatocžnosćam cykoho swjedženšeho tydženja howjesche najrjeišche wjedro, wobdželenjo wšchěch woschitowow ludu bě powšchitkonne a zahorjene. Niczo njekazěsche swjedžeišku wjesofosć. Tak móžeschtaj kralowškej Majestofcži kaž z wulkotneje, tak wutrobneje swjatocžnosće swojoho ščěbornoho mandželšeho jubileja zhonieč, zo injez saskim ludom hišćeže kruta swěra napšhecžo kralej a kralowej z Božeje hnady wobšteji, a lud móžesche z nowa so dohladacž, zo tón so samoho czešćzi a zwjeseli, kž teju we bohabojažnosćzi czešćzi a zwjeseli, kotraž hako krajny wótc a krajna macž ze zbožom a bėdu ludowej njerozdželnje staj zienoczenaj.

3 **Budyšćina.** 30. julija stanu so nowe wólbny do „raichstaga.“ Koho mamy wuzwolicž? tak so prashamy. Kóžda strona (Partei) ma pšchi direktnych (njepošrednych) wólbach dwoje wotpohladanjo: wona chce po móžnosćzi wjele zastupnikow do „raichstaga“ pšchinyšć, a chce licžbu swojich pšchiwisnikow w cyklym kšěžorstwje postajicž. Poslednja wěc je jara wažna, dokelž statistika wólbow, kotraž wšchě hłofy jenotliwych stronow w hromadu

zestaji, wulki zacziščež cžini, a sylnosć jedneje strony nic jenož po licžbje wotpoškanow, ale pschede wšchěm po licžbje za nich wotedatyh hłowow so měri. Z toho ščěhuje za wšchěch katholicow, winowatosć, pschi hłownej wólbje swój hłós jednemu katholickej abo sobustawej centra wotedacž. To dyrbja a móža tež katholicowje tych wólbnych wotkrjesow cžinicz, hdžež jich kandidat so pschecžiččecž njemóže, kaž pola nas we Buzicy a Sakskej. Hacz dotal njeje nam hiščeže žadny kandidat postajeny, nicžo wot, tu daj swój hłós přenjomu lěpschomu sobustawej centra. Ty mi wotmolwišch: To pať je zrudne džělo: wuzwolecž a z wěštofcžu wjedžecž, twój kandidat budže pschěhłowany. Mó dha daj swój hłós tamnomu konserwativnomu kandidatej, kiž je pschecžiwu mejsim zakonjam a za jich wotstronjenjo škutkowacž chce. Ženje pať njesunješch pomhacž muža wuzwolecž, kiž cžiku wójnu napšchecžo Romej za dobru a spomožnu spóznaje.

Z Budyšcina. K wopomnjecžu na 25lětny mandželski jubilej Žeju Majestoscžow krala Alberta a kraloweje Karole bu njedželu, 23. junija, wjecžor w katholickej towaršćini rjana swjatocžnosć pschihotowana. K nej bě so wjele ludži zeschlo. Swjedžěnsku ryčž mějesche k. prašes, schulski direktor Dienst. Wona namaka powjichitkomu pohwalu. Na to rjemješćnišcy ze znatej wustojnosćžu džiwadło hrajaču, mjenujcy: „Stare němiske rjemješćlo“ wot Molitora, a „Poklad“ wot Lessinga.

Z Šhróscžic. Kralowski slěborny kwas swjecžesche so tež w našchej wšy prawje pschihódnje. Džěcži našcheje, kaž tež wortlecžanšćeje schule škychiwšchki ze swojimi k. wučerjemi Božu mschu, podachu so do schule. Tam wotdžerča so swjedžěnski aktus. Wosebje rozestaji k. wučerč Bjetasch džěčom na jara wustojne waschujo zamysł a wažnosć tohole dnja. — Wjecžor we wosewich zhromadži pať so tudomne spěwaršće towaršćwo „Sednota“ we swojej zali a cžehnjeshche z khorhoju a sebi wjelele jedyn postup zaspěwajo hacž k hošcžencej k. W., zasta jow a z anješy zmócnym hłowom „Saksku hymnu“ a na to jedyn walcžik. Nětk wunješy k. dirigent towaršćwa na zbožo, derjehičžo a zbožowne knježenjo jubilejskeju kralowskeju mandželskeju „šlawu“, na kotruž cyže towaršćwo schtyrihłósnyje wotmolwi, khorhoj so pohilesche a cžapki zmahowachu so wjelele w powěšće. Potom zastupi towaršćwo do hošcženca samoho, zabawjeshche so tu ze spěwanjom a rozrycženjom, dóuž polnóčna hodžinka wšchitkich zas domoj njenucžeshche.

J. K.

Z Ralsbic. K powjescži wo našchich nowych swěcžnikach na wulkim wot-tarju dyrbi so hiščeže pschispomnicž, zo su wone z pschisprawnyim serbskim napisom wobštarane. Stej to dvě taflicžey, kotrejž buschtej dvěmaj swěcžnikomaj pschicžinjenej. Na jenej steji: „K wopomnjecžu na 50lětny biskopski jubilej bamža Piusa IX. 3. junija 1877“; a na druhej: „Wot wosadnje katholickej bjesady we Rážku a druhich dobrocžerjow za sarfku cyrkej w Ralsbicach wobštarane.“ Napismo je wot tohojamoho twornika Göže w Regensburgu

wobstarane, kiž je swěčzniki džěłak. Wozjewjamy to, zo by so po móžnosći wschudžom za serbske napismo na čžožkuli starako (wysche abo z boka toho ma we serbskich katholicich cyrkwach jeno hišćeže łacžonske napismo zmysł a prawo) a zo by so zhoniło, kať tež Mjeserbja tajke napisma wobstaraja, hdyž je so jim derje pschědpsało (najlěpje z čzišćežeršnimi pismitkami).

Ž Bóžanta. Našcha nowa schula budže na nowy tydžer swjećena. — Mjena swj. Marije (15. septembra) změje našcha hnadowna cyrkej swój stoletny jubilej.

Ž Bacžonja. W poslednim čzasu su bacžonscy kublerjo: Bjech, Delant a Schewczik 32 sórow kamjeni ł našchej pschichodneje cyrkwi pschiwozyli. Na-
kadowanjo tutech kamjeni staj wobstaraloj: Sopa ze Sulšhec a Delant z Wutołčic. — Mjebny dha dobro było, hdy by w nastupanju noweje cyrkwe so zhromadžizna podžeržala? S.

Ž Łazka. Soho Majestoscž kral Albert je pschědshdži ralbicžanskeje bjesady, tudomnomu pschědstejerzej, ł mlónkeje Mlchałej Kummerej, powšchitkomne cžestne znamjo spožčil.

Ž Žitawy. Knj. farať je hižo nowu faru wobczahnył, kotruž bě budyške tachantstwo stajicž dało. Dwar powšchitkomnu khwalbu dóstawa. Steji njedaloko schule (swjećena 1868) na měšče, hdyž ma so tež w swojim čzasu nowa cyrkej natwaricž.

Ž Lipska. Tudomny superior emerit. Wincenc Schlegel, rodženy z Polie w Čzechach w l. 1819, je 28. junija po dołhej a cžezkej khoroscži w Salzburgu wumrjel. R. J. P.

Ze wschoho swěta.

Žěmska. Khěžorowe rany su nimale wschě zažife. Wicžne drěnjó w ranjenych stawach cžěła, kotrež w poslednim čzasu so pokazowasche, je cžišče wopšchěstało.

Nadpad na khěžora bě winu zawdał, zo so serbska wjesna deputacija z Włótow (Spreewald) w Delnjeje Łužicy do Warlina poda. Wo tym piša so do „Serbskich Nowin“: „Bóndželu rano 17. junija w tšeczej hodžinje dachmy so na pucž, schtyrjo mužowje a 17 mlódych doroscženyh holcow w swojej njedžel-
skej a swjedženiskej serbskej draščje. Holcy běchu ze schěscž wšow: z Popojc, Rosobuza, Mluschyna, Gorneje, Werbna a Borkow. We wosnuich hodžinach běchmy w Warlinje a na poł džefacžich džěchmy do kralowstoho hroda, ale z wulkeje bojoscžu, dokelž njewjedžachmy, hacž naš do njoho pušhcžja. Ale našcha bojoscž so pschewobrocži do radoščje, pschetož bórzy naš nuts wjedžechu. Naj-
prjedy pschindže ł nam khěžorka a jeje džowka, Wadenška wjelwójwodka. Knjež kantor Žordan z Popojc postrowi Žeju, z tajnimi słowami: „Majestoscž, my smy z Włótow sem pschisšli, zo bychmy swědczenje wotpožžili, zo su wutrobny Serbow wobstajnje napjelnjene z luboscžu ł lubomu kralej, a zo

bychmy wutrobne pshecza wuprajili za Toho wustrowjenjo, a je-li zo smy pschěj nasche sempschindzenjo Toho Majejstocě jenjo na wošomik zwjefelicě móhli, smy spokojeni.“ Knjez Šordan pschepoda na to čiščezany serbski spěw z němškim pschekozkom we wjacorych čiškach a dvě holcy, najprjedy ta jena serbski, ta druha němski tónle spěw čitajškej. Šako běšče so serbski wučžitašo, mēnjeshje khezorka, zo móža so wschelake serbske šłowa po druhich šłowjanškich rycžach zrozemicě (Šeje macě běšče ruska princššyna). Šako so němške šłowa čitachu, štipichu šylzy do Šeje woczow a cyła deputacija mohł rjec pšakajše. Khezorka wukhwali jara, zo hiščeje swoju serbsku rycž, serbske waschnjo a serbsku draštu čješćimy a wupraji nadžiju, zo drje so tola serbska rycž, kaž so šlušča, haji a kubla. Holcy pschepodachu nětko wschelke wonjeshča za khezora a kónprync a za khezorku wēnc wot njezapomnicžkow. Po khwili pschuidže kónprync a rozryčowawše so z nami luboznje a powjedajše tež wo khezoru a fak so z nim ma. Na to wjedžechu naš do staroho kralowšoho hroda a potom do kónpryncowoho hroda, hdžež naš knjeni kónpryncowa luboznje postrowi. Wona wobhladowawše sebi serbsku pychu a dyrbjachu jej holcy wschelke wotmolwicě. — Cyła deputacija bu potom do kralowšoho hroda na wobjed pschepoščena, hdžež jej derje šłodžeshje. Po wobjedze štejšehje šchěšć kucžow psched hrodom, do kotrychž so deputacija zeshda a cyłe popoždnjo po měšče jěždžeshje, zo by so tam rozhladowała. Tej holcy, kiž běščtej tón spěw pschednošchowalej, dóšajškej wot khezorki kóžda čježku žłotu bróšchu (žłotoho hodlerja). — Z wječornym čzahom wróćichmy so domoj. Wóh daj našommu lubomu staromu kralej bórzy zaso šłrowšć a položuj žomu Toho bološće.“

Z dobom wozjewuja knježerške nowiny dopišowanjo mjez bamžom z jedneje a khezorom Wylemom, resp. kónpryncem Šjedrichom Wylemom z drugeje štrony, z kotrohož widžišč, zo je wujednanjo mjez bamžowškim šłokom a Pruskej bjez wsčohoho wušlědka wostašo. Žiawnje ma so z wozjewjenjom tychle listow šłutkowacě na wóšby do němšoho „reichštaga.“

Šurij V., wuhnaty hanoverški kral, je so po nimale 6 lētněj, z džěla čježkej khorošći 12. junija ze šwěta minyl na cuzej zemi. Wón bě šlepy. Šěpschi džěl hanoveršoho ludu žomu z njetajenej lubošću pschiwišowawše. Wón bu do Windsora w Šendželškej pohrjebany.

Kónprync hanoverški njewuruna so z Pruskej, ale zwostawa na wschěch swojich prawach, kaž su našpomnjene w liščinje, psched dvěmaj lētomaj wot njoho a wot krala podpisanej. Princ Ernst August považuje so za nastupnika hanoveršoho krala a za herbu brunšwisko-limborsšoho wójwody, nješćini pak žaneje krocžele, zo by swojomu prawu na Hanoveršku nabył pšacžiwosče. Šohodla woczakuje wot Pruskeje, zo žomu wróći joho herbstwo po nanje. Do přenjeje komory jendželšoho parlamenta princ Ernst August, kotryž je mjez tym pschizwał titl kumberlandšoho a brunšwisko-limborsšoho wójwody, nješastupi, dokelž by so z tym za jendželšoho poddana wu-

znał, kotryž wón hačo kral po prawje a herba samostatneho wójewództwa bycž njemóže.

W Mnichowje (w Bajerstce) chce měščcžanske zastupjeřstwo spalenjo cžěkow zawjeseč. Zas krocžel dale do nowotnoho póhanstwa.

Židowski młodženc z Barlina je w Romje do křina katholickeje cyrkweje zastupik.

Ruska. Židža, hdyž swoje poslednje jutry swjeczachju, běchu nimalo cyke město Kalisch z grotom žerdkam pschicžinjnym wobdali. Woni njenujcy na swojich swjatych dnach dale tyjac krocželi zwonka swojoho domu křodžicž njesmjedža, a tohodla z tajkim wobgrotowanjom cyke hařy tak prajicy do jednoho „domřkoho“ pšestworicž pytaju, zo bychu w nim po swojim spodobanju křodžicž móhli. Kalischcy Židža pař běchu hnydom tak křobli, zo cyke město k jednemu židowskomu domu sežinichu. To katholicow mjerzasthe a woni tón grót wotstronichu. Židža chychu so za to wječicž a spowalichu njedželu rano, hdyž bě wobkřad z Božim cžěkom, jednu z tych na hařu natwarjenych wořtářkow. Powjeseč wo tym rozšchěri so bóržy mjez tymi, kiž so na tymle wobkřadže wobdžělachju, hař powjedasthe so tež, zo chcedža Židža wschě druhe wořtarki potorbacž a Bože cžěko wonjesečicž. Džěl pobožnych modlerjow wopušcžicž wobkřad a rozeřidže so w měsčje, zo bychu Židow rozehnali. Schtóz wot poslednich so křetse njekřhowa, bu z mocu k tomu nucženy. We wokořnych wřach pař roznejšy so powjeseč, zo su Židža na Bože cžěko z kamjenjemi njetali, a hnydom walichu so wjesnicženjo, z kosami, z widłami, sekerami a t. r. wobronjeni do města, Židow pokřostacž. Woni potorbachju synagogu (židowsku modlernju) a wjele židowskich křěžow, a wjac Židow bu z lořka ranjenych. Schkoda na wěcach nacžinjena je wulka, ale same „liberalne“ nowiny wuznaja, zo njeje ničto zabity byč.

R o n g r e ž ,

kiž ma orientalsku praschěni abo rusko-turkowsku naležnosč zarjadowacž, je woprawdže 13. junija w Barlinje w hromadu stupik. Wobdžěla so na nim wschě wjetšje mócnosče. Z wopředka so zdasche, hačo chcyli wotpóřkami knježa w Barlinje jenož swoju zabawu hladacž, ale nětko su so cžěřstwje swojoho džěla pschinynli. Se-li zo hišcžje křwilku tak dale podžělaju, budža so za krótko móc dom zawrócicž. Dotalne wuslědky su tele: Bořhářska so do dweju cžastkow rozdželi: jedna, pokřócna, budže cžisječe njewotwiřna wot Turkowskeje a změje swojoho wjercha a póřidže wot Dunaje hač k balkanskim horam, tola budžetej k nej tež pschisřuschecž waznej měsčzi Warna a Sofija. Druha, južna, cžastka zwostanje drje pod turkowskim knjeřstwom, budže pař hewař samostatna, změje svoje narodne wóřsko a t. d. a póřidže wot Balkana hač k egejskomu morju. Rumunřka wotstupi Bessarabiju na Rusku a dóřtanje za to Dobrubžu. Serbřka budže na wschě štrony swoje mjezy rozšchěrcž. Wona

bu wot kongreša za njewotwisnu pschispoznata. Czornej Horje so jeje najhorchyscha žadoscž dopjelni, wona budže z morjom mjezowacž a zmjeje z Antivarom rjany pschistaw (Safen). Tež Gričiska prózna njewuńdže.

Z dowolnosću, suadž tež po poručnosći kongreša pschecrocži za krotko awstrijska khorhoj turkowske mjezy. Z wójskom, na 80,000 muži slynym, zastupi tež civilny kabinet, zo by naležnosćje Bosnije zarjadował. To na to pokazuje, zo Awstria tele kraje nic tak khetse zas njewopuschcži, wjele wjac slynje so wěri, zo je na wěczne zdžerži. W Bosniji a w Hercegowinje nanidu Awstrijscy, pomjeznu rěku Savu pschecrocžiwšchi, něhdže 40,000 turkowskich wojakow a jich přeni nadawł budže, rjadnym wojakam (nizamam a redifam) brónje wotewzacž, krajnu woboru (mustehafizom) dom pošlacž a njerjadnych wojakow, zběžkarjom a druhu pakostnicu rozehnacž. Myšli so hižo na možne bitwicžki, 17 pólnych šchpitalow pschewodža awstrijske wójsko, kotrohož namjedował w Bosniji general Filipowicz a w Hercegowinje general Jowanowicz budže. Šcho k tomu Turkowka praji? Najprjedy budže po wschém zdacžu protestowacž. Njeje trjeba dolho dopokazowacž, zo by z tajkim zastupjenjom awstrijskich wójskow Turkowske wulka kšiwda so stala. Awstria k tomu wjetšchoho prawa nima, hačž něhdy Ruska. Jenož z winow wužitka a politiki mohło so to za dobre póżnacž. Awstria nochce pschji rozčastkowanju Turkowskeje prózna wuńcž. Hačž chła wěc wěrnym interessam Awstrie słuži a hačž jeje wojejske postajenjo so z tym zeshlni, maju we Winje najlěpje wjedžecž. Šidu Ruskeje pať na kóždy pad na so ščehnje.

Dary a dań za chrtej we Barzonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnješčaj: 34,985 mark 91 p.

K čhečži Wožej a k spomoženju dušchow su dale woprowali: ff. P. R. 325 m., wot jednoho džěšča 25 m.

Gromadže: 35,335 mark 91 p.

Mały katholski katechismus za šulske džěci

je wuschol a pschedawa so za 60 pi. w Kulowje pola k. kaplana J. Wowčerka a w Budyschinje pola redaktora „Kath. Pósta“.

W egzpedicijach „Pósta“ je dostacž:

łłowa Jezusowa winica.

Po rjedže Waldoweje winicy wobdžěłal a wudał

Jurij Lucžanski,

prášes serbskoho seminarara w Prazh.

W najlěpschim pschynym ziwjaztu a najlěpschej kóži 5 markow, w kóži ze zlotym rězkom 4 m. 75 p., w placže abo papjerje z kóžanim křibjetom 4 m. 50 p., z barbjenym zlotym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w najkrotšichim čaju ziwjazki w somocje a z drohotnymi zankami a wšchě druhe.

Šłowny šklad tutych knihow je pola **Zatuba Wjenki**, zwónita tachantškeje cyrkweje w Budyschinje, kotromuž maja so tež wšchitke placženja za nje wotedawacž.

Čiščecž S moterjec knižicžiščecjerneje we Budyschinje.

Katolski Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towaršwa SŠ. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 14.

20. julija 1878.

Lětnik 16.

Nowa cyrkej w Baczonju.

Kaž „Kath. Posol“ w lětušchim 10. čisłe pišasche, běchu kužiske stawy 2. meje dowolnosć k twarjenju cyrkwje w Baczonju dali. 8. julija wozjewi tachantske konsistorium wobjekeje k natwarjenju tuteje cyrkwje, zo je po pišnje wotrjesneho hejtmanstwa wot $\frac{27. \text{ junija}}{3. \text{ julija}}$ tohole lěta tež Soho Majestosc kral tele natwarjenje dowolik. My tónle za našchu wěc wažny dopis budyskeho wotrjesneho hejtmanstwa na tachantske konsistorium słowo wot słowa němski a w serbskim pschekožku podamy.

Se. Majestät der König haben, wie das Königliche Ministerium des Cultus und öffentlichen Unterrichts anher eröffnet hat, auf Allerhöchstdemselben erstatteten Vortrag die erbetene Genehmigung zur Errichtung einer von der Trostwitzer Geistlichkeit mit zu versorgenden Filialkirche in Storch wandten Umständen nach, zumal da weder die Erhebung neuer Kirchenanlagen beabsichtigt, noch die Gewährung einer Unterstützung aus Staats- oder Provinzialmitteln in Anspruch genommen wird, Allergnädigst zu ertheilen geruht.

Soho Majestosc kral je, kaž kralowiske ministerium kulta a zjawneho wozwuczenja nam wozjewuje, na Somu podaty pschednoscht žadani dowolnosć k natwarjenju katolskeje cyrkwje w Baczonju, kotraž ma so wot křósczanski duchownych sobu wobstarac, dla znatych wobstejnoscow Najmicosczimscho dowolik, wosebje, dofelz so ani na zawjedzenjo nowych cyrkwinski dawkow njemyšli, ani podpjera ze statnych abo provincialnych sredkow so nježada.

Solches wird dem domstiftlichen
Consistorium auf den Bericht vom
10. März d. J. andurch eröffnet.
Baußen, den 27. Juni 1878.

**Die Kreishauptmannschaft.
von Weust.**

An
das domstiftliche Consistorium
hier.

To so tachantskomu konsistoriu na
pismo wot 10. mërca tohole lëta z
tym wozjewuje.

W Budyshinje, 27. junija 1878.

**Wokrjesne hejtmanstwo.
z Weust.**

Na
tachantske konsistorium
tu.

Z tym je wscho ryczenjo a stutkowanjo pscheczitwo twarjenju cyrkwoje w
Baczonju wotrëznjene, a na katholfskich Serbach samych budze ležane, hacž
tale jich zhromadna wëc lënje a zasparnje, abo czile a czerstwje do prëdka
põndže. Sçto zmëje so w bližšchim czasu czinicž, to zhromadžizna wubjerka,
na swj. Wawrjenca (10. augusta) abo druhi pschihõdny džen wotmyslena,
muradži.

Kulow, město a farska wosada.

XXIX.

Kulowska farska cyrkej, 1429 wot Hussitow spowalena, hacž do lëta
1440 z nowa kamjeitna natwarjena, 1527 k ranju pschëz pschitwarf podlëschena
(hl. na str. 33 a 44 z l. 1877), je rjany, massiwny gothiski twar we „swjatej
liniji“, t. r. wot ranja k wjecžorej, z tsjõmi kõdžemi (rozbdžëlkami) a z tõr-
mom, kiž 50 metrow wysoke je. Cyrkej ma sctwore nutskhodny a je 48
metrow dołha, 23 metrow sçëroka. Wona ma we nutskownym rjany
pischczelowy khõr, 7 khorow za mužow a 1367 mužowych a žoninych
mëšnow k fedženju) 496 za mužow, 871 za žony). Zwonkowna cyrk-
wina murja, 1 meter tołsta, je hacž k tsëšche 8,₆₇ metrow wysoke; 12 zwon-
kowne failerje su po dwëmaj metromaj tołste a pschëndu pschëz cyrkwinu
murju. Džesacz nutskowne failerje su wosymrõžkate, 1,₃₃ metrow tołste a
7,₃₃ metrow wysoke.

Na 12 zwonkownych a na 10 nutskownych failerjach wotpoczëuje cyrk-
winy wjelb, kotryž je khumšchtny syczõjty abo hwëždojty twar. Sřjedžna
cyrkwina kõdž žbëhnje so wot dna hacž k wjetčej wjelba we 16 metrach¹¹⁴);
wobë põdłanskej kõdži stej po 11,₆₆ metrach wysokej.

Cyrkej so wobswëtli pschëz 12 (8 wjetsche, 4 mjëjšche) gothiske wokna,
kiž we lëcže 1864 (za 789 markow) z nowa zaschleñcowane buchu a horjeka
we syczji (Maßwerk) barbjenju schleñcu maja. Najwjetsche wokno je we
pschitwarfu zady wulkocho wõltarja. Do tsjõch woknow wõtoło wulkocho wõltarja
so zastajichu tsi stare molowane, kulõjte schleñczane medajlony (Marijne
do njebjëš horjewzacžõ, swj. Jan kschczënik a swj. Suri) z lëta 1747.

¹¹⁴⁾ Sřjedžna kõdž kulowskeje cyrkwoje je sčëzinu nižicha hacž kõdž tachantskeje
cyrkwoje w Budyshinje: wjelb tachantskeje cyrkwoje je mjëmjuch 24 metrow wysoke.

Farsta cyrkej je swjatej Mariji do njebies horjewzatej poswjeczena; jeje sobupatronaj staj swj. Jan křczenik a swj. Jurij martrač. Swój titularny swjedžen cyrkej wobenidže na 15. augusta, lětne wopomnjecžo biskopskoho woswjeczenja (fermuschu) pač na přenjej njebdželi po swjatoho Franciskusa we oktobrje.

Farsta cyrkej ma we nutstawnym pjecz wołtarjow:

1. Hłowny abo wulki wołtač swjateje Marije do njebies horjewzateje. Wón je we lětomaj 1722 a 1723 pschěz Mateja Šakela z Prahi, zwjetscha z darow fararja Lukascha Zawrjeńca Šochomeca we Reichewicu we Schlezyskej (z Němcow, hl. na str. 113 z l. 1877) kamjeńtny a ze stotkami we tšjóch schosach we tak mjenowanym renaissancestyly natwarjeny a ma na wobimaj stronomaj we pschewidnymaj wobrukomaj rjanaj drjewjanaj wudhupkaj swjatoho Jana křczenika a swj. Jurija.

Srjedźny stol wołtarja ma wulke swjecžo swj. Marije (1870 wot knj. škulskoho direktora Hendricha Ledźbora z Kulowa molowane a darjene). we hornim stole pač widžišch najswjecišichu trojicu, kotraž swj. Mariju we njebiesach powita, a na jeje stronomaj swjateju biskopow, Augustina a Wenna. Na wjerchu wołtarja je Bože wocžko, ze zlotymi pruhami wobdate.

Na wołtačnym blidže steja schělcž swěcženki na sřhodženkach, dwaj širóžkatak kaschczikaj ze swj. relikwijemi (z lěta 1876) a mjez nimi gothiski tabernakel (z lěta 1849), we kotrymž so swj. woblatka khowaja a kotryž šti centnarje wazi. Wón je ze swj. křchžom dwaj metraj wysoki.

Psched tabernaflom wisa wěcžna lampa, dar hrabinki Hrzjanoweje z lěta 1794. Přjedy wołtarja pschi cyrkwinymaj fajlerjomaj stejitaj dwaj wulkaj drjewjanaj a barbjenaj wobrazaj, swj. Jan Nepomuceński a swj. martrač Bonifacius, kotraž farar Šózes August Popjela we Karwatu we Čechach (we Kulowje rodženy a 1726 zemrjety) darik je. Psched wulkim wołtarjom staj pohrjebanaj kanonik Woscžij Mykela († 1678) a farar Jan Serbin († 1682), kiž 1672 pschi kulowskej cyrkwi arcbratstwo swj. rózarija załožikoj běštaj (hl. na str. 72 z l. 1877).

Wulki wołtač ze swojimi tšjomi schosami dosahnje nimale hačž k wjerčkej cyrkwiniskoho wjelba a je 13 metrow wysoki. Wołtačny kamjeń, na kotrymž pschi Božej mšchi swj. woblatko leži a kšeluch steji, je tak mjenowany pschenoschny wołtačny kamjeń (Altare portatile), woswjecženy we Budhšchinje wot k. biskopa a tachanta Jakuba Jana Šózekoho z Wärenstamma na 3. novembra 1760 ze zawrjenymi relikwijemi swj. martrarjow Wincencija, Tiburcija a Prospera.

2. Wołtač swj. knježny a martrački Worbory je 1671 wustajeny a ma z lěta 1865 Ledźborowe swjecžo swj. Worbory, tak ju pohanski nan z mjeczom šfóncuje. Wołtačny kamjeń je pschenoschny kamjeń, woswjecženy we Wroćkawje wot k. Hadrijana Wlodatskoho, biskopa z Šbory i. p. i., na

20. julija 1861 ze zawrjenymi relikvijemi swj. martrarjow Bonifacija a Perpetua.

3. Wołtař swj. biskopa Mikławšcha, kotrohož wobraz na wječhu steji. Bu we lěće 1654 wot kšóštrseje abtissiny Margarethy Dornec do kulowseje cyrkwoje darjeny a je, kaž so powjeda, z kamjeněseje cyrkwoje. Wołtař ma we sřednjm polu jara křumschtne a drohe swjeczo na descy z staroněmskeje moleisťseje schule: „Kak Jan Žezusa křcži a we puscžinje přěduje.“ Na lěwej stronje swjeczata deleka steji molerja rucžne znamjo A. D. a lěto 1597¹¹⁵⁾. We hornim stole wołtarja je z ruki tohosamoho molerja, tež na descy, hoscžina krala Herodesa z tej holcu, kotraž wotcžatu hlownu swj. Jana křcženika we schli njese. Wołtař je we byzantskim stylu zestajeny. Wołtařny kamjeń je pschenošny kamjeń, woswjecženy we Wrótkawje wot Bernarda Logedajna, biskopa z Hebrona i. p. i., na 25. meje 1860 ze zawrjenymi relikwijemi swj. martrarjow Amacija a Bonifacija.

4. Wołtař swj. martrarja Boscžija je we hornim stole 1681 natwarjeny. Druhi wołtař swj. Boscžija stejese we starých cžafach we Marijnej kapacy¹¹⁶⁾ na hornocěrsej hašy, kotryž so z kapaku prjedy lěta 1600 spalil je. Nětežišchi wołtař ma rjane wudyppane wobrazy a sředny džěl pokazaj, kak swjeczi tšjo kralojo so k nowonarodženomu z bōžnikaj modla. Wołtařne bliido je kamjeń pschaz cyklo a kruzce zamurjowany z njeznatnymi relikwijemi. Dofelž tónle wołtař we lěće 1681 pschetwarjeny bu a wobraz Křhystusowoho naroda dósta, rěka nětko tež: „wołtař Křhystusowoho naroda a swjatych tšjoch kralow.“

(Potracžowanjo.)

¹¹⁵⁾ Swjeczo je lohcny z moleisťseje schule Albrechta Dürera we Nürnbergu, kotryž 1528 wumriel je.

¹¹⁶⁾ Kapacka bē poswjecžena swjatej Mariji, kotraž swj. cžetu Silžbjetu wopyta. (Sacellum B. M. V. Elisabetam visitantis.)

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Wudyschina.** Hižo w poslednim cžisle naspomnichmy, zo katholicowje we Łuzicy a Sakskej nihdže kandidata po swojej myšli a wutrobje pscheczišchcžecž njemōžaj. Dofelž pak wubjerť centra wulku waznosć na to kladže, zo by z najmjenišcha pschi přenim wuzwolenju hłós katholicomu kandidatej njeđžiwaj na skónčny wuslědk so wotedaj, tohodla je wjele katholicich Serbow a Němcow wokoło Marijnej Hwězdy a Marijneho Doka sebi hrabju Alfreda Stolberga na d Brunjowom za swojoho kandidata postajilo a wuzwolilo.

Ze **Bdzerja.** Našch nowy wučer, knj. Mikławšch Čžoch, bu wóndano wot radworštoho knjeza fararja Ducžmana, hačo lokalnoho schulštoho inspektora, na swjedženiske wašcnjo do swojoho zastojnstwa zapokazany.

3 **Kōžanta.** Wutoru, 9. julija, bu našcha nowa schula swjecžena. Wšchě džeczi, kšychiwšchi Wožu mšchu, zhromadžichu so w starej schuli. 1/2 10 hodž. pschijě knj. kanonik a farar Bjenšch z Ralbic a hnydom po nim tež wotřejny

šulski inspektor z Kamjenca. Wonaj so nutš podashtaj, a tu knj. kanonik, hafo lokalny šulski inspektor starej šhuli, w kotrejž bē so nēhdže 100 lēt dokho wučžiko, z wustojnej rycžu „božemje“ praji. Na to džěšche swjatoczny cžah ze stareje k nowej šhuli: do prědka šhulste džěčži pod namjedowanjom knj. wučžerja Kleibera khērlušch „Wótčže, wótčže luby našch“ spěwajo, za nimi wobaj k. inspektoraj a šhulscy pschedssteyerjo. Psched nowej šhulu mējěšche kamjencski k. inspektor „swjeczěnsku rycž.“ Sdych bē skóncžena, zastupichu knježa a džěčži do šhule. Tu knj. kanonik druhi krócž na džěčži zaryčža a je z wutrobnymi skowami napominasche, zo bychu tež w nowej šhuli z pilnosčju a pěknyimi počžinkami so wuznamowale, kaž w starej. Na to bu šhula po katholicim rituale swjeczěna. Skóncžnje praji knj. wučžer Kleiber we swojim a džěčži mjenje k. inspektoromaj lubožny džat, zo bēšhtaj cyhu swjatocznosčž ze swojej pschitomosčju powyschikoj a šhulstej wosadže, zo bē z natwarjenjom tuteje šhule sebi rjany wopomnik swojeje lubosčje k wufnjacej młodosčži stajika.

Z Kamjenca. Z drježdžanskoho „Benno-Blati“ zhonichmy, zo je so tu jutrownu pónđželu katholicsta bjesada (abo kaž Němcy njeněmski praja: katholicste kasino) zakožila, kiž ma w tu khwilu hižo 56 sobustawow.

Ze wschoho swěta.

Němska. Khěžorowe rany su tak daloko zažite, zo lētarjo žanu rozprawu wo joho khorosčži wjac njepodawaju. Zo so khěžor jenož pomalu wustrowuje, njetrjeba so nam džiwno zdacž rozmyslicy, zo je wón wjele krjemje pschisadžik, wulcy jara so wustróžal a zo je hižo we wysokich lētach. Khodženjo jomu hiščže cžěžko pada.

Socialny demokrat Hödel, kiž bē prěni nadpad na němskeho khěžora sežinik, bu po dlějšchim pschepytowanju, z kotrohož so wupokaza, zo njebē z druhim nadpadnikom Nobilingom w žadnym zwjaztu, k smjercži wotšubženy. Psched sudom so Hödel jara khróble a njehańbicže zadžerža.

Wulcy jara je sobustawow barlinskoho kongressa nastróžala powjesčž wo turkowisko-jendželstej alliancy (zwjaztu) a wobšadženju kupy Cypra (nēhdže 173 mil wulkeje) ze strony Sendželsteje. Sam Bišmarck njeje wo ničim ničžo wjedžal. Haj, praji so, zo tež Ruska tajkoho so nadžala njeje. Na poradženjach kongressa so pač hiščže žadyn diplomat Sendželsteje njewoprascha, cžohodla je tak sežinika, hačž runje mohł tajke praschenjo woczakowacž. Sdych Sendželsta (nimo Gibraltar a Maltu) tež hiščže Cypr wobšadži, dha je wopravdže knježicžerka we sředžnokrajnym morju. Italskim a Francozam to najbóle zeschkódži.

13. julij 1878 za swětně stawizny wěcžnje wažny džěń wostanje. Kongreš, kiž bē 13. junija w hromadu zestupił, zo by rusko-turkowisku naležnosčž zarjadował, je do prěnjoho rozdžělenja Turkowskeje zwolil a swój skutk z „barlinskim mērom“ skóncžil. — Měr steji na papjerje, ale bojecž so dyrbi,

zo za něšto lět hodlerje so z nowa wokolo Turkowsteje zhromadža, a jeje knjejestwo z najmjeńšcha we Europje do cyla skóncža. — Prawje spokojit pak tónle měr nifohu njeje, khibali Zendzelsku.

Zendzelska. Now so jich pschecy wjac a wjac do klina katholickeje cyrkwie wróći. We poslednich 14 dnach, piša „Belfaster Ztg.“, je so 67 tajkich pschestu-pjenjow wozjewišo, mjez nimi bě 11 anglikanŝkich duchownych. Hrabja Percy, wójwoda z Northumberlanda, so k tomu hišćeje pschihotuje. — Njemjenowany katholic dari 200,000 marš k natwarjenju noweje cyrkwie.

Amerika. Martrač južnoamerikanskeho kulturnoho wojowanja biskop Gonzalves de Oliveira z Olindy je 4. julija w Parizu zemrjel. „Univerš“ ma joho wobščěrnny žiwjenjopiš, z kotrohož tole podamy: Wón narodži so w l. 1844 w Pernambuco, zastupi do kapucinow, bu 1868 biskop wulkeje olindŝkeje diöceŝy, kotraž ma pschěz 2 millionaj dušchi. Brasilia je ze swobodnym murjerštwom čzišće podryta, sčtož wosebje wo naspomnjenej diöceŝy płacži. Dwójcy pospytachu swobodni murjerjo biskopa z jědom moricž, ale Boža pschewidžiwosč nje da jim so to radžicž. Nětko nastupichu sčezžku wobštoržowanja a hanjenja. Wón bu psched sud skazany, w kotrymž jami murjerjo sedžachu, ale biskop ze wsčěm prawom kompetencu tajkoho suda w duchownych wěcach njepšchipózna. Wotšudžichu joho k sčtyrjom lětam nuczenoho džěla na twjerdžiznje. Dwaj a dwacyži měšacow njesešce czežke jastwo, hač tu same knježerstwo so kšchwybdu jomu nacžinjeneje zahańbowa a joho pušćži. Radosč a wješofosč, z kajfejž bu wot swojich diöcesanow pschijaty, njehodži so wopisacž. Wón bě drje swobodny, ale doškody biskopštwu jomu knježerstwo njeruda, dokelž joho hašo zesadženoho powažowašce, a duchownych, kotrychž swjeczešce a stajese, njepšchipózna. Hašo kapucin bě wsčej kšudobje pschiwucženy, ale kšudobu a bėdu duchownštwu znjesč njemóžese. Zo by so tomu někaš wotpomhašo, poda so do Europy k swj. Wótcej, zo by jomu wo zrudnym postajenju swojeje diöceŝy hortnje rozprawy daš a nowe wujednanja zawjedš. Ale z doškym sedženjom we jastwie, z nješrasnje wjele duchownymi bolosčemi bě joho cžělo w najlěpschey starobje skóncowane, tak zo lěšarjo jomu měrne podnjejbo we Francozŝkej k wulešowanju radžachu. Wjac so njeruwštrowi. Šrejš so jomu pscherazy a skóncži joho martraške žiwjenjo. 4. tohole měšaca swjeczešce joho šyna a pschi tym tola ponižna dušcha swoje dobytštwu we nješjesach. Wo nim zawěšce płacža šłowa Šrjehorja VII.: „Dilexi justitiam et odi iniquitatem, propterea morior in exilio — lubowach šprawnosč a hibžach žłóšč, tohodla mrěju we hubjenštwje.“

Asia. Nje da so přecž, zo katholicŝka cyrkwe, kotrejš miššionarjo najhroznišchju bėdu wobohich Čhinešow z najwjetšchey woporniwosčžu wolóžej, čhinešŝke kšěžorstwo sebi dobudže. Šdžez wo protestantskich a wosebje wo anglikanŝkich miššionarach njeje ani ššyšćecž ani widžecž (najššerje dokelž ze swojimi žonami a hromadami biblijow psched hłodom rozčžěšach), kšodža našchi wěrypóššy na

torhoschcza a kupuja z hlodom mrějace džeczi, zo bychu je psched czašnej a wěcžnej smjerczu zatkowali. A dokelž tele prócowanjio missionarow so pschipoznaje a swj. sczenjio hladajcy so rozschěrjuje, zarjadowa swj. Wótc Leo XIII. nowy, jara wobschěrny wikariat pod mjenom: Kan=Son. K njomu budže skušcecz provincia Ku=ku=noor, kaž tež cyła wjecžorna Tatariska, hdžez su so missionarjo hake w poslednich lětach dóbrjeli. Duchowne zastaranjo tuteje wulkeje provincy je dowěrjene knježim belgiskeje kongregacije w Schentweldze, kotrež sobustaw P. Ferdinand Hammer bu za generalnoho wikara z titulom tremithstoho biskopa i. p. i. pomjenowany. Tón hižo wot lěta 1865 w Mon-golskej skutkuje.

Naležnosće našoho towarštwja.

Sobustawny na lěto 1878: ff. 266. Miklawš Libich ze Salowa. 267. Hana Měrczinkowa z Džěžnikec. 268. Haniža Scholczic z Budyšchina. 269.—272. z Kalsbic: Madlena Bruschna, Miklawš Nje, Miklawš Kubanja, Michal Čjornaf. 273. Hana Kachelec z Łazka. 274. a 275. Haniža Strancec, Michal Žur = Kofka. 276. Jafub Bělf z Pšifec. 277. Marja Pjetaschowa z Drježdžan.

Doplacžišchtaj na lěto 1877: ff. 596. M. N. z Kalsbic. 597. Haniža Strancec z Njebjelczic.

Dobrowolny dar za towarštwio: f. Marja Pjetaschowa z D. 78 pj.

Dary a dań za chrtej w Bacžonju.

Nawdady kapital a dotal nahromadžena dań wuczijnjechtaj: 35,335 marf 91 p.

K czešczi Wožej a k spomoženju duchow su dale woprowali: N. 1 m.

Šromadže: 35,336 marf 91 p.

Za wobohich hlódných w Chinje.

Z Kóžanta pschěz knj. administratora P. Innocenca: 66 marf 20 pj. Z Bělschec: ff. kublet Rězał 6 m., korežmaf Schuster 3 m., Franc Měrczink 1 m., Haniža Francfec 1 m. Kublet Jan Duczman z Wožantec 6 m. Z Budyšchina 14 m. (Z. K., P. Š., J. D., M. N., J. Š., J. N.).

Šromadže: 97 marf 20 pj.

Zapřacž Wóh! Kóždy, tež najmjeńšchi dar so z džakom pschizowunje a rady dale wobštara. Red.

K w ó l b j e .

Wólbny, kotrež 30. julija so stanu, su za naš katholicow najwjetšcexe wažnosće, a našcha swjata winowatosč je, so na nich muž pschi mužu wobdželicž. Tele wólbny maju nic jenož wotpohladanjo, jednoho kandidata pschecžišczechčez, ale z nimi ma so tež we wotrjesach, hdžez smy we mjeńschinje, protestowacz. My njejmjemy pak pschi hortnych a pišanych protestach stejo wostacz, ale dyrbinny pschede wschēm ze skutkom protestowacz.

Trjehnje w tom nastupanju Alban Stolž praji:

„Ma-li z nami lěpje bycz, kóždy, kiž hišcexe swědomjo a wěru

ma, to wopominaj: Wuzwolecź je prawo, kotrež nětko wobsedźicze. Z tajkim prawom pať so ma, kaž z pjenjezami. Ty móžeš ze swojimi pjenjezami činić, sčtož chceš, njetrjebaš wo tym psched žadnym čłowjekom so zamolwjeć, kať sy je nałožił; ale psched Bohom maš so zamolwić, kať sy je nałožił; dokelž pjenjezy słuščeja Bohu a ty sy jenož jich schofať; Bóh chce tebje pruhowacź, sy-li nad małym swěrnym. Runje tať ma so tež z wólbnyim prawom. Ty směš po swojim spodobanju wuzwolicź a žadym čłowjek nima tebi pschi tym rozkazowacź, kať ty tole prawo, kotrež je so tebi z Božim wjedženjom dóstało, nałožuješ. Ty móhl rjec: „Sčto je na mojim hłosu ležane? Wón dobyczo njedoda.“ Na to čzi wotmolwju: Ł přenjomu, hdy by kóždy dobry katolik tať prajil, jenož sčpatni zapóslancy bychu wuzwoleni byli, dokelž njepschecźeljo křescźanstwa žałošnje jara w hromadu džerža, zo bychu „liberalnoho“, wěje njepschecźelnoho křicźaka pschecźišcźeli. — Ł druhomu: twój hłós njeje z najmjeńšha bjezdžatniwy za twoje swědomjo a za twoju dušchu. Hač twój hłós Ł dobyczo dopomha abo nic, to je psched sudom Božim po prawom čžiče bjezdžak; na wopať ale na wazy Božej wjele wuczini, hač sy swój wólbny hłós tomu dať, kotrohož haťo sprawnoho křescźana znaješ, kotryž swěrnje a njesebicžnje z ludom mēni. Sčtož křescźan njeje, hač runje je porjadnje we nabožnistwje rozwučeny byť, tón je do cyla podhladny čłowjek, čašto wjele hubjeišchi, hač Turka abo pohan, kiž to hinať njewě. Tajkomu swój hłós dacź, reka kozoła Ł zahrodnikej sežinicź. Sčtož joho sčpatna wutroba a joho lózyška huba w zhromadžiznach trubi, to maš tež ty zamolwić, sy-li jomu swój hłós dať; ty so wobdželiš na joho žych słowach a skutkach. Ach, kať žałošnje hłupi a slepi su tola ludžo!“

Swjata cyrkej ze swojimi wyschšimi pastyrjemi, bamžom a biskopami, je tež kóždy čas za katolikow winowatoścź wuznała, so na wólbach wobdželicź. Sčto dha su mužowje, my so prašchamy, kotřiž ze swojim dotalnym zadžerženjom nam dobro steja, zo tež pschichodnje za zbožo wótenoho kraja, za zbožo ludu, za swj. cyrkej, za wěrnosć, prawo a swobodnosć wojowacź budža? To su jeniczy statni mužowje centra, kiž su so za wótcžinu, lud a swjatu cyrkej sławnje bēdžili a swěrnje wutrali we wulkim wojowanju pschitomnosće. Pschistupny dha wšchitcyrjenje ze tsecžoho wólbnoho wokřjesa muž pschi mužu Ł wólbje a wuzwolmy jednohlósne dotalnoho kandidata hrabju **Alfreda Stolberga** nad Brunjowoni, na swoju wólbnu cedlu napisawšchi:

„Graf **Alfred Stolberg** zu Brauna.“

Wjele katolskich Serbow wokolo Marijneje Swězdhy.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 15.

3. augusta 1878.

Lětnik 16.

Nabožnište wobstejnošće Italskeje a Francózskeje.

Italska je nimale čyšće katolski kraj; pschetož wona ma mjez 27 millionami wobydlerjow jenož $\frac{1}{3}$ milliona druhowěrnych, mjez nimi žadnych 100,000 protestantow. A najšćerje su to z wjetscha cuzu, kiž we Italskej so zasydlachu.

Wobstejnošće we Italskej su jara njewjesofe. Z jedneje strony je tam cyrkej hišćeje jara tyschena, sam bamž nimale kaž jaty na rumnošće waticanskoho hrodu wobmjezowany. Z druheje strony je, kaž so zda, wobydlerstwo pschi wschěm dobrym, sčtož so tam namaka, tola po swojej wjetschinje liberalnomu spytowanju podczisnjene. Z najmjenšcha njedawno wosobny cyrkwiniski dostožnik, kiž sam Italijan je, wobkruczesche, zo, hdy bychy dobri katolikowje w Italskej so na wólbach wobdžělicž chcyli, woni tola z wopředka žadneje wjetschiny za so w komorje nabyli njebychu. Tak tónle knjez wobkruczesche, a je wěricž, zo je prawdu ryczał. Z teje winy knježa hišćeje najnjecyrkwinscy ludžo w ministerstwie a w komorje tohole wulkoho kralestwa, a Bóh tón Knjez wě, hdy a z wotkel lěpsche cžasy pschiridu.

Francózska je najmócnischi katolski kraj. Ale, luby Božo! kajki pohlad so nam tu posticža. Nimale cyłe wobydlerstwo steji drje w katolskich kščeženskich knihach, a su jenož něotře mjenšche krajiny, hdžez horstka protestantow, wschěch do hromady 600,000 pódla 35,390,000 katolikow a 118,000 židow bydli. Ale kaž so z katolikami ma? Kaž maško jich nańdžesč njedželu w kemščach, kaž maško jutry za Božim blidom! Kajka nabožništa njewědomnosč knježi tam mjez džělawyni ludžimi, kajka hrozna hida napšhecžo duchownym we nowinach, z kotrychž woni swoje měnjenjo sebi tworja! A pschecy tola — kaž spodzijuje!

— chce kóždy Francoza bon catolique, t. j. dobry katolik być, a wón by jara za zło wzał, hdy by joho schtó za protestanta męł. To zawěrnó hišćeje wulku nadziju za pschichodnosć we sebi khowa. A tak je so tež we poslednjej němsto-francózskej wójnje pokazalo. Nimale žadyn z wojakow, kotrychž su miłosćiwí bratšja abo sotry wothladali, njeje swoju katolisku krej zaprěł, a njech tež prjedy najhóršche žiwjenjo wjedł, ani jedyn njeje so špjecził spowjedacž. Sewak pač je we Francózskej tež wjele dobrych katolikow. Kač wjele je tónle jedyn kraj hižo za rozšćěrjenje swj. wěry čžinił, tak zo žadyn kraj z nim so mERICŹ njemóže! Kač wjele hišćeje pschecy čžini za wšćě dobre katoliske zaměry a wotpošladanja! Zawěrnó, we Francózskej je wjele nadobnje zmyslenych dušči, a te Bóh njewopuschěži. Sich dla so nad druhimi a nad cyłym krajom směli.

A wopravdže je Bóh tón Kněz Francózskej wulke dobroty wopokazował. Kač wjele wulkič a pobožnych muži je jej dač, tak na psch. čžesćownoho skužownika Božoho Žana Kšććenika Bianny, arš-škoho fararja, kiž je w lěče 1859 kač swjaty wumrjel. Kajše požohnowanjo je wot njoho a joho čžicheje wšy na Francózsku wukhadžalo!

Potom maju so jow naspomnicž wozjewjenja Maczerje Božeje we La Saletcže, Lourdesu a Pontmainu. A wšćě tele města su prawe srjedžišćeža hnady a požohnowanja za wbohi kraj, a naschu nadziju hačž na najmóćnišcho wubudžaja.

Kač rjenje je so nabožniške žiwjenjo w lěče 1870, w kotrymž bu Napoleon III. zefadženy, wšćudžom wobnowiło! To je so podało pschěz němsto-francózske wójni, a z teje winy ma tale wójna wopravdže wulki wuznam. Hišćeje wjetšche bě tele wobnowjenje wot 24. meje 1873, hačo zjenocžene močy dobrych a poměrych stronow we ludowym zastupništwje präšidenta Thiersa wotštronichu, a maršchalla Mak Mahona na präšidentški stol sadžichu. Tu započachu so wulke pucžowanja k swjatnicam tohole kraja, a nowy, čžitly, nabožniški duch wějesche po cyłym kraju, tak zo liberalni z hněwom ze zubami kšcipjachu. Wězo njeje tónle dobry duch hišćeje wšćitko pschěšoł a pschědžěł; ale schtó je so tajkich wuslědkow, kajkež pschitomnosć pokazuje, nadžijecž směł? Wjeselny so, zo je nětko lěpje. Zo pač by tak było, kač byčž dyrbi, k tomu budže hišćeje wjele modlitwow trěbnych, ale tež — krenje.

W lěče 1871 je czerwjena komununa w Parizu swoju přěnju džiwju, krawu a wóhniwu reju męła. Wšćelake duchowne wopory wudyhnychu tehdóm z kulfami wěry njepschecželných republikanow, mjez druhimi parizški arcbiškop, wjac jezuitow a swětných duchowných. Njemolimy-li so, Francózska nowym podobnym podawkam napschecžo dže, kotrež pač potom nic na Pariz wobmjezowane njebudža, ale po cyłej Francózskej (traž tež po cyłym swěcže) so rozšćěrja.

A kónc toho? —

Wón pschidžje, hdyž Bohu so lubicž budže. Mjez tym pač njefiwfajny

a njebójmy so, njedch pschindže, shtož dže. „Si Deus pro nobis, quis contra nos? Je-li Bóh za naš, shtó czi zamoža, kiž su napshecžo nam?“ A Bóh je za naš, to wón ludžom ze wschelafornymi hnadami pokazuje, kotrež naschomu czasej wudžela. Dowěrmy dha so jomu, a našcha nadžija njebudže wohańbjena.

Kulow, město a farška wofada.

XXIX.

(Potracžowanjo.)

5. Woktar arcbratstwa swjatoho rózarija, we lécze 1520 wot mišchnjanstoho biskopa Jána ze Schleinic k czesjezi Božoho Cžela a njewobla-fowaneje knježny Marije natwarjeny, we lécze 1675 pak wobnowjeny a kralowni swj. rózarija poswjeczeny. Tónle woktar je we wschěch swojich dželach jara rjany a ma krasne italske swjecžo, kotrež předsłaja, kač swj. Marija a mače Žezusdžěczatko rózarije (pacžetki) wudželatej. Na lěwej stronje klecži swj. Dominikus, załožer swj. rózarja, z liliju; na joho czole swěczi so žłota hwězda a k joho nohomaj leži psch, kotryž we hubje palace płomjo ze zemskéj kulu njeje. (Džecžo maczerje Dominika přjedy joho naroda.) Na prawej stronje klecži swj. Brigitta z czernjowej kónu a z liliju, dóstate pacžetki koscho. Wokoło cytoho swjecžecža su 15 pótajnosče swjatoho rózarja jara khumšcht-nje molowane, deleka pak steji káčonški podpis: A. M. D. G. Congregationi Jesu et Mariae hanc imaginem DonaVIt GeorgIVs MoLitor ParoChVs GrVnensIs natione Lusaticus Wittichenaviensis, t. r.: K wjetškej Božej czesjezi! Arcbratstwej Žezusa a Marije je tele swjecžo daril Jurij Möller, grunawski sarar, Łužiččan z Kulowa, 1674. Na wjerchu woktarja steji swj. Marija, njebjes kralowna — najrjeńšchi wudypany wobraz we cytej cyrk-wi¹¹⁷). Tež steji na woktarju posłěbrowany káčez z relikwijemi swj. mar-trarja Bonifacia (z lěta 1706); pschod nim pak wifaja wulke pacžerje a stejitej dvě khorhoji arcbratstwa z umbellu (znamjenjom duchowneje jednoty).

Woktarne blido je, kaž pschi woktarju swj. Bošcžija, kamjen pschcz cyfo, zamurjowany z njeznatymi relikwijemi (Altare fixum).

Bamž Benedikt XIV. je we lisčzinje z Roma wot 10. februara 1758 Marijny woktar swjatoho rózarija we kulowskej cyrkwi na 7 lět z wot-puskami za wotemrjetych sobustawow Marijnoho arcbratstwa wobhnadžil a je tónle woktar postajil hafo Altare privilegiatum ad septennium. To rěka: hdyž měšchnik na Marijnym woktarju najswj. wopor Božej mschě woprufe za

¹¹⁷) Tónle wobraz swj. Marije je 1680 z kamjenjodubowoho drjewja wudypany a noschěše so wot knježnow pschi procesionach do Róžanta (hl. na str. 32 z lěta 1877). Dofelž pak swjecžo jara cžežte bč, wudžela so k procesionam nowe a lóžiče. 1877 wobstara so z Ty-rolšteje zash rjana swj. Marija za 90 markow.

dušchu zbóžnje wotemrjetocho bratra abo wotemrjeteje sotry arcbratłtwa, móže so tej dušchi wotpuśc zašupnje pšchilóžicž, tak zo wona pšchez Božu miłoscž, kaž pšchez nješkónčžne zasłuzžby Chrystusa a joho Swjatyh woloženjo swojich čžerpjenjow we čžiscžu abo z chła wumóženjo z nich doštanje. Po bamžowym postajenju płacžesche tón kładym dušcham posćicženy wotpuśc na sydom lět a dyrbjesche so po wotbžžanym čžasu z nowa wot fararja pšchez biskopa we Romje wuproschowacž. Wotpuśc móžesche dobywany byčž: na dnju wopomnjenja wschěch kładym dušchow a za chły tydžėń po nim; tohorunja srjedu we kóždym tydžėnju cyłoho lėta.

Pšchez ł. biskopa a tachanta Měrcžina Jana Rufa z Lichtenhoff (prjedawšchoho kulowšchoho fararja) z pšchizwolenjom bamž a Piusa VI. dósta Marijn wotkar swj. rózarija we liščinje, na 26. julija 1777 wustajenej, zašy na sydym lět wschědnj wotpuśc za wschě kładym dušche (Privilegium quotidiani Altaris pro animabus Christifidelium in purgatorio existentibus). Tež tónle wotpuśc dyrbjesche so po 7 lětach pola biskopa a bamža z nowa wuproschěčž, sčtož so pał bohuzel z wobimaj wotpuścimaj wot lėta 1784 zakomdžilo je, došelž wójnske a revolucionske čžasy, zajecžo a wotwjedženjo bamža z Roma (1798 a 1809), kaž wottorhnjenjo kulowšesche wošady wot budyšchoho tachantstwa (1821) tomu zadžewachu. We měrnischich čžasach, hdyž budže wrótškarwski ł. biskop bjez zadžewka zašy swoju duchownu sčuzbu zastawacž móč, budža so z Boha stare prawizny Marijuoho wotkarja we kulowšej cyrkwi wobnowjecž.

Aschěženška kapalka ma rjanu dupu z lėta 1724 a wulke swjecžo najswjecžisšesche wutrobny Žėzusoweje z lėta 1870 (wot ł. Ledžbory).

Alėtk a, 1728 z kłóštra Noweje Gale darjena, bu 1864 we gothškim sthlu wobnowjena; na wotkłóšnym wěčžku steji swj. Jan Nepomuceński. Z napschecža klėtki wiša wulki kšchizž z 5 bolosčžiwymi pótajnosčžemi swj. rózarija, dar widowy Dorotheje Obštoweje z lėta 1719.

Wotkarje, tabernakel, dupa, klėtk a, wulki kšchizž a wobrazy Swjatyh wobnowjachu a pozłoczachu so we lėtomaj 1863 a 1864 za 1515 markow; na wobėlenjo, wuporjedženjo a pleštyrwanjo cyrkwie, kaž na pšchekryčžo cyrkwineje tsěchi nałóžichu so we lėcže 1863 3718 markow. Chle wuporjedženjo a wupyšchenjo Božoho domu we lėtomaj 1863 a 1864 potajšim płacžesche 5233 markow.

Pišchězele kupichu so 1865 z budyšeske tachantskeje cyrkwie za 900 markow a buchu wuporjedžane a nastajane wot Madija Janka z Kamjenca. Wschě wuložki wucžinjachu 3759 markow (1253 toleri). Piščězele maja 25 kłincžatyh kłóšow, su 10 metrow wysoke, došahnu we tšjoch sčosach hacž ł wjetšej cyrkwinoho wjelba a maja na kónčžku wěnc z najswj. mjenom Žėzusowym (ze starých piščězelow z lėta 1716 wotewzaty).

Cyrkwina kapala (kómora), hdyž so duchowni wobłekaja, leži na pońóčneje stronje cyrkwie, je kłubofo do zemje kaž pinca zatwarjena, ma tołšty

wjelb a jene małe wołnjescyko, je tohodla czmowa, stuchła a mofra, tať zo we nej cyrkwinu draťta, kniħe a wścho, ťchtoť ťo tam kħowa, ťchoduje a zħniwa. Na droħich cyrkwinych wěcacy by ťo za něfotre lěta wjele ťtow toleri nalutowacť mohło, hdy bychmy na rańśchey ťtronje cyrkwiwe, zadny wulłkoho wołtarja, ťwětku a ťuchy kapalu měli; ale tajkomu twarej, kotromuť bychy nimalo 2000 marłow trěbne byłe, we kħudej woľadźe na najłěpřichim brachuje. Dobrocźerjo, kať we ťtarych cźaľacy, wjacny njeprěchidnu a dyrbi ťo njezboťo ze ťcźerpnocětu znjeťcť, dońiť Bóħ na někaťke waľchnjo njeponħa.

Runje tať muzny, kať ťwětku, ťucha kapala, je nowy ťkhód na piľchczelowy kħór. Nětcźiľchi ťkhód wulłhadźa do cyrkwiwe a Němcy, kiť po Bolej mľchi na ťerbřkim přědowanju njewoľtawaju, ź harowachym běženjom wobcěžuja ťerbřki lud a přědarja. Tomu by wotponħane bycť mohło, hdy by wulłhad ťkhodu ťo přchewarił a ťo na kěchow won wuwjedł. Ale ťchtoħa chcył 100 toleri na tajke wuporjedźenjo Boleho domu woprowacť? Cěťcězowanym cźitarjo ź kulowśke woľady! hładaj do ťwojoho zaľa, hacť ťnadno we nim nimalťch woporny pjeněžł. — Bóħ luby knjeź czi twoju daruwoľcť bohacěe zapłacěi. Suľodne ťerbřke woľady ťu kulowśkej wo podwołnym woprowanju najjaľniľchi přchikład dałe; kulowśka woľada, cziń tohorunja!

3 Ruźicy a Saľckje.

3 **Budyřćina.** Kral Albert je ťchwórtł, 25. julija, přchěz ťhandawu, Sebnicy a Nowe Měřto do Wjazowicy přchijěl a wot tam tamniľchu ħoru „Baltenberg“ wopytał, ź kotrejeť je rjany pohlad na cyku wokoľnosć. Potom jědźeľche na železnicy přchěz Wjelecźin do ťhěrachowa. Bě to popoľdnju w 4 ħodź. Na dwórniľchěžu běchu ťo k powitanju Toho Maľeľtoťcěe zħromadźili ħnadny knjeź biľkop Bernert, k. Can. cap. senior Hoffmann, k. Can. cap. cantor Kucźank, měľchězaněcy a kralowścy zaľtojnicy, a wulka mnoħoľcěe ludźi ź měřta a wokoľnosće. Kral poda ťo pod zwonjenjom wřchěch zwonow do rjenje wupyľchenoho měřtaćka, najpředy do cyrkwiwe. Ĥdźeť ťo po ťkhodźe do Boleho domu ħorje dźe, přchija knj. kooperator Adolf Brendler (k. farar Ĥur ťtrowi ťo tu kħwilu w cěľřich kupjelaľ) krala ź rycětu a přchewodźi Toho ź chěj ťhulľkej mlodoľcětu do cyrkwiwe. Toho Maľeľtoťcěe pokłakny přchěd wulłkim wołtarjom. Piľchcězeľe ťo ħrajachu a duchowne kħěrluľche ťpěwachu a ťkóncźnje wudźěli ťo ź Bolehim cěľkom ťwj. poľohowanjo. Něťł poda ťo kral do taľantľkoho ħrodu a wza wřchelaľe wolľchewjenja k ťebi. Po pjećich dźěľche kral ze ťwojim přchewodniľtwom zaľ na dwórniľchězo a wotě (ľobu teť ħnadny knj. biľkop) do Soľłanda nad Spřewju, Ĥdźeť pola miniľtra ź Roľtiť-Wallwiľa přchewocowa. Maľaťtra jědźeľche přchěz Ĥolbin (Tanbenheim) po křótkim zaľtaću do Neulľalza, a potom ź wozom přchěz Spřemběrg hacť do Wulłkoho ťhunowa, daľe po železnicy hacť do Ĥitawy. W Nowym Leutersdorfje wobħłada ťebi kaťholľku cyrkwej. Mocował je w Reibersdorfje pola knjeza minalľkľkoho

hrabje z Einsiedel. Sobotu poda so kral z kralovej do Reichenau a pschijědže bórzy pó dmanacžich do Wostrowca. Tu běchu so pschedstejerjo městacžka a wofolnych wšow na dwórniščezju zhromadžili a k. inspektor Zeltermann z Wancze Zeju Majestofczi hacž na najwutrobniščo powita. Potom wotjědžestaj do Grunowa, tamnu albertowomu towarštwu škušacu khorownu wopytačž. Zash do Wostrowca so wrócziwšchi bušhtaj Majestofczi na torhosčezju, hdžezž bě njeschegladna mnohosčž ludži, wot měščezjanofsty Krecžmara z dlěžičej rycžu powitanaj. Pod mócnym „šlawu“ wołanjom pschihladowarjow wotjědžestaj do klóštra Marijnowo Doła. Tu klóštrške duchownštwu Zeju Majestofczi pschi cyrkwinnych durjach pschija a psched wulki wołtač domjedže. Na to „Salvum fac Regem“ so wotšpěwa a z Božim czětom swj. požohnowanjo so da. Potom džěstaj Majestofczi z cylym pschewodništwom k hnadneji knjeni. Tam dlěhe dnžli hodžinu pschewywasčtaj. Kral běšche hako sydomnacželětny prync w klóštrje Marijnym Dole pobyl, wot toho czasa pať wjacj tu njeschischol. Z klóštra jědžestaj kral a kralowa do Bjernacžic, Šernhuta a Lubija a tam pschenocowasčtaj. Njedželu dopokdnja štyšesčstaj Zeju Majestofczi w cyrkwi swjatoho Duchy z wulkej pobožnosčezju Božu nišču, kotruž seminarski direktor k. S. Blumentritt z Budyščina mějesche. Z Lubija wróczi so kralowa pschipočdnju do Dreždžan. Kral pať po keniščach a po postrowjenju ze strony měščezjanskich a kralowškich zastojništwow pschěz Rožany, Šlósčinu, Radmëricy, Lwowcžicy do Wóšporka jědžesche. Wottud poda so do Droždžija a wobhlada sebi tež w Pomorecach tamnišču spytowanšku staciju. Wot tam jědžesche wjeczor wokoło sedmich pschěz Budyščin w runej mërje do Dreždžan.

Z **Worsklec.** Hdžž w novembri 1872 wyšofocžescženu nowomandželsku našchoho lěša w mërcu zemrjetoho grošy Franca Stolberga witachmy, nadžijachmy so, zo budže wón dołho mjez nami pschewywasčž. Ale Wóh je hinať wobzanknyť — grošina wudowa Marija Madlena Stolbergowa je nam pschipočdnju 23. julija tež hižo zemrjela! Wona bě so, kaž je znate, w meji z Afriki domoj wrócžika ze swojej džowcžicžku Moniku, sama bjez nadžije na wustrowjenjo, dokelž mějesche suchocžinu (cerunku), na kotružž bě hižo w džěcžatštwje a mladoscžici tši krócžž straschnje khora była. Psched někotrymi lětami so ta khorocžž z nowa započža, a tohodla pobu njeboh grošina najprjedy poť lěta w Štalskej a Francóžskej a potom z nowa pođdra lěta w Agirškej. Šacžrunje smy ju potajškim lědma tši lěta w našchej wšy měli, je wona tola tudy a we wofolnosčici wulku luboščž a czesčž sebi dobyła swojeje dobrocziwosčezje dla. Šhudyč a khorých wona wopytowasche a podpjerasche, kšudščim škulškim džěcžom dawasche bohate dary k Božomu džěscžu abo porucžci je dacžž, hdžžž bě wustrowjenja dla w cuzbje, dlěiči czas rozmucžowasche sama w šchuli džěcžci w šchicžju a pozdžičcho pschěz jemu swojich poddatyč. Zo bě wutrobita wuznawarčka swojeje katholicškej wěry, wjedža nic jeno w cykej wofolnosčici, ale tež w dalščim šwěcžez; wona wosebje pohnu njeboh grofu, kižžžžž sam horliwy ka-

tholik, zo wón němſku processiu do Lourdeša zvjadowa, wosebitu thorhoj tam powojeczi a so pſchi wſchelakich pſchiležnoſežach hafo katholiſki zemjan wobdžěli. Na te wſchelake hanjenja, kotrež so jej a jeje njeboh knjezej mandželſtomu tohodla wosebje we wſchelakich němſkich nowinach ſtachu, so wona jenož poſmětny. Mózecze ſebi myſlicž, zo je so jara pobožnje na ſujercž pſchihotowała. Wona wudychny po cžežkej thoroſeži ſwoju duſchn, podata do Božeje wole. Pſchi jeje ſujerczi běchu jeje macž, dwaj bratraj a ſotra; tječzi abo najſtarſchi bratr bě w čaſu jeje thoroſeže dlěſchi čzaſ tudy, nětko pač je w dalokim kraju. Zemrjeta běſche dźowka groſy Hoensbroecha a Matihlby rodzeneje baronki z Doe, a narodži so 22. julija 1850, potajkim 28 lět a 1 džen ſwojeje ſtaroby. — Hdžž čžělo na maracy ſtejeſche, wopyta hród jara wjele luda, tež z druhich wſow. Na požadanjo grofiny maczerje a brje tež njeboczičžeje dđeržachy so poſtwjecžory, kaž w katholiſkich Serbach dobre waſchnjo je, a ſpěwachy so w hrodže tež ſerbske thěrluſche a rózarije. Pſched pohrjebom zaúdzemu ſobotu požohnowa po cyrkwinſkim waſchnju k. propſt Eiſelt z Marijneje Hwězdy čžělo w hrodže pſchi aſſiſtency kłóſchtrſteju duchowneju a nětcžiſchoho hrodowſkoho kaplana a prjedawſchoho, na wopytanju tu pſchebywacoho k. Waltera. Potom cžehnjeſche wulki čzah pſchewodžerjom za čžělom do Khróſežic, na přědku cyka worklecžanſka ſchula ze ſwojim k. wuczerjom Zurkom. Pſchede wſu tam čžakaſche khróſežanſka ſchula, ſpěwarſke towarſtvo a duchownſtvo (tjjo fařſcy, dwaj kłóſchtrſkaj a k. kaplan Skala z Raubic). Mjez pſchewodžerjemi z bližſchoho pſchecželſtwa bě tu tež k. romſki grofa Doe, pſchedyda prjedawſchoho towarſtwa němſkich katholikow. Kondukt (pſchewod) a pohrjeb mjejeſche k. farač Barth, a requiem, pſchi kotrymž na thorje wuſtojnje ſpěwachy, z aſſiſtencu k. propſt Eiſelt. Raſchčz, z wěncami wupyſcheny, ſtejeſche na kemſchach w cyrkwi. Po Božej mſchi dđeržeſche k. kaplan Schoſta pohrjebnu rycž pſchi woltarju a rozpominaſche, kač je njeboczička hafo džecžo, knježna a pozdžiſcho mandželſka a macž, hafo dobra kſchefežanſka a wosebje hafo dobroczerka khudnych Bohu ſlužila a tohodla zbožnu ſujercž docžakała. W cyrkwi a na pſchewodženju bě so wjele žarowacoho luda zhromadžiło, a tež w dalokofeži ſu na njeboh grofinu ſpominali, hdžezkuli je powjeſcž wo jeje ſujerczi pſchichčła. Wóh daj ji tón měř tam, kotryž ſwět dacž njemóže; wón ptačž ji bohacže jeje dobroty, kotrež je wona z luboſeže k Bohu ludžom wopokazała; wón zdžerž jeje kſchefežanſki pſchiklad njezapomnity w katholiſkich Serbach, kotrymž bě wona wutrobnje pſchikhljena! Wóh wolóž jeje zawoſtajenej ſwójbje wſchitku zrudobu a wſchěm ſobu-žarowacym!

H.

Ž Dreždjan. We wſchelakich mjetschich měſtach je dobre a wužitne waſchnjo, zo so ludžo z jeneje wěſteje krajiny ſkhadžuja, dokelž so znaja, so zeznacž abo něſchto ze ſwojoho kraja zhonicz čhcedža. Ž podobnym wotpohladanjom ſu katholiſcy Serbj a w Dreždžanach njedawno towarſtvo pod rjanym mjenom „ſednota“ začožili a 11. julija je policajſka direkcija

jich wustawki abo statuty za dobre spóznala a rady wobkručžila. Po tychle statutach je wotpohladanjo dreždžanjskich katholicich Serbow, so bjez sobu zeznacž a tym, kotřiž su tam hišće cuzu, z dobrej radu abo skutkom po móžnosći pomhacž; w towarštwje rycži so serbski a serbske knihi, knižki a časopisy (Bošok, Serbske Nowiny, Serbska Lipa) su tam wupožžene. Dotelž chce Zednota pschzejenošč wobkhowacž, wuzamkuje wona wschě politiske a zwadne wěcy. Zastupny pjeněz sobustawow je nizki, a wostanje-li na kóncu lěta něšto w kasny, dari so to k hudy m Serbam w Dreždžanach. Tajkele towarštwow dyrbi kóždy za khowalobne spóznacž a my radžimy tohodla katholicim Serbam w Dreždžanach a wokolnosći, zo bychy k njomu pschistupowali, a tym Serbam, kotřiž tam z časami pschijězduja, zo bychy je z wopytanjom poczeščjili. Bydlo abo lokal towarštwja je na kschiznej drozy (Kreuzstraße) cžisko 19 po jeny m kshodže w restauraciji „zum Fuchsbau.“ Towarštwowe kshadžowaniki abo bjesady su kóždy schtwórtk wot wosmich wječor. Daj Bóh zwožo dreždžanjskej „Zednocže.“ Stawa ji!

Ze wschóho swěta.

Němska. Khežor je sobotu, 20. julija, zas přemi raz wujěl. Zo běchu ludžo njewjedželi, schto we wozu sedži, mějšče pohoucž cyle jednory klobuk na hłowje. Tohorunja je khežor njedželu pschěz hodžinu wokoło jězdžik. Dotelž staj woboj wujězdej khežorej jara derje cžiniłoj, su lékařjo muradžili, zo smě so khežor na swój lětni hród, Babelsberg z mjenom, pschesyhdlicž. To je so wopravdže 22. julija stalo. Wot teje khowile bě hród a pódlanski park (schtomownik) ze sylnym wojeřskim kordonom (rjecžazom) wobdaty; wschě zastupy běchu kručže wobnachowane, a po hasach wodnjo a nočy husary ze swětkym mjeczom jěchachu. Zjawue wozjewjenje wschitkich waruowasche, z cžoknami po Šaweli we wokolnosći hrodownoho schtomownika jězdžicž, dotelž bychy sebi sami pschipiřacž měli, hdy bychy wojacy na nich tšěleli. — Khežor je w tychle dnach do Čžoplic do kupjele wotjěl.

Awstria. Kaž so z Broda telegrafuje, je awstrijske wójsko 29. julija turkowske mjazy w najwjětšim porjedže a bjez wschóho spjecženja ze strony Mchamedanow pschekročžiko. Arcywójwoda Jan Salvator je na čžole swojeje brigady hacž do Werbira pschišchok.

Francóžska. W połnócných wokrjesach su 9 hacž 10,000 hewerjow džělacž pschestali, a wschě toho tež 500 pječarjow w Bordeauxu a 700 barbarjow w St. Etienne-u. Z mjele znamjenjow hodži so póznacž, zo internacionala tónle woheř nabuwa. Wuhlowa kompagnia anzinska je, kaž „Univers“ pišče, so kuzoža tohole hubjenstwa dohladała a wostředž pomšchitkownoho mucženja kschješczanjskim schulskim bratram mucženjo we wschěch wustawach swojoho wokrjesa dowěřila a mišosčžiwym šotram wothladanjo khorých pschepodała. Šaj, w nuzy nawuknjesech so modlicž, a zawěšče bórzy pschidžže za Francóžsku

wofamifnjenje, w kotrymž sami republikanarjo za schulskimi bratrami a sotrami, kiž su nětko wšchelako hanjeni, wo wumožjenje ze socialisma woľać budža.

Duchowny knjez, kiž jednomu z nabožniških towařstwow we Francózskej pšchifkufcha, powjeda wo Parizu takle. We Parizu je 2,000,000 ludži žiwych. Wot nich njech 10 procentow t. j. 200,000 hišćeje něšto wěrja. K njedželnyim Božim službam jich wěšće wjac njekhodži hač 50,000, a swoju jutrownu pobožnosć jich wěšće wjac njewotkožuje hač 20,000, t. j. 1 procent. Čizle 20,000 su pač z wjetšcha jara pobožni. Tak ma so we hłownym měšće; ale we wulkim džěle kraja, wosebje we poľnócnym, z jenitkom wuwjazćom Bretanje a Normandije, njeje lěpje. A tež k pšchipoľdnju ma so hišćeje jara zle. — Kak ma so tomu wotpomhač? Za njewěm, ale to do přědka widžu, zo so strachi čerwjeneje komuny přjedy abo posledy na tónle wot natury tak žohnowany kraj wulinu.

Italiska. Wot toho časa, hač su italscy poľnomócniki z kongreša domoj so wróćili, je „mloda Italia“ móhi rjec rozomčěfa wotbyła. Rewolucionarske towařstwo „Italia irredente“ (njewuřwobodženeje Italskeje) wotdžeržuje w Romje a w druhich wjetšich městach zhromadžizny, kotrejž so po Triesće a wóškej Tyrolskej dybawi woľaju. Ministerium Cairoli njewě sebi radžić ani pomhač napschjećo swojim přjedawšchim stronikam. Minister zwonkownych naležnosćow, Corti, chce so swojoho zastojnstwa wzdač. My smy wczipni, kak doľho sebi Awstria tele strašne demonstracije w njeměrnym susodnym kraju lubić da.

Žendželjska. Sow hiba so džiwne katolske žedjenje we proteřtantšich wutrobach. Njedawno měšchtaj anglikanski „biskop“ londonški a joho farač pola cyrkwe St. Albana z pjerom zajimawe wuczijnjenje. Přěni poslednjomu tele wozjewjenje pšchipoľka, kotrejž we wuczahwku podamy: „Sa sym žhonil, zo we cyrkwi St. Albana so wobraz namafa, kotryž knježnu (Mariju) z (Sězus) džěčatkom pšchedstaja, a zo so k njomu swěčniki ze swěčkami a róžowe wazy stajeja. Dale je tam pjecza wulka Boža martra pšched klětku pójsnjena. Wšcho to je so bjez dowolnosće konsistoria stało a eo nomine (tohobla) zakazane. Z teje winy ma so hnydom wotstronicž.“ Na to Mačconochie, tak tón farač rěka, wotmolwi, zo chce sebi tu wěc přjedy pšcheklašč a potom so rozjudžić, šcho činicz budže. 6. januara „biskop“ widžo, zo tamón ničžo njeczijněšče, jomu druhi list pšchipoľka, w kotrymž rěka: „Wy sami widžicze, zo ze swojim zadžerženjom so zwonka zakonja a ewangelskeho zhromadženstwa stajicze. In foro conscientiae (we swojim swědomju) dyrbicze mi posłuchacž, pšchetož wy seže mi z pšchisahu swěru slubili. Nječacze-li mi posłuchny byčž, změjecze so pšched dićeřanskim sudom zamolwicž.“ Mačconochie wotmolwi: „Zule cyrkej wopytuja rjemješni a džělawi ludžo, kotrychž žiwjenje je horjow poľne a tróšchtowanjow próžne. Nětko pač ja widžu, a woni to sami praja, zo, hdyž pšched swjećatkom knježny (Marije) a (Sězus) džěčatka

klecza a na Božu martru hladaju, skódky tróšcht začuwaju, a moje swědomjo mi hačo dušchipaštyrej njedowoli, jim tónle tróšcht wzacz, kotryž jim ničtó na swěcže njeposkicza ani poskicječ njemóže. Potajkim, njed z mojóho zadžerženja scěžuhje, šchtóž chce, ja tón wobraz a tu Božu martru z mojeje cyrkwy njemotftronju.“

Šendželste katholicke nowiny su počne radošče nad swjatocžnym processionom, kotryž lěta přeni raz po 300 lětach w Londonje so stał je a to na džen swj. Aloisia Gonzagi — 21. junija. Z cyrkwy, jomu poswjećeneje, wuńdžechu na naměščo. Młodžency njesechu statuy Zbóžnika, maczerje Božej a druhich swjatyh. Wěle zhotowane družki scěžechu kwětki na scěžku. Rnjenje najwyschšohoho zemjantwa džechu psched njebiesami, kotrejž sobustawy najwyschšohoho zemjantwa njesechu. Po puczu so spěwawše. Njesměrnje wjele ludži hladawše na tónle nowotny wozjew katholickeho žiwjenja w Londonje.

Asia. Parížskomu „Figaro“ z Beiruta so pišče: „W Libanonje knježi wulke rozhněwanjo. W poslednich dnach junija dósta knježiczeť tuteje křesczansteje krajiny, Russem pašcha, z Konstantinopla poručnosć, zo by biskopa Maronitow, Pětra El-Bustani-a, jatoho wzał. Russem pašcha je křesczan; wón je syn hrabiny Pepoli a je wěre swojich wótcow swěrný wostał. Šdžž bě wufaznju knježestwa dopjelnik, protestowawše najšćerje napscheczo nej, dokelž my slyšimy, zo je runje do Konstantinopla powołany był. Maronity, psche zajeczo swojóho biskopa rozhněwani a z wotwołanjom křesczanského knježiczerja nastročeni, wobrocichu so na Francózsku a proschachu marschalla Mak Mahona wo zakit; depescha so wot patriarchi a wošobnych Libanona podpisa. Woni su, dóžž so jim šprawnosć njedostanje, swoje cyrkwy zamkli a prajili, zo je přjedy njemotčinja, dóžž so jim jich biskop njewróči. Na přenju powjescž tyhle podawkow šdny so jendželsti generalny konsul na konja, pschjě wšy a chychje jich, jendželsti zakit šlubiwšchi, špokojčž, ale woni nochcedža wo tym ničžo wjedžecž, dokelž woni hidža kaž mušelmanšich pašchow tak tež jendželsti zakit. Šchtóž francozskoho konsula nastupa, wón najšćerje hišče na rozkazny swojóho knježestwa czaka.“

China. Dokelž je hłódk we počnócných krajinach Čhiny tež mjez Serbami doščž sobuželnych wutrobow namakał, kiž jón z darom lubošče wolóžicž pytaju, podamy tu wšchelake wuczahwki z listow a nowinow, kiž nam tele hujbjenstwo w cykej joho wulkoščji wopisuja.

Rnj. Moccagatta, japoschtoški wšar šchanši-šfi, pišče 9. februara tohole lěta na P. Bernardina, generala franciskanškoho rjada:

„Šfilětna suchota je we tutej krajiny hłódk zawinyła, kotryž w stawiznach Čhiny drje swojóho runjecza nima. Šimale cyke wobhydlerstwo ma z nuzu a horjom so bėdžicž a kiž wšchědnje z hłódom wumru, su po tysacach. Wot 18.000 křesczanow mojóho wšariata z najmjenšcha 10.000 czisčje ničžo wjac nimaju; njebudže-li so jim bóržy pomhacž, woni wšchitcy rjenje zahinu. Šať

rady chcieli moji misjonarzy a ja wbohich hłódných nasycić; ale nasche frédki su wuczerpane; wurjadne hubjenstwo žada tež wurjadnu pomoc.“

W mǎrcu londonŝke nowiny „Times“ ze Schanŝi powjescź pŝchinjesechu, zo w někotrych městach tuteje krajiny starŝci swoje džěci na wiki noscha a pŝchdawaju, zo bychu sebi tak najnuznischa cyrobu kupić móhli. Nowiny „North-China-Herald“ wot 11. januara powjedaju, zo we krajnje Schanŝi wŝchědnje drje 1000 wosobow z hłódom zemrje, zo czěła na hasach leža a zo su starŝci swoje samŝne džěci pjekli a jědli. Podobnje piŝaju tež nowiny „Celeste Empire“ wot 31. januara, a dopisowař pŝchistaji, zo je sam widžak, zo starŝci swoje małe džowcziczi na wiki njesechu a zo jedyn Chineseŝi tŝi małe džěci za 3 ŝhillingi (t. j. za 3 marŝ) a druhi mašu holeczku za 2 ŝhillingaj 3 pency (t. j. za 3 marŝ. 25 pj.) pŝcheda.

Z krajny Honan piŝche P. Anelli knj. Marinoni, wyschŝchomu milanskoŝo feminara za zwonkowne misjonu:

„China je tak z ludom pŝchepjelnjena, zo by tež pŝchi dobrych žnjach wŝchěch swojich wobhydlerjow nježežiwita, hdy bychu woni tak poměrne žiwjenje njewjedli. W mojej misjonje su jaŝty wŝchědna jědź; ale kħudŝci ludžo ŝpoŝoja ŝo tež w dobrych lětach z jaŝlowymi wotrubami, zo bychu muku pŝchedacź móhli; we tymle lěcze su paŝ jaŝłowe wotruby jědź zamožitych. Wjac dylŝi poŝojca mojih kŝchesczanow živi ŝo ze ŝuŝchenym liŝczom a z někaŝtej bėlej pjerŝchczu kotraž z horŝtku muŝi do czěŝta pŝchedžėkana, jědžomny kħlėb poŝicza; ale blėde, rozdute woblicza zjawnje dopoŝazuja, zo je tónle kħlėb jenož wunamakany, žoŝdł wojebacź. Kŝchesczenjo ŝieng-tŝchen-ŝcy njeŝu nicžo wot toho domkhowali, ŝchtož su wuŝyli, dokelž su ŝkopczi hnydom wŝchė ŝtwjelczka zežraŝe; w druhich krajinach wobnoŝchowachu žně dželaty džěl wuŝycza. Tak ŝo džiwno zdacź njetrjeba, zo proŝherjo a tež rubježnicy cyty kraj njewėŝty czinja. Njedawno bėch we Sing-tŝchemu a widžach wulke czrjody poŝ nahich muži a žonow a nahich džěci, kiž swoju domowiznu wopuŝchczili bėchu, sebi hđze druhđze nic ŝkibku kħlėba ale jenož rėpu a t. r. wuproŝycź, a kiž ŝo na hasy wo namakany kħuch melony bijaču, tu na polach stojacu suchu trawu torhachu a jědžachu, a na poŝledku z matnoŝczu ŝpadachu a hłodej podležachu. Kaŝ halle w nalėczu budže? Muže pŝchdawaju swoje žony za něotre piaŝtry a wuŝtaja swoje džěci na zjawnych puczach. W krótkim czasu smój, P. Cicalese a ja, ič na 400 zezbėraŝoj, hacž runje za nje žadne pŝchihódnje wobhydlenjo nimamoj; mjez tym paŝ cziniwoj, ŝchtož móžemoj, a europŝcy katholicowje naŝ njewopuŝchczja.“

Druhi misjonar piŝa, zo wŝy, kiž prjedy 150—200 wobhydleri mėjachu, nětko lėdma 10—20 ludži maju. Wot 30 millionom wobhydlerjow krajiny Honan je 7 millionow z hłódom wumrjelo.

P. Mouillereu, misjonar w Honanje, piŝa 31. januara na lazaristu P. Hymeria we Schang-ħeiu:

„Dwoj kŝchesczanaj, kiž ze ŝchenŝŝke krajiny pŝchinđžeschtaj, mi zdžėlitaj,

zo je hubjeństwo tam wjeteſche, hač w Honanje. Tan žita płaczi tam 3 Tael*), a ludžo jědža same częła. We Bu-tſcheny-hienu su pohani mandarina (naj-wyſſyſchoho zaſtojniſka) zabili, dokelž jim doſeż jałmożny njedawaſche. Žony a hołcy pſchedawaju ſo tam za 2000 ſapekow (něhđže 12 mark).“

*) Tan ma 100 chineſiſkich puntow, chineſiſki punt ma 617 grammow, tan potajkim 61 kilogrammow. Tael płaczi po naſchich pienjeżach 6 mark 50 pj. Z toho je widžecž, zo tam jedyn kilogramm žita wjac hač tſi mark ſtoji.

Należnoſeże naiſchoho towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1878: ff. 278—281. z Worflec: Miſkawſch Gławſch, Michal Serermann, Marja Górnikowa, Madlena Domſchowa; 282. 283. z Baczonja: Jana Kaſchporec, Pětr Mebiſch; 284—288. z Khróſeżic: Michal Stala, Pětr Dornik, Jaſub Stala, Marja Ayczerina; 289. Miſkawſch Zeiſchi z Kopſchjina; 290. 291. z Wudworja: Miſkawſch Duczman, Pětr Scheraſ; 292. 293. ze Smječtec: Jana Kudželic, Michal Běta; 294. Jurij Kofka z Noweje Wjeſki; 295. Jurij Gróſsmann z Luha.

Dobrowoľny dar ža towarſtwa: M. R. z Khr. 1 m. 50 pj.

Dary a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdathy kapital a dotal nahromadžena dań wuczynjeſhtaj: 35,336 mark 91 p.

R czeſeży Božeja a k ſpomozenju duſchow ſu dale woprowali: ff. Marja Hawſina z Worflec 6 mark; M. P. z Khróſeżic 15 mark; kupon jaſki 6 m. a kužiſki 6 m.

Šromadže: 35,369 mark 91 p.

Za wobohich hłódnych w Chinje.

Z Róžanta pſchez kuj. administratora P. Innocenca Zaworka: 70 mark; ff. Michal Lipičž ze Sernjan 1 mark; F. Z. z B. 3 mark; z Radworja: „Zbóžnik praji k ſwojim wuczownikam: Daježe ſo ludžom ſyduyeč! a wón naſheži z malo hlebami wjele tyſac.“ 12 mark 50 p.; Šch. z R. 10 mark; Jaſub Cyž ze Stróžiſheža 4 mark; njemjenowana 1 mark; J. M. 5 mark; R—ec ſwóſba we Wotrowje 4 mark; z Raľbic 2 mark; pſchekupc Miſkawſch Scholta z Wotrowa 3 mark; Jana Chžowa z Kaſhec 3 mark; Jana Kocorowa z Kanec 3 mark; Madlena Kocorowa z Kanec 3 mark; „Naſhež, Reježe, wſchitte kħude duſche z njebieſkej jědžu a podaj jim wotpočĩnt wěczneje zbóžnoſeže.“ 5 mark; Jana Lipičžowa z Kozarc 6 mark; ze Smječtec: Michal Běta 1 mark 50 p., njemjenowana 3 mark, njemjenowana 2 mark; z Khróſeżic: njemjenowana 10 mark, njemjenowana 10 mark, njemjenowany 1 mark; z Klóſchtra 50 p.

Šromadže: 163 mark 50 p. (z prjedawſchim: 260 mark 70 p.).

Zaplačž Wóh! Róždy, tež najmjeńſchi dar ſo z džatom pſchitowoznje a rady dale wobſtara. Kd.

Mały katechismus za ſulſke džeći

je wuſchol a pſchedawa ſo za 60 pj. w Kulowje pola k. kapłana J. Wowežerka a w Budyſchjine pola redaktora „Kath. Woſta“.

Bamž Leo XIII.

Wulki wobraz w rjanym wolijobarbnym egiſchczu pſchedawa po 4 markach

C. Hochgeſang, bližko mjaſowych hětkow.

Šhromadžizna w Baczonju

njebudže na Ławrjeńca, ale na jenym pozdžiſchim ſwjatym dnju.

Wiſchedſhda.

Katolski Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
mésaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 16.

17. augusta 1878.

Lětnik 16.

Bosnija a Sercegowina.

Tejše krajeje tworjeschtaj hač do njedawna w hromadže provincu europiskeje Turkowsteje a wuměrjeschtaj so na 1134 shtyriróžknych mil. Tase provinca bě k dołhomu wječzoru najdalschi turkowstomu sultanej skušchacy, kšescežanam wotdobyty kraj, a mjezowasche na połnocnej stronje z Khrowatskej, k ranju ze Serbskej, k połdnju z Čzornej Horu a k wječzoru z Dalmatiskej.

W starschim času skušesche Bosnija abo Bosna pod wosebitnymi županami druhdy k Khrowatskej, druhdy k Serbskej, blěschi čas tež k Wuheriskej. W lěcže 1376 wupraji so Schčžěpan Twardko I. za njewotwisneho krala. Tola tute njewotwisne kralestwo njewobstejesche ani sto lět; hižo 1462 nadpadžechu je surowi Turkowje a po lěto dołhim wojowanju dóstachu je do swojeje mocy. Sultan Mohamed II. nuzowasche 30,000 bosniškich, wosebje zemjanškich, do swojoho wójska, a 200,000 tamniškich kšescežanow wotwjedže do wotročystwa a rozpschěda jich Turkam w Malej Asiji. Kraj bu zapuščeny, wobhydlerjo pak z mocu k turkowstej wěrje pschewjedzeni, pak z kraja wotehnaczi. Šdyž bě hrozne džeło zdžěłane, wobkruczi sultan zemjanam, kiž běchu k mohamedanskej wěrje pschestupili, jich kubka, a dowoli franciskanškim unicham, zo móžachu tym kšescežanam, kiž tam po surowych wójnach wostachu, hafo duchowni poslužicž. Najprjedy prócowachu jo wuherško-khrowatscy kralowje, Turkam tutón kraj zas z pazorow wutorhnyč hač do bitwy pola Mohadža w lěcže 1526, hdžěž potom poslenje kšescežanste wobsadki z Bosnije cžeknychu. Pozdžišcho spytowachu tosame awstrijscy kšěžorowje a skóncznje susodni Serbjia pod Čzornym Turijom, kotryž bě 1806 Belgrad Turkam wotdobył a 1807 přeni krócž

do Bosnije czehnjescze. Potom su Bosniacy sami wjelekróć pschecziwo turkowskomu knjezestwu postanyli a krwawny protest zapožyli pschecziwo knjezestwu sultana. Serbika a Czornohorcy jim pomhachu, a tak su so zběžkarjo druhdy wjacj lět derje pschecziwo Turkam dżerželi. W lécze 1875 so bórzj zběžkej pschizantnychu a su w czaju poslenjeje wójny dželej turkowskoho wójfka doscz džeka pschipokazali!

Hercegowina (sama za so tak wulka kaž Sakka) ma z Bosniju tusamu historiju. Dothe czasy tworjescze wosebite wjerchowstwo pod serbskim wyschskim knjezestwom, rěkasche tež Chulumska, bosniiska wójwodina a wjerchowstwo swjatoho Sawy abo Sabbasa, serbskocho archiskopa a spisowarja (zemrjel 1237), dokelž joho czěko w kłóschtrje Milešchewje w tamniškim kraju so khowasche. (Wone bu pozdžischo do Belgrada pschenjesene a tam wot tych pěkných Turkow spalene.) Dotho bě kraj tež z Bosniju zjenoczeny, hacž so Schczepan Kosacz abo Kosaricz njewotwisnoho sežini a sebi 1441 wot němškoho kžěžora próznj titl „hercog“ wuprosy; czohož dla so potom kraj pokserbscy „Hercegowina“ mjenowasche. Gžjo 1466 dobychu Turkowje tež tutón kraj, a 1482 wotehnachu poslenich wjerchow. Wot toho czasa dželešche z Bosniju tónsamy zrudny dónt pod sultanami. Tež tudy běšche wjacj króć zběžk; wosebjje so šlawnje bijesche 1861 a 1862 wójwoda Luka Wufalowicz; sultan šlubi autonomiju (samozjadowanjo), da amnestiju a Wufalowicz dósta wosobny titl. (Wón je potom w Rusowškej zemrjel.) Wěcznoho pomnjecža hódnj paš wostanje zběžk abo postanjenjo hercegowinskič Serbow w juniju 1875 pola Newefinje, z kotrohož je najprjedy nastala wójna Turkow ze zběžkarjemi, potom serbiko-turkowska a štóncznje 1877 rusowško-turkowska. Běh a kónč tych wójnow je wschitkim znaty.

Hdyž smy historiju Bosnije a Hercegowiny z krótka rozpomnili, pohladajmy hišćje na kraj. Wón je pschecznyje horaty, tola jara bohaty. Młóčne rěki jón pscheczahuja a plódnoscž pschisporjeja, kaž Sawa na pońóčnej mjezy, Una, Wrbas, Bosna, Drina, Bojana a druhe. W horach je wjele metallow a tež strowjacych kupjelow. Rola plódzi wschelafe žita, zahrody dawaja wjele šadu, tež wino je wubjerne; škót so derje plahuje. Industrija wobmjezuje so w tu khwilu hišćje na wobdželanjo železa, kože a wschelafich tkaninow. Pschekupstwo wjedu Serbja, tež Grichowje, Armenowje, něščto Židow a cuznikow z Awstrije.

Tak bohaty kraj by mohł wjacj millijonow ludži zežiwicž, hdy by pod rozomnym knjezestwom štak. Ale pod Turku bě to njemóžne; jenož jedyn millijon ludu so tam dotal licži. Ale ščo je tam rad był abo czahnył? Wjele bóle su ludžo wot tam wuczahowali. Žana šprawnošč psched sudnistwom tam njebě, žana wěštošč žiwjenja a zamoženja, žana dosahaca swobodnošč wěrymuznacža; dawki zběhachu so pschecziwo prawej wjetšche, dhžli „zakón“ žadasche, hdyž běchu wschě dawki Turkam pschenajate. Šłowne město w Bosniji rěka Serrawo z 50,000 wobydlerjemi a w Hercegowinje Mostar z 15,000. Druhe

města su w přenschim kraju Banjaluka, Travnik, Zajce, Maglaj, Donja Tuzla atd., w druhim Jošča, Trebinje, Konica atd.

Wobydlerstwo je po narodnosći czišće słowjanske, a to serbske abo khrowatske, kaž susodne kraje: Serbska, Čzorna Hora, Dalmatiska, a Khrowatska ze Slawonskej atd. Ale jena tšeczina je mohamedanskeje wěry, wosebje k tutej pschimuzowane zemjansko, jena wošmina je katolska a wjetšči džel schismatiski abo grichisko-njezjenoczenoho wuznacža. Z cyla licži so poł millijona mohamedanskich Serbow, hdžž Bosniju a Herzegowinu a susodnu Staru Serbsku hromadu wozmjesch. Mjez nimi pak je mało tajkich, kiž bychu turkowsku rycž móhli; runje tak je pola poturčenych Bošharow, Grichow a Albanesow.

Kozdžel mjez Serbami a Khrowatami zaleži w tym, zo su Serbja schimatiscy a z cyrillskimi (grichiskim podobnymi) pišnikami pišaja a Khrowatowje su katolsky a łączanske pišmo nakožuja. Senož mały džel Khrowatow, wosebje w susodnej Dalmatiskej a Štriskej wužiwa w cyrkwí starosłowjansku rycž (tež pschi Božej mschi a pschi wudželenju swjatyč sakramentow) a ma knihi w glagolskim starodawnym pišnje. Pišmowška rycž wobeju stronow, Serbow a Khrowatow je ta sama; je to serbska naryčž, w kotrejž su khrowatscy pišowarjo hižo w 16. lěstotku pišali. Serjedžišcžo za serbsku literaturu (pišmowstwo) je Belgrad w Serbskej a Nowy Sad w Awstriji, za khrowatsku pak Zahrbjeb (Zagreb, Ugram). Serbow a Khrowatow je něhdže 6 millijonow, duž maja hižo nahladnu literaturu a změja w krótkim wjetšcu, hdžž drje budža škóncznye wschitcy z turkowskeje moč wutorhnjeni. Woni maja wažny pschichod, runje kaž Bošharowje, kotrychž je pschž 5 millijonow. Woni su potajkim wažna hažža słowjanskeje lipy, kotraž nětko na 90 millijonow ludu wobšahuje.

Zo bychu cžitarjo serbsku a khrowatsku rycž spóznali, hcu tónkrócž jich wótczenasč sem wotcžišcžecž dacž. Wón je tajfile (z cyrillskoho pschepišany, hdžžž je č = cž, ć = cž, š = sch, v = w):

Otče naš, koji si na nebesima, da se sveti ime tvoje; da dodje carstvo tvoje; da bude volja tvoja i na zemlji kao na nebu; chljeb naš potrebni daj nam danas; i oprosti nam dugove naše kao i mi što opraštamo dužnicima svojijem; i ne navedi nas u napast, no izbavi nas oda zla.

Starosłowjanski wótczenasč katolsky něhdže takle wuprajeja (z glagolskoho abo starobošhariskoho pschepišany ze zanjehanjom nosowych žnkow):

Otče naš, iže jesi na nebesech, da swetitsa ime tvoje, da pridet carstwie tvoje, da budet wolja tvoja, jako na nebesi i na zemli, chljeb naš nasuščni daždž nam dnes, i ostawi nam dlugi naše jako i my ostawljajem dlužnikom našim; i newedi nas w napasć, no izbavi ny ot neprijazni.

Bosnija a Herzegowina njebusčtej po zbožownje škónczenej rusowsko-turkowskej wójnje w měrje w San Stefano wjele spominanej; pschetož Rusowška hižo wjedžesche, zo wonej w turkowskim wobšedženistwje njewostanjetej. Barlinski měr abo kongres je so tuteju krajow pschimał, ale je swoju wěc, kaž druhe

hubjenje a njewěšće wumjedł. Na tym staj Zendzelsta a Awstrija we winje; wobě běšchtaj jara dobrej pscheczelnicy sultana, kiž joho w běhu wójnow za jandzelka wumolašchtaj. Wonej njechašchtaj joho zasluženu smjercz, t. r. wuhnaczo turtowstoho knjejsstwa z Europy. Tola w Barlinje so trochu dopominšchtaj; hdžęz družu bjeru, nochcyschtaj próznej wuńcž. Zendzelsta wza sebi z bofa kongreša krasnu kupu Cypr (174 schtyrwróžknych mil wulku a bohatu, z 150,000 wobhydlerjemi) a z tym móc w cyłym srjedźnozemskim morju a w Małej Aziji, kiž po mjenje hišćeje sultanej skušča. Awstrija pak da sebi pschiprajicž offucpaciju, t. r. wobsadženjo Bosnije a Hercegowiny. Tuta je prjedy pschecy njezranjenosč Turkowsteje žadała a Madžarowje, kotšiz we Winje hišćeje knježa, wobarachu so tajkoho dara, dokelž su w Bosniji a Hercegowinje Stowjenjo. Skóncznje pak we Winje ta strona doby, kiž chcysche tej provincy wobsadžicž, zo by jich dotalne wobsedženistwo w Dalmatstej a z tym pschi adriatskim morju wjacj hódnosce mešo. Ale šhto rěka: wobsadžicž? Sultan sebi myslesche a z nim pscheczelo Turkow: to budže jenož na nětotre lěta; tež žadašche wón a žada dotal, zo by Awstrija někajki kontrakt z nim činika. Ale to so njezanje, pschetož Awstrija ma zarunanjo žadacž, zo je nimale tsi lěta 200,000 prjedawšchich turtowstich poddanow, kiž běchu dobromu sultanej czełki, žiwila a hewat wschelaflu škodu wot Turkow czerpila. Nětko chce tychle ludži domoj pschewodžecž a kraj do rjada stajicž. Tohodla je wójsko pod Filipowiczom do Bosnije a pod Sowanowiczom do Hercegowiny póskała. To pak su wudawki wjacj milijonow toleri. Te wobsadžene kraje za dołhe lěta tak wjele dawkow njeponjesu: duž žada sprawnosč, zo Awstrija te kraje wobkhowa, hacž je sultan zapłacził, a dokelž wón to ženje njedofonja, zdžerži khěžor tu — czežicžku. Wězo jomu czi wěcžnje pětnje anektiruwacy Zendzelczenjo z luteje dżakownosce tón kraj zawidžaja. Duž je t wěrje podobne, zo Zendzelczenjo Turkam, kiž su nětko pscheczivo Awstrijskim postanyli, brón a tšělby skradžu pschiwožuja. Čzile novi zběžkarjo su mohamedanscy; schejt ul islam, wjerch jich wěry w Konstantinoplu, je jim porucził, zo dyrbja so kšescžanskocho awstrijskocho knježerja wobaracž. To woni swěru činja pod wjednikom Hadži Loja, kiž pschecy wjacj ludži na so czehnje, a tež turtowscy wojacy t njomu bęža. Wón je so, kaž so powjeda, w Serajewje derje wobhrodžil. Tohodla je awstrijske wójsko zasj wo 50,000 muži powjetšchene. Mostar a wjetšchinu Hercegowiny su Awstrijscy wobsadžili, a z Bosniju zmeja dlěšchi cžas krowawne dželo. A spodžiwne! přeni wot Turkow nadpanjeni a z džela jurowje skóncowani awstrijscy wojacy běchu runje Madžarowje, prjedy najlěpschi pscheczelo Turkow. A mohamedanskim zběžkarjam je so jenož mało kšescžanow pschiwdało, dokelž su czi skóncznje z kóždym knježestwom spokojeni, hdžj je kšescžanske. Wězo bychu wobhydlerjo tamnišchich krajow radšcho swojim pschisłuscheli, t. r. serbškomu wjerchowstwu abo Čžornej Horje, hdžj jim kongreš nochcysche samostatnosč provincy dacž, byžli t Awstriji, kotraž je dotal pod němskimi a nětko madžarskimi wjednikami stajnje nje-

psheczelnica Skowjanow była, sztoż so přecz njeda. Mózno, zo kšěžor Franc Józef skóncznje swojim swérnym Skowjanam wjacu sprawnosće psch wobroczi, a potom budža Šhrowatowje a tež Serbja, kiž tam hišće swojowaj wječchow-
stomaj njepšchisfusheju, radošnje wołacž, kaž pschi spoczátku revolucije 1875: Živio Franjo Josip, kral hrvatski! Škawa kralej Francej Józesej, Šhrowatštomu kralej! My połnócní Serbja pak pshejemy połdnishim Serbam z Šhrowatami wosebje hačo kšhešćenjo wschitto dobre a wjeselimy so z nimi nad pschedobycjom Turkow! Šchtož so němške nowiny wołake, zo wschitkich Serbow kaž Botharow Rusowška wozmjé, so nije stačo, a tak njech so nětko zbožownje rozwijeja w Serbskej, w Čjerneje Horje, a hdyž hinač so njehodži, tež pod Awstriju!

M. H.

3 Ružicy a Sakskeje.

3 Budyšcina. Wutoru wotjědže wot tudy k. Michał Čžoč ze Smjecžkec, kiž je za wučerja na zemjanskim gymnastiju w Nižnym Nowgorodže postajeny; je to pschez 400 mil wot naš. Dupołdnja toho samoho dnja bu wón w naškej serbskej cyrkwi zwěrowany z knježnu Ludmiłu Smolerjec z Budyšcina.

3 Budyšcina. Za našch kšeczi wołbnny wokrjes je na němški rajchštag wuzwoleny konservativny rycerškubler Reich w Běkej ze 6300 hšofami. Dopředkar Minkwič dósta 2811 a hrabja Stolberg nad Brunnjomow 1488 hšofow. W 1. wołbnym wokrjesu je nacionalliberalny Dr. Kentsch z Barlina dobył; tam (wokoło Dstriža) měšeshe Stolberg jenož 307 hšofow. W druhim (Lubij a Šchěrachow) su fabrikanta Grügnera z Budyšcina wuzwolili. Kaž je znate, centrum w naškej Ružicy ženje dobyčž njemóže, došelž je mačo katholicow, a lutherscy nimale ženje katholicu tudy njewuzwola. Najwjacy móžemy my 2400 hšofow zwjesčž, kajšž su so njeboh Kajusej Stolbergej w swojim času daše. My wuzwolachmy jenož tohodla, došelž je centrum žadačo, zo by widžecž bylo, hdyž w Němcach katholicscy wuzwolerjo su, kotšij „kulturkamp“ začišťuja. Duž drje wjele na tym njezaleži, hačž je pola naš něščo stow hšofow wjacu abo mjenje; ale hdyž so hšofuje, njech so pschidobnje bóle agitiruje!

3 Budyšcina. Póndželu poby tudy princ Jurij hačo sakski woještki namjedowac a tele dny pschidžže sem tež pruski princ Bjedrič Karl.

3 Baczonja. Na 12. julija pschijědže k nam k. assessor Drache ze sudnistwa z Budyšcina, zo by po zakonju wobfrucžik, zo je tudy ležomnosčž za cyrkej darjena. Duž běchu dariczerjo tejele ležomnosče na termin pscheproscheni: Handrij Smoka, Michał a Hana Wušchanskec ze swojim zastaraczerjom Jurijom Roblom, Pětr Rebišch, Michał Šchewczik, a k tomu Pětr Wuješch hačo zastupnik gmejnškeje darjenjeje džělby. Hačo swědk běšhe rychtar ze Sulšhec pschitomny, došelž běchu Baczońscy wjesni předkšterjo na terminje samym wobdželeni. Trěbne podpisma so bórzhy dachu a wotšupjene ležomnosče na wosebite konto za cyrkej w Baczonju zapišachu. Kubler

Pětr Nebiš podpísa na svojim khorým ložu z hízho skabej ruku, tať zo dyrbjesche ju joho mandželka wjesčj pomhacj. A zrudobje swojeje swójbj a wschěch pscheczelow a znatych je našch Pětr Nebiš wóndanjo zemrjel. Wóh płacj jomu z wěčžnym žiwjenjom za to, zo je našchn wěc tať zwólniwje a darniwje podpjerak! Nam pať pomhaj Wóh, zo bychmy bóržy dokonjeli, schtož smy tu k Wožej čžescji zapocželi!

Ž Róžanta. Njedželu s. Marije mjena 15. septembra budže tu sto lětny jubilej natwarjenja naščeje cyrkwe. Ğnadny k. biskop změje tutón wopomnjecža hódny džen pola naš pontifikalne kemsche.

Ž Kulowa. W našchim wokrjesu bu krajny hejtman a kužiski krajny staršchi k. ze Seydewiž w Žhorjelcu na rajchstag z nowa wuzwoleny. Džěl katholicow da swój hłós znatomu Dr. Pětrej Reichenspergerej ze strony centrum. — Na 26. t. m. budže we Wojerecach sktohlad a wustajeńca ratarškich pschiprawow a wupłodow.

Ž Kulowa. Našcha wosada dyrbi so staracj, zo by za wjesne schule někotrych serbskeje ryčje mócnnych wučerjow měta. Duž z wjesokoscju wozjewjamy, zo je k najmjenišchomu zasj jedyn Serb swoje pruhowanja hafo wučer derje wobstať, mjenujcy k. Jan Rósmij z Němcow. Druhy kulowscy mlodžency, kiž wučerstwo hiščeje schtuduja, su němscy. Zo serbski wučer najlěpje a najžbožownišcho mjenz serbskimi džěčžimi skutkuje, je dawno wučinjena wěc.

Ž Drcždžan. Pschi přenjej wólbje njedosta žadyn kandidat za rajchstag wjetschinnu; pschi druhej pať podleža přjedawšchi minister Friesen socialdemokratej draščterlej Bebelej, kiž mějesche nimale tysac hłosow wjacj. Wina toho je, zo bě pschi přeniim wolenju tež doprědkar Walter postajeny a joho wuzwolerjo potom radšcho demokratu džyli konservativnoho ministra wuzwolachu abo so hłosowanja zdžeržachu.

Ze wschoho swěta.

Němska. Kaž hízho posledni raz pisachmy, je němski kžěžor tu křwilu w Ğoplicach. Tamnišche pschěbhwanjo a wužiwjanjo čzoplych kupjel jomu wosebje derje čžini. Wón so wschědnje pschethodžuje — najradšcho w křójnach — a je zas wjeselšchich myšli. Soho prawa ruka je so tež tať porjedžila, zo móže z njej zasj pisacj. Sakski kral a kralowa staj joho 3. augusta wopytať, a awstrijski kžěžor 10. augusta.

Bamžowy nuncius we Mnichowje, Aloisi Masella, je 31. julija do Rissingena pschijěl, a, kaž wschě nowiny jednokłósnje wobtwjerdžuja, z wječhom Bismarkom radu sšladuje, kať mohla so móc tať mjenowaných mejškich zakonjow, kotrež sškutkowanjo katholicoko duchownstwa jara wobmwjězowachu, tať pomjenšchicj, zo byšchtej křežerstwo a katholicka cyrkej zasj w počoju póbla sebje žiwěj byčž mohlej. Wo wschěm ždacju směny so dobroho wuslědka nadžijecj.

Dsnabrück-ski biskop, Dr. Jan Heinrich Beckmann, je 30. julija na zahorjenjo plucow wumrjel. Wón narodži so 23. julija 1803 we farje Osterkappel; hagle we svojim 20. lécze do gymnasia zastupi; ale hižo 20. decembra 1828 móžesche tonle woddarjeni mlody muž na duchownoho wustrojeczny byč. W l. 1832 bu w Dsnabrücku tachantski wikar, 1836 tachantski farač. Hako tajki bě wot 1848—1855 w přenjej komorje krajnych stawow. 1855 mějesche nahwilnje cyhu diocesu zastaracž, bu potom tachant tamnišchoho kapitla a generalny wikar biskopa Pawla Melchera (nětčišchoho kölnjanskoho arcibiskopa), kotrohož 5. hapryla 1866 na biskopskim stole we Dsnabrücku sezěhowasche. R. I. P. — Wot 12 pruskich biskopstwow maju nětko jenož 3 hiščeje swojich wyschych pastyrjow: Hildesheim, Kulm a Ermland. Archibiskopja resp. biskopja wot Bóznjanskeje, Wrótslawy, Kölna, Paderborna, Münstra a Limburga su wot knježerstwa „wotsadženi“ a pschewywaju we wukraju, 3 biskopstwa (Fulda, Trier a Dsnabrück) su ze smjerczu wuprózdnjene.

Poslednje wólby su dopotazali, zo katolsky nic jenož we starej slynosći, ale hiščeje wo 150,000 wjac swoje hčosy wotedachu, hacž 10. januara 1877. Móžesč rjec, sčtožkuli hčesč, to pač so přecž njeda, zo katolska strona so w Němcach jara zehlyniła. Zawěrnó, katolikowje w Němcach su w polnej měrje swoju winowatosč seziniłi — a Bóh daj, zo bychu z toho tež za krótko bohate žně měli!

Nadpadnik Robiling běšče wóndano sčradžu swojomu lěkarjej nožicžki wzak. Z nimi hčyšče sebi žički rozrězacž. Ale přjedy hacž so jomu to radži, to joho stražnik (wajchar) pytny a jomu nožicžki wutorhny. Robilingowe rany běchu jara snadne.

Awstrija. Awstrijski krónprync Rudolf je so do Prahi pschewydlil a budže tam dlěžiči čas pschewyvacž. Hako tam 1. augusta pschijědže, joho tač berje Čžescha, kač tež Němcy jara pschecželnje witachu. Praha bě hacž najrjeišcho wupyschena.

Awstrijske wójsko w Bosniji pomaču do přědta stupa. Njestanje to pač so bjez krewje pschelecža. Wulki džěl tamnoho wobnydlerstwa je stanył a wobara so z brónju w rucy napšecžjo Awstrijanam, tola ze wschelačim zbožom. Krucže poraženi buchd pola Žepcže, hdžžž 9 hodžim dołho so wojowasche. Hadži Loja, nawjedowacž zběžkarjow, hromadži swoje čžrjóbny wokolo bosnijskoho hlownoho města Serajewa.

Italška. We kasert-skim hrodže pola Neapola wumrje njedawno we wulkej šhubobje alifski biskop di Giacomo 88 lět stary. Nimalo wsčě swoje dołhody do šhubych a hubjenych rozdawasche, na posledku mějesche jenož skomnił (matracu), na kotrymž swoju dušchu Bohu wróčži. Někotre dny do swojoho šchorjenja pošla dvě poslesčezji šhubej swóbjje. Wysocy a nizey, bohacži a šhubži tohole biskopa čžefčazchu a lubowachu. Swj. Wóte pošla jomu za smjertnu hodžinu bamžowšte požohnowanjo. Tač je živy a čžini katolski biskop.

— Sdže je z wonka katholickeje cyrkwie tajkale woporniwoscź namafacź, kotraž nic jenož wschě zamoženjo do khudych a khornych dawaj, ale tež strowoscź a žiwjenjo woprueje, kaž nasche katholicke nabožniške rjadny?

Lědma bě z telegrafom so pomjeseč po swěcže rozujesła, zo je kardinal statny sekretar Alexander Franchi nahle sfhorjeł, hnydom zas za nej druha hiščcže zrudnišcha khwatašche, zo je 1. augusta rano w 1. hodź. na kholeru zemrjel. Wón bě muž hiščcže w polnej mochy žiwjenja, haſle 59 lět stary, a narodži so w Romje 1819. Prjedy nunciuſ we Madridže, bu 1873 na kardinala pozběhnjeny a pšched mało mješacami wot Leona XIII. za statneho sekretarja wuzwoleny. Bože pucže su dživne a njewuſlědne. Ale nascha wěra naſ wuczi, zo wschitko, schtož Bóh cžini, mudre je a nam k lěpšchomu. Spodživne to zeńdženjo, zo je joho smjereč runje w tym wofamifnjenju prjecź hrabka, w kotrymž je so wujednanjo mjez Barlinom a Romom započžalo.

Nowy statny sekretar reka kardinal Mina a narodži so w Ricanti 12. meje 1812. Wón je nastupjenjo swojoho zastojnstwa hižo tež wjetšej Bišmarkej wozjewił, lubi we duchu swojoho prjedownika dale ſtukowacź, a nadžija so, zo budže wujednanjo mjez Barlinom a Romom k žbožownomu fóncej dowjedžene.

Darj a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wuczinjeshčaj: 35,369 marſ 91 p.
K cžesečji Božej a k žpomozženju dušchow ſu dale woprowali: na Delentec kwasu we Wutolecžicach 13 m.
Dromadže: 35,383 marſ 91 p.

Za wobohich hlódnich w Chinje.

Mitkawsch Chž ze Stróžišcēja 3 marſ; Madlena Schponec z Maſsec 1 marſ; Jan Kraſa z Belšhec 1 marſ; Š. 3 marſ. a D. 50 p. z R.; M. W. z B. 2 marſ; njemjenowane z B. 6 marſ; nětoſki khudži z měta B. 5 marſ; z Raſchec: J. Š. 1 marſ, J. Š. 1 marſ, M. Š. 63 p., M. Š. 1 marſ 50 p., R.—ec ſwójba 9 marſ; ze Juric: J. St. 3 marſ, M. C. 3 marſ; z Wotrowa: P. R. 1 marſ 20 p., M. B. 1 marſ; P. B. w M. D. 1 marſ 30 p.; Š. z Raľbic 1 marſ 50 p.; „Raſch wiščedny khleb daj nam džens“ 1 marſ 90 p.; J. Kórijent z Nowoſlic 50 p.; B. z Konjec 1 marſ; R. z Koſłowa 3 marſ; jedna khuda ſwójba z Raľbic 7 marſ; jedna džowka z Raľbic 1 marſ 50 p.; R. z Raľbic 3 marſ; Zórišch z Konjec 3 marſ; Schponecy z Maſsec 2 marſ; Michal Šandrit z Rhelna 2 marſ; J. Š. z B. 1 marſ; Š. R. z B. 3 marſ; njemjenowana 1 marſ 50 p.; M. a M. R. 1 marſ; Šauža Šór. z W. 6 marſ; Maria R. z W. 3 marſ; Šauža Čž. z W. 30 p.; M. Š. 20 p.

Dromadže: 88 marſ 60 p. (ž prjedawšchim: 349 marſ 43 p.).
Zaplačž Bóh! Róždn, tež najmjeńſchi dar ſo z džakom pšchivozmje a radny dale wobſtara.
R. ed.

W expediciji „Poſta“ ſu na pšchedań nowe ſwjecžatka z wotpuſtnymi ſerbskimi modlitwami:

1. **Škryſtus na kſchizju**, z modlitwami za khornych a mrějacych, 4 p.
2. **Čžesczenjo ſwjatoho Józefa**, 4 p.
3. **Jėzusowa wutroba**, 2 p.
4. **Wutroba ſwjateje Marije**, 2 p.

Prjedy wudate 4 ſwjecžatka ſu hiščcže na ſtkadže.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihařni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 17.

7. septembra 1878.

Lětnik 16.

Hłód w Chineiskej, Indiskej, Abissiniskej a Rusbiskej.

Raž je hižo w číslu 13. a 15. našeho Bóska wozjewjene było, je w połnocnej Chineiskej zatrasny hlód wudyril. Tsi lěta za sobu běše tam tajka suchota, zo woni žane žně njemějachu. Pšchwow rajsa a cyroby do čěrpjacych krajnow je pšchz měru čěžki a nimale njemóžny, dokelž woni w Chinje hišće žane železne pucže nimaja a dokelž połnocny džěl horojty je, zo po nahlych a wuzkich scěžkach jeno konje a mule khodžicž móža, z wozami pak jězdžicž so njehodži.

Powjeda so, zo w Chinje hižo nimale 10 millionow ludži z hlódom zemrjelo je a zo jich hišće snano juntrócž tak wjele zemrje, dokelž za hlódom mó r lěze. Drohi, wšy a města su z čěkami pšchenapjelnjene; pucžowarjo dyrhja sej scěžku pšchotowacž z tym, zo čěka do hlubiny abo na pola čisnjeja. Wosobnje so namaka wulka mnohota wustajenyh džěcži, kotrež, hdyž hišće žive su, katolscy měšcnicy zběraju, kšcžija a do swojich domow t wotcěhnjenju nošca.

Za cyrobu Chinesam tu khwilu skuža čěka wotemrjetych čłowjekow a šcoczатов. Chineiska žona je po něčim čěle swojoho muža a swojoho džěscza pojědka. Tež wuměnjeja Chinesojo džěcži, zo bychu so mjenje hrawowali, wot jich mjasa wužiwacž.

Z Chinesami runje tak jara sobucěrpjeja katolscy missionaroyo, kiž w tamnych krajnach pohanam swjate scězenjo předuja a cyrkwe, šhule, a kšěže za šyrotki a za mlodych Chinesow, kiž junu duchowni bycž hcedža, založili su. Pšchwjele měšcnikow je hižo z hlódom wumrjelo, tež japoschtowski wikar a biskop bu wot mora přecž hrabnjeny.

Chinejsjojo su twjerdeje głowy, su naduczzi, njeduschni a napschecznic kschesczanskeje wery. Pschimisaju pohanskim wuczšbam Buddhy a Konfucija. Dziom dlęhe hacž 300 lęt skutkuju mjež Chinejsami katholscy męšchnicy, nawuknjeja jich czežku narodnu rycž, woblekaja so z džela chinejsku draštu, pschi kotrejž dołha, po khrhibjece dele wisata włosowa wopusch falowacz njesmę: ale płody wo wupšchestrječo kschesczansstwa njejsu pschiměrjene jich prócam a woporam. Chinejscy mandarinojo (swětne zastojnicy) wobmazaju husto swojej rucy z njewinowatej kreju jatych kschesczanow.

Kak njewuślędžite su tola Bože pucže! Muza je wo wschęcž czasach k modlenju pohnuwała: Wóh sczele na Chinejsow, kiž dotal za Božej sprawnosczu hlód a žadoscz njemęjadu, czežke horja, hlód a mór; Chinejsjojo dyrbja nětk swędfojo bycz, kak katholscy męšchnicy, kotrychž prjedy zacpěwachu, kħudym a nręjacym pohanskim krajanam k pomocy kħwataju, jim jędž, pienjezy a draštu pschinosħuja a z lubosczu k nim so kħorosczow a smjercze njeboja; Chinejsjojo wotuczja ze swojoho zatwojebdženja a pocžinaju na nasħich misšionarow kędžbowacz, jich czešczowacz a z spodbizwanjom na nich hladacz; Chinejsjojo, we czasu zbožja ħordoho ducha a zasatki, su nětk w ħorjach bóle podwołni, na napominanja misšionarow posłuchacz a škódky tróšcht kschesczanskeje wery pschizowacz. Nad Chinejskej škħadža nowa jutna ħwędza, kotraž nam wjesoku nadžiju posłicža, zo budže najwjetšci kraj cyłoho swęta je swojimi 446 millionami pohanskich wobhydlerjom w krótkim kschesczanskej wěrje a póczizowaczam wotewrjeny.

Pšħed lętom postaji so we Barlinje stajne poselstwo chinejskoho kħędžora. Mjež wyšħichimi póškancami su tšjo katolikojo ze starych chinejskich katholskich swójbow, kiž so pschcz wosebitu pobožnoscz wuznamjenja, pschetož woni wopytuja kóždy džen rano Božu mschu we cyrkwi swj. ħadije (we Barlinje). Woni, kaž druzcy chinejscy zapóškancy ħorlowje czitaju němste nowiny, zo byħu licželi miłe dary, kiž so wot katolikow do jich wótenoho kraja scželu, a wupraja zjawnje swoje spodobanjo a swoju džakownoscz na towarštwe Jezusowoho džęcžatstwa, kotrež pschcz składowane woporne dary wusadžane džęcžzi we Chinejskej nakupuje, je kšczęje a we kschesczanskich škħulach rozwuczuje a woczęhnje. Pišma a listy, kiž wot barlinskoho poselstwa na chinejski kħęžorski dwór we Pekingu wotšħadžeja, budža tam a we cykej chinejskej ħódnisħe męnjenjo wo kschesczanskej wěrje splahowacz.

Alle nic jeno połnóčna Chinejska zdychuje pod kħħudom hlódu a mora: tónsamón zabiwat swojej rucy tež dale wupšchęštreje k wječzorej pschcz jendželstu Indisħu a pschcz južny džěl Persisħkeje a je so zesħdłł we Abisħinsħkej a ħubijsħkej we Africy. Krajiny, kotrež ħłódnny pas wopšħima, su zwjetšħa pohanske. ħlód a mór dyrbitaj tež tam po Božej woli přędowanjo swjatoho scženja podęperacz a spęchowacz. Mjeje to džiwne a potajne? Pohanske pschibohi so tam spowaleja a zacpjaty kšħiz wumóžnika so tam nastaja!

Swętne stawizny ze starych a nowych czasow naš rozwuczeja, zo z ħorjom,

z wójnow a z druhich waznych podawkow njenadźite časne a wěcžne spomoženjo wuzórli. Walenjo ludow pšcez Europu we 4. a 5. stotku, kšizowe wójny, wunamafanjo knihiczišczenja, namafanjo Ameriki a we najnowšchim času nałożenjo parneje mochy buchcu zapocžatki njeznatych wědomosćow a wustawow. We našich dnach je hłód a mór we Božej ruce srědk, pohanskich ludow mócnje pominacž, zo bychcu nutš zajšli do swjateje womečerije Křysturoweje.

Štož swj. japoschtok Jan we duchu do přědka widžak je, to so nětč dopjelni we Čhinejskej, Indiskej, Abissinskej a Rubiskej: „Sa pohladach, a hlej, płowy kóni, a kiž na nim sedži, toho mjeno je smjertnik, a hela cžehnje za nim. Somu je móc data na štyri džeje zemje, moricž z mjeczom, z hłodom a morom“ (Jan we potajnym wozjewj. 6, 8).

We kulowskej farskej cyrkwu je so na swj. dnju Marijnowo donjebjes-wzacža za wobohich křesczanskich a pohanskich Čhinejsow nahromadžiko 200 markow: zawěrnó nadobny wopor, kotryž tak derje tym, kiž jón k nohomaj Sěžusa a joho swj. Maczerje položili su, kaž tež tym, kiž z njoho časnu podpjeru dostanu, bohate žohnowanjo ponjese. Kač zbožowni smy my, zo móžemy swojim šhudym zawutlenym bratram we dalokim čhinejskim kraju k pomocy stacž a jim we jich nuzacž z naščeje nadoby krusčt přichidželicž. S.

Kulow, město a farska wosada.

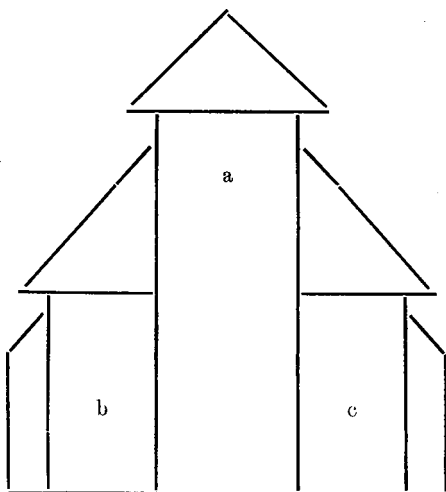
XXX.

Čšěcha na kulowskej farskej cyrkwu je po runym abo po wołojnicu 8 metrow wysoka a ma 33 wjazow abo kózłow. Čšěcha ma dwoji stok: ležacy z 15, stejacy z 14 stokpami. K ranju ma čšěcha kulojtu walbu (Kuppelwaln), k wjeczorej pak kónčojte swisle (Spitzgiebel), pod kotrymž hłowne cyrkwine durje do Božoho domu nutš wjedu a kotrymž so, bóle k połnocy, cyrkwinu tórm přichizamtuje. Čšěcha njeje 67,700 čšěchunych a 300 ponosčkowych chhelow, za kotrež je so we lécze 1824 pšchi twarjenju čšěchi 900 toleri z pšchwoženjom zaplácžiko. Na ponosčku čšěchi steji mały tórmik¹¹⁸); we nim staj dwaj zwonaj, jedyn wozjewja pščežohnowanjo pšchi Božej mšchi a druhí wjětšchi zwoni so po wotemrjetych.

Cyrkwina čšěcha, 1823 wotpalena a 1824 za 3000 toleri nowa twarjena, je jara wysoka a cžezžka. Pšchi nowotwarjenju we lécze 1824 njeda so we kšóštriskej holi twarne drjewo wuslědžicž, kiž bě k čšěchnym kózlam dołhe dosež bylo: kralowšta wojerowšta hola dyrbjěšče z nuzy wupomhacž. Čšěcha, pšcez měrn wysoka, njeje pak twarej cyrkwoje přichisprawna: pšchetž cyrkej ma tři kšódže (šchisny), srjedžnu wysoku (16 metrow) a na bokomaj dwaje nižšče (11,66 metrow). Tomu twarej dyrbjěšče so cyrkwinu čšěcha přichiměricž, t. r. srjedžna wysoka kšódž dyrbjěšče wosebitu čšěchu dostacž

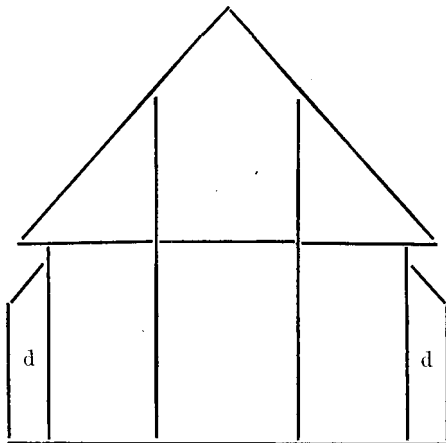
¹¹⁸⁾ 1611 natwari so přeni mały tórmik na cyrkwinej čšěše.

(sedlatu) a dvě pódlanškej nižščeje lódzji tež wošebitej (pultowej) tšěšče, zo cyla cyrkwina tšěcha budžesče takle wonhladała (taž kruč tšěchi wyšče pšchitwarfa a wulkožo woštarja woprawdže wonhlada):

a: srjedžna wysofa lódzž ze sedkatej tšěchu; b a c: pobocznej nižščeje lódzži ž pultowymaj tšěchomaj.

Šětcžišča cyrkwina tšěcha je tajkale:

Wona wobčežuje fajlerje d, wutkocžuje cyrkwine murje, je pšchedroha a nic rjana.

Tšěcha na kulojtej walbje we pšchitwarfu a k ranju cyrkwoje je we lěče 1824 wot tšjóh twaršich mišchtrow (ž Kulowa, Wojerjec a Kamjeńca) tši kručž wotwjazana była; dokelž ju po prawym škadowacž njemóžachu, woni tójščto muirowaneje walby dele torhachu.

Tórm pschi farškej cyrkwi je prastary, jeho dwaj metraj tofste murje we delnim sčosu ani Husšitojo 1429 spowalecž njemóžachu. Znova twarjeny z cyrkwoju (1440) so tórm dwójcy wotpali: 1654 na 1. junija a 1823 na 27. meje (hlad. na str. 71 a 142 z l. 1877). Dofelž so pschi nowotwarjenju tórma (1440) stare tvrde gruntne (zakladne) murje pschipotriebachu, cyrkwej pač k poŕdnju so powjetšaji: dha tórm srjedža nawjecžorneje strony cyrkwe nješteji, ale bóle k poľnocy.

Bo wulkim wóhnju na 27. meje 1823 tórm so z nowa natwari we lětomaj 1845 a 1846 za 18,000 marfow (6000 toleri). We přěnich tšjoch sčosach, hačž k zwonowomu stolej, je tórm sčtyriróžkaty; na sčtyriróžku so natwari drjewjany, z cyhelemi wusadžany wošymróžk, na kotrymž so wošymróžkata pyramida, ze sčěrym a čěrwjenfim sčiferom pschifryta, pozběha. Na kónčku pyramidy stejitej koporowa pozłoczana kula (póľdra hektolitra žita wopšchimaca) a železny kščiž ze pozłoczanyimi pruhami. Pyramida wuměri 16₆₆, metrow, wošymróžk 10 metrow, sčtyriróžk 24 metrow, cyły tórm potajfim 50₆₆, metrow.

W nutšicach we tórmje natwarichu so 1845 sčtyri sylne fajlerje, we kotrychž kamjenine a swětkwe sčhody leža, kiž na zwonowy stoł wjedu. Sčhody we wošymróžku a pyramidže su drjewjane a nahše.

Hačž do lěta 1867 bě tórm z blachom kryty a pschi nožy pyramidy bě hoły nje-pschifryty wobkšhad (galerija), na kotrymž so desčecz a sně hromadžowasche a tórmowe murje a drjewo pschemokowasche. Zo by tórm pod suchim stač, pschistajichu so 1867 k pyramidže nowe, 7₅₀ metrow doške kóžty, kiž hačž na kromu hołoho wobkšhadu dosahaju a jón pschifrytu, nowa a sčěrscha pyramida pač so ze sčiferom wobsadža. Kóšty wucžinjachu 1830 marfow. We lěčže 1869 bu tórm na zwonkowym z kalfom a cementom wobmjetowany a wuporjedžany, za čjož so 864 marfow zapłacžji.

Podložba tórma měri 0₈₀ arow abo 5⁶/₈ □prutow, podložba cyrkwe 8₄₉ arow abo 59⁴/₈ □prutow; podložba tórma a cyrkwe potajfim wuměri 9₂₉ arow abo 65²/₈ □prutow.

We tjećim sčosu cyrkwinoho tórma wisaju we dubowym stole tšji zwony, kiž we lěčže 1833 wot Wjedricha Gruhla we Małym Wjelkowje late a na 6. novembra 1846 na tórm nacžehnjene buchju.

Wulki zwón¹¹⁹⁾, z hłosom Es, waži 1400 kilogrammow (28 centnarjow); srěni zwón, z hłosom G, 625 kilogrammow (12 centnarjow 50 puntow); mały zwón, z hłosom B, 517₅₀ kilogrammow (10 centnarjow 35 puntow), we wsčěm hromadže 2542₅₀ kilogrammow abo 50 centnarjow 85 puntow. We zwonach su 1645 kilogrammow (32 centnarjow 90 puntow) stareje mjedže,

¹¹⁹⁾ Wulki zwón, kotryž wot 1665 hačž do 27. meje 1823 we tórmje wisasche, wažejsche 35 centnarjow 20 puntow (= 1760 kilgr.). Tu je po nowych centnarjach ličžene; nowy centnar waži 100 puntow, starý centnar pač 110 puntow. Po starých centnarjach waža kulowisše zwony: wulki zwón 25 centnarjow 50 puntow; srěni zwón 11 centn. 40 puntow; mały zwón 9 centn. 45 puntow.

kiž po wóhnju 1823 z popjela zezbjerana a wurjedžena bu. Po pjenjezach pľacža tele tsi zwonu 7816 marfow 50 pjenježfow (2605 $\frac{1}{2}$ tolerja).

Wšče tsi zwonu maja lubozny harmoniſki zynf (Es-dur) a wubudžeja we čłowječej wutrobje pobožne čućja. Me zwonu maja wulki njewuporjedzomny brach: wiſaja niže ponoſčka cyrkwineje tšěchi a kľinczeja drje krasnje k wječorej, poľnocy a poľdnju, mjenje pa k ranju, taž zo čji, kiž wot cyrkwoje k ranju bydla, wot rjanoho zwonjenja maľo ſtyšča¹²⁰). Tónle brach budžeſche wotſtronjeny byľ, hdy budžeču cyrkwojny tórm 7 metrow wyſche twarili.

Zwjerčha zwonow, we woſymróžku tórma, ſteji čžaſnik ze 4 taččžemi, kotryž 1847 měſto Kulow wot wojerowſkoho čžaſnikarja Šadanka za 1500 marfow kupilo je. Zo by ſo ſtrach rozražjenja wot ſpody wiſacych zwonow wotwobročil, wotwjedžeču ſo 1849 ſchtryki a čžežmo čžaſnika z róľkami do wyſoka w ſtronu; na 21. auguſta 1875 roztorže ſo pſchwojazyk na čžaſniku, a padace čžežmo pſchekama na tórmje kaſčej a ſchpundowanjo (hl. na ſtr. 152 z l. 1877).

Filialna abo pódľanſka cyrkej ſwj. kſchizža pſched budyſkimi wrotami we Kulowje natwari ſo po wulkim wóhnju na 15. hapryla 1780 kamjenitna we létomaj 1780 a 1781 z miľtych darow a bu na 22. januara 1782 wot budyſkoho tachanta biſkopa Jana Józefa Šküllera z Ghrenthal woſwjecžena. Wona je 18,50 metrow doľha, 8,25 metrow ſchěroka a hačž k tšěche 5 metrow wyſoka; ma na tšěche tórmik ze zwóncžfom a we nutſfownym woľtar, kľětku (z tachantiſeje cyrkwoje darjenu), piſččželowy kšór z maľmy piſččželemi a ľawki. Tabernakel z Božim ſynom tam njeje; runy wječch je deſfowany. We tej cyrkwi ſu wšče džekawe dny Bože miſčej za ſchulſke džecži a za hoſpitalitow; tež wotdžeržuja ſo we njej ſwjatocžne kemſche we kſchizžowym tydženju, na ſwj. Marka a na ſwj. dnjach namaťanja a powyſchenja ſwj. kſchizža, kaž tež dwójcy mjež Božim čžefom. Podľožba cyrkwoje měri 2,18 arow abo 15 $\frac{2}{8}$ □prutow. Zamóženja cyrkej ſwj. kſchizža do čžiſta nima.

Kapaľa we Sulſčecach je 1716 wot ſararja Lukaſcha Lawrjenca Zochomeca we Beichewicu we Šchlezyſkej (bč we Němcach na Wornarjec kuble rodženy) kamjenitna natwarjena a je 12 metrow doľha, 7,66 metrow ſchěroka a hačž k tšěche 4 metry wyſoka. We nutſfownym ſu woľtar ze ſwjeczatom ſwj. ſeženika Marka, kľětku, kšór a ľawki; na kamjenju ſteji napis: Deo Vero aC trIno saCrVM, t. r. jednitfomu Bohu we tšjoch woſobach poſwjecžene (1716). Na tšěche ſteji tórmik, kotryž je ze ſchindželemi křuty. We tórmiku wiſa zwóncžk. Podľožba kapaľy měri 0,82 arow abo 5 $\frac{6}{8}$ □prutow. 1842 bu kapaľa z naľožfom 528 marfow powyſčena a nowe woľna ſo zaſadžichu; tež budže 1878 tórmik wuporjedžany. We kapaľi wotdžeržuje ſo za léto nimale 12 mjelčžacych Božich miſchow a na ſwj. Marka ſerbſke předomanjjo. Woľtarny kamjen, woſwjecženy we Wrótkawje wot jwjeczacocho biſkopa Daniela Latuſſeka na 8. junija 1843, je pſchenoſčny

¹²⁰) Tež na bližej farje ſu zwonu maľo ſtyščej, doľež cyrkwine ſwiſle a cyrkwoina tšěcha zynkej zadžewaja.

kamjeń ze zawrjenymi relikwijemi swj. martrarjow Maksima a Grata. Zamóženjo kapały wobšteji we 1053 markach. (Sl. na str. 112 z l. 1877.)

Kulowśka wosada mějesche tsi pohrjebnišćca, ma pak nětk jeno jene:

1. Pohrjebnišćčo psched kamjeniskimi wrotami, 5 minutow abo 475 frotzelow = 317 metrow wot farskeje cyrkweje zdalene, 1871 z nałožkom 9109 markow załožene a na 29. oktobra tohošamoho lěta cyrkwinšy wošwjecžene. Wone měri po rozšćěri 69,90 arow (2 jutryje 132,12 □prutow) a je na štyry stronach wot rjaneje murje, kotraž 360 metrow dołha je, zahajene. Wrota su železne. We sriedžnym křodu, bóle na kóncu, zběhnje so na granitowym stołpje železny pozłočany křchiz, kotryž wuměnikar Mikławš Čzorlich z Němcow k wopomnjecžu na swojoho, we Francózskej zemrjetoho syna za 256 markow stajicž da. 56 lipow, hdyž su narostke, budža wosobna wuzdoba swjatoho města měra. Tež natwari zady křchiza k. gmejnski přědkštejer Jakub Čchołta (Wowczetk) z Rocžiny na rowje njeboh mandželskeje kapałku we grichiskim styłu.

2. Pohrjebnišćčo wočoło farskeje cyrkweje, 30,41 arow (1 jutro 35 □prutow) po rozšćěri, je wot 1. novembra 1871 pschez kralowśke knježerstwo za pohrjebny zamknjene.

3. Pohrjebnišćčo pschi cyrkwi swj. křchiza, 9,47 arow (67 □prutow) po rozšćěri, je tohorunja wot 1. novembra 1871 pschez swětno knježerstwo za pohrjebny zamknjene. We lěće 1876 natwari so wočoło pohrjebnišćca nowa murja za 900 markow.

Jara we Kulowje, po wulkim wóhnju na 18. meje 1799 we lětomaj 1806 a 1807 masšivna natwarjena, je 19 metrow dołha, 12 metrow šćěroka a hač k tšěšce 7,33 metrow, z tšěchu pač 13,66 metrow wysoka a ma pschizemiški a horni schóš. K farsje pschizuskeje tež hospodariške twarjenja: hróbdže, kólnje a bróžnja, kiž so na 27. meje 1823 wotpalichu a so 1824 zash, z dźěla masšivnje natwarjachu. Twar farskeho domu bu 1807 dofonjany z nałožkom 15,000 markow, k kotrymž knjeni patrónka (kšofštr Marineje Šwězdny) 9000 markow a wjesna wosada 6000 markow škadowaschtej, jězdne a rucžne šlužby njepšchilicžene.

Farski dom wopšchima	1,44 arow =	10 ¹ / ₈ □prutow,
hróbdže, kólnje, bróžnja	2,71 " =	19 ² / ₈ "
dwór	5,70 " =	40 "
zahrodka	3,33 " =	23 ⁴ / ₈ "
<hr/>		
hromadže		13,18 arow = 92 ⁷ / ₈ □prutow.

3 Łuzich a Sakskeje.

3 Budyšcina. Knj. Jakub Kilank, rodženy z Łusca, kiž bč hač dotal w Prahy na duchownstwo studował, póndže nazymu do Würzburga w Bajerśkeje, zo by tam swoje studije dale wjedł a dofonjał.

3 Budysčina. Knjěz Dr. med. Michaš Pětrjenc z Čžornec je so po dokonjaných studijach z Würzburga do wótcžiny wrócił a so 2. augusta we Malešchecach hašo lékař zašydlił. Bóh žohnuj joho skutkowanjo!

3 Rožanta. Kaž je so hižo pišalo, budže swj. Marinoho mjena, 15. septembra, stolětny jubilej swjeczjenja nascheje hnadowneje cyrkwie. Pšhistajicž hišchěže dyrbinu, zo je wotpuště, kiž so jow hewał na swj. Marije mjena dobyčž hodži, za te lěto na cnyly scžěhowacy tyžděń podlěhenu, tak zo budže tu wot 15. hacž do 22. septembra kóždny džeń dospólny wotpuště k dobyčžu.

3 Dobrosčic. (S. N.) Pšichi njewjedrje, kotrež tudy 8. augusta mějachmy, dyri blyšt pšchipočdnju w jednej do domškich khlamarja Pjekarja a tam zapali. Płomjenja tute domšte ze zatwarjenymi khlamami, kaž tež bróžnju a kruwańnju, dale pak tež susodnoho kžěznika Augusta Wowečzerja domšte, hródž a bróžeń nimale ze wšchěm, sčtož w twarjenjach běšče, do prócha a popjela pšchewobrocžichu.

3 Sudworja. (S. N.) Mjedželu, 11. augusta, wječzor je w bróžni tudomnoho kublerja Ducžmana woheń wudyril a su so tuta bróžnja, kaž tež domšte a kruwańnja do cžišta wotpalife. Toho runja su so cnyte žně spalife a tež tójsčto domjaceje nadobny.

3 kłóschtra Marinoho Dola. Dotalny našč k. kapłan, P. Wiktor Senacžke, je do Sanika w Čzechach za fararja pšchischof. Saniški k. farar, P. Ludwig Angermann, je faru we Wosjeku (Ošjegg) na so wzał. P. Albrik je nětko subprior we wosjekskim kłóschtrze. Poslednej dwaj knjezaj běšchtaj dlějšchi čas tež w Serbach swěru skutkowałoj.

3 Dreždžan. Po dlějšchim cžakanju je nam tola zaš nowy duchowny pšchibyl. Knjěz Dr. theol. Alois Schäfer, kiž bě z wulkej khlwalbu w Prazu a Würzburgu studował, dósta z ruki našchoho hnadnoho knj. biskopa 28. augusta subdiafonat, 31. augusta diafonat a wčžera, 6. septembra, měšchnisku swjecziznu. Tutse, hašo na dnju swj. Marije naroda, změje přěnju Božu mšchu.

3 Dreždžan. Knj. Pětr Nowak, kanonik, emerit. konsistorialny radžicžel a farar w Nowych Dreždžanach atd. (narodženy 22. oktobra 1792 w Prawocžicach), je 3. septembra zbóžnje wumrjel a wčžera popočdnju, 6. septembra, pohrjebany byl. W pšchichodnym cžisle wjac wo žiwjenju njebocžicžkoho knjeza podamy. R. I. P.

Ze wšchoho swěta.

Němska. Kžěžor Wylem je 24. augusta wječzor z Čžoplic do Gasteina pšchijěl. W Salcburgu je joho němška kžěžorka, kiž tam na njoho cžakašče, postrowika. W Gasteinje joho najprjedy wječř Bismarck witašče, potom joho tamnišchi měšchčžanicy zastupjerjo postrowichu a něotre knjenje jomu rjane wonješčka pšchepodachu. Kžěžorej tamnišče strowjace kupjele derje cžinja a wón ma nimale tak strowy napohlad, kaž pšchod znatymaj barlinskimaj nadpadomaj.

Katholikowje w Němcach su jara derje wuzwoleli a centrum ma njedžiwajo na Polakow a Elšafškich (katholsku ludowu strowu) 105 sobustawow,

potajkim 7 wjac hacž we poslednim „rajchstagu“. Centrum je — kaž je widžecž — najšlynišča a rozšudžaca strona w bližšim „rajchstagu“.

Šlynosč wšchelaticž stronow w nowym „rajchstagu“ je tajka:

	w lécze 1877		nětko	
Centrum	98	105	dobyli	7
Polacy	14	14	„	—
Konserwativni	40	62	„	22
„Rajchsta“ strona	37	56	„	19
Nacionalliberalni	127	97	pschisadžili	30
Doprědkarjo	35	26	„	9
Pschiswicznicy Łówowi	11	7	„	4
Džiwci	3	3	„	—
Socialni demokraty	12	9	„	3
Ludowa strona	4	3	„	1
Elšasčka protestowaca strona	10	11	dobyli	1
Elšasčcy automistowje	5	4	pschisadžili	1
Danowje	1	1	„	—

do hromady 397 397

Zakoń pschecžiwu socialdemokratškim škutkowanjam, kotryž změje němški „rajchstag“ wuradžicž, je tajki, zo snadž wjele njepschecželow nadenbže. Wón je tak zestajany, zo móže so nic jenož napšchecžo socialnym demokratam, ale tež pschecžiwu druhim politiškim stronom z ložkosčju naložicž, je-li zo wone něščto scžinja abo wupraja, ščtož so zastupjerjam němškoho kžěžorstwa njelubi.

Mjez kardinalom Minu a wječhom Bismarkom wjedže so žiwje dopisowanjo. Kak daloko so wujednanjo mjez Romom a Barlinom radžiko, njeje hiščecže znate.

Pjatk, 16. augusta, je barlinski kat Krawc znatoho Hödela, kiž bě na němškoho kžěžora tšelič, ze žiwjenja k smjercži wotprawił t. j. wón je jomu ze seferu hłowu wotczal. Wo tym tole so piša: „W moabitškim jastwje bě na dworje z deskow šchpundowanjo, něhdže poldra kóhcža wysoke natwarjene a z drjewjanym wobkóženjom wobdate. W ščěstej hodžinje rano kat ze swojimi wosmimi pomocnikami pschidže a sebi pjenik, na kotryž ma wotšudženy swoju hłowu položicž, směru wobhlada, kaž tež wšče druge muzne pschiprawy. Kunje hako ščěscž bijesche, Hödela z jastwa pschiwjedžechu. Wón džěsche bjez wšchoho podpjeranja mjez dwěmaj mužomaj. Psched blidom, kotrež njedaloko wotprawjenštkoho města stojesche, z nim stejo wostachu a jomu so hiščecže junu joho zasudženjo cžitafche. Hödel so k tomu smějkotafche, tola běsche na joho woczomaj nęafška strachota widžecž; z cžka je wón bjez želnosčje wumrjel. Na to kat Hödela pschewža a khwatafche pod zwonjenjom jenocho žiwóncžka na wotprawjenštu twarbu. Šorka katowi pomocnikowje Hödela wobštupichu a joho

z drahty slékachu. Hódel so rucže poklakny, schtyrjo katowi pomocnikowje joho za rukomaj a nohomaj džerža, hłowa wotfudzenoho so na pjeńk, kiž je tam trochu wužlobjeny, pschitkóczy, kat jenu kroczel bliže stupi, sekera z wysoka dele zabtystnje — a wo žiwjenje zlóstnika je so stało! Bě to runje 15 minutow po schesczych. Hake rano we wosmich w Barlinje zhonichu, zo je Hódelej hłowa sezata.

Raž z Kólna a joho wokołnosče a Belgiskeje pisachu, bě tam 26. augusta hnydom po džewjerzich dopokdnja zemjerzenjo. Stork bě tak sylny, zo tu a tam murje so puřachu, wuhenje dele padachu, cyhele z hromadami z tšechow sypachu, zwony same zazwonichu a wobhydlerjo nastroženi na hasy won zběžachu a spłóschile wokoło so hladachu. Jedyn wuhen na hasu dele na jenu žónsku, kotraž z jnym džěscjom nimo džěsche, padže a ju tak wobšchodži, zo dyrbjachu ju do hojérnje donjesč, hđžež je, hako bě so wopravječ dała, bóržy wumrjela. Džěczo, kotrež běsche na rucy měla, bě džiwne došč nje-ranjene wostało.

Awstrija. 19. augusta běchu awstriscej wojacy Sarajewo, hłowne město bosnijskeho kraja, dobyli. Wojomanjo běsche jara krute, a zběžkarjo khorble so wobarachu. Z kóždoho domu, z kóždoho wofna a z kóždeje schtałby na awstriscej wojakow tšělachu, haj same žónske jim pschi tym pomhachu. Khežorscy wojacy su tójščo schkodowali, pschecy tola pať knježi w Awstriji wulka wjesokosč, zo bu z tymle rozsudnym skutkom čjesč awstriscej bróni zachowana. Z dobyczom hłownoho města pať njeje tale wójna hiščče stónčena. Ze w Bosniji a Hercegowinje hiščče jara wjele zběžkarjow, kotrymž su so turtkowsce wojacy a Albancej (kiž pschi adriatskim morju niže Čornych Hor bydla) pschidali. „Presse“ wudawa licžbu zběžkarjow na 65,000 (!), wójka na 25,000 a Albancew na 10,000. Čžata potajkim na khežorste wójko wulke a došhe džělo. Najhóršče pschi tym je, zo zběžkarjo, běchu-li we wotewrienej bitwje poraženi, do hor rozčžekaju a potom w mjeńšich čžrjódach ze swojich khowankow awstriscej wojakow hjez wopschecstacža nadpaduju a znjepokojuju; haj, hdyž jich wójko poražy a dale wotčžehnje, z dobom ma jich zasy zezady so, a dyrbi so wróčič, zo by ze zjenocženja z druhim wójkom nje-pschischko. Pschecžiwu tajkomu nje-pscheczelej njebosaha mała wojersta móć. Ze trjeba wulkoho wójka, wjele wjetšchoho, hacž je hacž dotal do Bosnije pošłane bylo. — Najhórje je so hacž dotal wjedło dwisiji Szaparja. Wona bě z woprědka khetro daloko nuts do kraja pschischka, dyrbjesche pať z dobom pschec sylnymi čžrjódami zběžkarjow hacž do Dobo je cofač. Tam hiščče stej, a hacžrunje je došč zeshlnjena, njemóže tola do přědka. Wo jeje žiwjenju so zdžěluje: „My mamy swoje lěhwo we wodže, bahninje a blóče; schaty sebi sami plokamy, hdyž t někajkej rěčcy pschińdžemy. Zemja je našče blido, našče kožo, my nimamy ani słomy. Hđžež pschińdžemy, wšchudžom namamny domy wopuščžene. Nimo khoweja njeje ničžo dóstacž; hacžrunje smy živi, kaž cygani, wščo, schtož potrebujujemy, wulki pjenjez khowštuje.“ — Grabja

Szapary bu wot 20. divízijske pola Doboje wotwořany a město njoho za rozkazowarja pomjenowany general-major Keiffel, kiž je so w bitwach pola Bepčow a pšched Sarajewom wuznamował.

Zendzelska. Kardinal Manning swjećeske 17. augusta w pšchitomnosći wjele ludži cyrkej za Polakow, kiž we Londonje pšchebywaju. Polakow bě tam tak wjele, zo kardinal za nuzne wuzna, wo jich duchownu potrebu so postaradž. Ze w Londonje lědma 2 abo 3000 Polakow, a hižo katolski biskop so wo nich stara. We Winje (awstriskim hłownym měšće) je na dvě seže tysac Čechow a sčto je njeboh kardinal Rauscher za nich činił a sčto nětko za nich so stawa? Tež w naškej Sakskej by dobro bylo, hdy by w Drježdžanach na stajne knjez był, kiž je serbskeje (a čěskeje) ryče mócný, zo by so wjac nje-stało, sčtož bě so pšched dwěmaj lětomaj hlnje powjedało, zo je žónska bjez duchownoho tróšča wumrjela, dokelž njeje nihdže žanoho serbskeho knjeza bylo. A w Drježdžanach je katolskich Serbow (a Čechow) wulka móc!

Čjorna Hora. Dokelž Turkowka twjerdžiznu Podgoricu a krajinu wokolo škadarsteho jězora wotstupič nohce, kaž bě so to tola na kongrešu w Warlinje wučiniło, su so Čjornohórcy do Turkow dali, a lónišča wójna je potajkim zas wobnowjena.

W o z j e w j e n i o .

W čjisle 11. wot 1. junija 1878 pšchinješe „Katolski Posol“ nastawf: „Katolscy Serbja bječe so na kězbu!“ Tam bě wozjewjene, zo nješčeczel Serbow jedyn spis z mjenom „Wječorne sera“ wokolo nošy, kotryž ma wšchelake hanjenja pšchecziwo katolskej cyrkwi. Tamón nastawf je mje prawje zajimał. Čjuju so toho dla winowaty, tudy wozjewič, zo tamón muž hiščeje ze strašnym spisom po wsach khodži, kaž poslednju njebdželu k nam pšchindže. Ja z cyta njewěm, sčto wón chce: Ludžom strach čini, zo kšchecžanska wěra skoro zańdže, a tola knižki pšchedawa, kotrejž kšchecžansku wěru a wosebje katolsku cyrkej podryč pýtaja. Njedch so tola ničto njeda wot tohole čłowjeka šlepč. Nadscho njedch joho kězdy, kaž jedyn wotrocžk pola naš, z domu wufadži, zo sej do katolskich domow wjac wěrik njeby, a tamne 16 pjenježkow wobohim hłódnym w Chinje da abo na druge dobre skutki nałoži.

Hospodař z Budworja.

Naležnosće našeho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 295. Jakub Kilant, stud. theol. w Prahy; 296. Jurij Libsch, gymnasiast w Prahy; 297. Miklawš Hjecžka w Džězunikach; 298. Marja Welšowa w Šrubjelčicach; 299. a 300. z Kašćec: Jakub Šchotta, Jakub Ryncžka; 301. Pětr Delent na Bidojce; 302. Johanna Šchůžowa z Riehy; 303. Jurij Šrjehorf (Studnicžka) z Kalbic; 304. Ğana Nowotnowa z Nufnich; 305. Madlena Kmjećowa z Kozatc; 306. Pětr Woleń ze Zejic; 307. Michal Ryncžka z Jaseńch; 308. Jakub Mlónk z Wortlec; 309. a 310. z Khróšćic: Ğana Škalina, Madlena Kralec; 311. Marja Pěčyna z Nowošic; 312. Jan Bjarč z Łazka.

Doplaczi na lěto 1877: Marja Pěčyna z Nowošic.

Dary a daň za chrtej w Barzonju.

Nawdathy kapital a dotal nahromadżena daň wuczijnjeshtaj: 35,382 mark 91 p.

Ƙ czejezi Wożej a ƙ spomożenju dušchow su dale woprowali: ƙ. J. N. z J. 100 mark; jena knjeni na dnju j. Bernarda w kloštrje Marinej Dweždze pišez ƙ. kant. Ƙ. 100 mark; Madlena Wólmanowa a jeje sotra Khrystiana Donatec z Ƙhelna hromadže 300 mark; po wotkazanju njeboh grofiny Marije Madleny ze Stolberg-Stolberg nad Worflecami a Zajeicu 50 mark; Zafub Ƙorjenš z Nowošlic 1 mark; z Ralbic 1 mark.

Sromadže: 35,934 mark 91 p.

Za wbohich hłódnich w Chinje.

† 13 p.; z Budyhšcina: J. W. 10 mark; J. Ƙ. 3 mark; J. W. 50 p.; njemjenowana 3 mark; M. C. 1 mark; njemjenowany 1 mark; J. Ƙ. 1 mark; S. M—ec 2 mark; Jan Mróz 3 mark; S. M—owa 3 mark; x. 50 p.; y. 50 p. Johanna Schützowa z Riehy 1 mark; Petr Budař z Džejnitec 2 mark; Marja Katic ze Židowa 1 mark; prof. N. z T. 1 mark; Petr Ƙral z Bronja 6 mark; njemjen. z Ƙh. 3 mark; njemjen. z N. 3 mark; Gr. z Radw. 1 mark. Pišez ƙ. administratora P. Zinocenca 3 mark 50 p. Pišez ƙ. kaplana Scholtu w Khróšćicach: z Kloštra 50 p.; Madlena Budařa z Worflec 2 mark; njemjenowana z Prawoczie 6 mark; Petr Wolent ze Žejic 7 mark 50 p.; dwě žonje 1 mark 50 p.; njemjenowana z Worflec 50 p.; njemjenowana z Zajeicu 2 mark; njemjenowana džowka z Zajeicu 2 mark; S. Skalina z Khróšćic 50 p.; njemjenowana z Khróšćic 1 mark; njemjenowana z Khróšćic 3 mark 50 p. Pišez ralbicžanšeho ƙ. kaplana Stalu: jedna swójba z Ralbic 2 mark 30 p.; z Lazka 1 mark; z Ƙonjec 3 mark; džowka z Ƙonjec 1 mark; swójba z Ralbic 1 mark 70 p.; M. z Ƙonjec 1 mark; Ƙ. z Ralbic 2 mark; jedna džowka z Ralbic 1 mark; druha džowka z Ralbic 50 p.; N. N. 1 mark; M. a J. z Ƙonjec 1 mark 50 p.; z Ƙonjec 2 mark 50 p.; jedyn wumjenikat 1 mark; khuda wudowa 50 p.; N. N. 1 mark 50 p.; czežcy khora 1 mark 50 p.; N. z Ƙonjec 1 mark 50 p.; tši džowki 3 mark; swójba ze Schunowa 2 mark; W. z Ralbic 3 mark; S. z Ƙonjec 2 mark; N. z Drežďan 50 p.; N. N. 1 mark; C. z Nowošlic 3 mark; Madlena Kieblowa z Džechorec 1 mark; Jan Pětk z Budyhšcina 3 mark; z Ƙajšec: M. C. 1 mark, W. S. 1 mark, M. N. 1 mark 50 p.; džězi w Budyhšcinje 75 p.; P. P. we Wotrowje 1 mark.

Sromadže: 127 mark 38 p. (z prjedawštim: 476 mark 68 p.).

Zaplać Wóh! Ƙóždy, tež najmjeniši dar so z džakom pšitwozmje a rady dale wobstara. Ƙed.

W expediciji „Pósta“ su na pšchedaň nowe swjećatka z wotpuštnymi serbskimi modlitwami:

1. Khrystus na ƙšhiju, z modlitwami za khorych a mrějnych, 4 p.
2. Čžesczenjo swjatošo Žózefa, 4 p.
3. Žezusowa wutroba, 2 p.
4. Wutroba swjateje Marije, 2 p.

Prijedy wudate 4 swjećatka su hiščeje na škadže.

Wulki wubjeřt

katholskich protykwow na lěto 1879

(faž Einfiedlertalender, Berliner Bonifaciuskalender, Regensburger Marienkalender, Julius Pohl's illustrirter Hauskalender, kleiner Marienkalender a t. d.) ma na pšchedaň **C. Hochgesang**, blizko mjašownych hětkow.

Spěwařske towarstwo „JEDNOTA“

wotdzerži **15. septembra** we **Wenec** hosćeńcu w Khróšćicach **koncert** z **balom** a přepróšuje tohodla najpodwolnišo wšitkich lubowarjow spěwa a přećelow tohole towarstwa k bohatomu wopytej. **Předsydstwo.**

Na swj. **Mateja**, sobotu, 21. septembra, pónđže z Budyhšcina po do-połdnišich Wožich službach **procession do Šilippsdorfa.**

Čžiščě S moterjec knižicziščeženje we Budyhšcinje.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Ludowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 18. 21. septembra 1878. Lětnik 16.

Kulow, město a farska wosada.

XXX.

(Wokrjećowanjo.)

Farski dwór je z murju, $2\frac{1}{3}$ metra wysokaj, wobdaty.

We farskim dworje steji kooperatura abo wobhydlenjo druhoho kapłana. Wona je 1799 massiwne natwarjena a je $9,33$ metrow dołha, $7,33$ metrow šěroka a hačž k tšěšće $5,33$ metrow wysoka. Pšchizemski schós je wjelb. Nowy schód z dwora do kapłanowoho wobhydlenja natwari so 1869 za 110 markow.

Kapłanstwo (wobhydlenjo přerjoho kapłana) leži wot farskeje cyrkwy k połnoč, wotpali so na 15. hapryla 1780 a natwari so rucže wot města Kulowa po dwěmaj schosomaj drjewjane za 1500 markow. 1849 pšchetwari a powyschi so pšchizemski schós massiwne za 984 markow; Franc Schneider k lěpšomuh dotwarjenju 210 markow pšchipožoji. Dom ske wopšchimnje $0,72$ arow ($5\frac{1}{8}$ □ prutow); dwór $0,28$ arow (2 □ prutaj); přednja zahrodka $1,07$ arow ($7\frac{1}{8}$ □ prutow); zadnja zahroda $3,19$ arow ($22\frac{1}{8}$ □ prutow).

Kapłanowy dom, kiž 15 metrow dołhi, 5 metrow šěroki a hačž k tšěšće 6 metrow wysoki je, je we pšchizemskim schohu stuchly a njestrowy, we hornim drjewjanym schohu pak, do kotrohož nahly schód wjedže, pšchez měru nizki. Hižom we lěće 1848 dyrbesche so nowe kapłanstwo twarič.

Jakubowcy schpital a schtificzanska schula we Kulowje pódla cyrkwy swjatoho křizja bu 1781 za 15,900 markow massiwne horjewjedžena a 1788 k schuli pšchetwarjena. Dom je $29,90$ metrow dołhi, $9,25$ metrow

schëroki a hacž tšëche (na kotrejž ž lëta 1788 wutwarł steji) 6,45 metrow wysoki. Wón wopšchimnje 2,70 arow (19 □prutow); kólnja 0,48 arow (3⁸/₈ □prutow); dwór 0,42 arow (3 □prutow); zahroda 3,12 arow (22 □prutow). We domje stej dvě schulскеj stwě ž 120 džëczimi pod dwëmaj wuczerjomaj; tež je tam wobhydlenjo duchownoho schtifczanskeho direktora. Delnja schulска stwa ma 6 woknow a wopšchimnje 60 □metrow, hornja 66 □metrow.

Schtifczanska schula ma 54,300 markow zamóženja, Sakubecowu schpital pał 100,000 markow.

Farсka abo mësčczanska schula njedaloko farскеje cyrkwy wotpali šo dwójcy: na 15. hapyrha 1780 a na 27. meje 1823, a natwari šo maffiwna 1832 za 3420 markow. Schulski dom je 14,15 metrow dołhi, 10,50 metrow schëroki a hacž tšëche 4,60 metrow wysoki; we nim bësčtej hacž ł lëtej 1872 dvě wobhydleni za dweju cyrkwineju wuczerjom a dvě schulске stwě, wot lëta 1872 pał su tam tši schulске stwě a jene wobhydlenjo za cyrkwinoho kantora. Schulski dom wopšchimnje 1,49 arow (10⁴/₈ □prutow); kólnja 0,28 arow (2 □prutaj); dwór 0,42 arow (3 □pruth); zahrodka 1,77 arow (12⁴/₈ □prutow). Schulskich džëczji je 260 pod 4 wuczerjemi.

Dwě starej schulскеj stwě matej kóžda 7 woknow a wobpschimnje kóžda 47 □metrow; nowa tšecža schulска stwa ma 6 woknow a wobpschimnje 42 □metrow. Do kulowskich schulow su zaschulowane: Kulow, Kulowc, Nowa Wjes, Dubrjenk, Brëschki, Nowy Šóšt a Nowa Bukojna. Mësčczanska schula žanoho zamóženja nima.

Wšchë cyrkwinске, farске a schulске twarjenja we Kulowje su pschëczjivo wóhnyjomomu strachej we schlezyskej provincialnej kasshy zawëscžene. Zamëseženjo wucžini:

1. pschi farскеj cyrkwi	100,000	ℳ
2. pschi farje ž hróbdžemi a ž bróžnju	10,950	„
3. pschi kooperaturje	1500	„
4. pschi kapłanstwje	1850	„
5. pschi farскеj schuli	5700	„
6. pschi cyrkwi swj. kichžja	10,000	„
7. pschi Sakubecowym schtifcže	6420	„

hromadže 136,420 ℳ

Mamy šhto do cejchow džeržecž?

Mëhdnyžkuli, hdyž je w jenyum domje něchto wumrjel, abo hdyž je šo tam jene družke wulke njezbožo stało, štyšchich powjedacž, zo su domjacy přjedh tohole njezboža cejch widželi abo štyšcheli. Dosež ludžji ž hłowu zawija a wo tajkich cejchach nicžo wjedžecž njecha. „Ša hišcžje sam pschepokazany njejšym“, něchtóžkuli rjeknje, „a tohodla tež do cejchow nicžo njedžeržu.“ To je zamëscžji mudrje a rozomnje rycžane. Pschëch pał tola tež tych, kiž do cejchow wërja,

nješmėny za njerozomnych mėcz — hejzo jeno ma jich wėra swoje njezy a hejzoli njeje zmėřhana z přchivėru.

Zo su cejchi mőzne a zo řno su so wopravodře stawaše, to nam swjate piřmo a swėtne stawizny dopokažuja. W druhich knihach Machabejskich na pjatym stale so powjeda, zo su w Seruzalemje řhtyrucyzi dnow do řkota zdrařcěnych jėzdnikow w powėřte widželi, kiř derje zřjadowani z mjecźemi, ze řřhitami a z řkőfami napřhēcžo sebi wojowachu. A hdyř bė 40 dnow nimo, řyřski kral Antiochus „ř njemdrym hnėwom z Egyptowskeje přhıcjeře a dobu te mėřto (Seruzalem). A swojim wojakam porucži, zo dyrbja řřhitkich, kotrychř nadeřdu, bjeze řřcheje miřosće zarubacř a tych, kiř su na twarjenja (na rune řřehi) zalėzi, řkőncowacř. A buchu řkőncowani mlodźency a řřehďiwcy, řony a dźeczi, 80,000 bu za ři dny řkőncowanych, 40,000 pař jatych wotwjedźenyh.“ Tak so tamne 40dnowře cejchi na řurowe wařhnyo dopjelnichu. — W nowym řakonju našch řkněz a řbőřnik sam wo cejchach ryczi, kiř budřa so do řudnoho dnja stawacř, zo so řkőncowacř, zo njebudře mėřac wjacj swoju swėtkosć dawacř, zo budřa hwėzdy z njebjes padacř. — ře swėtnych stawiznarjow wyřoko wucźeny řidowřki mėřchnik řőzeř řřavius (de bello Jud. lib. VI. cap. 5.) jara wobřhėrnje te cejchi wopiřuje, kotreř su zapuřcěnyo Seruzalema přhipowjedowawe a kotreř je wőn sam ze swojimaj wocřomaj widřak. Wőn piřa: „Na njebjesach wyře Seruzalema so swėtky mjecř pokazowawe. A hdyř bė so 8. hapřyla lud na jutry řhromadřil, so jemu nőc w templu přhi woltarju tak jasne swėtko swėtleře, zo ře řkőřdy myřleře, zo je wotředř bėřoho dnja. Tak swėtkina nimale pőř hodřiny trajeře. Templowe wrota, kotreř bėchu nimo mėry jara cřeřke, tak zo je hewak řhtyri a dwacyřo muřoyo wocřinjachu a zacřinjachu, so samo wot so wotewřichu. Nėřřto dnow po jutrach bėchu do řkőncowanja po cřkej wokořnosći na njebjesach widřecř wulke wojerřke wozy a wobronjene cřeřody, kotreř přhēc mřocřele jėdřachu. A bėchu tak zřjadowane, kař bychu mėřto woblēhowali. řwjatki w noć mėřchnikojo, kiř mėřachu teřdom runje swjatu řkřřbu, duch do templu najpředy wulki ropot zařřřchachu, a potom wot znutřka hłőř wuřdře: Dřimy wot jow přecř“ — kař bychu cři řwjeczi jandřelojo pėřtonojo sebi prajili: Wopuřcěřny tele bohazabycřine, njepofutne mėřto. řařakly řidowřki lud na to njeđřiwawe a zacpėřawe wopofařma Bořeje njeřkőncėřneje miřosće, kiř hcyře jich ř nafazanju dowjeřč — a tohodla přřindře potom tajke horjo na nich, „kajřeř hiřhćeře byřo njeje a řenje wjac njebudře.“ Seruzalemřkim řřehcěřanam pař bėchu tute cejchi napominanjo, zo dyrbja řřerje a lėpje z mėřta cřeřnecř. A to woni řcřinichu a řcřeřechu so, předy hacř romřke wőřřko Seruzalem woblēhny, do mėřtacřka řella dale řordana.

řřtoř je so w řiwjenju ludow řtařo, to mőze teř jedyn cřłowjeř sam na sebi nazřonicř. řu-li w řiwjenju cejchi mőzne, dha mőřa so teř w řřhėřnym řiwjenju cejchi wopofařowacř. Wřřak řőř wřřitko do přėřka wė, řřtoř-kuli řoho

podenbže. Professor Daumer*) tele podawki powjeda: Žena žona, kiž z druhimi sej powjedafše, so nadobo postróži, a praji, zo je ju něchtó do čžoka dyrik, sčtož pak wěrnó njebė. W tymšamym čžasu bė jeje muž, kaž wona pozdžičko žhoni, wot jeneje kulki do čžoka trjeheny byl. — W Stansu w Schwajcařskej widžeshe jedyn čžłowjek jene ranjo z jenoho domu kasheč njesčž. Ničtó tam wumrjel njebė, ničtó tam ani khorj njebė. Za něsčto dnow pak tam žona sšhorje, a dołho njetrajeshe, bė smjercž. — Wosobnje spodžiwny je tónle podawč: W jehm domje muž wumrje. Prjedy joho smjercže jedyn schpihel rozlecža, a blidko, za kotrymž wón pišafše, so wosrjedža na dwaj kruchaj rozpučny. To šta so do joho smjercže. A po joho smjercži bu blidko samo wot so zaš chyč. — Tute podawki su woprrawdžite cejchi, dokelž so z naturfkeje winy zrozemicž njehodža a dokelž je woprawdže smjercž na nje scžehowala. Cejchi potajkim na swěče su.

Tola pak wschitko, sčtož maja ludžo za cejch, cejch njeje. Zo ptacžki (frofa, sštrėkawa, spėwaca kofosč) nježbožo abo smjercž wěšhečža, zo „smjertny zeger dže“, to su pschiwėrki, do kotrychž kšhesčjan ničžo džeržecž njesmė. „Smjertny zeger“ je mały brunč, kiž w scženach tajfu haru čžini, kaž by mały zeger sčny-potač. — Gusto čžłowjeka tež myšle sšerja. Něchtóžkuli sej myšli, zo je něsčto widžač abo sšysčač, je pak so jomu to jeno zezdač. Duž so hnydom njenaštróž, je-li so čži pschi čžmicžey něsčto nimo woczow mičnje abo je-li něhdže něsčto kšepoce. Dži tam pohladáč, hacž klepotanjó naturfkeje winy nima. Šewak je twoja bojosčž hlupa bojosčž. — Do cejchow wėricž njeje njerožom, ale wschudžom a stajnje cejchi widžecž a sšyshecž, hdžez žane njejsu, to je njerožom, a pschiwėrki mēcž, je hrėch. Bóla naš Serbow drje z pschiwėrkami wjac tač zšė njeje, kaž w prjedawšich čžasach. Chcemy pak tež te, kotrež tu hišheče su, wostřonicž! Njeh tola wosobnje staršchi swojim džecžom tajke wėch njepowjedaja. Njeh je mėsčto toho radšcho křótke modlitki abo pozdžychowančžka wucža! To zmėje za džecži wjac wužitka.

—k.

*) Das Reich des Wunderlamen etc. Regensburg 1872.

Trappistojo w Bosniškej.

Trappistojo su cyrkwinšey rjadownicy (Ordenspersonen), kiž jara čžežku reglu džerža. Wyšhe šjoch scžeńskich šlubow wobkedžbujó wobstajne mjelczenjo a jara krute poščenjo. Woni žiwja so jenož z rósčlinami, kotrež su z wodu žwarjene — ženje njepšchindže njaso na jich blido — a wyšhe toho wulki džel lėta jenož junčřočž za džėn so nashčža.

Trappistojo stawaja rano jara zahe, najbóle wokoło jeneje a podadža so k žhromadnomu modlenju a su to ščoncžili, zapocžnje so rucžne džėlo. — Z jich pilnosčžu a sprócniwosčžu su so pušte, džiwje krajiny pschemėniše do krasnych polow, kufow a zahřodow. Trappistiški rjad je rozšchėřjeny w Europje (w Francóžskej, Belgisčkej, Šollandsčkej), w Americh, haj tež w Africh.

Pšched nětotrymi lětami su so trappistojo w Bosniskej zaschdili, njedaloko Banjaluki a su jow klóschtr założyli z mjenom: „Marina Swězda.“ Łonišče lěto wočoło chřóścizanskeje fermušče wopyta naš pšchedstejer (prior) tamnišeho klóschtra. Łónsamy spominasche tež z džakownosću na knjeza Šórdana z Čžžžec, kotryž je pola awstrifskoho knježerstwa wjele za trappistow w Bosniskej wustufkowacž pomhał. Knjez Šórdan je we Winje redaktor jenyh nowinow a je so jara za trappistow starał.

Trappistojo su pať wosebje w Bosniskej wulke zbožo za tam bydnych kšchesczanskich wobhdlerjow. Šow dóstanu czile wbozy ludžo pomoc a podpjeru, nawuknu pilnje dželacž a swoje hospodarstwo porjedzicž. Burja, wočoło Banjaluki zaschdleni, su wot tutyeh mnychow schtoniki (jabuka, kruschny, wišnje) schčžepicž nawukli a schčžepki wot klóschtra dóstali, su wukli sebi strowsche wobhdlenja twaricž a swój stót w zymje w czoplyh hřódžach zhromadžecž.

Tež w duchownym je trappistiški klóschtr wjele za tamnych wobhdlerjow czinił. Wón je tam założył a natwaril: šyrotnicu, w kotrejž so šyroty wotczahnu, potom hójernju (Schpital), hdžez žhori swój wucžet namařaja, a hišcže schulu. Tule schulu wopytuja nic jenož džeczi, ale tež brodaczji Bosnijakojo, hdžez czitacž, pisacž a licicž nawuknu. Do hojernje so wschitcy žhudzi žhori bjeru, z tej samej je tež lětarnja (haptyka) zjednocžena. Do lětarnje pať tež pšchihadžejja ze wschěh stron žhori, hubjeni, ranjeni pomoc hřadacž, kotraž so jim šhrytuša dla rady pošticžaja.

Su šyrotki ze schule, nawuknu pola tyh mnychow wschelake rjemjesništwa (Handwerke), kaž kowarstwo, zamkarstwo, wojnarstwo, tšcherstwo, italcstwo, mlynstwo, krawcstwo, schewcstwo atd. Druhe zašj nawuknu rólnistwo, tak zo so pozdžičho derje zeživicž móža.

W poslenim czaju bechu trappistojo pola Banjaluki we wulkim strasche, pšchetož Turkojo bechu město Banjaluka njenadžicy nadpanyli a kšěžorscy wojacy bechu z wjestscha hřubšcho do Bosnije zacžahnyli. Pšchedstejer klóschtra da, hdžž tón strach widžesche, wschitke durje do klóschtra a wofna křucže zacžinicž, brónje hřomadu nosycž a wodowe šudy špody tšehi stajecž, zo by njepšcheczelski nadpad wotpokazał. To bě runje 14. augusta a tež hišcže 15. augusta, na dnju do-njebješ-wzaczaja šwjateje Marije. Čyhu nóc njemóžachu žane wóczko zandželicž. Tola Bohu budž džak, jim so nicžo njesta; turkowscy zbžžkarjo budhu žahnaczi wot kšěžorskich wojakow a njezwadžu žadyn nadpad na klóschtr.

A tak njeh kčžje tónle klóschtr dale za šwjatosczenjo šwojich wobhdlerjow a ł duchownomu a czětnomu zbožu wokolnych wobhdlerjow! T.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyšćina.** Tudomne towarstwo Macica Serbska je rjanu knižku za lubowarjow serbskoho špěwa wudało. Wona řěa „Towaršny Špěwnik za serbski lud“, a je wot wyschichoho seminarskoho wucžerja ł. Fiedlerja jara wustojnje žestajana. Wona wopšhija 163 špěwow, kotrejž so po rjenje woczšchczanych 111 wschelakich hřosach špěwaja. Mjez špěwami su wóczšnitke, pucžowarške, wojeřske, lubošne, kwasne, towarščne a druge. Šěnje su z džěla ludowe a z džěla nowišche wot Š. Seilerja, Žana Wehle, Fiedlerja, Mikławscha Čyža, Mikławscha Žacšawka, Dr. Šjuhla a druhich. Mjez hřosami nalicžichmy 51 wot Kocora, 29 našchich ludowych abo narodnych, 10 czěškich, 9 Seilerjowych, 5 pólskich,

4 rusowſke, 2 kthrowatſkaj, 2 wot wučerja Smolerja, 1 wot wučerja Trenceła. Poručamy po zdobnoſczi tutón ſpěwnik woſebje wjeſoſym młodym Serbam a Serbowkam, kaž tež ſpěwaſkim towarſtwam. M. H.

Ž Budyſhina. Dokaž bě loni 4. junija k. Bernard Dominik Buzzi w Dreždžanach wumrjel, pſchińdže po wotkazanju wot 28. novembra 1856 cħyłe zamoženjo jeho njeboh bratra, k. rycznika Franca Buzzi-a, kiž 20. ģapryła 1863 na Židowje wumrje, na tachantſtwo, ģafo na 4. ģerbu. Teſame je tele ģerbſtwo naſtupiko a z tym tež tu winowatoſcž na ſo wzafo, kōžde lěto dwě třećinje cħyho wunoſtħa toħole wotkazanja za dobroćinwe wotpoħladanja a woſebje k podpjeranju kħudych katholicow natožecž, jemu třećinu paħ ģafo legat na wuſtaw k wuħhowanju małych dźeczi (Kleinkinderbewahranſtalt) na Židowje wupłacecž. Wone je ģacž do 30. junija 1878 měfo

doħodow:	3577 marķ 49 p.,
nuznych wudawfow:	307 = 49 =
potajkim zħytnych woſta: 3270 marķ — p.	

Wot niħ je ſo wudafo

1. třećina na wuſtaw k wuħhowanju małych dźeczi na Židowje	1090 marķ — p.,
2. k podpjeranju ſħulow a kħudych ſħulerjow	1085 = 35 =
3. kħudym a na dobroćinwe wuſtawy	1094 = 64 =
3270 marķ — p.	

Ž Rōžanta. Stoletny jubilej ſwjeczenja tudomneje ģnadowneje cħrkwe, kotryž tež „Katholſki Woſoť“ w poſlednich cħiſtacy do prědku woźjewi, je ſo zańdženu njeďzělu na ſwjatocžne waſħnjō ſwjeczi. A njeběſħe to jenož domjacy ſwjedžěn wofoſnych wobydlerjow, ale powſħitfowny katholicſħi Serbow a wſħitħiħ, koſtiž z dowěru k tomule ſwjatomu měſtnu ſo bliža, na kotrymž najzboźniſħa ģnježna njepſħeſtawajcy ſwōj mōcny zaķit poķazuje. Ž cħim wjeſtħej radoſcžu paħ wažny džen woćakowachmy, dokaž bě ſo wjeſoħa powjeſcž roznjeſħa, zo ģee naſħ ģnadny ģnjez biſkop ſam z biſkopſħej Wožej mſħu ſwjeďžen woķraſnič. Wobydlerjo Rōžanta běħu toħodla ſo prōcowali, wſħo pſħiħotowacž, ſħtož mōže k ſwjatocžnoſczi piħinoſħowacž. ģižo ſobotu zmaħowawſħtej ſo na wěži kħorħowi w ſaſħkej a ģamžowej barbjē; wrota a cħrkwine durje buħy z pletwami a ſħmryjōkami rjenje wudebjene a w cħrkwi kaž na Wože Cžěto mjeſki naſtajane. Wot 6—7 ģodž. ſwjatocžne zwońjenje žadny džen powita. ģdyž bě ſo nōc po krajinje rozleħnyħa, zapiſħachu ģercy z wěže dele mōcne „Tebye my Woħa kħwalimy“; pſħi tym ſo ģylnje tſełeſħe. Žbaſħe ſo, ģafož by Woħ ſam ģħyħ wopoķazacž, kaķ je na mōcnu zaſtupnu prōſtww najzboźniſħeje ģnježny tudy raďy ſwoje ģnadny wndželaķ a ſtajnje ģiſħcže wudžela, piħetož ſpomožne ģrimanjō runje teħdom lačžnu zemju woſħħewjeſħe. — Njeďzělu, ģafo na dnju ſwjedženja, podachu ſo někotſi kħižerjo z Rōžanta po puću ke ģupjeli ģnadnomu ģnjezej biſkopej, kotryž mējeſħe wot Rōſħħtra ſem

přichjěč, napřichěžo. Wofoło $\frac{1}{2}$ 9 hodž. přichjědže hnadny kněz, přchewodžany wot wysofodostojneho knjeza kantora Kuczanka, a bu přchew nowej šhulu (přchede wfu), hđžež thorhomje, šhulsta młodosč (mjez nimi na 20 małych družkow) a mnohosč ludu čžakachu, wot f. wučerja Kleibera powitany. Ze wšchěmi zwonami zwonjachu a zaš mójnje řělachu, hđňž so čžah do cyrkwy poba, hđžež so hnadny kněz biskop pomodli. W 9 hodž. běšche najpředny serbske předowanjo, kotrej mějesche administrator w Róžencze, kněz P. Innocenc. Ž raznymi, wustojnymi słowami pokazal mjez druhim, kať su našhi přjedownicy hižo swj. Mariju horliwje čžescžili, zo je jim hižo přchew 100 lětami tajki wulki dom Boži třěbny byl; kať su tudy w běhu cyłoho stolěta přchew nužni — tež nje-katholskich wěrywuznacžow — pomoc phtali a namakali, a kať so najžbójnišha řnježna ze spodbiznymi wuřkyščenjemi nje-přchewstajnje pokazuje hať strowosč thorych, třěšchtařnica zrudnych, pomocnica řchescžanow. Tež za naš nje-přchewstanu so z tohole hnadownoho měřna hnadny žórlíč, jelizo so prócujmy, kať najswjeczíšha řnježna přchi wřchěch žjewjenjach nowišchich čžasow runje na třěbnošč pokuty pokazuje, tež z wěrnei pokutu na druhi přchihad Žbójniřa, hđňž hať sudnik přchiđže, so přchihotowadž. Po předowanju bu hnadny kněz biskop wot přchitomnych duchownych do cyrkwy wjedženy. Běchu tu wysofodostojni knježa: kněz kantor Kuczank, f. propř Dr. Eiseł z Marineje řwěždy, f. farar řmola z řjebjelczic, f. dwóřki předar Potthof z Drežďžan, f. kapłan řchołta z řhřóřčic a f. kapłan řparla z Worłlec. Řětko započža so biskopska „řhdata“ Boža mřcha, přchi kotrejž ff. kantor Kuczank, propř Eiseł, kapłan řchołta, kapłan řparla z Worłlec a jedyn bohofłowc asřiřirowachu, družu duchowni mějachu w spowjednych stolach čžinicž, dofelž bě přchew por řtow spowjednych ludži. Na Božej mřhi dujachu hercy z trompjetami a posawnamy do řherłuschow, tež řpěwawře řožencžanske řpěwawře towarřstwo řchřihłosnje. řłowne wofamiki Božeye mřchě buchu z wuřřekami wuznamjenjene. Přchew woprowanjom wuřtaji so Bože řžěło a po Božej mřhi wospěwa hnadny kněz biskop řwjatocžne Te Deum. Potom mějesche hiřchče knj. Potthof z Drežďžan němske předowanjo, rozloži wažnosč žadnoho řwjedženja, napominawře f nutrnomu čžescženju najžbójnišcheye řnježny a řčóncži z hnujatej modlitwu za chy katholicu cyrkwy, jeje duchownřtwu, jeje řjady a pobožny lud. — Wažny džen běšche jara mnohich wopřhtowarjom z daloka a blizka žhromadžik, a běšche to jedyn řzřud mjez wřchitřimi, zo tónle dom Boži drje hiřchče tajře řwjatocžnosčze doživř njeje. — Tež nyřchpor hiřchče hnadny kněz biskop wučžaka, wofoschewře pobožnje hnadne řwjecžo najžbójnišcheye řnježny, kotrej so wurjadnoho dnja dla tež řchescžanskomu ludej f wofoschěny řřicžewře. Přchi wotředženju hnadnoho knjeza biskopa do Řłóřchtra so zaš zwonjewře. — Řřech je wopomnjecžo na tónle wřewřny řwjedženř najswjeczíšcheye Macerje Božeye hiřchče dolho žiwe we wutrobach wřchitřich katholicich řerbow a řasřow, a nřech jich pohnuwadž nje-přchewstajnje

sczéhowacž pschikad najponižnišcheje, najcziszczišcheje, najsczerpnišcheje a najmikofcziwšcheje Knježny Marije!

Ž Kulowa. Lubym bratram a sotram we serbskich wosadach so najpodwolnišcho wozjewi, zo so we kulowškej farškej cyrkwi wobendžetaj džen lětnoho wopomnjecž a cyrkwje-swjeczenja abo džen kermusche na přenjej njedželi oktobra, a swjedžen swjatoho rózarija na drugej njedželi oktobra, na 6. a 13. dnju pomjenowanoho mjesaca. Wschitcy sobustawy arcbratstwa swjatoho rózarija so lubozuju pscheproscha k tutym swjatym dnem, přchetož hdyž we kulowškej cyrkwi k swj. woprawjenju du a znate wotpušne paczerje spěwaja, dōstanu dospořny wotpušk. Tež budža po dopokdnišchich kemschach na Mariny woltarju, kaž we přjedawšchich lětach, pacžerki z wotpuškami a škapuliry swjeczene. Šchtōž chce pacžerki a škapuliry swjeczene mēcz, dyrbi je we tym czasu, hdyž mēšchnik pschi woltarju swjeczace modlenjo spěwje, we rukomaj džeržecž. Škapuliry so potom pschi tymšamym woltarju swjateje Marije wobwjescheja. Zapiša so do arcbratstwa rózarija a do bratstwa škapulira na farje. Nadobne su te hnady a duchowne dary, kiž dōstawamy we wobimaj bratstwomaj; zbōžnik sam we horju nētczišchoho czasa nas woła, prajicy: Bōjczje kemni, kiž scže wobczēženi a sprōcni, ja chcū was wofšhecž (Mat. 11, 28.) a joho swj. Macž pschistaji: Šchtōž mōj Syn wam praji, to czinčje! (Jan 2, 5.)

Ž Dreždžan. Njedželi, 8. septembra, na dnju swj. Marije naroda, mējesche tudy nowoswjeczeny mēšchnik, knjež Dr. theol. Alois Schäfer, w dwōrškej cyrkwi swoju přenju Božu mšchu. Po 8 hodž. bu nowy mēšchnik w swjatoczny m czahu po cyrkwi k woltarjej wjedzeny. Do přēdka njesechu so khorchowje, potom džēchu ministrantajo a 9 małych družkow w bētych draštach, dale najmlōdšcha šotficžka mlōdoho mēšchnika, kotraž na bētych pucawku mēšchniškru trōnu njesesche. Wjedzeny bu knjež primiciant wot swojoho přenjoho wyschchoho wuczerja, direktarja dreždžanskoho progymnasija, knjeza Maaz=a. Šacž k hlownomu woltarjej pschichowšchi zanjesje knj. primiciant „Veni sancte spiritus“ (Pšchidž swjaty Ducho), kotryž kherlusch bu potom wot cācilinoho spēwarškocho towarštwa (pschēdyda je knj. Maaz) pod wjedženjom knj. Krecžmera, dwōrškocho orgawisty, na wubjerne waschnjo dale spēwany. Primicne přēdowanjo mējesche knjež škulski direktar Buc, kotryž na zakladže šlowow „Ša sym dobry paštyr“ wyšoku dostojnoscz a czēžke winowatosczje katholicškocho mēšchnika z hnujacymi šlowami rozloži. Na Božej mšchi zas cāciline towarštwo krasnie spēwasche, po woprawjenju da mlōdy mēšchnik tež swojimaj starschimaj, bratrej a sotram swjate woprawjenjo. (Šoho druhi bratr je do franciskanškocho rjada zastupiwšchi nēmški kraj wopušhecžicž dyrbjal, dofelž buchū w nowišchim czasu w Nēmškej kłōschtry zbēhnjene. Še w tu khwilu w Americy a pschihotuje so tež na mēšchniške powoľanjo.) Po Božej mšchi wudžēlesche nowoswjeczeny mēšchnik pola kšchiznoho woltarja nowomēšchniške požohowanjo. Pschi

połdnju bęščaj joho starškej do duchownškej kęže sobu pšcheproschenaj. Wjeczor zhromadžichu so we wobhydlenju joho starškej drezdžanscy duchowni a druzy dobri pšheczełojo, tež dwaj duchownaj z Ružicy. Kaž „Dresdner Nachrichten“ pišaja, bu knjez Dr. Schäfer tež k joho kralowškej wštoskoczi princzej Surzej požadany, zo by w joho domje nowomęšchniške požohnowanjo wudželik. Kaž so kšychi, woštanje knj. Schäfer w Drezdžanach, hdžęz budže hač na dalsche městno knjeza Weiša, kiž je czežcy khorų, zastawacz. Wóh spožęz joho skutkowanju swoje nadobne žohnowanjo, zo by tež pšchęz njoho spęchowana była „wjetscha czešęz Woža.“

Ž Drezdžan. [Kanonikus Pętr Nowak. †] Njeboh kanonikus, najstaršchi jubilarški męšchnik w Sakskej, kotrohož smjercęz smy wóndy wozjewili, bu 6. t. m. jara swjatocęnje na stare friedrichstadtške pohrjebnišęzo hrjebany. Tam woczatowasche wjele ludu pšchewodžerški cžah, wot konsistorialnoho prášesa k. Stolle wjedženy. Mjez pšchewodžerjemi bęchu: hnadny k. biskop, k. kanonikus kantor Kucžank z Budyščina, k. wikariatški radžicęz Schęčępanek, k. konsistorialny radžicęz Macháček, někotři druzy drezdžanscy duchowni a k. kapłan Jan Nowak z Khróšęcic, najbližšchi z pšhecželštwa njebočięcžkoho. W pohrjebnej ryczi wopominasche k. prášes Stolle zaškųby zemrjetoho wo cyrkej a štat (kraj), kotrež su so tež z wobeju stronow pšchipožnawe, hdžęz je njeboh knjez duchownške dostojništwa a kralowški fakski rycęrški rjad Albrechta dósta. Kasčęz bę ze złotej męšchniškej kónu a hewak krasnje wudebjeny. Pohrjebne modlitwy wukonješke najmlódschi duchowny, na tym samym dnju w Drezdžanach swjeczęny k. Dr. theol. Schäfer. — Knjez Pętr Nowak z Prawocęzic študowasche w Prahy a dósta 19. septembra 1817 w Budyščinje pšchęz njeboh biskopa Loka męšchnišku swjeczęznu. Tudy bę najprjedy tachantški wikar a někotry cžas tež druhi kapłan w serbskej cyrkwí. Dobrej dvě lęcze pozdžišcho, w l. 1820, pšchęshdli so wón do jušodneje drezdžanskej diócesy a bęšche najprjedy kapłan pšchi dwórškej cyrkwí a pšchi tym katecheta a potom direktor šhule w Drezdžanach. Hdžęz bu w oktobru 1828 w Chemnižu zash (po reformaciji) přenja katolska cyrkej wot biskopa Ignaca Mauermanna pošwjećęna, pšchindže njebočięcži tam za přenjoho fararja. W l. 1831 dósta wón na swoju žadošęz farske městno we Friedrichstadtu a 1835 w Nowych Drezdžanach. Swojich zaškųbow dla bu wón konsistorialny radžicęz w Drezdžanach a k tomu dósta tež w budyšchinškej diócesy kanonikatšku dostojnosęz w lęcze 1836. Staroby dla dasche so wón w l. 1858 penšioniwacz. Po dotholętnym swęrnym džęle popscha jomu Wóh hišęcęz dołhi a rjany wjeczor žiwjenja. Njeboh kanonikus bęšche z wjetšcha štrowy hač do swojeje pošlenjeje krotkeje khorosęze, a swjeczęšche pod powšchitkownym dželbraczom swój duchownški złoty jubilej (1867) a potom tež dejmantny (1877). R. i. p.

M. H.

Ze wšdžoho swęta.

Kęmska. Wujednanja mjez Romom a Barlinom so hačaja. Wjęch

Bismark je pječza prajik: „Romscy njemóža mi ničžo dač.“ Najšferje bě so nadžal, zo budže bamž we wjele wěcach nochowacž a katolske centrum němstomu knježerstwu podwolne scžinicž. Samo so wě, zo bamž z tym měr kupicž njemóže. Wón žada wotstronjenjo nimale wschěch mejskich zakonjow a no chce we cžijeje politisich prashenjach na zadžerženjo centra stufkowacž. Potajkim wscho pschi starym wostanje. — Po druhich powjesečach pak tomu so tak nima, ale w Romje a Barlinje stajene namjety swěru so wuradžeja. Blížšchi cžas musy wjac swětka do cykeje naležnosće psčinječ.

Němski „rajchstag“ bu 9. septembra wot Bismarkowoho zastupnika, hrabje Stolberga, wotewrjeny. We swojej rycži spomni na nadpadaj, kotraž staj so na kžžora scžiniloj. Hewak zhromadžonym zapóštancam wozjewi, zo so „rajchstagej“ zakon pschedpožoži, z kotrymž, je-li budže za dobry póżnaty, budže móžno, schódne stufkowanjo socialnych demokratow wobmjezowacž a zahacžicž. Duž drje zmiče „rajchstag“ jenož tutón zakon wuradžicž a budža zapóštancy potom domoj puščeženi. W tu khwilu so tónle zakon wuradžuje a knježerstwo je sylneje nabžije, zo jón pschecžisčježi, dofelž jenož centrum a doprědkarjo napšchecžo njomu rycža. Za pschedshybu „rajchstaga“ bu z nowa k. Forkenbeč wuzwoleny. Do pschedshydstwa njeje žadym z centra pschischof — z toho je widžecž, kajke katolikam njepschecželne zmyšlenjo hišcže w „rajchstagu“ knježi!

Němski kžžor je Gastein wopuščežik a so na hród Wilhelmshöhe pola Kassela podal. Budža w tamnej wokołnosći wulke manöwry.

Robiling, kotryž je na kžžora třělil a so potom sam zatšelicž spytał, je 10. septembra wumrjel. Woža rucžka bě joho wutrobu tak sylnje zajala, zo wón njejabcy morwy wosta.

Awstrija. Schtwórcžina cyłoho awstrischoho wójsta k Bosniji so hnuje, schtož ma hižo nětko za swójby referistow najhroznišče scžěhwki. We Delnej Awstriji samej je po knježerskich rozprawach pschez 1000 swójbow bjez khlěba a nuzy podatych. Dofelž we Awstriji za tajke pschypadnosće njeje ze žadnym zakonjom starane, dyrbja so zjawnje miłe dary za nich hromadžicž. Šdnyž rozpominamy, kajki hubjeny wuslědk je dotalne wojerške džělo w Bosniji mělo, dyrbiny wuznacž, zo su tajke wopory na kreji a kuble njepoměrnje wulke. Nic jenož 60 millijonow, kotrež bě sebi Andrassy za wobsadženjo domolicž dał, ale wysche toho 40 millijonow je hižo wudatych, a Wóh wě, tak drohe cyke dobywanjo hišcže budže.

Wo tym, kaž je so jenomu bataillonej 32. infanterie-regimenta w twjerdžiznje zescho, kotraž Stolac rěka, list jenoho wojaka we winstich nowinach powjeda. Tutón wojak pišče: „My 14. augusta do Stolca pschicžahnychmy, 15. augusta wotpocžowachmy a 16. póskachmy poč kompanije ze 66 konimi po cyrobu do Metkovic. Ale našich ludži njepschecželjo poč hodžiny wot twjerdžizny nadpanychu, a našchi mējachu 9 morwych a 6 ranjenych. Žako třelenjo zaštychachmy, jim druhu počojcu kompanije k pomocy póskachmy. Njepsch-

čeljo buchu drje wotraženi, ale našči ludžo dyrbjachu so bjez cyroby do twjerdžizny wróćciz, kotruž Turkojo woblehnychu. A dofelž je w twjerdžiznje jenož jena jenicžka hubjena studžen, dha nam tež bórzy woda pobrachowasche. To bě žalosnje, pschetož lacžnosć je hóršča, byžli hlóbd. Tón móžachmy tola nětak změrowacž, dofelž konje režachmy a jich mjaso jědžachmy. Šchoda, zo běchmy jich tójščo z twjerdžizny wuhnali, dofelž pich za nich njemějachmy; pschetož na posledku nam tež konjace mjaso pobrachowasche. Ale lacžnosć, lacžnosć, to je něščo žalosne! Psched twjerdžiznu je rjana woda a my toho dla 20. augusta wupad scžinichmy, zo bychmy sebi tam něščo wodny nacžerpali, ale njepschecželjo běchu tak hyni, zo naš bórzy zaso do twjerdžizny nazad wuhnachu, hžžž bu našča lacžnosć hiščeže wjetscha. A najhóršče bě, zo naš regiment, něotre mile wot naš stejacy, njewjedbíšče, fak hubjenje so nam dže, a nam toho dla k pomocy njepschindže. Duž za najlěpsche spóznachmy, zo by něchtón wot naš hladał, fak by pschez njepschecželow pschelěžł a našom oberstej k nawjedženju dał, w kajim strachu smy živi. Ale my běchmy wschitcy Němcy a Madžarjo, a Turkojo, kiž běchu twjerdžiznu woblehnyli, kaž wschón lud, kotryž we wokolnosći bydlesche, rycžachu serbscy. Duž bě nam njemóžne pschez Turkow pschelěžč, pschetož tym bychmy so hnydom z tym pscheradžili, zo serbscy njemóžemy, hbyž budžichmy so tež prjedy serbscy pschegotowali. A našchomu wulkomu zbožu pať so na to dopomnichmy, zo mamy dweju awstrijseju Serbow bjez nami. Sedyn khoru ležesche, ale druhi, wěšty Michalcžicž, běsche na měšče hotowy, swoje žiwjenje za naš wažicž. Wón so wojeřsku uniformu slecže a so serbsku draštu woblecže, tykny turkowski tesať (handžar) a por piřtolijow do pasa, cžiny rjanu turkowsku flintu na ramjo a my joho z cžicha z twjerdžizny puřchcžichmy, z kedžbnosćžu posłuchajo, hacž wón toho zetka. Ale my dale nicžo njeslyřchachmy, hacž zo wón jenu serbsku pěšnicžku spěwajo dale džěsche. To řta so 19. augusta wjecžor w 9 hodžinach. Hacž je wón zbožownje pschez Turkow pschelěžł, to my njewjedbížichmy, a našča nuza dale bóle pschibjerasche, zo so, móhl rjec, hižom na smjercž pschihotowachmy. Ale kajta radošč nas zaja, jako 21. augusta dopokžbnja na jene dobo zynki awstrijseje hudžby, Madectoho marřa piřkaceje, zaslyřchachmy a z toho spóznachmy, zo so nam wumóženjo bliži. Hnydom tež Turkojo cžěřachu a my běchmy wumóženi. Fak smy našchich wumóžerjow a wosebje Michalcžicža witali, móže sebi kóždy myřlicž. Wón měšče wot kžěžora za to, zo je zwólniwje za naš swoje žiwjenje wažič, wosobne cžesne myto dóřtanje.“ A řšto z toho wufnjemy? Waž sebi swoju serbsku rycž a ju ženje njezacpěj, wona móže cži wjele pomhacž. Někotryžkuli by pozdžišcho a we wschelacich zastojniřwach a pschipadnosćach Bóh wě řšto za to dał, hdy by jeje mócnu był, — ale hižo je pozdže!

Wot Smolerjec knihiczišcžeŕnje.

Ze wschelatič strom smy skyšcječ dyrbjeli, zo so knižka „Wjeczorne Sera“, wot „Jana Teutschera w Budyščinje“ wudata, pschěz kolporteurow katholicim Serbam, móhł rjec, z gwałtom na schiju powěšča a zo so z tym bjez Serbami wschelatoho wěrywuznacža pschězjenošč kazu. A dofelž je pomjenowana knižka w Smolerjec knihiczišcžeŕni czišcžjana, dha je so někotrým zdało, zo z tym tež na nju nęfajki porok pada. Ale žana knihiczišcžeŕnja nima pschiskušnosć za tym hladacž, sčtož czišcžzi, hdyž je toho wudawaŕ mjenowany; — tola Smolerjec knihiczišcžeŕnja budže pschichodnje pęknje na to kędž-bowacž!

Dary a dań za chrtej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucziniješcajt: 35,934 marf 91 p.

Ŕ czejczj Božej a ŕ spomoženju dušchow su dale woprowali: po testamentcže njeboh Hanu Lufaschoweje z Bóšcic 30 marf.

Sromadže: 35,964 marf 91 p.

Za wbohich hlódnich w Chinje.

Miklawš Mlónk z Budyščina 2 marf; Ŕ. M. z Czjemjerc 2 marf; Jakub Czjemjera z Czjemjerc 3 marf; Marja Madlena 1 marf; J. S. z M. 3 marf; njemjenowane z Grubjelczic 1 marf 50 p. Pschěz f. kaplana Stalu w Kubicach: J. M. z Ŕ. 5 marf; J. J. z Ŕ. 50 p.; B. z Kazja 1 marf; Ŕ. z U. 1 marf; M. z Ŕ. 3 marf; M. K. 50 p.; S. S. z Konjec 1 marf; M. B. 1 marf. Pschěz f. administratora P. Innocencia w Kožencze: 30 marf.

Sromadže: 55 marf 50 p. (z přjedawšchim: 532 marf 18 p.).

Zaplacž Bóh! Mite dary za Chinesow budže „Ŕ. P.“ jenož hacž do kónca septembra hišcže zberacž. Ŕed.

Ze dołho hladana a husto žadana kniha wuschla a je we wudawaŕni Serb. Nowin za 1 marf 50 np.*) dóstacž. Ze to:

Towařny Spěwnik

za serbski lud. Zestaja K. A. Fiedler. Wudaty z nakładom Maćicy Serbskeje.

Čišč Smolerjec knihiczišcžeŕnje w Budyščinje.

Zestajer tuteje knihi je wulku prócu naložicž dyrbjal, zo by wschitke tajke krasne spěwy zezberal; czim bóle pak budže so ta kniha lubicž, wosebje dofelž so tež jara tunjo pschedawa, hdyž so wopomni, zo su hlošy pschiczišcžane.

*) Sčtož z najmjeńšcha 10 na jene dobo kupi, dóstanje exemplar po 1 m. 20 p.

Zhromadžižna wubjerka za baczoństu chrtej

budže njedžesu, 29. septembra (na J. Michala), popońdnju w sčtyrjoch pola kublerja f. Jakuba Pjecha w Baczonju.

Na nju pscheproschuje wubjerownikow a druhich pscheczelow tuteje na-

Jakub Kucjank,

can. cap. cantor, pschedyda wubjerka.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pócě a we kniharni
1 m. 70 p.

Šudowny časopis.

Wudawaný wot towarstwa SŠ. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Bóla.**

Číslo 19.

5. oktobra 1878.

Lětnik 16.

Šulow, město a farska wošada.

XXXI.

Šhula we Koczinje, załožena 1828, natwari so 1837 drjewjana a 1850 kamjeńtna za 4500 markow, jězdne a ruczne słužby njepšhiličjene. Šhulski dom je 17 metrow dołhi, 7,₃₄ metrow šěr oki, 8 metrow wysoki hačž k tšěšce a wopšhinnje 1,₁₀ arow (7⁶/₈ □ prutow); hródž a kólnja 0,₃₂ arow (2²/₈ □ prutow); dwór 0,₄₂ arow (3 □ pruth); zahrodka 0,₈₅ arow (6 □ prutow). Šhulskich dźěcži je 75 z Koczin, z Hósta, z Nachlowa a ze Salowa pod jonym serbskim wučerjom. Šhulska štw a ma 6 woknow a wopšhinnje 39 □ metrow. Šhulskoho zamoženja je 291 markow.

Tudy chcemy staru koczinjansku stawiznu pšhispomnić. Na puczu wot Koczin do Ronjec, 10 minutow wot Koczin daloko, je městno, kiž we ludžachym horcže „Morwa holecžka“ rěka. Powjeda so: Bšhed 200 lětami (nana wokoło 1660) běšhe herbški rychtar a korcžmar Jakub Šchojta we Ronjeca ch najbohatši muž we kulowskej a křošćanskej wošadze. Měšeshe jenu jenicžku dźowku, Mariju, 17 lět staru, kotruž starshej jara lubowawšataj. Nan da we Budyščinje 12 złoty wuščka pšhichiznicž, zo, hdyž dźowka hafo družka so woblefa, złote, do wšowoho pletwa ze zelenym bancžikom do koleška zwite, bychu byle kaž wěnc ze zótknymi rózemi. Sobotu wječor pšhijnjese nan tele złote z města domoj a nazajtra, njedželu, dyrbjeshe luba dźowka we Koczinje pola Šchołčizic kmošćicž. Ronjeczanske holcy so popođnju na Šchołčizitwoje zeidžechu, kmoštru drašnje zhotowacž a nowe krasne wozdebjenki wohladacž. Běšhe pak tufamu njedželu we korczinje čžěški pšhšhet, priedawšchi wojak, kotruž husto

do serbskich wjow fracžowašče a tam stajnje rjany kruh hhlěba a bohata jak možnu dósta. Hdyž wón deleka we hospodnej stwě zhotowanu kmótru wuhlada, kaľachu jomu złote we wěnczku a wulle swěcžate tolerje woľoko schije do woczow.

Kmótra džěšče popoľdnju srjedž běľoho dnja, wot služowneje džowki psche wodbžana, wot Konjec do Kocžiny; hdyž pať pschi Mlawakec ławcy bě, wona so dopomni, zo je kšczenške wjazanjo doma ležo wostajita. Poruczi tohoda džowcy, so do Konjec wróczič a wjazanjo pschinjesč; wšćak budže ju hišće na puczu abo we Kocžiny trječicž.

Kmótra pschiudže na kocžinjanškich ležownosćach ł Zarjenšec roli a wuštyšća pschi puczu we kerkach stonanj a tyšćne němšće na pomoc woľanj. Pschistupi a wuhlada we hrjebi znatoho czěšćtoho proščerja ležacocho. Hdyž so wona pokhila, jomu rucy poskiczič a z hrjebje horjepomhacž, pschimny ju zľóšnik, czěhnješče ju do hrjebje dele a dajješče ju, dójž morma njebě. Wón wottorhny kšěšće tolerje wot holcyneje schije a doľež wón zwite złote z wěncžka wotwjazacž njemóžješče, wotřězny wbohej holcy hłowu, tyšny ju do swojoho proščeršćtoho měcha a czěšny z přěnja do ľěsa a potom, hacž bě złote z wšćami wotčžak, do Čzech.

Služowna holca pschiudže za hodžinu do Kocžiny, hdžež so wšćity spodžiwachu, zo konjecžanška kmótra hišće tu njeje. Služowna džowka z dobom škof do Konjec běžješče a nanaj pschipowje, zo je ľóhcy někajšće njezbožo so stało, doľež kmótra Marija anic na puczu, anic we Kocžiny ł namafanju njeje.

Mjěz tym bě kocžinjanški Šchoľta swojich ľudži wupóšćak, kiž po dlěšćim pytanju morjenju holcu we kerkach we hrjebi a dale we ľěsu wotřězanu hłowu namafachu. Wot toho czasa tele měšćno a woľošnosč „morma holczka“ rěka. Čěšćki proščer haľe po ľětach, přjedy smjercze, we swj. spowjedži kaž pschěd swěťnej wušćnosćju so žěľnosćjuwje wuzna swojoho hroznoho škutka a pschistaji, zo rubjene złote tak wjele njepłacžachu, hacž sej myšlić bě. Konjecžanška Šchoľczina na stroželach tónšany džěi nahle wumrije, hdyž wona krawe czěťo a wotčžatu hłowu swojeje džowki widžješče; konjecžanški Šchoľta pať pschěda koczmu a leno a rozdzěli pjenjezy kšudym we kulowšćej a křóšćanšćej wosadze. Toghoda je tež serbski ľud joho morjenej džowcy stajny wopomnik hacž do džěnsišćoho dnja staji: pschetož, hdyž horjanšcy z křóšćanšćej a ralbicžanšćej wosady do Kulowa na wotpusť džěja abo hdyž Kulowšcy procession do Kóžanta džerža, wotłamje pucžowat we tamnych kerkach haľžku a poľožji ju na měšćno hróžby, pschi tym prajo: „Daj jej, Knježe, wěczny wotpocznić“, abo mjelcžo Wóťčžanašć spěwajo. Kópica haľow so z czasami spali. Přjedawšći kocžinjanški wučer Jan Šchoľta, pomjenowany Ĥaža, († na 31. decembra 1838, swojeje staroby 48 ľět 10 měšćow) nastaji tam drjewjany škof z tašćicžku a z wurězanym serbsćim napisćom:

„K kmótrje zwolena
Šym tu morjena.“

Šchula we Němcach, zaľožena 1827, natwari so 1862 mašćivna za

3432 markow, jězdne a rucžne služby njepšchilicžene. Schulski dom je 15_{,35} metrow dołhi, 8_{,70} metrow šchěroki, 5_{,70} metrow hačž k tšěšce wysoki a wopšchimnje 1_{,07} arow (7⁴/₈ □ prutow); kólnja 0_{,28} arow (2 □ prutaj); dwór 0_{,42} arow (3 □ pruty); zahrodka 0_{,85} arow (6 □ prutow). Schulskich džěcži je 34 ze wšy pod jnym serbskim wučerjom. Schulska stwa ma 5 wofnow a méri 31 □ metrow. Šhula žanožo zamoženja nima.

Šhula we Sulšhecach załoži so 1838. Schulka kžěža, we pšchizenškim schofu murjowana a we hornim schofu drjewjana, wudlěšchi so 1847 po 6 metrach, je dołha 15_{,35} metrow, šchěroka 6 metrow, wysoka hačž k tšěšce 6_{,65} metrow a wopšchimnje 0_{,80} arow (5⁶/₈ □ prutow); hródž a kólnja 0_{,30} arow (2¹/₈ □ prutow); dwór 0_{,85} arow (6 □ prutow); zahrodka 1_{,13} arow (8 □ prutow). Schulskich polow je 25_{,53} arow (1 jutro) role a 51_{,06} arow (2 jutrije) kufow. Schulskich džěcži je 31 ze Sulšhec a z Lubošcžza pod jnym serbskim wučerjom. Schulka stwa ma 5 wofnow a wopšchimnje 23 □ metrow. Šhula ma 342 markow zamoženja.

Šhula we Sulšhecach je z 2940 markami a kapala z 2400 markami we wohnjowej kashy zawěšcžena.

Šwěrnje dopjelnyj slub.

„Ja chcu z ponižnosćju wěricž a pšchecy myslicž, zo cžłowjecži rozom wšcho zapšchimnyčž njemóže. Ja chcu swoju wěru dale a bóle póżnawacž a pšchězważnych mēnjenjom so pascž. Moja wěra ma so z modlenjom a rozpominanjom, w myslach a skutkach žiwa wopokazowacž. Ja chcu winowatosćže swojoho pomolanja dopjelnicž, maže kaž wulke, Boha dla. Šwěru a pilnosćž chcu na kóžde džělo zložicž. Šhtož móžu sebi džensa wotmyslicž, no chcu na jutšiske wotštorcžicž. Ja chcu so po swojich mocach zdalowacž bližšcžeje pšchiležnosćže k njecžistym myslam. Ja no chcu hnydom wutrobje spadnyčž dacž, hdyž so žla požadosćž we mni rozžehli, ale chcu z krutej dowěru na Boha a z wobštajnosćju dale wojowacž, dóžž wichor so njezlehne. Ja chcu swój jazhč zawuzdžecž, zo by mojomu bližšcomu njezeshkodobžik. Ja chcu wosebje wobstejnosćže mi bliže stojacych pšchec woczomaj mēcž a je ze žanym njepšchekhwatanym słowom nješkazycž . . .“ To je programm a nascžin žiwjenja džělawoho muža a pšchi tym tež wobjecžo kšchescžanskeje póccžiwosćže. Kiž bē tele słowa nēhdže pšchec 40 lētami spisał, rēfascže tehdom kralowški princ a wójwoda saski a bē so runje wrócžik wot smjertnoho kóža swojoho nana. 16 lēt pozdžišcho hdyň so hako Jan I. na trón saskich kralow a zash 19 lēt pozdžišcho bu joho cžělo do katholickeje dwórneje cyrkwy w Dražžžanach donjesene, na joho kashcžž pak napisachu słowa swj. Pawoła na Timothea: „Ja sym dobre bēdženjo bēdžik, swój bēh dokonjał, wěru wobthował. Nětko pak je mi zapołożena fróna sprawnosćže, kotruž tón Knjež mi da na tamnym dnju, tón sprawny sudnik.“ (2 Tim. IV. 7. 8.)

3 Ružich a Saksteje.

3 **Baczonja.** Na f. Michała wot na poł pjećich bě tudy pola f. kublerja Jakuba Pjeha zhromadźizna wubjerka za Baczonšku cyrkej, na kotruž běchu wubjerkownicy a tež někotři pscheczjeljo tuteje naležnosće pschischli. Zhromadźiznu wotewri a wjedźešče pschedsya, wysofodostojny f. kanonikš kantor Jakub Kucžant z Budyšcina; hewak běchu tam z duchownstwa: farač Hórnik z Budyšcina, kiž protokoll pišasče, f. farač Herrmann z Wotrowa, f. kaplan Tadej Natusch z Marijneje Hwězdy a f. kaplan Šchořta z Khrósczic. W powitanškej ryczi wukładowasče pschedsya, czohodla so wubjerk hakle po dlěškej pschestawcy zhromadźuje a šcho je so mjez tym czašom za pschihotowanjo cyrkwoje stało. Pschi tym spomina na dobroczerjow, kiž su wot czaša poslenjeje zhromadźizny za wěc wubjerka skuttowali, najprjedy na dawaczerjow nětko cyrkwi hižom zapisaneje ležownosće ff. S. Smołu, njeboh M. Wuschanschnu, M. Delanka, njeboh B. Kebišča a M. Šchewcžika, potom na mnohosč tych, kotřiž su f. cyrkwi pjenježne dary dawali, mjez nimi wosebje na sobotu zemrjetoho njeboh Zurija Koblja, kotruž je wjacj króč nahladne summy darik, na f. Wagnera ze Smolic, kiž je pschi wotdželowanju a sudniškim zapisanju cyrkwineje ležownosće pomocny był, a na wschěch, kiž su hižo twarški material dawali a zwotkadowali, kiž su f. darniwosćzi za cyrkej napominali abo dary pschipošćewali. Na to dawasče protokollant powjescž wo pokładnicy abo kassy wubjerka; zamoženjo je nětko hižo 36,000 markow, kaž budže z pschichodnoho czišta Bosoła widžecž, kotruž kapital je z wjetscha w krajnostawšej lutowarňi na mjeno wubjerka cyrkwoje, 1500 markow je na dobrej hypothecy a 1875 m. je pjenježnych papjerow. Pschibjeracy wobstatk pokładnicy je wschak stajnje znaty, dofelž wot přenjošo data sem njeje žane cziško Bosoła wuschlo, w kotrymž njeby z najmjenscha mały dar zapišany był. Najwadžnišče praschenjo, kotrež pschedsya f. ryczi pschinjese, je to, hdy ma so twarjenje cyrkwoje započecž. Wschitecy su za to, zo by so w nalěczu z tym započezalo. Dofelž slubjene nacziški abo rhyš hišćeže dóšćke njejsu, chce pschedsya jich dodželanjo w krótkim z nowa žadacž; tež dóšta wón z druhimaj měščczanskimaj wubjerkownikomaj dowolnosč, zo smě něotre sfižzy (nic jara nadrobnje wuwjedžene a tohodla tunje nacziški) zhotowicž dacž. Kaž bórzy su tute sfižzy hotowe, dyrbi zash, a to lětsa z kónc novembra na jenym džělawym dnju zhromadźizna bycz, zo by so za wěšty plan wuprajika, kiž mohł so potom wot chłoho wubjerka za dobre spóznacž a nadrobnje wuwjescž. Pschi sflazanju sfižzow dyrbi so žadacž, zo by so jena w tym a druga w druhim stilu naczišnyła. Dale ryczi so wo tym, kajke položeno abo situaciju dyrbi cyrkej na ležownosćzi dóstacž, šchož so wězo hakle po wotedacžu sfižzow a po sfiščenju wěchwustojnych twarcow wusudži. Potom žada f. Šchewcžik wozjewjenje a próštwu do Bosoła, zo bychu dobroczerjo po skóncženju nužnych pólnych džělow zash darmo kamjenje pschiwožowacž chcyli; tute naturalne dary a džěla pak maja so swěru do wupoženeje knihi (nětko pola f. Šchewcžika) f. wopomnjecž

zapisowacz. R spěchowowanju twarjenja cyrkwe pscheje sebi k. farać Hermann, zo bychu so próstwowce listy někotrym wošebnym a wysofim katholicam w Sakskej póskale, zo bychu woni našchu zhromadnu naležnosć w serbskej krajinje tež tak podpjerali, kaž Serbja toho runja cyrkwinste naležnosće dalschich stronow z cyrkwinškimi a prywatnymi woporami podpjeraja; to wschitko so za dobre a spomóžne spózna a wobstara so wot k. pschedsydy, k. Herrmanna a někotrych druhich. Po tajkich a podobnych rozpomnjenjach wobzantny k. pschedsyda tule zhromadžiznu a skónczije namjetowašče hišćeže k. Schewczik po dotalnym wašchnju škladowanjo za cyrkej, kotrež 40 markow munjese. Njedy čžitarjo Bošola tež pschichodnje pschihileni woštanu a njedy tež kěžbnošć tajkich, kiž Bošol njecžitaja, na twarjomnu cyrkej w Serbach pscheczelnje wobroczeja. H.

Ze wschoho swěta.

Němska. Wažny zakon pscheczitwo social-demokratam njeje domuradženy; z cyła so njewě, kať jara budže hišćeže wobšihany. — Sednanja z bamžom so tež, kať praja, dale wjedu, ale dobry kónc njeje dotal widžecž.

Awstria. Wobšadzenjo Bosnije budže drje nětko skoro we hłownym dofonjane; wóndanjo buschtej twjerdžiznje Klobuk na čžornohórskich mjezach a Livno na dalmatскеj pomjezy dobytej; w tych dnach je so tež Zwornik na serbskich mjezach podak. Awstrijcy su derje wojowali, tola pak tež wjele ludži woprowacz dyrbjeli w poslenich bitwicžkach. Z wobšadzenjom z prawom tak mjenowane Bosnije a Hercegowiny drje so Awstria na lětušče spokoji, pašchalik (wotrjes) Nowi Bazar abo Staru Serbiju drje zechce haťle w nalěčžu dobyć; pschetož tam je turkowske knježerstwo a mohamedanske wobhydlerstwo, wošelje albanскеje narodnošće, hišćeže došć wojaťow a brónje nahromadžiko, zo by so pscheczitwo awstrijstomu wobšadzenju wobaraťo. Tohole pašchalika dla dyrbi so po woli berlinskoho kongressa haťle jednanjo mjez Awstriju a Turkowskej stacž. Madžarowje we Wuherскеj su pak pschecy hišćeže pscheczitwo wobšadzenju Bosnije; móžno, zo so tohodla rozkora w Awstriji stanje, a madžarske ministerstwo wotstupi. — W Awstriji je w tu khwilu móčne hibanjo pscheczitwo rozdwojenomu němsko-madžarskomu knježerstwu, a słowjanska föderalna strona, kiž chce wschěm ludam rune prawo dacž, na mocy jara pschiběra.

Žendželiska. Mjez tym zo je Žendželiska Rusowskej a kšesjećanam w europiskej Turkowskej w čžasu wójny a berlinskoho měra došć klubu čžinika, je Rusowska w Afiji Žendželскеj njeluboznošć pschihotowaťa, kotraž móže w dalschim pschichodže k wójnje dowjesć. Žendželске bohate kraje w Indiskej mjezujaja mjenujcy k doľhomu wjecžorej z Afghaništanom, kotryž jara horaty kraj je tak wulki kaž cyła Němska a ma pschecy šchtyri milliony wobhydleri, a tam je so Rus, kiž na poľnoćnej stronje z nim mjezujaje, tak špscheczeliť, zo tamny emir abo wječč Schir-Alli njedawno njeje žendželstomu póskancej, kiž nahladnošće dla z 1000 služownikami a wojaťami joho w měšće Kabul wopyťacž

chcysche, pschez mjezy czahnyč dowolik. Zendzelczenjo dyrbjachu so z hanibu wróczič a hroža nětko z wójnu. W spoczatku by drje Rusowska emira jenož z brónju podpjerata, ale pozdžischo mohła wójna mjez Rusowskej a Zendželstej, kotrejž so dawno na so měritej, tola wudyrizč.

Amerika. Hižo loni běchmy našchim čješčenyjm čjitarjam zdžělili, kač bě so našcha krajanka, sotra M. Gulalija, rodžena Seifertec ze Scherachowa, do Ameriki dóstała. Dženša podamy wuczahwč z lista, z Clevelanda (rjanoho a wulfoho města pschi tak mjenowanym Erie-jězoru) 8. septembra na wysofodost. k. senjora Hoffmanna w Budyščinje pišanocho. Tam mjez druhim steji: „Hižo je lěto so minyło, zo sym w Americy a kłoschtrfu draštu woblecžena była, a ja móžu Waschej duchownosčzi zdžělitič, zo so w kłoschtrje jara zbožniwa a spofojna čuju a wutrobnje žadam, zo by so hiščeje mnohim tajke zbožo dóstało. Džen, na kotrymž so ja na wěčnje tomu knjezej poswjeczitič chc, so potajkim pschiblišuje, a ja z horcej žadošču na njón čakam. Mojimaj staršchimaj drje popschate njebudže, tutej swjatocžnoščzi pschitomnymaj byč, ale ja myslu, Bóh budže jimaj jeju wopor nadobnje zohnowadž. Za dowolam sebi, Waschej duchownosčzi hiščeje něšto wo katholicich naležnosčzach w Americy pišadž. Šchož našču kongregaciju („k naškej lubej knjeni“) nastupa, je jej Bóh wulke polo skutkowanja wobradžił. My mamy tu w Americy hižo 25 pódłanskich domow, a našcha luba čješčowna macž (t. j. pschedstejerka tuteje kongregacije) hušto njewě, hdže by wschě te požadane sotry jow wzała, a je nucžena próstwam wo sotry z wjetscha so zapowjescž. Našch macžerny dom je nětko w Clevelandže, prjedy bě w Covingtonje pola Cincinnati. Covingtonski hnadny knjez biskop je w lěčže do Němcow zapučjował (z wotkež je rodženy) a je nětko najšterje na dompučju. Šewak pak móže so tu w Americy jara wjele dobroho skutkowadž, dokež jow je wjele wotšchčěpkow (šektow) a na mlodoščž so wulke a wschelake strachi dobywaju. Runje tak maju tež ameri-
kancy katholicowje wjele wjetsche wopory pschinoschowadž, hacž němcy katholicowje. Tu w Americy su mjenujcy tak mjenowane statne (krajne) šchule. Wšichě džěči k tutyh schulam darmo so pschipuščezjeja. Za mzdu wučerjow a wučerčkow stara so stat (kraj); za to pak dyrbi lud wysoke dawki wotkložowadž. W tychle schulach pak džěčjom so čžiščže žane nabožništwo (wěra) njewučzi, wone potajkim kaž pohani so woczahnu. Nětko pak dyrbja katholicowje tefame wysoke dawki dawadž, sebi cyrkwoje a šchule twaricž a tež za mzdu schulskich bratrow abo sotrow a wučerjow a wučerčkow so staradž. Pschetož katholicam je wot cyrkwoje załazane, swoje džěči do tychle statnych schulow šćacž, a hdyž to čjinja, njemóža w spowjedži wot hrěchow wotwjazani byč. Dokež je jow tak wjele měšchanych mandželstwow, hušto so stawa, zo dobra macž swoje džěčžo mjelcžo w katholickej wěrye rozwučitič da. Teke lěčžo' je k nam jedne džěčžo mjelcžo do kšchesczanskeje wučzby khodžiti, dokež nan nihdy na nihdy swoje džěčžo do katholickeje schule šćacž njechawče. Šolcžka k nam do šchicža khodželče a pschi

tym w katholickej wěrje so rozumcześnie. Tak je so hižo wjacj króć pobało. Podnjebjó (klima) je w Americy jara pscheměnjate. W lěcže je tak horco, zo wjele ludži z hěcu wumrje.*) Na to husto zymny džen scěžuje. Druhdy z dobom wichor so zběhnje a tu dyrbiny chwatajcy wšcě wofna zezacžinjecz. Wichor je husto tak syluy, zo twarjenja zmotryje. Wjele domskich je tu z drzewa natwarjenych a te móža so hdže druhdže pschestajecz. Tak móže so stacz, zo srjedž hasy domske natrzechisch. To czinjz z maschinami. Z cyla Amerikanscy na wscho so derje wustoja a za wscho swoje maschiny maju.“

*) Nowiny „Times“ ze srjedž augusta pisachu, zo bč hčca w někotrych stronach Ameriki, wosebje w dolinje rěki Mississipi a w statach k dothomu wječoru wot 11 dnow žalostnje wulka. Hčca docpě w někotrych městach 102 hacž 110 stopnijow žafrenheita we hřlódku, sčtož něhdže 34 stopnijow Reaumura wuczjinja. W měcže St. Louis škorje toho dla 1500 wosobow, z kotrychž 150 zemrje. Wšca žjawna kaž tež privatna služba dyrbesche zastajena bhež abo w noč so czinič. Same listy, kotrej z poštom dóndžedu, so niewunošchachu. We wjele džělach statow južnje Missouri a Kansas dyrbjachu pschi měscžtu Bože žito dom šhowacz.

Naleznošcže našchoho towarštwia.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 313. přašes J. Lufczanski w Prahy; 314. J. D. w Prahy; 315. Franc Zenit z Budyšchina; 316. Michal Hajcha z Ratarjec; 317. Wozuarka z Kulowa; 318. Handrij Motko z Budyšchina; 319. Rhata Schejdžic z Kulowa; 320. Marja Welcec z Noweje Wj; 321. Jakub Kral z Rhocžinje; 322. Jakub Czemjera z Czemjerce; 323. Pětr Wawřich z Czemjerce; 324. August Kotel ze Hajdowa; 325. Mikławich Lebzza (Kuf) z Konjec; 326. Mikławich Zarjeut z Halbic; 327.—333. z Wudworja: Jakub Schotta, Michal Schotta, Jakub Mark, Jakub Jurik, Jak. Zarjeut, Mikławich Bryl, Mikławich Schewc; 334. 335. z Chhelnicy: Jakub Budař, Mikl. Šolka; 336. M. Lehmanowa ze Smjecžec. Doplacžni na lěto 1877: f. Jakub Kral z Rhocžinje. Dobrowólny dar za towarštwó: f. přašes Lufczanski 1 marč 50 p.

Dary a daň za chrtej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daň wuczjinješčaj: 35,964 marč 91 p. K czěscži Božej a k špomozěnju dušchow su dale woprowali: ff. J. z R. 1 marč; „wěcžny wotpoczintk špozčž jej, Rnježe“: 30 marč; štkadowanjó na žhromadžiznje wubjerka w Bacžonju 40 m. Šromadže: 36,035 marč 91 p.

Za wbohich hřlódnych w Chinjce.

M. R. z Čž. 5 marč; Š. L. z R. 2 marč; Handrij Motko z Budyšchina 1 marč; Marja Rchizjanec z Budyšchina 2 marč; z Róžanta 1 marč; S. z Zawory 5 marč; M. L. z Š. 2 marč; W. L. z R. 3 marč; jedna khuda 1 marč; Mikławich Heino ze Stoneje Wotřechže 1 marč; M. R. z Kaschec 60 p.; z Wotrowa: M. B. 1 marč, M. B. 50 p., M. B. 1 marč; Š. Šch. z Zawory 50 p.; z Kanec: M. R. 2 marč, Š. Šch. 4 marč; B. z R. 2 marč; njemjenowana z Budyšchina 1 marč.

Šromadže: 35 marč 60 p. (z přjedawšchim: 567 marč 78 p.).

Zaplacž Boh! — Wšcě dary za hřlódnych su w šwojim čžasu wotpóštane bhe a namafaju šo tež w „Eichsf.-Volksbl.“ quittrowane. Red.

Po zanknjenju žberki su k dalewobštaranju hišcže dali: M. Šch. ze Šwinjaruje 2 m.; V. W. 15 m.; wot štych služownych džowkow w Bacžonju 1 m. 50 p.; M. B. z Wotr. 1 m.; Wóšcyna ze St. Chhelnicy 1 m.; Š. Wawřitowa z Ruknicy 3 m.; Rchzeric šwošba z Ruknicy 9 m.; R. Wöhmic z Rhřoščic 1 m.; M. Šch. z Rhřoščic 1 m.; njemjenowana 1 m.; nje-

mjenowana ze Smjeczke 1 m.; njemjenowana 2 m.; njemjenowana 1 m. 50 p.; njemjenowana z Rozaric 2 m. 50 p.; njemjenowana 50 p. Sromadže 43 m.

Sdyž smy blěšči čas za dalokich Čhinesow darj zhromadžowali, čecmy nětko zasj za bližšje potrebnosće slladować.

W expedicijach „Pošta“ je dostacž:

Nowa Žezusowa winica.

So rjedže Waldoweje winicy wobdželal a wudal

Jurij Luscjanski,

präfes serbskoho seminara w Prahy.

W najlěpschim pyschnym zwijazku a najlěpskej koži 5 markow, w koži ze zlotym rězkom 4 m. 75 p., w placze abo papjerje z kožanym křibjetom 4 m. 50 p., z barbjenym zlotym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w najkrótschim času zwijazki w somocze a z drohotnymi zantami a wšče druhe.

Słowny sllad tutych knihow je pola **Zakuba Wjenti**, zwónka tachantskeje cyrkwe w Budyšinje, kotromuž maja so tež wščitke placzenja za nje wotdawacž.

W expediciji „Pošta“ su na pschedań nowe swjeczatta z wotpuslnymi serbskimi modlitwami:

1. **Chrystus na křižu**, z modlitwami za chorjych a mrějacych, 4 p.
2. **Čjesczenjo swjatosho Józefa**, 4 p.
3. **Žezusowa wutroba**, 2 p.
4. **Wutroba swjateje Marije**, 2 p.

Prijedy wudate 4 swjeczatta su hišče za slladže.

Ze dołho hladana a husto žadana kniha wusčła a je we wudawarni Serb. Nowin za 1 mark 50 p.*) dostacž. Ze to:

Towařšny Spěwnik

za serbski lud. Zestaja K. A. Fiedler. Wudaty z nakladom Maćicy Serbskeje.

Čiše Smolerjec knihičišćernje w Budyšinje.

Zestajer tuteje knihi je wulku prócu naložicž dyrbał, zo by wšcitke tajke krasne spěwy zezberal; čim bóle pak budže so ta kniha lubicž, wosebje dofelž so tež jara tunjo pschedawa, hdyž so wopomni, zo su hłosy pschicžisćezane.

Tuton Spěwnik je tež pola **Wiklawšca Wecliša** w Kalbicach na pschedań.

---

*) Štřož z najmjeńšca 10 na jene dobo kupi, dostanje exemplar po 1 m. 20 p.

Nowy abonnement

na ilustrowany časopis „**Alte und Neue Welt**“ a na „**Sauschak**“ poruczuje **C. Hochgesang**, bližto mjasowjch hětkow.

W o z j e w j e n i o .

Pschichodna katholicsta bjesada we Łazku njebudže přenju, ale **druhu** njedželu oktobra, t. j. 13. toho měšaca.

Pschedsydstwo kath. bjesady we Łazku.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we knihárni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 20.

19. oktobra 1878.

Lětnik 16.

Swj. woprawjenje pod wobojim woblicjom we Łuzicy.

Wěmy z cyrkwinšćich lětopisow, zo je so najswjecjši sakrament wołtarja druhdy pod woblicjom*) khlěba, druhdy pod woblicjom wina (kaž małym džěcžatkam po swj. kščeženich), abo tež pod wobojim woblicjom podawał, za tym hač to potrjebny čyso a ludzi sebi žadachu. Sdnyž błudnowěrivi Nestorianowje wučzachu, zo Křyštusowe čžěto wot krewje a křej wot čžěta je wotdžělena, swj. cyrkej, zo by sežezku k tomule błudej zastajila a pschiczinu k zawjedženju njezdžělanoho ludu wotstronila, zakaza woprawjenje pod wobojim, a porucži, zo by so jenož pod jednym woblicjom podawało, na dopokazmo, zo Křyštus we sakramencze wołtarja njeje rozdžěleny, ale pod jednym kóždym woblicjom wschitón a chyly.

Tak je so w cyrkwi Božej měšo hač do čžěšćich husitow. Tuczji błudnowěrivi mjez druhim wučzachu, zo ma so swj. woprawjenje pod woblicjom khlěba a wina wudžěleč. Boždžischo swj. cyrkej tym, kiž z husitismu do jeje klina so wróčiču, swj. woprawjenje pod wobojim woblicjom pschizwoli, čžohož dla woni podwobojnicy (utraquisty), abo wot khlěduha, kotryž wužiwacž smědžachu, khlědušćnicy (kalixtinarjo) rěkaču.

Bo husitach je Luther wučzil, zo ma Boža wječer pod woběmaj woblicjomaj wudžělena byč. Kaž wschudžom po Němcach, tak tež we Łuzicy joho wučžby mócnje so rozšěrjachu a z čžěža bychu tu katolikowje tohole nawala so wobróli, hdy bychu na tachancze Dr. Senje Leisentricze sylnu ze-

*) Njewěmy čžohodla je serbske woblicžo němštomu schatknosež wustupowacž dyr-
bjalo; w staršćich spěwašćich a katechismach nimale wschudžom woblicžo stej.

pjeru njeměli. Wščitkim so tehdom lubjesche, zo so w lutherskich cyrkwojach kherlufsche w ludowej ryczi spěwachu. Leisentrit wuda němiski katholiccki kherlufschnik — najrjeńšchi z cyłoho 16. lětstotta — „zo by nihtó, kiž pod nim steji, njeměnił, zo křesćanskich kherlufschow njeje, a zo by so potajkim pobožnym, duschnym křesćezanam někotryžtuli nješkresćanski kherlufsch z rukow wzał; woni tež pohnući byli, czim sferje cuze wučzby a Bože skužby czěfacz a so do błuda ani njepodacz ani zawjescz njedacz.“ Wščitkim so lubjesche, zo so w lutherskich cyrkwojach Bože skužby w ludowej ryczi dzeržachu. Leisentrit tohodla bamža proskesche, zo by dowolił, Božu mišču w ludowej ryczi swjeczicz. Z tym mēnjesche „dalšchomu wotpadej zadžewacz a wjele lutherskich do klina romskeje cyrkwoje wróciz.“ Bamž tónle namjet zaczišny, hačo nowotny, dotal nješyschany — za to pať najšferje Leisentritej dowoli, w někotrych kužisich cyrkwojach, hdžez bē to radžomne, katholicow pod wobojim wopravjecz, sčtož bē tež něhdy czěskim kherlufschnikam dowolene bylo. Wo tymle dowolenju drje hiščezje w žanyh pišnje njecžitachmy, ale hinať so to sforo wufkacz njehodži. Wot husitow z najmjeńšcha njeje so to pschizacz mohło, dofelž husitowje mjez Łužiczanam žanyh pscheczelow a pschiwisnikow njemējachu. Njech so tať abo hinať ma, to njeda so přecz: Wudželenjo swj. wopravjenja pod wobojim woblicžom je mjez kužisiki katholickami tu a tam wobstačo.

Z čim to dopofazamy?

Magister Donat Žózeř Čžěsla (Fabricius), senior budyštoho tachantstwa, je łaczonski dnjownik (diarium) wot lēta 1683 sem po sebi wotajit, hdžez wščitko po swojim najlěpschim wědomju a swědomju (sincere et fideliter secundum bonam conscientiam et fide sacerdotali) wopisuje. Hdžez je pod lētom 1687 pišat, zo je přeni serbski kapłan, Žurij Ruš, dofelž bē serbska cyrkwe 5. julija 1686 so wotpalila, Serbam na tachantstwje „we wulkej žali (im großen Saale)“ husczischo přědował, pschiztaji tele wažne pschispmnjenje.

„Tónle f. Ruš, wifar a duchowny našchoho tachantstwa, je hižo 26 lēt Serbam přědował, mjenucy wot toho čžasa, hacž bē wysofodost. f. Jan Žafub Čžunka na swjercz šchorjeť. Tónsamón je tež hiščezje w přenich lētach (kajkež stare waschnjo bē nadeschoť) tych ze swojich wěrimych, kiž to chychu, pod wobojim woblicžom wopravjat. Wón je přeni z dowolnosczu najdosťojnišchoho f. Rchryštořora Reinhelda, administratora a tachanta, tele waschnjo 1666 zahnat (abrogavit), hdžez jenož něhdže 13 wosobow so hiščezje po catholicku pod jednym woblicžom wopravjesche. Přjedy hacž to sčžini, bē jim catholicku wučzbu wo najswjeczišchim sakramencze wufkadowat. A tele zahnacžo je nužne bylo z tyčhle winow, dofelž (kaž tónle wysofodost. f. Ruš husczischo wopomina) tajcy podwobojnicy (utraquistae) čžasto pschindu do bližtošezje lutherskeje cyrkwoje, na psch. hdžez wonka słuža, a potom f. lutherskim křodža, a su-li so do Budyščina wrócizli, zas ke catholickim, tu a tam wšcho za tořamo dzeržo. Tež mēnja, zo njetrjebaju

cyrkwińske póstne czaſy dźeržeć a podobne, kotrež podjenjo*) (uniquistae) — taſ woni tu we ludowej ryczi (in vulgari lingua) rěkaſu, nic katholicownje — žhromadnje z podwoboſnikami**) (cum utraquistis) — kotrež ſlowo wſchědnje (vulgariter) za lutheranow płaći — nimaju. Tuczi tež wumjetowachu druhim katholicam, zo woni mjenje doſtawaju. Njechamy na to ſpomnicž, zo je ſerbskomu kapłanej wobcěžno bycž dyrbjało, tychle podwoboſnikow ſebi kóždy raz woſebje woznamjenicž, zo by jich mnohoſcž znał a taſ wjac abo mjenje wina k pſchěžohnowanju wzał; tež to muſyſcže wobcěžno bycž, wſchitkich w ſpowjednym ſtole ſo praſchecž, hać je podwoboſnik abo podjan (num utraquista ſit an unista). Tež to bě wobcěžno, zo tónſamón knjež tychle podwoboſnikow na jentym róžku woſtarja pod woblicžom khlěba a na druhim pod woblicžom wina wopraxjecž mějeſcže. A wſcha tale wobcěžnoſcž naležeſcže ſamotnje přenjomu ſerbskomu předarrej (kapłanej), a žadyn drugi, ani tu pſchi cyrkwi ſ. Pětra ani wonka, hdyž kapłan haſo pomocnik (ſeu coadjutor) na pſch. na ſwjedženjach kemsche mějeſcže, ženje to na ſo njebjerjeſcže mēnjo (ſub praetextu), zo jenož ſerbski kapłan tele prawo (hoc privilegium) ma.

Podobne waſchſnjo, pod wobojim woblicžom wopraxjecž, je pjecža (dicitur) tež w Kulowje wobſtało, dóniž tam tehdomy ſarať njeboh k. Haža (kiž bě pozdžiſcho tu za ſeniora a na poſledku za admiñſtratora a tachanta) je zahnał njebē.

Taſ daloko ſenior Čžěſla.

*) Ž toho je zjawnje wiďzecž, zo Čžěſla jim mjeno podjenjo, podjanſcy toho dla pſchicpeje, dokež najſwojejiſchi ſakrament pod jentym woblicžom doſtawachu. Tuczi ſtejachu woſebicže pod Janom (ſc. tachantom ſeiſentritom); tohodla hodži ſo woboje doſtalne wuſtawowanjo mjena „podjanſki“ zjenocžicž.

**) Taſ abo podobnje je drje zaſtařſku mjeno za utraquiſtow we wſchědnej ryczi („vulgariter“) klinežato; wone je bohužel ſo woteznało a my je w žanej kniży njenañžemy.

Kulow, měſto a farſka woſada.

XXXII.

Do kulowſkeje farſkeje cyrkwie je 12 ſerbskich woſow ž 1740 duſchemi zaſarowaných, mjenujcy:

1. Kulowc, 6 minutow zďaleny, ž 186 duſchemi;
2. Kěmcy, 55 minutow zďalene, ž 295 duſchemi;
3. Nowa Wjeſ, 30 minutow zďalena, ž 100 duſchemi;
4. Dubrjeńk, 60 minutow zďaleny, ž 116 duſchemi;
5. Lubhoſcž (ž dźěla lutherſki), 68 minutow zďaleny, ž 80 duſchemi;
6. Sulſchecy, 65 minutow zďalene, ž 225 duſchemi;
7. Salow, 35 minutow zďaleny, ž 128 duſchemi;
8. Rocžina, 55 minuſow zoalena, ž 194 duſchemi;
9. Raćlow (ž dźěla lutherſki), 60 minutow zďaleny, ž 120 duſchemi;

10. Hóšť (prjedy „Gosif“ mjenowany) 50 minutow zdaleny, a Nowy Hóšť, 30 minutow zdaleny, z 183 duschemi;
11. Brěšćki, 25 minutow zdalene, z 75 duschemi;
12. Nowa Bukojna, 50 minutow zdalena, z 38 duschemi.

We bližškej wokolnosći, t. r. we Wojerecach, Bifanym Dole, Staškowje, Woslinku a Wysokej je nimale 60 katolskich Serbow, kiž we Kulowje kemsche wopytuja. Tohorunja džeržuja so ke kulowškej cyrkwi nimale 250 němskich, čžěskich a pólskich katolikow, kiž hač do tjšoch milow wot Kulowa we Delnjeje Łuzicy byda. Cyta kulowška wosada ma 4250 duschow a je mjez nimi 3100 Serbow a 1150 Němcow.

Wjesne, do Kulowa zasarowane 12 gmejny maja na kralowskich dawkach lětnje wotkožecj:

D a w k i

Číslo.	Wjesna gmejna.	Wot ležomnosćow		Wot twarjenjom		Wot rjemjeslništwa a wiotowanja		Paršonšći dawki (Klassensteuer)		Hromadže	
		marč.	p.	marč.	p.	marč.	p.	marč.	p.	marč.	p.
1	Kulowc	438	69	68	80	—	—	216	—	723	49
2	Němcy	732	38	128	90	72	—	663	—	1596	28
3	Nowa Wjes	277	—	47	60	36	—	174	—	534	60
4	Dubrienf	238	94	58	—	24	—	195	—	515	94
5	Lubhošć (katolski džěl)	40	—	16	—	20	—	150	—	226	—
6	Sušchecy	530	96	90	80	36	—	498	—	1155	76
7	Salow	193	89	45	—	81	—	135	—	454	89
8	Kocžina	507	82	81	20	93	—	348	—	1030	2
9	Nachlow (katolski džěl)	170	—	31	—	38	—	105	—	344	—
10	Hóšť z Nowym Hóšťom	474	35	78	10	45	—	330	—	927	45
11	Brěšćki	79	14	22	60	9	—	60	—	170	74
12	Nowa Bukojna	38	—	16	—	—	—	30	—	84	—
13	Wšichstupja: Kłóšćtršćka hola a tšichajnistwa	273	36	3	—	—	—	—	—	276	36
hromadže		3994	53	687	—	454	—	2904	—	8039	52
město Kulow (hl. na str. 102)		1126	2	717	70	1926	—	2838	—	6607	72
wšě do hromady		5120	55	1404	70	2380	—	5742	—	14647	25

To je za khudu wosadu zawěrnno čžežke drěmjo, na kralowskich dawkach lětnje 14,647 marcow (4882 toleri 10 nšl.) škladowacj, šchtož na kóždu wosobu wosady 3 marci 66 pjenježkow wučžini. Ke kralowskim dawkam hišće pšichstupuja wotedawanja za hospodařske, gmejnske, šchulske a cyrkwinške potrebnosće. By-li Bóh kulowšku wosadu widžomnje nježohnowaj, dha wona njemóhka tajku čžežu znjesć.

Źidom we starym zakonju bę Bóh pschęz Mojzesa (5. Mojz. 12, 17) Źidam poruczył, t wobstaranju Bóžich słužbow a t zežiwjenju męšchnikow dżesatf (dżesaty džěl) wot wschoho wobsedženstwa, wot žita, wina, wolija, sadu a sftotu woprowacz. To waschnjo, Bohu a męšchnikam dżesaty džěl płodow zemje a sftotu wotdawacz, pschenidze wot Źidow tež do křesćanskeje cyrkwyje a ręka tónle wopor dżesatf abo wosypf. Cyrkwiniski wosypf je knježi dawf, kotryž knjejistwa wot swojich poddanow a roboczanow pschi založenju křesćanskeje cyrkwyje cyrkwiniskim słužownikam wotstupichu.

We kulowskej wosadze dyrbjachu fararjeje a cyrkwiniskim słužownikam dżesatf wot rožki, wowsa, hejdušche a kofoschacych jejow wotložecz nic jeno wjesni hospodarjo, ale tež 95 męšczenjo we Kulowje. Kulowski wulki męšczen, kiž rólne hospodarstwo wjedžešche, na torhoschęzu abo we wojerowsteje, kamjentnej a budyškej haſy křęžu wobsedžešche a z nej prawo męješche, pivo waricz: runasche so lenifarjeje na wsach a dyrbješche, kaž lenikař, dżesatf wosypowacz a pschi cyrkwiniskich twarbach jęzdne słužby z konjomaj abo z wołomaj cżinic¹²¹). Křęžkarjo, kiž sčtyri, pjecz abo něšto wjac kórcow role wobsedžachu, bęchu jeno t rucžnym słužbam zwjazani a nje-trjebachu wosypfa wotedacz.

Sacz do lęta 1630 sypachu 95 kulowsch męšczenjo fararjeje 50 farfskich bęrtlow rožki, 5 bęrtlow 3 męřki wowsa a pschidachu we hotowych pje-njezach 7 toleri (we prjedawskich cżasach 7 kop slębra¹²²). We cżasu 30 lętnjeje wójny, hdyž farar Jan Gaža 1631 z Kulowa cżetnyč dyrbješche a hdyž kulowsch wulch męšczenjo započachu swoje pola a ležomnosče z pschedacžom abo pscheherbowanjom rozdrobnjowacz, męšcčanski wosypf pomału zahinny. Męšcčanski wosypf pař farar dosta za kapłanowe blido, t. r. zo farar męšcčanskomu kapłanej wobjed a wjeczeř posticžecz dyrbi. Po wschelatich, nimale 100 lęť dolho trajacych pschelorach postaji so na 22. meje 1750 mjez kulowskim fararjom Wjacławom Michałom Kobalcom a męšcčanskej radu, zo ma farar na kapłanowe blido lętnje 25 toleri z męšcčanskeje kassy dōstawacz a zo smę pōbla tež po nowym lęcže poř wara piwa¹²³) we męšcčanskej piwarni waricz. Dokelž pař farar warjene pivo pschedacz njesmę a tohodla z warneho prawa žanoho wužitka nima: dha postaji hnadna knjeni

¹²¹) Wulch męšczenjo a wšchski mištrjo rjemjesništwow we Kulowje męjachu tehdy tež prawo, lętnje na dnju swjatyh tjoč kralow męšcčanořtu a radnych knjezow wuzwolicž („Rathskür“).

¹²²) Kopa abo hriwna (mark) slębra męješche 60 slębornych (bęnych, cžęřkich) křoschow a placęšche wokolo lęta 1300 12½ tolerja. Sdyž so pař we pozdžischich cżasach slębro we slębornych pomjenšchowašche, padže placęžna kopy abo hriwny slębra na 10, 8 a 2 tolerjeje.

¹²³) Poř wara piwa ma 20 heftolitrow abo tunow, heftoliter (tuna) pař ma 100 litrow. Potajkim ma poř wara piwa 2000 litrow. Wot nich pschidže lętnje 548 litrow na kapłanowy blidny napow (na džen 1½ litra), 1452 litrow pschisłuscha fararjeje hafo joduwotrumanjo za kapłanowe blido.

abtissina hačo cyrkwinia patrónka na 31. decembra 1864, zo dyrbi so měščezan-
skomu kaplanej na blidne piwo lětnje 15 toleri z cyrkwinsteje kassy wuplaczicž,
dóžž měščezanška rada farske, pišnje wobkručžene prawo, piwo
waricž z pjenjezami njezaruna (hl. na str. 114 z lěta 1877).

Z džesacž zasarowaných wšow, mjenujch: z Kulowca, Němcow, No-
weje Wšy, Dubrjeńka, Lubhošcža, Sulšecow, Salowa, Kocziug,
Kachlowa a Hóška¹²⁴) dóstawa kulowski farač rožku a wows hačo wošpř,
tež tóšto kotošchacych její. Wošpř so wotměri we farskim běrtlu; le-
nikar špa dwaj běrtlej, poklenikar jedyn běrtl rožki a wowsa. Šypaju
lenikarjo a poklenikarjo běrtl kopaty, šchož so dotal stajnje stało je, dha jim
farač dar na piwo (napiwk) a žonam na šłódke (šyrop) podawje, nimale
1½ hačž do 2½ tolerja po gmejnje.

Nětczišchi farski běrtl je pod fararjom kanonikom Šadamom Au-
gustom Šawšchom we lěcže 1700 z dubowoho drjewa nowy džělany a ze
železom na wšchěch bokach kručže wobity. Na běrtlu dwójcy steji wudypane
mjeno: A. H. C. B. t. r. Adam Hausch Canonicus Budissinensis (Šadam
Šawšch, budyški kanonik) kaž tež dwójcy pišnik W. t. r. Wittichenavia (Kulow).

Šarski běrtl je žwonko cžnje wote dna hačž ke krownje hornjeje železneje
wobkručže wysoki 25 centimetrow 3 millimetry — w nutšikach pak 24 centri-
metrow 3 millimetry, tak zo rozdžělk pšchěz dno wučžini 1 centimeter; žwon-
ko cžny pšcherěz po rozšchěri (Durchschnittslinie) ma 47 centimetrow 7 milli-
metrow — nutškowny pšcherěz 47 centrimetrow 3 millimetry; žwonko cžny
wobježd abo wofoł (Umfangslinie) ma 1 meter 52 centimetrow 2 millimetraj
— nutškowny wobježd ma 1 meter 42 centimetrow 7 millimetrow (nutš-
kowny wobježd je potajkim 9 centimetrow 5 millimetrow kušchischi).

Šarski běrtl je nimale runja 1½ běrtla šaksteje, 3 běrtlam prussteje měry.

---

¹²⁴) Brěštki, we lěcže 1845 do Kulowa zasarowane, šypaju do Wojerec luther-
tomu pastorej, a Nowa Bukojna, 1867—1869 do Kulowa zasarowana, do Wulkič
Ždžarow.

3 Łuzicy a Šaksteje.

3 Kulowa. We tydženju swjatoho rózarija wot 6. hačž do 13. oktobra
bě we kulowskeje farskeje cyrkwi 3325 špowjednych ludži, kiž so z ku-
lowsteje a z pódlanskich serbskich wosadow zesšli běchu. Kulowscy duchowni
njebudžichu tak wjele kšchescžanow, kiž w domje toho Knjeza swojich dušchow zbóžnosč
přytachu, duchownych wobštaracž móhli, njebudžichu jim knježa z Khróšcžic,
Kralbic a Njebjelečic z bratrowskeje lubošcžu k pomocy přichisšli. Šim so
tudy lubožny džak praji za wobcžěžny wopor pucža a duchownoho džěla, kotryž
su z lubošcže k Bohu a k serbskim krajanam rad na so wzali. Morny wot-
pušk, k. r. dospołny wotpušk, kiž so za lubnych wotemrjetych we cžičcžu horjewe-

pruje, wobeidže so we kulowskej cyrkwi njedželu po wšchěch Swjatyh, na 3. novembra. Smy my w tydženju swj. rózarija sami za so dospołny wotpusk dobyli a sebi spusććenjo abo woloženjo zaškušenyh časnych schtrafow pschic pili, dha njechajmy zakomdžić, tufamu duchownu hnadu tež khubym ducham w czijczu pschiczić. Wšak mamy w tamnym swěće lubych staršich, bratrow, sotry a pscheczelow, kiž z pšomjenjom wuczisczenja swojej rucy po naš wupšchestrjewaja, zo bychmy jim we jich nužach z modlenjom, woporom, z jačmožnjemi a wotpuskami k pomocy stali. Bože słowo praji: Swjata a spomožna mysl je, za wotemrjetych pacžerje spěwacž, zo bychu wot hrěchow wotwjazani byli. A šhtož smy my w něčziškim času hnady našchim lubym w Knjezu wufuženym prjedownikam dobroho czinili, tojamo budža tež našci potomnikojo, w tejsamej swj. katholickej wěrje derje rozwučeni, nam czinicz, hdyž něhdy w czichim rowje wotpoczowacž budžemy.

§ **Čornec.** (S. N.) Našch dotalny wučer, k. Jan Kubańk, je chorosče dla swoje zastojnstwo zložil. Našcha schulska wosada joho njerady zhubi, pschetož wón běšče kaž dobry Serb tak swědomity wučer.

§ **Drejdžan.** Schtwórtk, 10. oktobra, wječor k na poł sedmim je z bōžnje ze swěta so minyl wyšokodostojny knjez Šózeš Weis, kapłan pschi tudomnej katholickej dwórskej cyrkwi a prašes bratstwa smjertneje štysčnošče Khrystusoweje. Njeboczizki narodži so w Drejdžanach 21. decembra 1830 a bu na mēšchnika wufwjećeny 11. junija 1855. Poslednej dvě lěče swojoho žiwjenja bě z czežkej khorosču domaphtany. Gusto a na posledni raz hišče wječor prjedy swojeje smjercze da so ze swjatocžemi mrějacych wobstaracž. Njedželu popołdnju w dvěmaj hodžinomaj bu swjatocžnje a pod powšchitkownym wobdželenjom pohřebany. R. I. P.

§ **Chemnic.** Zańdžemu njedželu swjeczesche našcha cyrkej swój počstaletny jubilej. Hnadny knjez biskop sam tu pschijě a dđeržesche wulke kemšche. Cyrkej běšče z wjele rjanymi a drohimi wěcami přeni krocž wozdobjena, kotrež běchu k tutej žadnej swjatocžnosčzi so nawdaše.

Ze wšchoho swěta.

§ **Řemška.** Njedawno wjerch Bismarck, hdyž wo swojich šhadžowanach z Lassalom (wubudžerjom socialno-demokratiseje strony, † 1864) ryczesche, zjawnje praji, zo wo jednanjach z Lassalom njeje žadneje ryče byčž mohlo, dokelž tónle khudjas njeje ničžo jomu škiczić mēl; pschi tajkich jednanjach zo je přenja zasada do, ut des — šhto mi dašch, hdyž czi to abo tamo pschizwol? Šenož z khwalbu ma so pschipóznacž, zo je jow wjerch Bismarck přenju myšlicžku swojeje politiki tak zjawnje wotkryl. — W tymšamym času, hdyž je so tole stało, džěšche po nowinach powjesčž, zo su wujednanja mjez Barlinom a Romom pschestale, dokelž bě wjerch Bismarck prajil, „Rom džě ničžo pschiczić njemōže.“ Raž „Reuzzeitung“ powjeda, bě rajščki kancler bamžowomu

nuncijej namjetował: knježerstvo pšchemeni w najhórskich wěcach mejšte zakonje, za to pať bamž pšcheda wječnej Wiźmarkej hłofy centra. Nuncius je na to wotmołwił, zo bamž do politiskeho zadžerženja centra ničžo prajicž nima, a wot tohole wofamitnjenja njeje wječnj Wiźmarť so wo dalšce jednanja starať, dofelž z ničž dobhycž njemóžesce. Tak daloko nowiny „Kreuzzeitung.“ — My katholicowje z wutrobu wobžarujemy, zo su so wujednanja, na kotrejž z tajkej nadžiju hladachmy, rozbiše; my budžemy dale mjelcžo čžerpjecž a so spuščžecž na přědkwidžiwosčž Božu. Měto pať pšchecy tola něščto „poskicžane“ byčž, tež my móžemy wjele šticžicž. Abo je to za ministra maľo wažne, hačž millijony poddanow napschecžo wěštnym zakonjam so stajaja, abo hačž wysch- nosčži z podwolnosčžu poskuchaju? Ze jomu maľo na tym ležane, hačž we tak wulkim džěle wobhydlerstwa hñěw, hida, duchowna nuza a běda knježi, abo hačž wschitcy ze spokoynosčžu a doměru na knježerstwo hladaju? A ščto wscho móžemy poskicžicž, hdyž knježerstwo wójnu napschecžo wschěm bježbóžnym a za- hubjacym elementam woprawdže zapóčnje? Ršchescžansko-konservativnu politiku, kajfejž je nam trjeba, zo bychmy so socialismej a njewěrje wobróli — ščto móže ju wječž njepodpjerany wot katholicow a jich centra? — Najššerje wječnj Wiźmarť sebi tu wěc hišččže junu pšchekladže a potom namaka, zo my tak čžisčže z próžnymaj rukomaj njepšchidžemy. A no čce wón hišččže, tež dobro! Potom budže po tak wjele dalšchich zrudnych nazhonjenjach wón sam abo joho nastupnik dyrbjecž. My móžemy čžatakčž; pšchetož mejšte zakonje dale menje płacžja, ščtož pať my šticžimy, na wažnosčži dohwyta!

Ma so z wěštosčžu za to, zo zakon napschecžo socialnym demo- kratam na barlinskim „rajchstagu“ budže pšchijaty. Za pšchijecžo zakonja budžetej hłofowacž wobej konservativnej stronje, čžrjódka zapóšlanca Lówe a někotři z „džiwich“, t. j. zapóšlancow, kotřiž ł žadnej politiskej stronje njelkuščeja. Pšchecžitwo zakonju budža hłofowacž centrum abo katholicka strona, zapóšlancy Ššaf-Lotharinskeje, Polacy, socialni demokraty a žbht „džiwich.“

Awstrija. Zafušane zadžerženjo Mladžarow w nastupanju z tajkej šlawu pšchewjedzenoho wobšadženja Bosniškeje z awstriškim wójštom je sultanej a staro- turkowskej stronje wutrobu dodať, Awstriji hroznu plištu wotkožicž. Turkowska je Awstriji wschu konwenciju (zřečenjo) w nastupanju Bosnije zapowjeka; je so zwažika, proteštowacu liščžinu na wschě europiske mócnosčže pššacž, w kotrejž na awstriške „žadlawosčže“, w Bosniji wuwjedžene, škorži a žada, zo by tale wójna hnydom zastajena byla. Pšchi tym pať wona albanesku ligu (zwjažł) ze wschěmi móžnymi ššědkami podpjera, a na mjezach nowobazarškeho wotřesja pod Osmanom pašchu wójšto wot wjac hačž 100,000 muži žhromadžuje — a to zawěšče nic z pšchecželštwu ł Awstriji. Turkowska zjawnje na pšchekoru w Awstriji samej twari, kotruž je madžarska politika zawinyla. Tola awstriške wójšto z Bosnije ščahnyčž, kaž Mladžarjo za tym wóšce woľaju, je njemóžna wěc — čžisčže podarmo njeje tak wjele woporow na pjenězach a krewi so pšchinjecž

mohlo. Tajku mzdu sebi statne awstriske wójsko na nihdy zaslužilo njeje. Pať njeje wobsadženjo ženje so zapoczjeć směko, pať, hdyž je so započzalo, dyrbi z čješczu do kónčzene bycz. Dže něť wo čješcz Awstrije. Kóžde no-
chowanjjo abo komdženjo by pscheczwnikow zesplyniko, a tež tráž strachji a wopory za pschichodnoscz rozumnožiko.

Zběžť je w cykej Bosniji powaleny, kraj je w rukach awstriskoho wójsta. Ale zaprěcz so njesmje, zo w dobytomaj krajomaj Awstrijakow hiščće wjele czežkeje prócy woczakuje, pschetož k wulkej wójnje pschidruža so hiščće guerille, t. j. małe wójnicžki ze wschkej swojej zahubnosczu. Pschecy pať tola rady wu-
zawamny: Bosnija a Hercegowina stej dobytej, ale nic hiščće změrjenej. — 80,000 awstriskich wojakow budže z wójniščća dom pusščćenych.

We kščižu je zbóžnoscz. Jedyn awstriski wyschť powjeda: „Sa stupich jednoho ranja do hójeńne, w kotrejž wjele ranjennych wojerškich wysch-
ščich ležesche, zo bych mjez nich doščke listy rozdžělil. Wad kóždym kóžom bě drjewjana Boža martra a mišoscziwje sotry khorých wothladachu. Šewak jich we khetro žiwym zabawjenju nadenžech, džensa pať swjatoczna czíščina po cykej zali knježesche. Za so jedneje sotry woprašach, šchto ma to rěfacž, a z cžicha mi wona wotmolwi: „Knježa su džensa wschitcyrenje so wopravicž dali.“ Wona zrozemi moje spodžiwanjjo derje wjedžo, zo ja tychle knjezow po blěžšchim wobkhadžowanju z cžišče druheje strony znajach. Wona z porstom pokazala na prózne kóžo, hdžež bě hiščće wczera czežcy khorý ležak. Tón bě mjenujcy, njedžiwajjo na rany w hłowje a delnim žiwocze, z dobom wschě mocy napinawšchi we kóžu stanýť, Božu martru ze scžěny wzał a z bolostnym wzdychom sebi k wutrobje stáčžil. Druzý z toho derje spóznachu, zo je to wot njoho pocžint želnosczje byť, a tónle napohlad jich tať hšuboko pohnu, zo schychu so wuspowjedacz a woprowjeni bycz. Tónle czežcy ranjenny towaršch je bórzy na to wumrjet, ale mrějo bě nic jenož sam we kščižu zbóžnoscz a hnadu namakal, ale tež druhim pucz k nimaj pokazal.“

Francóžska. Raž telegraf na wschě strony swěta roznjese, je z nahlej smjerczu so minýť wuwolany orleans=ski biskop, Felix Dupanloup. Wón narodži so 3. januara 1802 w St. Felixu, w małej wjescy njedaloko Chambery-a w Savoj-
skej. Prěnje rozwučenjo wot swojoho wuja, fararja w Chambery-u, doštawšchi studowasche w Parizu a nabu sebi luboscz tehdomniščoho parizštkoho arcbisšopa. Hiščće w seminaru spšcheczeli so z plyncom Rohanom, pozdžišchim kardinal-
arcbisšopom besanconškim. 1825 bu na měšchnika wušweczeny. Wórzy dobu sebi ze swojej bohatej wědomnosczu a rycžniwosczu wulku nahladnoscz. 1835 wuprosy sebi zastojnstwo we „małym seminaru swj. Mikławšcha.“ Wot tohole cžasa nimale samotnje so na wotcžehnjeno młodosczje kłóži. Toho spišy w tym nastupanju rozschěrjachu joho mjeno tež dale francóžskich pomjezow. 1838 bu generalwikar w Parizu a 1841 profesor duchowneje rycžniwosczje pschi univer-
sityce Sorbonne. 6. apryla 1849 wuzwolichu joho za arleans=štkoho biskopa. Toho

hlowna próca za tym džěšče — hacžrunje so tež wšchelako molesče — ze wšchěm katholickej cyrkwi a swjatomu stołej słužicž. 1869 bě wón přěni, kiž napschecžo njezbožownomu P. Hyacinthej wustupi. Kaž so wón pschěb koncilem a na concile zadžerža, je znate. Wón bě pschecžiwnik bamžoweje njezmólnoščje, a mějesche jeje wuprajenjo hacž do kónca za „inopportun (njenusčne)“. Hdyž pak, bě dogma wozjewjene, wón žadne wofamifnjenjo so njezomdžěšče, jomu so podczisnjčž. Wón bě legitimista. Hacž do poslednjoho dnja mócnje zakitowasche katholicku wěru a dobry pocžinč napschecžo zahubnym zasadam a namocnomu zatkadženju radikalisma (strony, kiž chce wšchitko spowrocžicž). Francóžske biskopstwo žhubi w nim swojoho Kettelera. Kaž tónle njezapomnity cyrkwinj wječ, tak tež Dupanloup stajnje na stróži (wasche) stejěšče, zo by z chčej swojej wosobu za najswjećišče kubla katholiccho ludu wustupował.

Italiska. Po runje wudatym bamžowškim almanachu ma katholicka cyrkej 1127 biskopow, z kotrychž staj dwaj wot Leona XII. mjenowanaj hiščežje žiwj. Biskopow, kotrychž je mjenował Grehor XVI. je žiwjch 77, kotrychž mjenował Pius IX. 1028. Wot Leona XIII. bu hacž dotal mjenowanjch 30 biskopow. 152 biskopow je ze wšchelaticž klóštrskich rjadow a to: 9 kardinalow, 2 patriarchaj, 47 arcibiskopow a 94 biskopow. Najwjac biskopow nandžěsch w minoritskim rjedže a to 43, w dominikanskim rjedže 28, w benediktinskim 24, w kongregaciji zwonkownych missionow 24, w kapucinskim rjedže 20, w augustinskim rjedže 10, w jezuitskim 10, w karmelitananskim 8, w rjedže Oblatow 12, Redemptoristow 7, Filipinow 7, Basilianow 7, Konventualow 6 a zbytni w mjeniščej licžbje z druhich rjadow.

Rumuniska. Katholicka hierarchia (cyrkwiniski porjad) ma zas w Rumunskej zawjedžena byčž a to tak, zo arcibiskopstwo ze swojim sydłom w Bukareschčežje a biskopstwo ze swojim sydłom w Jasshu budže. Přěnje ma Walachsku a druhe Moldawsku wobzahacž. We połnocnej dunajskej Bocharskej, hdyžž bě wot starodawna w Nikopoli biskopske sydło, a kotrež hacž dotal woprawšku diöcesu japoschtožskoho administratora we Walachskej wucžinjesche, budže pschichodnje wosebity biskop sydlicž. Tymaj rumunskimaj biskopomaj budže kraj pschiměrjenu mždu dawacž. Zashyżawjedženjo katholickeje hierarchije w Šchotskej bě posledni skutk Pia IX.; njech je Rumunška w bamžowanju Leona XIII. přěni kraj, hdyžž šchto rune so stanje!

Amerika. W pschipołdnisčej czastcy połnocneje Ameriki mějesche mór „žokta žymnica a bo žokta smjercž“ mjenowany wulke žně. Stare a najnowšche sředki a wunamałanja wědomosčežje wopokazachu so małomócnje. W Nowym Orleansu samym podleža tutej hroznej chorosčiji daloko pschěz 1100 ludži. Mało městacžko Grenada w Mississippu je nimale czěłže wumrjelo, a wjacj městow w krajach Louisiana, Tennessee a Mississippu je hacž na někotre swójby wot wobhđlerjow wopuschčěženych. Najnowšche powjěsčje drje prajachu, zo je mór so minyl, ale jenož to je wěrnó, zo smjercž wjac tak wjele woporow

nježada. Americžany z horcej žadoščju prěni uróz woczafaju hafo „wu-
možerja.“

Asta. Nihdže w Afiji katoliska cyrkej tať rjenje rozšćěła njeje, hačž na
filipinskih kupach, kotrejž k Španiiskej škusheja. Nańdžemy tu arcbisop-
stwo Manila ze štyrjimi suffraganskimi bisopstwami, a 1. januara 1877 bė
wšćěch wobydlerjow 6,178,364. Z nich je 630,000 njewotwisnych pohanow,
wšćitcy družny pať su katolikomje. Wot lěta 1862 je so wobydlerstwo wo
1,787,165 duschi rozmnožiło.

Dary a dań za cyrkej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dań wučijnještaj: 36,035 marķ 91 p.
K czeščzi Božej a k spomoženju duschow su dale woprowali: f. R. 1 marķ 9 p.;
kamjenešte kupony (jedyn je na Jana wulofowany a w sumnje pjenježnej sobuticženy) 9 m.;
rentski kupon 5 m.; dań wot M. Welsoweje 60 m.
Hromadže: 36,111 marķ.

Za wobohich hlódnnych w Chinje

su hišće dali ff.: J. R. z Čž. 5 marķ a Č—cyna z Rhr. 2 m.

Wšćho do hromady: 617 marķ 78 p.

Šdnyž smy blěžšči čas za dalokich Čhinesow dary zhromadžowali, dčemy nětko zasj
za blížšće potrebnosće sfladować, wosebje za baczonstu cyrkej!

W expedicijach „Pósta“ je dostać:

Nowa Jězusowa winica.

Po rjedže Waldoweje winicy wobdželať a wudať

Jurij Lusčjanski,
prášes serbskeho seminara w Prahy.

W najlěpšich pyšnych zwjazku a najlěpšej koži 5 markow, w koži ze zlotym
rěžkom 4 m. 75 p., w placže abo papjerje z kožanym křibjetom 4 m. 50 p., z barbjenyju
koltym abo zelenym rěžkom 4 m., njewjazane 3 m. Tež wobstaraja so na požadanjo w naj-
žrótkichim časju zwjazki w somocže a z drohotnymi zantami a wšće druge.

Glowny sflad tutych knihow je pola **Jakuba Wjenki**, zwóitka tachantskeje cyrkweje
w Budyščinje, kotromuž maja so tež wšćitke placženja za nje wotdawacž.

W expediciji „Pósta“ su na pschedań nowe swjećatka z wotpuštnymi serbskimi
modlitwami:

1. Šhrystus na křišću, z modlitwami za křornych a mrějacnych, 4 p.
2. Čžesczenjo swjatoho Józesa, 4 p.
3. Jězusowa wutroba, 2 p.
4. Wutroba swjateje Marije, 2 p.

Prjedy wudate 4 swjećatka su hišće na sfladže.

Mały katolski katechismus

za šulske džěci

je wušćol a pschadawa so za 60 pj. w Kulowje pola f. kapłana J. Wowejerka a w
Budyščinje pola redaktora „Kath. Pósta“.

Ž našta dom našchoho towarštwu su wuščle a móža so za 20 p. dostacj
Strótko stawizny Noweje Krupki, wot S. Žrouta.

W expedicijach Bóška je za 30 p. dostacj:

Bobožnosć kšichžowoho pucza.

Ze dołho hladana a hušto žadana kniha wuščla a je we wudawarńi
Serb. Nowin za 1 marš 50 p.*) dostacj. Ze to:

Towařšny Spěwnik

za serbski lud. Zestajał K. A. Fiedler. Wudaty z nakładom Maćicy Serbskeje.
Čiše Smolerjec knihičičeńnje w Budyšinje.

Žestajeť tuteje knihi je wulku prócu našožičž dyrbjał, zo by wščitke tajke
krafne spěwny zezběrał; čžim bóle pať budže so ta kniha lubičž, wosebje dokeľž
so tež jara tunjo pšchedawa, hdyž so wopomni, zo su hłofy pšchicžišchězane.

Tutón Spěwnik je tež pola Miklawšwa Weclicha w Kalbicach na
pšchedańi.

*) Šchóž ž najmjeńšha 10 na jene dobo kupi, dostanje egzemplar po 1 m. 20 p.

We wšchěch expedicijach „R. Bóška“ je za 10 pjenježtow na pšchedań ži-
wjeńški wobraz:

Wulki lós abo Kaž dobyte, tať wotbyte.

Wudať S. S. 1877.

Nowy abonnement

na ilustrowany časopis „Alte und Neue Welt“ a na „Hauschat“ poruczuje
C. Hochgesang, blizko mjasownych hěťtow.

Wulki wubjeť

katholskich protykwow na lěto 1879

(kaž Einsiedlerkalender, Berliner Bonifaciuskalender, Regensburger Marienkalender,
Julius Bohl's illustrirter Hauskalender, kleiner Marienkalender a t. d.) ma na
pšchedańi **C. Hochgesang**, blizko mjasownych hěťtow.

Bamž Leo XIII.

Wulki wobraz w rjanym wolijobarbnym čžišchěžu pšchedawa po 4 maršach

C. Hochgesang, blizko mjasownych hěťtow.

Katholicki Posol

Wudawa so
prěnju a třecu sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowny časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **Michał Róla.**

Číslo 21.

2. novembra 1878.

Lětnik 16.

Bróštwa wo pschinoschki k natwarjenju katholiskeje cyrkwyje w Žitawje.

Žitawska katoliska wosada je po mnohosći duschow jedna z přerich mjez katolickimi wosadami w sakskim kralestwje, ale sčtož Boži dom nastupa, ma o z njej w tu chwilu hišćeje jara hubjenje. Po poslednim ludulicženju z lěta 1875 je w měsće Žitawje samym 2503 a wysche toho w bližichej wokołnosći hišćeje 1351, potajkim do hromady 3854 katolickich wěrnych, a pschecy tola nima tamna katoliska wosada hišćeje swoju cyrkej, w kotrejž bychu so wosadni k pschihódnym Božim službam sřhadžowacž móhli. Šacž dotal mjenujcy měsješe jenož kapaktu we wučerńi wot wulkosće wjetscheje stwy, w kotrejž farač džělawe dny Božu mschu swjeczi a njedželu a swjaty džěń něšchor wotdžeržuje. Městnosć je tu tak wobmjezowana, zo lědoma za katolicku schulsku mladosć bosaha. Njedželu a swjaty džěń dyrbi so wosada tohodla k dopołniškim Božim službam z najatej šcpitaliskej cyrkwuje protestantskeje wosady spojojeć, ale tež ta je tak mało rumna, zo mnozy wosebje we wróćnych časach do pschepjeljeneje cyrkwyje zastupicž njemóža a pať pscheb cyrkwuje stejo wostacž pať zasy so wotšalicž dyrbja. Kať hluboko ma so wobžarowacž, zo kšesćanscy bratsja a sotry, z kotrychž někotryžtuli bě z daloka pschichol swoju cyrkwinisku winowatosć dopjelnicž, potom njespofojeni dom so wróćicž dyrbja; ani na to njedžiwajo, kať cyrkej, na nizke a wložne městno pódla rěki Nisy stajena, kať čěšny rum, kať myslicžka, zo hišćeje swój Boži dom nimaju, pobožnosć a nutrniosć na kemschach kazny, a kať potom njemóžnosć, so k zhromadnym Božim službam sřhadžowacž, wutworjenjo dobroho wosadnoho zmyšljenja za-

džewa. Sára, wulchšchnje jara potajkim žitawsta katholicsta wosada wosebitu cyrkej w pschiměrjenej wulkosczi a wozdobje potrebuje; a dofelž je z mišnyi darami hačž dotal maško w hromadu pschischko, je kralowske ministerstwo kulta we zrozemjenju z kralowskim ministerstwom nutškwonnych naležnosćow tule potrebu pschipožnało a hižom w zaridženym lécže domoliko, zo smě tachantske konsistorium w Budyšchinje wo miše dary k natwarjenju katholicsteje cyrkwje w Žitawje zjawnje prosyčž a města k hromadžanju tajkich darow postajicž. Tohodla dba su pschede wšchēm sobustawy žitawsteje katholicsteje wosady, dale katholicowje sakskich wosadow, kaž tež wšchitcy, kotřiz rad so wobdželeja, hdyž ma z natwarjenjom cyrkwow bohabožnosćž spěchowana byčž, nutrnje proscheni, woni chcyli swoje dary k natwarjenju katholicsteje cyrkwje w Žitawje pschinoschowacž.

Bodpisane tachantske konsistorium je zwólniwe, tajke dary z najwjetschim džakom pschijecž. Tesame prosy tež katholickich fararjow kralowskeje saksteje Ğornjeje Łužicy a kralowskich sakskich herbških krajow, kaž tež redakcionje „Vennoblatt“ a w Dreždžanach a „Katholischho Wóska“ w Budyšchinje, tajke pschinoschki zberacž a z khwilemi sem šlacž.

W Budyšchinje na tachantstwje, 4. oktobra 1878.

Tachantske konsistorium tu.

† Franc Bernert,
biskop a tachant.

Šulow, město a farška wosada.

XXXIII.

W lécže 1872 započža so w Šulowje po prusskim zakonju wot 27. hapyła toho samoho lěta wotwjazanje cyrkwinnych naturalnych dawkow¹²⁵⁾ pschěz lětne pjenježne wotrumanjo (Ablösung der kirchlichen Naturalabgaben durch Geld) a wušlědži so pschi tym, zo farški běrta je runja 41 ¹/₇ litra. Nowy fórc abo 50 litrow rožki wolicžbowa so pschi wotwjazanju na 1 toleč 24 ¹/₂ nřl. (5 markow 45 pj.), a nowy fórc wowsa na 29 nřl. 4 pj. (2 markaj 93 pj.). Ğruski fórc (= 55 litrow) rožki pak so wolicžbowa na 2 tolerrej (6 markow) a pruski fórc wowsa na 1 toleč 2 nřl. 3 pj. (3 marki 22 pj.).

Ğo nadrobnyh postajenju kralowskoho kommissara Förstera maju 10 zarowane wšy šulowskeje wosady z 120 burškimi a 6 knježimi lenami

¹²⁵⁾ Wotwjazanje cyrkwinnych naturalnych dawkow pschěz kralowskoho kommissara Förstera we Ğholercu njeje hišchže 1877 dokonjane, na křóstač pak je so dotal naběžalo 834 markow 40 pj., wot kotrychž jena polojca wjesnym gmejnám, druha polojca fararjej so nakładže. Dofelž pak farar hižom 1873 pschěz wychnosćžine šwědczenjo dopokazal bē, zo fara, kantorstwo a žiwóřstwo žane druhe zamóženjo nima hačž to, šchtož k šušžbje pschislušča, buchu fararjej křóšty spušchžene.

fararzej na wosypku a ł wotrumanju na wuliczbowanych pjenjeczach l6tnje wotkożecz:

Čiřtko.	Wjesna gmejna.	a) Rořka.				b) Wows.			
		Čarřtki b6rnl	Šefkoliter	Liter	Po pje- njezach marř. pj.	Čarřtki b6rnl	Šefkoliter	Liter	Po pje- njezach marř. pj.
1	Kulowc z 14 lenami	23	9 46 ² / ₇	103	15	23	9 46 ² / ₇	55	51
2	M6mcy z 19 lenami	36	14 81 ¹ / ₇	161	43	36	14 81 ¹ / ₇	86	89
3	Nowa Wjes z 10 ¹ / ₂ le- nami	20	8 22 ⁶ / ₇	89	69	20	8 22 ⁶ / ₇	48	26
4	Dubrjeńk z 8 lenami	14	5 76	62	78	14	5 76	33	79
5	Duhosćz, knježi dw6r z 6 lenami a gmejna z 2 ¹ / ₂ lenami	23 ¹ / ₂	9 68 ³ / ₇	105	55	—	—	—	—
6	Sulřechy z 20 lenami	36	14 81 ¹ / ₇	161	43	36	14 81 ¹ / ₇	86	89
7	Salow z 13 lenami	24	9 87 ³ / ₇	107	63	24	9 87 ³ / ₇	57	92
8	Kocřina z 13 lenami	24	9 87 ³ / ₇	107	63	24	9 87 ³ / ₇	57	92
9	Rachlow z 12 lenami	22	9 5 ¹ / ₇	98	64	22	9 5 ¹ / ₇	53	10
10	Š6řtk z 13 lenami	24	9 87 ³ / ₇	107	63	24	9 87 ³ / ₇	57	92

Gromadže: 246¹/₂ | 101 43²/₇ | 1105 | 56 | 223 | 91 | 74⁶/₇ | 538 | 20

Br6řřtki z 3 lenami sypaju do Wojerec¹²⁶⁾ a Nowa Bufojna z 1¹/₂ lenom do Wulřich Rdžarow.

Čač ł l6tej 1822 dyrbjachu teř hospodarjo we Konjecach, na poł-
n6cnej stronje wřy z bydłom, Kulowřkomu fararzej wosypł wotkożecz, mjenujcy:

Čiřtko.	Konjeczańřte kubla.	a) Rořka.			b) Wows.		
		Čarřtki b6rnl	Šefkoliter	Liter	Čarřtki b6rnl	Šefkoliter	Liter
1	Šchołta	2	—	82 ² / ₇	2	—	82 ² / ₇
2	Rachel	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
3	Michařk	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
Šchenosćk:		4	1	64 ⁴ / ₇	4	1	64 ⁴ / ₇

¹²⁶⁾ We Br6řřtkach sypaju:

1. Šchołta, wulřki zahr6dnlř 25⁹/₁₀ litrow rořki a 25⁹/₁₀ litrow wowsa
2. Janosćka, " " 25⁹/₁₀ " " " 25⁹/₁₀ " "
3. Pjeh, zahr6dnlř . . . . . 25⁹/₁₀ " " " " " "
4. R6pa, " . . . . . 25⁹/₁₀ " " " " " "
5. Nowotnlř, " . . . . . 25⁹/₁₀ " " " " " "
6. Rřđiřant, " . . . . . 25⁹/₁₀ " " " " " "
7. Kubica, " . . . . . 25⁹/₁₀ " " " " " "

Gromadže 1 H. 81³/₁₀ L. rořki, 51⁸/₁₀ L. wowsa.

Číslo.	Konjeczjanske kubka.	a) Rožka.			b) Wows.		
		Karfi béril	Hektoliter	Liter	Karfi béril	Hektoliter	Liter
	Pšchenoščt:	4	1	64 ⁴ / ₇	4	1	64 ⁴ / ₇
4	Gregor	2	—	82 ² / ₇	2	—	82 ² / ₇
5	Janca	2	—	82 ² / ₇	2	—	82 ² / ₇
6	Domasčka	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
7	Michaš a Buč	2	—	82 ² / ₇	2	—	82 ² / ₇
8	Huncža	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
9	Soršč	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
10	Wěščha	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
11	Bulant	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
12	Wjacškawt	1	—	41 ¹ / ₇	1	—	41 ¹ / ₇
Hromadže:		16	6	58 ² / ₇	16	6	58 ² / ₇

Tónle wosypł wot 8 konjeczjanskich lenow a druhe dohody z duchownych a cyrkwinnych skužbow, lětnje nimale 180 markow, je kulowski farač we lěće 1822 hje wschoho wotrunanja pšchisadził.

Wyshe přjedy pomjenowanoho wosypka z wosady na rožcy a wowsu kulowski farač lětnje w póstnym čjasu z 10 zafarowaných wosow a z Brěščkow dóstawa 358 jejow, kiž z 8 markami 95 pjenješkami f wotwjazanju stajene su, t. r. 2 jeji płacžitej 5 pjenješkow.

Dwaj cyrkwinstej wučerzej, kantor a joho pomocnik, dóstawjetaj lětnje ze zafarowaných wosow (z wuwzadžom Nachlowa, Lubhosčža, Brěščkow a Noweje Bukojny, kiž nicžo njesypaja) 13 hektolitrow 77⁶/₇ litrow (=25 pruskich kórcow 2 mascy) rožki. Su z 150 markami 24 pjenješkami f wotwjazanju stajene. K tomu wučerzej ze wosow (z wuwzadžom Lubhosčža a Noweje Bukojny) dóstawataj 332 jejow, kiž su na 8 markow 2 pj. woblicžene.

Dwaj cyrkwinstaj skužownikaj, zwónk a kalkant, dóstawjetaj ze wschěch zafarowaných wosow (z wuwzadžom Noweje Bukojny) 6 hektolitrow 19¹/₇ litra (= 11 pruskich kórcow 4 mětki 2 mascy) hejdušcy, kiž wulicžene su na 72 markow 40 pj.

Wotwjazany kapital wučžini:

1. pšchi farje . . . . . 36,729 m. 43 pj.
2. pšchi kantorstwe . . . . . 3523 = 13 =
3. pšchi zwónstwe . . . . . 1608 = 87 =

Hromadže 41,861 m. 43 pj.

(Pótracžowanjo.)

3 Lužicy a Sakskeje.

3 **Budyšcina.** (S. N.) W bližšim času budže pódla „Lipy Serbskeje“ tež „Lužičan“ zašo wuřhadźecź. „Lipa“ budže so po swojim dotalnym programje dale wudawacź, „Lužičan“ chce pak wosebje narodnostne a wědomnostne naležnosće kubłacź a pschi tym powjescze z „Lužicy“ a „Słowjanski rozhlad“ podawacź.

3 **Baczonja.** Rnj. Surij Lebza z Nufnicy je našcej cyrkwi prut kamjeni darik, a k. kubler Sawork z Nufnicy je jón na 10 fórach darmo jow zwozył.

3 **Marineje Swěždy,** 30. oktobra. Žadna swjatocžnosć wotdžerža so džensa w našcej kłóštrskej cyrkwi. Hnadny knjež biskop swjeczešce tsi zwonu, kotrež su za Špitalstku cyrkej pola Kamjenca postajene. Hižo džei přjedy, wutoru, mějachny wulke zbožo, hnadnoho knjeza biskopa powitacź, kotryž wječor w piecch z Dreždžan do našchoho kłóštra pschijědže. R njomu so z Budyšcina pschiwda wysokodostojny knjež can. cap. cantor Kucžanč. Sřjedu rano po škulstkej Božej mschi, kotruž knjež biskop sam wotdžerža, zapocza so swjeczenjo zwonow, kotrež běchu džei přjedy z Wjelkowa pschiwjezli a sřjedy cyrkwoje postajili. Swjeczenjo sta so, kaž „Pontificale Episcoporum“ wukazuje. Róždy zwón dósta mjeno: najwjetši so wuswjeczi k czeščzi swjatoho křizja a waži wjac, dyžli 10 centnarjow; druhi zwón poswjeczi so k czeščzi swjateje knježny Marije, maczerje Božej, a waži pschez 5 centnarjow; tšeczi zwón dósta mjeno swjatoho Józefa a ma pschez 3 centnarje. Wo skónczenej swjatocžnosći, kotraž pschez hodžinu trajěše a pola kotrejež wyschě knjeza kantora Kucžanč, knjeza probsta, k. kłóštrskich kapłanow, tež špitalstki k. farar Wornar pschitomny bě, džeržěšce hnadny knjež biskop zhromadženomu ludej krasnu rycź. W teje ryczi spomni na woporniwu lubosć, kotraž je tež pschi tutej składnosći so wopozazaka wot tych dobročerjow, kiž su swoje pschinoschki k nakupjenju tychle zwonow dali. Dale rozestaji, kajše mysle a zacžucza zwonjenjo w kóždej kšecžanskej wutrobje wubudźecź a ke kajkim skutkam kšecžanskoho žiwjenja naš pohnuwacź dyrbi. Pschi tym wukładowašce hnadny knjež tež z krotka ceremonije, kotrež pschi swjecziznje so nałožuja. Hdžyž bě k. biskop skónczik a z duchownymi so do kapale podak, buchju swjeczene zwonu z cyrkwoje won noschene, zo buchju so do Špitala dowjezli a hiščcze džensa so tam na wěžu horje ščahali a tam powisnyli. — Ze tsi zwonu su we Wjelkowje wot Wernera (Grubla) late a waža 18 centnarjow a płacza pschez 2400 marč (800 toleri). Zele pjenjezy su so pschez prócowanjo knjeza fararja Wornarja nahromadžili. Raž křychach, staj Soho Majestosć našch kral a Zeje Majestosć kralowa 100 toleri darikoj, a tež princ Surij je so pschez nadobny dar wobdžělik. Kłóštr Marina Swěžda je nic jenož 100 toleri darik, ale tež zwonowy stoł stajicź dak, kotryž 200 toleri płaczi. Kamjenecy katholicowje su jara nahladne dary k tomu pschinoschowali a tež mjez našchimi katholicimi Serbami su so někotsi wobdžělili, kaž k. Skala w Sernjanach, kotryž wosobny pschinosch k zwonam woprowašce.

Bóh tón Knjez zapfacz wschitkim dobroczerjam nadobnje a njech te swjeczene zwony t Bozej czesczi swoje rjane zynki wjele létstotkow wysche Schpitalskeje cyrkwie po cyłej wokolnosci roznoschuja a wěrnych t Božim skužbam wokaja! — Tełe zwony běchu woprawdže potrebne za Schpitalsku cyrkej, pschetož prjedy tam wisachu jenož małe zwónčiči.

3 **Chemnic**, 13. oktobra. Dženšnišča njeđzela, na kotrejž našča katholicsta wošada swój zloty jubilej swjeczjesche, wschitkim, kiž so na tutej swjatocznosci wobdžělchu, njezapomnita woštanje. Bě 12. okt. 1828, hdyž njeboh biskop Ignac Bernard Mauermann našč z džiwadka (theatra) do cyrkwie pschewobrocženy Boži dom swjeczjesche. Tehdom kupi so tež pódlanški hošćenje a pschetwari so do fary, schule a wobhđenja za zwónka. Wot tohole časa mějesche našča wošada swojoho duchownoho. A kač smy sebi tule dobrotu wažili, to dopokaza džeušnišči swjedžen. Boži dom běšče hač na najrjeišcho z wošobnymi darami wudebjeny. Žony a knježny darichu 14 stacijony kščižowoho pucza a dwaj wobrazaj: Žezusowu a swj. Marinu wutrobu, kiž nětko z boša wulkeho woštarja wisataj. Muže a mlodžency běchu pjenjež t wulkomu woštanomu teppichej (pšchitrywadkej) nawdali. Sobotu, 12. oktobra, wječor w schescžich pschijědže hnadny t. biskop, Franc Bernert, pschewodžany wot t. konsistorialneho radžiczerja a fararja Machacžeka a dwórskoho předarja Potthoffa, do Chemnic. Na dwórnišćežu jich t. farar Reipert a t. kaplan Strensky, na farje pač schulška mlodošč powita. Nazajtra rano w džewjecžich mějesche hnadny t. biskop wulke kemsche, pschi kotrychž nimo wošadneju duchowneju so tež tuczi knježa wobdžělchu: konsistorialny radžiczer Machacžek, farar Suhr z Cwikawy a kaplan Galm z Lipka. K. dwórski předar Potthoff mějesche swjedženisku rycž wo słowach: „Dženša je tomule domej so zbóžnosč stała“ (Lut. XIX, 9.) a ju ze znatej mustojnosčju wumjedže. Na kóncu zanjese t. biskop Te Deum a wudžěli z Božim Čžetom požohnowanjo. Mjez požohnymi bě tež Karl hrabja ze Schönburg, měšćezanski kommandant z Cerini, swobodny knjez z Dör, knjeni z Weissenbach, dwórski radžiczer Roß z mandželskej a druzny.

3 **Prahi**. W našchim serbskim seminaru studuja w nowym lěče czile mlodžencojo: Pawoł Richter z Freiberga, bohosłowc w 3. lěče; Franc Löbmann ze Scherachowa, Jurij Kummer z Bazka a Aleksander Hartmann z Kamjenicy, bohosłowcjo w 2. lěče; Jakub Bart z Kufowa, bohosłowc w 1. lěče. Gymnastjastojo su we 8. (posledujej) rjadowni: Gotthelf Berndt z Klosterfreiheta pola Wostrowca, Franc Czornak z Barta a Jurij Libsch z Mikocžic; w 7. rjad. Jakub Deleńčka z Kufowa, Julius Junge z Wostrowca, Miklawš Bjedrich z Běšec, Michal Cyž ze Schunowa a Filip Rězak z Bělčec; w 6. rjad. Ota Kleiber z Róžanta, Miklawš Jur z Worflec a Jan Riedel z Drežďzan; w 4. rjad. Pawoł Kaiser z Lössnic pola Drežďzan, August Ebermann z Altstadta pola Wostrowca a Anselm Rotzinger z Drežďzan; w 3. rjad.

Michał Wjesela z Kulowa; w 2. rjad. Ernst Hausmann z Königshaina. Zako nowaj staj M. Kotzinger a E. Hausmann zastupikoj. W pjatej rjadowni, kaž je widjeć, žadyn seminarista njestuduje. Čži, kotrychž mjena su ze škěrskim pismom čžišćjane, su Serbjo. Serbscy studentojo maja swoje towarstwo „Serbowka“, zo bychu so zhromadnje a wzajomnje we swojej maczěrnej rycži wudofonjeli. „Serbowka“ je lěta hižom 33. lěto započjala a budže, Bóh dał, tež dale na zbožo Serbow skutkowacž. Serbscy starschi pał njedž ji tež škěrje lěpje nowych synow pošćjelu; pschetož lěta ani jedyn Serb do seminara zastupik njeje.

J. L.

Ze wschoho swěta.

Řemska. Zakoń pschecziwo socialnym demokratam bu z 221 hłosami pschijaty napschecžo 149 hłosam. Za zakoń hłosowachu muž pschi mužu konservativni, němska „rajchsta“ strona, nationalliberalni. Čžrjódka Löwe-Berger, wotpadnjeni dopřědkarjo, tež na stronu knježerstwa štipichu. Napschecžo zakonju hłosowachu bjez wuměńjenja centrum a hanoverscy hosćjo. Dopřědkarjo hacž na 2 sobustawow a 1 hosćja hłosowachu z „ně“. Polacy, ěsfašcy, demokraty a socialni demokraty běchu wschitcy napschecžo zakonju. — Zakoń je wozjewjenty, a hižo so ze wschey krutošćju napschecžo socialnym demokratam wustupuje: wjele jich nowinow a spisow je zakašanych a zahnatych, wjele jich towarstwow rozpuschcženych. Ale hacž wscho to šcho pomhacž budže? — Dał mamy, my katolikowje so w nastupanju tohole zakonja zadžeržecž? Tónle zakoń je bjez naščeje wole wuschol, — nic hako bychmy prócowanja a mucženja socialnych demokratow škwalili, Bóh zwarnuj! ale hdy by tónle zakoń tež na druhich naščeny byl, wo našču swobodnosć by so stało! — Tónle zakoń pał nětko tu po wschěm prawje je, a nam so zaleži, ze wschěmi mocami na to džělacž, zo by po možnosći mało škody nacžinjał, a, je-li možno, tež wuróćitka njel. A wotwobrocženju wscheye škody móžemy dwoje čžinicž: najprjedy na to ledžbowacž, zo by policajstwo mjezy zakonja njepšchecročiko, a zo by žadnomu njewinowatomu škjwda so nještala. A druhomu dyrbinu hładacž, zo by njespokojnosć a hórkosć, kotraž je z tohole zakonja mjez džělaškimi ludžimi nastala, škěrje a lěpje so minyła. Šlowne džělo w tym nastupanju wězo knježerstwu samomu pschipadnje, kiž ma wo to so štaracž, zo by postajenjo džělacžerstwoho ludu polěpschene bylo. Wužitka so žadnoho z tohole zakonja njenadžijamy. Z rozwucženjom a podpjeranjom pał chcemy te swoje čžinicž, zo bychmy zawjedženych džělacžerjow na prawu ščežku zawróćili, a młóbsi lud pschod socialnym zawjedženjom wobarnowali a k dobrym škješćjanam a šwěrnym štacžanam (Staatsbürgern) woczahnyli.

A šwjatocžnosći 25lětnoho biskopskoho jubileja je duchownstwo wróćkawštomu wječch biskopej rjenje wozdobjenu adressu a album z šotografijemi 680 cyrkwow joho diocesy pschepodało. Baniž Leo XIII. pschipósta

ł. jubilarnej drohotny pjeńščyczeń a němſka kšěžorka Augusta rjane „Ecce homo“ swjeczałko.

Jendźełſka. „Budźe wojna z Afgħanistanom“, tak nětko jendźełſke nowiny piſaju. Emir (afghaniſtanski wjerch) je jendźełſkomu poſkej, kotryž wot njoho wotproſchenjo žadaſche, z krótka wotmolwił: „Čińcže, ſchtož chcecže, kónc je w Bożej rucy.“ Jendźełſke knježerſtvo w Indiji ze wſchej pilnoſcžu na wojnu ſo hotuje. Ale tak kšerſe hiſcže pſchecziwnikaj w hromadu njezrazytaj, dokelž tamne wobſchěrne a wobežežne krajiny dowola jenož jara rozhladnu a pomažu wojnu. — Ruſowje hiſcže pſchecy nazdala ſteja a činija, haſo by jich wohećcž, kiž ſu rozdułi, ničžo njeſtarał.

Španiſka. Hdž kral Alfonsjo 25. oktobra popołdnju w ſchtyrjoch z pučžowanja dom do Madrida wo wróćeſche, wuſheli něchtó na njoho z revolberom, ale joho njetrjechi. Zlóſnik bu jaty, wuzna ſwój njeſtuf a praji, zo je ſocialiſt a zo internacionali pſchikſuſcha. Ze 20 lět ſtary a haſle njedawno do Madrida pſchikſoſ. Nadpadnik je bėtnar a mjenuje ſo Mutaji.

Ruſowſka. Wójiſto, kotrež bėſche ſo hižom kšertry kručy wot Konſtantinopla wotſhaliko, je poručnoſcž dóſtało, zo njeby dale ſchlo, ale ſtejo wotſtało. Wina tajſoho zaſtača je ta, zo Turkojo w tych měſtach kſchecžanow kóncuja a wurubjeja, kotrež ſu Ruſojo w konſtantinopelſkej wołnoſcži runje wopuſcžjili. Duž je general Totleben ſultanej ł nawjedženju dał, zo ſo pſched konſtantinopelſke wrota wróćzi, je-li zo wokolo Konſtantinopla ſkoro lėpſchi porjad njebudže.

Turkowſka. Wóndano bėchu w boħarſkim měſcže Tyrnowje zapoſtancy boħarſkoho luda zhromadženi, zo bychu toho dla radu ſkladowali, koho bychu ſebi za wjercha wuzwolili. Napoſledku wobzanknychu, zo by drje najlėpje bylo hdž bychu ruſkoho generala Ignatjewu wuzwolili, dokelž by tón wſcho najlėpje do rjadu ſtajil. Ignatjew bėſche hačž dotal ruſki poſtanc w Konſtantinoplu.

Naležnoſcže najſchoho towarſtwa.

Šobuſtawy na lėto 1878: 337. Miſkawſch Glawſch z Pancžic; 338. Jurij Wawrit, mlónt w Kanecach; 339. Marija Kječycyna z Budyſhina; 340. Marija Lehnertowa z Džežniſec; 341. Auguſt Bráuer, wuczeř w Ruſowje; 342. Marija Šchjėdzina ze Šchunowa; 343. Pėtr Čornat z Konjec; 344. Miſkawſch Rachel, ſtud. med. w Pražy.

Dary a dań za chrkej w Bacžonju.

Rawdathy kapital a dotal nahromadžena dań wucjinjeſčajt: 36,111 marł.

Ł czełczi Bożej a ł ſpomozenju duſchow ſu dale woprowali: 6. b. Š. B. 150 marł; Š. B. z Konjec 3 marł; „mały famuſk za nowy dom Boži“ wot jeneje kšudeje džowki z Rabic 3 marł; jene „kwalne ſchenkwanjo“ 4 marł; hólčt z Bacžonja ł ſwojomu ſchėſtomu narodnomu dnju ł czełczi najſwjećijiſchej wutrobje Ježusowej 3 marł; kamjenicke kupony hiſcže 6 marł; zapiſjana dań w ſtarých knižtach 578 marł 13 p.; tohorunja w nowych 76 marł 34 p.

Šromadže: 36,934 marł 47 p.

Dar za towarſtvo ſwj. Bonifacija: Johanna Šchųgowa z Nieſy 78 p.; za ſwj. Wótca: ſwj. Michalowy wopor W. R. z Łažka 52 p. „Wėcžny wotpočint ſpožč jej, Ruježe!“ 15 marł; za Iyonſke towarſtvo (za rozſchěrjenjo wėry): „Wėcžny wotpočint ſpožč jej, Ruježe!“ 15 marł.

Katholiski Posol

Wudawa so
prěnju a treću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósće a we kniharni
1 m. 70 p.

Sudowy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyshinje.

Redaktor: **Michał Bóla.**

Číslo 22.

16. novembra 1878.

Lětnik 16.

Rulow, město a farska wosada.

XXXIII.

(Potracžowanjo.)

Wšchi tym je k spomnjenju, zo wotwjazny kapital za faru, kantorstwo a zwónstwo wot kralowskeho kommissara wulicženy je po 25króčnym wunofštku, zo pak po § 5b pruskeho zakonia wot 27. hpryła 1872 so wšchitkim cyrkwinym skužownitam jeno wuplácža 22²/₉ króčny wunofštk. To rěka: město 25 toleri cyrkwini skužowniwojo dóstanu 22²/₉ toleri = 22 toleri 6 nřl. 8 pj., a město 100 toleri dóstanu 88 toleri 26 nřl. 8 pj. Na 25 tolerjach moni potajtkim zhubjeja 2 tolerjaj 23 nřl. 4 pj., a na 100 tolerjach zhubjeja 11 toleri 3 nřl. 4 pj.

Bóbla tejele wažneje schodowantki su pak tež rozža, wows, jeja a hejdušch jara nızko schacowane. Po zakónskim postajenju dyrbyjesche so płacžizna žitow wot 24 lět (t. j. wot lěta 1849 hač do 1873) hromadu zebracž; wot nich wotrězny so najdrožšche a najtuńšche lěto a wot zawostacnych 22 lět wuslědži so frěnja płacžizna.

Zola najwjetšchu schodu wšchi wotwjazanju mataj zwónk a kalfant. Žimaj su na wotwjaznej tařli 6 hektolitrow 19¹/₇ litra hejdušche z 72 markami a 40 pjenjezkami wustajene, wonaj pak staj hač dotal in natura dwójcy tak wjele na wšach dóstałoj, kaž to farske afty a mnozy swědkojo dopofazaju.¹²⁷⁾ Wjenujcy we terminje na 8. januara 1874 někotři kublerjo z Němcow, Kocžiny, Hóřka, Rulowca a Noweje Wšy prajichu, zo zwónkowy a kalfantowy hejdušchiny wosypk je dobrowolny dar a zo je wot žonow po spodobanju wotedawany byk. Tež druge njelubozne wěcy we terminje

¹²⁷⁾ Zwónk a kalfant hromadźujetaj swój hejdušchny wosypk na wšach dwójcy za lěto, we póřnym a we adventskim čařu. We tymaj čařomaj mataj wonaj we Božim domje najwjacny dželacž a zařtužitaj potajtkim za swoje džěto tež swoju zdu.

pšched kralowštim kommissarom so stawachu. Dotelž cyrkwinški kollegij a tšebëtarjo pšchedžiwio wjesnej wosadže proces zapocječ z njechachu, zwolichu do stajenoho namjeta, zwónkej a kalfantej počojcu dotalnoho hejdušchnoho wosypka wotepadč; nowi cyrkwinscy pšchedštejerjo pať změja winowatosč z na sebi, zwónkej a kalfantej t jeju prawej dopomhač.

We kulowškej wosadže je 131 katholickich a lutherskich lenow, kiž do Kulowa wosypk wotewadawaja: pšchetož we Łužicach je duchownski wosypk po starých krajnych zakonjach realny dawk wot kubka, nic paršchónski dawk. Čižicže katholickich lenow z pšchilicženjom Brěšchtow a Noweje Bukojny je 123, kiž t cyrkwinym twarjenjam a potrebnoscžam we Kulowje pjenježne pšchinosčki płacžicž maja.

Šacž t lëtej 1871 škadomachu so tele pjenježne pšchinosčki za cyrkwine twarjenja po lenach; na škoržbu salowškeje gmejny, kotrejež lena mjenšche su, hacž lena we Kocžinje a w druhich wosadnych wosach, je kralowšte knježerstwo we Lëgniku na 25. haprila 1871 a po dštatym ministrowym wusudženju z nowa na 4. novembrje 1871 porucžiko, zo wšchë pjenježne pšchinosčki t cyrkwinym twarjenjam po gruntnych dawkach, t. r. po ležomnosčach so wotkožecž dyrbja.

XXXIV.

Z kulowškeje cyrkweje du za lëto tši swjatocžne processiony do Róžanta: tšecži swjaty džen jutrow ze swj. jutrownym kšchizom, a swj. dnaj Marinoho domapytanja a naroda ze swjecžatom Maczerje Božeje, kotrež so wot šchëcž knježnow njeje. Wosadni pucžuja tež rad a hušto privatnje do Róžanta, wosobnje sobotu, kaž so tež mnozy pšchizantnjeja křošćanskim processionam do Krupki, Rumburka a Šilipšdorfa.

Na swjedženju swj. rózarija a we clym tydženju swjedženja (prënju a druhu njeđzelu oktobra), toho runja na njeđzelu mormwoho wotpuska (prënju njeđzelu po dnju wšchëch kšudnych duschow we novembrje) škadžeja so we kulowškej cyrkwi ze susodnych serbskich wosadow bratšja a sotry swj. Marinoho arebratštw, zo bychu swj. šakramentaj pokuty a woltarja z došpolnym wotpuskom dštali. Z křošćic pšchitšadžeja wot lëta 1854 z processionom a z Marinyym swjecžatom.

Z blizka a z daloka pytaja tež tajcy, kiž katholickeje wëry njejsu, we kulowškej cyrkwi pola Boha a Božeje Maczerje tróšcht a pomoc we wšchelatic horjach a čžerpjenjach čžëta a dusche; pšchëz jara wjele swëdkow je dopotazane, zo Böh jich dowërenjo hušto woplacža a jich proštwy wustyšcha, hdyž su so wot mëšcnika pod modlenjom z „patenu“ (šchlicžtu) trëcž dali. Patena pať je mała šlëborna a pozlocžana šchlicžka, na kotrež pšchi Božej mišci po pšchëžohnowanju Boži syn wotpocžuje (Mat. 9, 21).

Wo kulowškich fararjach we 12. 13. 14. a 15. lëštottku cyle nicžo znate njeje, dotelž su so wšchë lišćiny a pišma farskoho archiva we wójnach a wöhnyach zanicžate. Cyrkwine kšchëcženiške knihe so špocžinaja z lëtom 1642; wërowaniške a pohrjebne knihe z lëtom 1684.

Fararjo we Kulowje bëchu:

1. Jan Heber wokoło 1440, pšchi abo po nowotwarjenju kulowškeje cyrkwe po hušštitiskim špowalenju.

1527 pod njeznatym fararjom podlëšchi so farska cyrkej t ranju z pšchitwarkom wot dweju fajeršow, t čžomuž knježna Bohatec z Kulowa pjenježy pošćicži.

2. Syman Majer, 1550—1564; bješe 1564 hafo farat do Bucec. Pod nim došta 1562 budyski tachant Jan Leisentritt biskopstu duchownu móc we wobimaj Lužicomaj.

3. Filip Lén abo Lehen, 1573—1586, prjedy budyski wíkar a kaplan we Marinej Hwězdze. Wot njoho so powjeda, zo je luthersecy zmýsleny byl. Wón da 1583 we kulowstej cyrkwi kocžinjanski khór twaricž a wumrje 1586 na moru.

4. Jurij Kowat (Kowatt, Faber), 1586—1590; bješe 1590 hafo farat do Šhróscje a wumrje tam 1600.

5. Domašč Pawlik (Paulitius) z Kulowa, 1590—1600. Wón da 1593 we kulowstej cyrkwi němčžanski khór twaricž a wumrje we čjasu mora 1600.

6. Ambroz Wawrij (Wauer) z Nachlowa, 1600—1605.

7. Macžij Čžanowic prjedy budyski wíkar, 1605—1612.

8. Matej Šchaden (Schoda), 1612—1621, pschi spocžatku 30lětneje wójny. Wón bu 1621 wot kulowstich měščžanow pod wjedženjom měščžan-
stoho schrybarja a notara Jurija Licina z Lerchenstein z města zahnaty, dokelž bě 1620 lutherkim wojakam pod ritmischtrom Pětrom Helmsdorffom klucze cyrkwe swj. Iškija dał. Lutheranow bě tehdy w Kulowje nimale 300, mjez nimi najwjac wojakow. M. Šchaden čžekny do Čžech, bu farat we Šabernje a wumrje 1636.

9. Jan Ğaža (Hasius) z Mješwacžidla, 1621—1630, we čjasu 30lětneje wójny a wulkeje drohoty. Wón čžekny 1630 z Kulowa a bu farat we Rumburku, 1644 budyski tachant a wumrje 1650. Pod nim molowachu so 1626 we srjedžnej lóžži kulowsteje cyrkwe wyšče fajlerjow pschewulke wobrazj 12 japošchtokow.

10. Jan Leska, 1630—1637 we čjasu mora we Kulowje a wulkeje drohoty. Čžela wotemrjetych so pohrjebachu na „smjertnych hórkach.“ 1634 zapuščji kžěžorski general Golc Budyschin z wóhnyom. 1636 pschěndžeshtaj hornja a delnja Lužica z čžěštoho knjejistwa (Ferdinanda II.) do sakstoho (kurwjerča Jana Jurija I.).

11. Matej Šórdan, 1637—1640, we čjasu Šchwějdom, kiž so pschěz Brěščki ke Kulowej pschibližowachu hačž k „slepym kerkam.“ M. Šórdan wotstupi dobrowolnje wot fary a scžehuje joho bratr

12. Měrcžin Šórdan, prjedy farat we Šemnersdorffe pola Lubanja, 1640—1643.

13. Jakub Stiskala z Kulowa, prjedy kaplan we Marinej Hwězdze, 1644—1663. Pod nim wudhri we Kulowje na 1. junija 1654 wulki woheň, kotryž žnutskowne město hačž na 6 domstich, cyrkwinu tórm ze žwonami, faru, a susodnu mješ Kulowc do popjela pschewobrocži. Farsta cyrkej bu pschěz režništoho miščtra Handrija Pabuzja zdžeržana, kotryž, hdyž so cyrkwinu tjecha wyšče wulkocho woltarja palicž zapocžja, z malym žwóncžtom na tórmitu klinkasche, donž ludžo k pomocy njepšchindžechu. Tórm so 1665 z nowa natwari z dwojim horbom a z dwojim pschehlodom; tji žwonu, hižom 1655 late a 1656 wot abta Jurija Wendšchuha z Šohensórta (bě z Kulowa) swjećžene, pójsnychu so 1665 na tórm. Wulki žwón wážesche 32 centnarjow abo 1760 kilogramow a bě 360 kilogramow čžěžšči hačž nēcžišči wulki žwón. Po kulowstím wóhnyu wotolo 1654—1656 běsche tuni čžas: kórc rožki placžesche 18 šlebornych, jecžmjjenja 16 šlb., kruwa 2½ toleri, wož 5 toleri.

14. Woszczij Mytele (Nikolaides) z Kulowa, 1663—1678, kanonik, bu hafo kulowski farar za tachantskoho seniora wuzwolony, wumrije po 10 njezdelach we Budyshcinje na 22. novembra 1678, swojeje staroby 54 let, a bu we kulowskej farskej cyrkwi psched wulfim wotstarjom pohrjebany. Pod nim natwari so 1665 torm, 1654 wotpaleny, a pojnujehu so tji nowe zwony. Won zalozi 1672 z meszczanstim kaplanom Janom Serbinom arcbratstwo swj. rozarija k czeszczi Jezusa a Maczerje Bozeje, zo by so katoliska wera we Kulowje a we wschod serbskich wosadach bole a bole wobkruzala.

Na 24. hapryla 1676 w noy wuidze na wojerowskej hasy woheń, kotryz 26 domskich spali; sakski kurwjerch Jan Jurij III. pschuidze z Wojerec do Kulowa a pomhasche hasheczi.

15. Jan Serbin z Kocziny, 1678—1682, kanonik. Won besche horlity duchowny a pobožny czeszczowar Maczerje Bozeje, kotryz won hufo we Rozencze wophtowasche. We zymje 1668 pada so won na pucz do Wina, zo by psched khezorom Leopoldom I. prawizny kulowskich katoliskich meszczanow zastupowal: pschetoz sakski kurwjerch Jurij II. be w liscze wot 28. hapryla 1667 lutheranam w Kulowje a wokołnosczzi dowolit, w malej cyrkwi swj. kschiza z nowa lutherste kemsche dzertecz. Khezor pada na 16. januara 1669 Serbinej zakitny list, zo cyrkej swj. kschiza w Kulowje katolikam pschisuschy, a nic lutheranam, a zo katoliske wery dla so tam schterjedzicz njesme.

Wtora dla, kiz wokoło Kamjenca knjezesche, wotdzetza Serbin na tfeezim swj. dnju jutrow preni procession do Rozanta. Won wumrije na 23. februara 1682, 47 let stary, po czezkej schtyrimesacznej chorosczi a bu w kulowskej cyrkwi podla Woszczija Mytele pohrjebany.

16. Woszczij Kofula z Wudworja, 1682—1683, skawny predar. Wumrije na 19. oktobra 1683 swojeje staroby 31 let.

17. Hadam Augustin Hausch z Kulowca, prjedy farar we Radworju, 1683—1703. Won besche budyshi kanonik a posleni Archidiaconus kamjenstoho cyrkwinoho wotreja. Pod joho skužbu bu 1687 kulowska meszczanaska rada wotfadzena, dokelz mona meszczanski doh (4406 toleri) a dan wot 26 let zaplaczicz njemozesche. Kloschtrski hejman Jan Adolf z Jeschwie polozi na wsche meszczanske dokhody arest a wustaji na 7. januara 1688 wopisimo, sak dyrbi so doh a zastata dan wotworacz. Hadam Hausch da 1693 w kulowskej cyrkwi kulowczanski khor natwaricz a we dzeczacej hali wolijenca stajicz, kaz halu na wjerchu molowacz. Tez da won 1700 farski bertel za wosypk nowy dzelacz.

Na 19. meje 1701 wuburi we Kulowje mocny woheń, kotryz wulfi dzel nutfownoho mesta, rabnu khezju, piwarnju a faru do popjeka pschewobroczi, na cyrkwinej tšesche pak a na tormje schodu czinjesche. Hadam Hausch wumrije na 19. novembra 1703, swojeje staroby 63 let.

18. Franc Meschkanf (Mischkanf) z Kulowa, prjedy farar we Njebjelczicach, 1703—1706. Pod nim bu wuskuženy kroatiski wojersti wyschi Jan Schadowic ze Bdzar, pomjenowany Krabat, 80 let stary, we kulowskej cyrkwi we srjedznej schczezny spody zwoniczka na 29. meji 1704 pohrjebany. Meschkanf wumrije na 17. januara 1706, swojeje staroby 49 let.

19. Petr Dubjenka z Kulowa, 1706—1721, kanonik. Besche prjedy farar we Racowje we Czehach; hdyz pak do czezkeje choroscze padze a pola bratra Domascha Dubjenki, fararja we Michowicu, na khorym lozu lezesche,

poruczi so swjatej maczeri Bozej we Róženicze a flubi, zo, budže-li wotkhorjeć, mjez swojim serbskim ludom hafo duchowny skutkowacj chce. Wustrowjony bu 1694 do Kulowa hafo mészczjanski kapłan powołany. Na 15. ha-pryla 1700 pucjowasche Dubjeńka z 15 serbskimi towarščemi do Roma k jubilejskemu wotpuškej a wróczi so z nimi na 22. aug. 1700 zbožownje domoj¹²⁸⁾. We duchownej službje we Kulowje zastupowasche joho tachantsi wikar Jan Fózef Sgnac Freischlag z Budyschina. Z Roma wot bamža Innocenca XII. Dubjeńka sobupščinjeje relikwije swj. martnarja Bonifacija a dwaj wotpušknaj listaj za kulowske a khrósczjanske bratstwo swj. Wošcziija.

Pod fararjom Dubeńku twarjachu so 1707 we kulowskej cyrkwi nowe ławki k sedženju, 1712 nowy pišczechelowy khor, kotryž so na mjerchu al fresco molowasche, 1712—1716 nowe pišczechjele. 1710 natwari so wyšche džjećajace hale kruny wjelb za cyrkwine drohotnosće a za duchownysku draštu; na přédnim boku wjelba da mészczjan Měrczin Mark rjany kamjeńtny wobraz žbóžnika stajicj. 1716 da farar Łukasch Zawrjeńc Sachomec z Beichewic we Schlezyskej nowu kapaku we Sulšecach a nowy kamjeńtny móst pšchi Hóstu twaricj; wudowa Dorothea Dbstowa pał nastaji 1719 we cyrkwi z napšcjecza klětki wulki kšchiž z bolosczjivnyimi pótajnosćemi rózarija.

Bětr Dubjeńka, kotryž tež sławny pěsnjer běsche, wumrije na 14. jan. 1721, stary 56 lět.

¹²⁸⁾ We lěće 1777 je dwójcy we farstich knihach zapisane, zo je so kapłan Bětr Dubjeńka haće 1706 z Roma wrócził. To pał je zmólk: pšchetož Dubjeńka je na 24. augusta 1700 ze swojej samotnej ruku do kšcžeńskich knihow zapisal, zo je na 22. augusta 1700 z Roma do Kulowa zajn pšchiškol („redux ex alma urbe“).

Macž a syn.

Sdnyž strašburg-ski wyšokod. knjez biskop Ráš přeni raz hafo biskop swoju narodnu wješ wopyta, hnydom so jomu wulka swjatocžnosć pšchihotowa, drje jednora, ale czim wutrobnischa. Duchowni a wobydlerjo jomu napšcjećo cžehnjedchu. Ludžo spěwachu a kwětki na pucž scžělechu. „Hosiannah! Požohnowany budž, kiž pšchikhadža we knjezowym njenje!“ Wón postrowi wšchěch pobožnje klecžacych z biskopskim słowom: „Pokož budž z Wami!“ Tu z czródy macž cyrkwiniskoho wjercha, cžesčowna knjeni Rášowa, wuńdže a stupi pšched swojoho syna. Wšchitcy zařtachu a so wotmjelcžachu. Nětk pocža macž rycžec a synej rozestajecj wšchě winowatosće, kotrej jomu joho wyšoke zařtojnstwo nakładuje. Biskop zo ma wobstajnje z dobrym pšchikladom do přědka swěćicj, wojowacj napšcjećo žłomu duchu a lud Boži k Bohu wodžicj. Kaž došlo wona rycžesche, syn kěžbnje na nju posluchasche. Bě widžecj, kať je hnuty. Tu wona z dobom dele poklafny a hluboko głowu šhiliwšchi praji: „Nětk dha, najdóstoynischi knježe, prošchu wo Wasche požohnowanjo!“ Biskop žohnowasche swoju macž pod wjele sylzami. Tak scžini tale burowka we swojim jednorym zmyšlenju; pšchi tym pał njephtny, kať wulki bě jeje skutk a nadobny.

Maczerina luboscź po smjerczi.

Za slychach něhdy wot jednoho duchownoho tónle podawł, kiž so mi czisće k wěrje podobny zda. Wón powjedasche: Sunu mje we małym městacźku stara žona khoromu skaza. Wona dowjedže mje a zwónka k žadanomu domu, kazasche namaj tsi sthody horje hicź a potom so poruczi. Wobhydlerjo zwónččk zaslychawšchi so dźiwajo w hromadu zehnachu a praschachu, schtó dha mje wołał; ja zo sym drje so zamolil. Jow we domje zo je jenož khorowaty, a tón njeje za knjezom ani požadał. Za pał so hnydom wotpokazacź njedach, a chych z khorym porucječč. Tu tofamo zhonich. Z najwjetschim spodźiwaniom młody we ložu ležacy muž praji, zo je drje wóndano tróšćku sthorjel, zo pał ani z daloka sebi na domawoprawjenjo myslil njeje, wjele mjenje mje k sebi skazał. Za wuznaju, duchowny dale powjedasche, ja spytach młodocho muža z poku so smějo a z poku zas napominajo k spowjedanju pohnučč. Njedch je so mólnje stalo abo pschypadnje abo z druheje winy, schfodželo traž njeby, hdy by njebjeskoho hosćja, kiž tola je k njomu pschischol, z pobožnosćzu pschijecź chych; wón by jomu zawěsćzi wjele hnadow daril a sčěrsche wustrowjenjo. Khoru so njespjecješche. Za slychach joho spowjedč a podach jomu swj. wopravjenjo. Pschi tym sthilih so k joho ložu. Tu wuhladač małe swjeczatko, kotrež na sčěni młodomu mužej k hłowje wisasche. Tala žona bě, ja k njomu prajich, kiž je po naju byla, a pokazowach na to swjeczatko. Wón zrudnje so smějotasche: Dostojny knježe, ta zawěsćzi byla njeje, ta je moja njeboh macź, kiž je hižo psched lětami zemrjela; ta wjac po swěcže njezhodži. Mje hróžba woběža. Za pokazach swjeczatko zwónkej. Znajecze tu? — Haj, knježe, to je žónka, kiž bě džensa po naju pschischla. — Njemolicze Wch so? — Ně, wěsćzi nic, knježe! czisće tajka je byla, nic hinajšcha. — Mojomu khoromu pał so to wěrícž njedasche. Za prajich jomu „Božemje“ a wrócčich so dom. Wóržy na to mi ludžo wschi nastročeni powjedachu, młody muž, kotrohož ničtó za straschnje khoroho njemějesche, a kotromuž běch pschypadnje — tak mjenjachu — pschischol, zo je hnydom po mojim rozžohnowanju wumrjel. Kač spodźiwnje! — Njeje so jow džiw maczerneje luboscze stal? Njebě to wosebje wobhnadžena macź, kotraž smědžesche swojomu synej hischće w joho poslednej hodžincy pomhacź a jomu joho Zbóžnika a wujednanjo z nim pschinjesćč? — Njeje traž tónle syn praje nutnje a wobstajnje za duschu swojeje njeboh maczerje so modlit, zo Bóh joho hischće tajkeje hnady zdóstojni? O maczerina wutroba! kotraž hischće z rowa z luboscču sapa k drohomu džěsczu!

Emmy Giehel we „Julius Bohl's Hauskalender 1879.“

Kač so Bóh za swoju swjatu cyrkej stara.

W 4. lěstotku poča bježbóžny bład Aria katolsku cyrkej w nawjecžornych krajach Europy zapuscjećč; Arius mjenujcy wucžesche bohalestrowacu wucžbu, zo

je našch zbóžnik Šezus Chrystus jenož cžłowjek a nic, kaž našcha swj. wěra praji, Bóh a cžłowjek we jenej wosobje; tutón błud běšče hižom rańšče kraje škazyl a bu wot nje-katholskich křezorow w Konstantinoplu tež z mocu w nawje-cžornych krajach rozšěrjany. We wjele městach běšchtaj tudy hižom dwaj biskopaj, jedyn arianski a jedyn katholski. W Milanje (Mailand) bu arianski biskop nje-křmanoho žiwjenja dla wotšadženy, taž zo bě katholski biskop hiščeje jeno sam biskop; ale tutón biskop wumrje. Katholschy a Arijanojo so pschihotowachu, zo bychu nowoho biskopa swojeje wěry postajili. Njeměrne běchu dny a nocy, hižom zdasche so, zo zběžk wudyrj, cžohoždla romske knježerstwo, pod kotrymž tehdom Milano stejesche, wobzamkny, zo by so wěšty Ambrosius, najwyschšchi zastojnik tuteje provincy, z wóštkom tam podał a měr zdžerzał.

Džen wólby biskopa běšče pschischol, wulki Milanški dom, hdžez mějesche so wólba stacz, bě z ludom pschepelnjeny, kotryž wotčakowasche, kotra strona dobudže. Dołho so wschitko kombžesche, pschetož katholschy a arianschy měšchnicy njemóžachu pschěžjane pschincž, koho bychu za biskopa wuzwolili; hižom pscheradži wrjeskot a morkotanj, zo je lud njeměrnny, zo je so jomu wostudžiko, dlěhe cžakacz. Dha stupi statny wysoki zastojnik Ambrosius, kotryž, hacžunje běšče hiščeje nješchčženy, jara dobre křchecžanske žiwjenje wjedžesche, psched woltač, spytasche z měrnymi słowami měr zathowacz, hacž jene džeczjo mjez ludom zawoła „Ambrosius je našch biskop“ a cyly lud, w tutym hłosu Boži hłós spóznaajo, wot-mołwi kaž z jenyum hłosom „Ambrosius je našch biskop.“ Ambrosius so woba-rasche, ale podarmo; wón prajesche, zo hódny njeje, ale lud chychsche joho za biskopa; wón so zamotwjesche, kaž chce wucžicž, hdžž ženi wuknył njeje, ale lud njepuschčži wot swojoho požadanja; wón chychsche jón naryczeczž, zo je nje-křmane žiwjenje wjedł, ale wschitcy znajachu joho pocžinki; wón cžefny, bu popadnjeny, derje a kručže wobkdebžowanj, kaž zajaty; widžo, zo wschitko nicžo njepomha, pschizwoli stónčnje, ale tu dyrbjachu so hiščeje druge wobczěžnosče pschewinyczž. Cyrkwinske prawa njedowola, zo mohł nješchčženy (katechumena) tajke zastojnstwo dóstacz, ale pobožnosč a wucženosč Ambrosia běšchtej hižom w cylej Stalskej znatej, taž zo bamž w tutym padže swoju dowolnosč k tomu da; Ambrosius bu biskop, haj bu, kaž jeho sotra a bratr, swjaty prajeny a za wucžerja cyrkwe powyscheny, wuforjeni tamny bjezbóžny błud zloho Aria bóle a bóle, dobu za našchu swjatu cyrkej swj. Šawšchtyna (Augustina), najwjetšchoho a najškawnišchoho wucžerja wschitkich cžasow. Taž stara so Bóh za swoju swj. cyrkej, njebojmy so tohodla wo nju, ale bójmy so wjele wjach, zo fami w našchich hřechach wot njeje njewotpadnjemy.

N.

3 parlamentiskoho žiwjenja.

Biskop Rudiger běšče pschi škladnosčji, hacž so civilne mandželstwo w Rakuskej zamjedže, rozswětilč, zo tute mandželstwo, kaž tajne mandželstwo w katholskej cyrkwi njepłaczji; na to wotmołwi jomu rakuski minister Šasner, kaž móže

wón mandželstwo „clandestin,“ to je tajne mjenowacž, kotrež so tola pscheb magistratom (pola nas na „standesamcže“) wobzantnje? Smějo spomni hnadny knjez biskop: „haj, dyrbimy słowa tak trjebacž, kaž we nich kóždy rozomny powjeda; pschetož n. psch. minister rěta po słowje služomnik, a sčto bshcže Wjy „„excellent““ rjekł, hdy by so Wasam prajiko „„knjez služomnik““ a Waschim služomnikam „„knjez minister.““

N.

Nafazanjo w hosceńcu.

Něhdy pschińdže francozski duchowny Józef Warin, kotryž běšče so prjedy hačo wojak we wójnach pod Napoleonom I. napschecžo Španicžanam wuznamjenjał, z wjele druhimi do hosceńca, zo by, doležł bč pschipońdnjo, tudy pojedł. Hcač runje běšče pjatl, podawachu so tam jenož mjasne spizy. Wschitcy zesydachu so za blido, na kotrymž běchu tajke mjasne spizy nastajane; jenož Józef Warin, kotryž běšče swětnje zhotowany, tak zo joho druzy tak lohcy hačo duchownoho njezeznachu, sydnj so sam za jene mjěńšče blido a skaza sebi wótsę, zo wschitcy slyšchachu, jeja (póstrnu spizu). Hofcžo so džiwachu, hladachu na so a žortowachu; tola Józef Warin na to nječedžbuje a směješče so sobu. Skazane jeja so jomu podachu. Warin stany, scžini sebi kščiž, sčtož žortowacych hšcže bóle rozmuži a tak zamjerza, zo samo lestromace słowa wuprajowachu. Wón pak mjelcžęšče, a joho woblicžo pscheradži, tak joho tajke słowa rudža. Wón njebč hšcže powobjedował, stany mjez tamnymi jedyn knjez, kiž běšče so prjedy smjał, najbóle žortował a lestromač, hnuty nad joho pokornoscžu a ponižnosćžu, poda so k njomu a praji pschecželnje: „póječe tola, proschu Was, za nasche blido; hižom dołho dosčž seže so wot nas džerčať“ a nuzowasche joho, zo by so pschi nim sydnjł. Sdyž běchu wschitcy powobjedowali, zawoła joho na boť a rjekny: „snadž seže duchowny?“ „So wč,“ wotmołwi wón, „mój knjeze!“ „Nó tak njewopuščžu Was wjac, pojedžemoj hromadže w jenyum wozu, a budžecže tak dobry, zo moju spowjedž slyšchicže.“

N.

3 Łuzicy a Sakskeje.

3 **Budyšćina.** Wysofod. knjez can. cap. senior F. Hoffmann je czežcy sšhorjel na zahorjenje jěrchenjow. Mitosčžina sotra Aquina z Brunowa joho wothladuje. Wóh wobradž jomu zas prjedawšchu strowosčž a cžikosčž ducha!

3 **Budyšćina.** Wucžet na tachantskej šchuli, k. A. Engler, bu za organista a šhórštoho rektora pschi cyrkwi k swj. Pětrej pomjenowany.

3 **Budyšćina.** Njedawno we Dreždžanach zemrjety k. kanonik P. Nowak je mjez druhim tež naschej tachantskej šchuli 1000 sčęšnatow wotkazal.

3 **Budyšćina.** Po rozprawje sakskeho krajneho konsistorštwa je z luthersteje krajneje cyrkwy wustupiko: 22 k catholskej cyrkwi, 33 k němsto-catholskej gmejnje, 1 k židowstwu, 140 k japoschtoškej gmejnje, 92 k separirowanej lutherstej gmejnje, 15 k methodistam, 1 k baptistam, 14 k templowej gmejnje, 125 njejsu

so žanomu naboženstvu pschizamtnyli a 19 njeprajachu, čžoho dla wustupja. Do lutherseje cyrkwje zastupichu: 20 katholicow, 3 němsko-kathoscy, 5 židow a 17 dišidentow.

3 Róžanta. (L. S.) W Róžencze so na horlitwe pohnuwanjo knjeza wučerja Kleibera hižo cyle léto spěwarjo z Róžanta a blišchisich wšow sthadžowachu, zo bychu so w cyrkwinškim a swětnym spěwje wudoknjeli. Ze zamyslom pak frute towarštvo njezałożichu, dokelž njewjedžachu, hacž budža spěwarjo wutrajni a hacž budže so cyła wěc schlachczicž. Šdnž pak t. Kleiber widžesche, zo su wšchitcy za towarštvo, sebi wustawki „Zednoty“ wupožczi a po nich 15. augusta wustawki nowoho towarštwa wuradžowachu. Towarštvo bu wobtrucžene pod mjenom „Bratrowstwo.“ Dirigent je knjež wučer Kleiber, pschedyda knjež kubler Klimant, — Mjedzeli, 25. augusta, mješesche nowe towarštvo w hosceńcu t. Schołty w Róžencze swój přeni kóncert, na kotryž běšche so hosći z liščitami pscheproschalo. Łóšchto pschipošucharjow bě so na to do sale, z wěncami wuděbjenjeje, nahnało. Programm běšche prawje bohaty a z wjetšcha same nowe serbske kručchi wopschijesche. Za wubjérnosč spěwa rukowasche wulka kědžbnosč a móčne placanjo a applaudirowanjo pschipošucharjow. — Knjež Kummer z Káža „Stawu“ na nowe towarštvo wunjese, za kotruž knjež pschedyda swój džak wupraji, kaž tež hosčjom za pschecželnu zajimawosč, kotruž su ze swojej pschitomnosčju nowomu towarštwu wopožazali. —

Nječ kěžeje, rosče, pschibjera
spěw Róžencžanschob' towarštwa!

3 Kamjenca. Hižo w poslednim čžisle pisachmy, kaž je hnadny t. biskop nowe zwohy za našchn cyrkej swjećil we klóschtrje Marinej Šwěždze. Dženja hišchcze pschistajimy. Pschipošdnju wokoło jedneje našche schulste džěczi, pschewodžane wot wyšokodošt. t. fararja Wornarja a t. wučerja Lübecka a wjele wosadnych, nowym zwonam napschecžo čžehnjechu. W lěšu psched Mjebelczicami je dóščezechu, a wjesološč a spodžiwanjjo bě na wšchěch woblicžach widžecž. Pod zynkami hudžby a thěrłuschow dowjeczechu zwohy hacž t. cyrkwj. Po stach pschihladowarjo wobstejachu wóz. Tu zapšchimny t. farar so stowa, a wukładowasche wěrwym z wulkej wustojnosčju mjena nowych zwonow. Dwe hodžinje pozdžischo dachu so zwohy přeni raz stychecž. Wjele thwalby so jim dóšta a mišchtrej, kiž bě wšcho taž rjenje wuwjedł. Šdnž přeni zynk z wěže zaklinča, zaspěwa so w cyrkwj džakowne Te Deum. Šaj džak budž Bohu, dawarjej wšchoho dobroho, kiž bě našch štutł žohnowal a dobromu kóncej dowjedł. — Našche zwohy we G—dur klineža a waža 18½ centnarja.

3 Dreždžan. Wutoru, 5. novembra, popošdnju nadenđje we katholickej dwórškej cyrkwj t. inspektor Lehmann jezady jednoho zawěščka muža, kiž bě pokladnicy, do kotrychž pjenjezy za thudych kladu, rozłamal a z nich 55 marč kradnył. Paduch bě hagle zańdženy mješac z thostarnje puschčženy był.

Ze wschóho swěta.

Němska. Wujednanja mjez Barlinom a Romom so hišćeje dale pletu, a je sylna nadźija, zo budźa k dobromu kóncei dowjedžene. Knjez ze Reudell, hdyž bě njedawno w Barlinje, je sebi tu wschitko na drobne powjedacž a wukazacž dał, šćto ma kardinalej statnomu sekretarjej Minje pschizwolicž a šćto nic. Wamž je podobžne wustawki wujednanja za dobre póznał.

Po wschěch němskich krajach so dale bóle socialdemokratške zjenocženstwa rozwjazuja, kaž tež knihi, w socialdemokratškim duchu spisane, kručje zakazuja.

Na kupje Zingst we narańškim morju njedaloko pomorskeho brohu je wot poč léta žiwý kaplan Ruškiewicz. Zo ho bě knježerstwo, dokež bě so w Poznjanskej napscheczo mejškim zatonjam pscheshof, tam póskalo. Wón dyrbi z miłymi darami so žiwicž. Njezwucžene jere podnebjo a zbalenosč wot katholicow a wsheje duchownšćeje džělawosčeje je tohole młodoho muža tať pschewzaka, zo je na tyfus šćhorjeť a zańdženy tydženi wot stralsundskeho fararja Elsnera doma wopravjeny byť. Ale tež tón, wot Zingsta so wrócziwšči, hnydom na tyfus šćhori. Knjeza Ruškiewiczza protestantska swójbja, pschi kotrež bydli, lubosčiwje wothladuje.

Awstrija. Krawe džělo na počodnju awstriškeho kšězorstwa je zbožownje dofonjane, a joho wójnska čžescž je z tym zasj wobhajana a wobnowjena. — Cyła wójna bosniško-hercogowška stejese Awstriju něhdže 1000 morwyč a 4000 ranjenyč, a do kónca 1878 na 102 millionow šćěsnačow. — Płacžizna to dosč wulka; ale hač je tež hódna tajkich woporow? Z tymle praschenjom nakladowasche so rajška rada w poslednich dnach pschi adrešnej rozprawje. Liberalna wjetščina swari na wobsadženo Bosnije, dokež je so bjez wědomja rajškeje rady wuwjedło. Wona ze swojimi rycžnikami stajnje pokazuje na wopory, kotrež je wobsadženo kšochtowako a kotrež dalšche zarjadowanjo dobyteju krajow hišćeje budže požadowacž; a najradšcho by widžika, zo by awstriške wójsko Bosniju wopušćeziko a zasj Turkam dało po prjedawšchim waschnju hospodaricž. K tomu kóncei nohce liberalna wjetščina pschizwolicž 25 mil. šćěsnačow, kotrež ministerstwo žada na zarunanjo wužožčow za wobsadženo a politiške zarjadowanjo. — Róždy wěrnj awstriški wótcžinc so zwjeselicž dyrbi, widžo, kajkich statnych zakitarjow namaka awstriška myšlicžka w zapóšćancach konservativneje strony wosebje w hrabi Hohemwarčzi a w nowowuzwolonym zapóšćancu ze Salzburga, w młodym hrabi Moišiju Lichtensteinu. Hrabja Hohewart dopokaza nuznosč zakrocženja w Bosniji, a wobžaruje jenož, zo so tele zakrocženjo hižo prjedy za rusko-turkowskeje wójny njestało. Wjez zakrocženja bychu so słowjanske kraje w Turkowskej wudaće dospóhne ruskomu wliwej a Awstrija by šćtodu wzała na swojej čžescži, by hačo wulkomóc pokazala swoju šlabosč a so do stracha podała, po čžasu tež swoje južnosłowjanske kraje zhubicž. Wjez zakrocženja by dotal w tutymaj wobohimaj krajomaj hišćeje nieměr a njeprjadť knježik, kiž by tež našchim pomježnym krajom njedak k žadnomu počojej

pschiciz. Njemaku važnosť kladžesche Hohenwart tež na tu wokołnosť, zo wobsadženjo Bosnije njebë a njeje naleznosť ani němška, ani słowjanska, ani madžarska, ale awstrijska, z kotrychž ta strona najwjetschi zmjeje wužitk, kotraž w Awstriji najrozomnišo so zadžeržecž budže. — Grabja Lichtenstein hladasche we swojej přenjeji ryczi dopokazacž wužitk nic jenož wobsadženja, ale tež pschizamknjenja dobyteju krajow k Awstriji. Pohlad na křartu dopokazuje kóždomu, zo je z dobytymaj krajomaj awstrijske křezorstwo so wudospołniło, zo je nasche wójnske a namorske postajenje z tym zesplnjene, sčtož je pschede wschëm z křicženja pschecziwnikow — Stalijanow — widžecž. Zethane mjenuje Lichtenstein mjenjenje, zo je dwajmëfaczna wójna zrudne pjenježne wobstejnoscze w Awstriji zawinyła. Na tym je liberalne hospodarstwo wina, kotrež je nam za 10 mërnych lët pschidžëkate 1000 mill. dołha z rozmyetowanjom pjenjež na njepotrëbne a njewunoschace železnicy a z podpjeranjom zbankrotnjenyh fabrikantow a pschekupcow. — Šdyž Turcy z Bosnije wulke dawki brachu a swojich najlëpschich wojakow, ma so wocjakowacž, zo kapital tam tyknjeny po krótkim času derje so zadani. „Zo su wobydlerjo tuteju krajow njezdžëkani.“ Ale to je cžestna próca, jich pschiwjesč k zdžëkaniu a zbožju, kotrohož wosbojoho su dlëhe tšjoch stow lët parowali. Kajki by to byl wuczež, kiž njehač džëcži rozwučowacž z teje winy, zo ma pschëd sobu cžrjòdku, kiž ani cžitacž ani pisacž njemóže. Šacžrunje we wschëch tež liberalnych nominach wobë ryczi so wukřwalujetej, pschecy tola pschiwza liberalna wjetšcina adressu na křezora z 160 hłosami napscheczo 70 konservativneje strony. — Tule adressu su hižo křezorej wotëdali, ale na wotmołwjenje budža drje hišcže dlëžšchi cžas cžatakacž dyrëjecž. — Z cyla w Awstriji zas džiwne wëcy so podawaju. Křezor počina z nowa Madžaram hołdowacž, toho dla ma so general Filipowicz — dofelž je Šlowjan — ze Sarajewa do Prahi wrócicž, a křormatki sejm dósta sebi swojeje adressy dla porok. Šacž pač z tym mër a pokoj za Awstriju kupi, to je hinajšche praschenjo.

Kaž z cžëškich nowin zhonimy, čce knježerstwo w Awstriji wschë kłóschtry franciskanow (bosy mnišow) a kapucinow zahnacž.

Jendželska. Z Indije njejsu dale žane druge powjescze pschisichle, hacž zo je tamnišchi jendželski městokral poslenje napominanjo na afgħansko emira Šchir-Allija poštał, zo by so požadanjam jendželsko knježerstwa podcziwnyl. Najwosobnišche tutych požadanjow je to, zo by Šchir-Alli Rusam dlëhe w Afgħanistanu pschëbhwacž njedowolił. Wón je w tu křwilu pjecza w Zellalabadže a je tojščto wójška do Kandahara poštał.

Lëdma bë so row nad cžëłom najwjetschoho francóžskoho biskopa zamknyl, a hižo zas wjedže smjercž přenjejoho cyrkwinško mječha Trsteje do wëcžnoscže. Pawoł kardinal Cullen, arcibiskop dublinski, je 24. oktobra po krótkej křorosčji wumrjel. Wón narodži so w Dublinje 27. hapryla 1803 a dokonja svoje studije w romiskej propagandže. Wot 8. januara 1850 armaghski biskop, nastupi w lëcže 1852 arcibiskopski stol swojoho wótcnoho města. Wón

bě přeni Fra, kiž bu z kardinalom. Njech dublinski arcbisťopski stoł bórny nowoho, runje tak dostojnoho wyschichoho pastyrja dóstanje.

Schwajcarska. Wólby, njedawno we Schwajcarskej wuwjebzene, wupadnychu z cyła za katholicu stronu derje. We wulkej radže budže nětko zastupjennych něhdže 35 liberalnych, 45 konservativnych a 55 radikalnych demokratow; tale strona je potajkim hišćeje najšylnišča, nima paž žadnjeje wažnosćeje pórnjo přenimaj stronomaj. Radikalni buch u poraženi w Genje, w Turje, Zürichu a dr. Kaž je znate, czerpjechu katholicy wjele we Schwajcarskej, wosebje w Turje; snadž wobrocza so nětk wěcy k lěpšomuu.

Turkowska. W europiskej Turkowskej paž z nowa wscho překi a pó dlu dže. Bolharjo su z tym njespojoni, zo su jich na berlinskim kongressu do tšoch džělbow rozdžělili. Woni sebi zjenoczenjo wschěch krajow, wot Bolharjow wobdlenych, žadaja a dofelž so to ze słowami docpicž njehodži, dha hcedža sebi to z brónju w rucy dobyčž. W tak mjenowanym nowym bolharškim wječchowstwoje je drje měrno, w Rumeliskej tež tam mēr džerža, hđžž hišćeje Rusojo steja. Ale w druhich stronach Rumeliskeje, kaž tež w Macedoniji je wulke bolharste wójsto wustupiko a pyta Turkow wot tam wuczišćezčž. W polnócněj Macedoniji su woni tš turkowske kompagnije do cyła rozrubali a sydom turkowskich wšow spalili a po najnowišchich powjesczach z wjele městow Turkow wuczišćezčeli. Sich wójsto je hižo 12,000 muži šylne a z bolharškoho wječchowstwa jim něhdže 20,000 derje wobronjennych ludži na pomoc cžeňje. Sultan tež wojačow pscheczirwo nim ščele.

Darh a daň za chrtej w Bacžonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena daň wuczinišćejtaj: 36,934 marš 47 p.
 K cžešćej Božej a k špomozěnju dušchow su dale woprowali: K. wumjeňat Wittawš
 Čyž ze Zurich (tšeczi dar) 300 marš; jena džowka ze Ščunowa 1 m. 50 p.; K. K. z Kalbic
 1 m. 50 p.; jedna khuda džowka z Kalbic 1 m.; Michal Wjarsch z Budyšćina 3 m.
 Šromadže: 37,241 marš 47 p.

Próstwa.

W Ručnicžanskej škole su kamjenje za bacžonšku chrtej nakamane, a su bližichy a dalschi pscheczělojo pscheproscheni, je dobročirwoje wotwožycz.

Tež prošymy, zo bychu nětko bližichy a dalschi hčyli prawje wjele twarštkoho materiala daricz, pschetož toho budže so k cyrkwi wjele trjebacz.

W mjenje wubjerka za bacžonšku chrtej.

J. Kuczant, pschědšyba.

Za dvě njedželi wuňdže a budže we wschěch expediciach Póšta na pschědani:

K r a j a n.

Protnka za Hornju Łužicu na lěto 1879.

Katholfski Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
mèsaca.

Plaći lětnje
na pósce a we knihárni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyščinje.

Redaktor: **Michal Róla.**

Číslo 23. 7. decembra 1878. Lětnik 16.

Kulow, město a farska wosada.

(Stónčzenjo.)

XXXV.

20. Jakub Čzeščki z Kulowca, přjedy farar we Mimonje w Morawstkej, 1721—1726, kanonik. Pod nim natwari so 1722 a 1723 we kulowstkej cyrkwi, z wjetšcha z pjenježnych darow fararja Lufascha Zamrjenca Zachomeca z Beischerwic (kiž bu w Němcach na Wornarjec kuble rodženy) rjany wulki woltar. Delni schos woltarja bu z kumšchtnym marmorom wobsadžany, kiž 1863, dokelž bě we běhu čjasa schodował, z woltjom pschebarbjeny bu. Jakub Čzeščki woltaza do serbskeho seminara we Prahy za dwēju kulowstkeju studentow 3600 schěsnatow, kotrychž dań pak wot lěta 1811 jara padnyła je. Wón wumrje we Budyščinje hako tachantki senior na 5. augusta 1740, swojeje staroby 65 lět. Wo twarjenju wulkeho woltarja we kulowstkej cyrkwi so powjeda:

Twariski mištr a režbar Matej Šakel z Prahi bě 1722 twar wulkeho woltarja za 700 toleri na so wzał. Dokelž jomu njedosałowachu, džělasche wón we Kulowje we jenej křěži na rínku w pínch wopacžne pjenježy. To bu pscheradžene a Šakel dyrbjěsće jaty a na čzwělowu kładženy byč. Z Drezdžan, hdžej bě złoto k pozłocženju kupil, so do Kulowa wróczo, nadeńdže wón we kulowstkim lěsu na lubhofsčanskim pučžu kulowstkich pschečzelow, kiž jomu powjědžechu, sčtož so stalo je. Šakel z dobom do Čzech čezny.

Kulowstka cyrkej ma wot Mateja Šakela rjane wobrazy: swj. Maczerje Božeje, swj. Jana křcženika a swj. Jurija na wulkim woltarju, swj. Bonifacija, swj. Jana Nepomuceńskeho a dupu.

21. Jan Bruf (Brucžt) z Kulowa, přjedy kaplan we Krupcy we Čzechach, 1726—1735. Pod nim pschindže 1728 nětčička, we lěcže 1864 wuporjědžana křetka z kłóschtra Noweje Tale do Kulowa. Bruf wumrje na 23. hapryla 1735, starý 42 lět.

22. Wencel (Wjacław) Michal Kobalc z Kulowa, 1735—1757

Pod nim dari 1743 Domasch Kosaczki, farar a kanonik we Wulkim Senicu we Morawskej, swoju nanowu khezku ze zahrodku kulowskej cyrkwi k powjetschenju kerchowa (wot farseje schule hacz na cyrkwinu hasu), tez hodomasche mestu Kulow na 13. oktobra 1746 abtissinje Zofeje Elgerer. Na 22. meje 1750 czinjese Kobalc z meszczanskej radu pisnu wustawu kaplanoho blida dla. Won widzesche spoczatk sydomletneje wojny a we septembrje 1756 prenich prustich wojakow pod generalomaj Maierinkom a Tzerplizom we Hrodsku, Wojerecach, Kulowje a Kamjenicu. Kobalc wumrje na 12. novembra 1757, swojeje staroby 57 let.

23. Petr Merk z Kulowa, 1757—1763. Won mesjesche wshc czeje sydomletneje wojny (1756—1763) znjescz; na polach so malo dzelasche; pruscyc wojacy lezachu we zymje we Sakskej a we Luzicomaj, hbez wsho wuzerjachu. Na 29. merca 1763 czetny Petr Merk z Kulowa do Prahi, bu tam pola czejtcho wjercha dworski duchowny, 1770 farar we Kalbicach a wumrje hato meschniski jubilar na 14. meje 1792, stary 80 let.

24. Merczin Kuk z Kulowa, 1763—1774, kanonik. Pod nim pschewachu so 1767 schulske pola za 610 toleri k nowotwarej zapadnjeneje schule, za czoz so cyrkwinej kassy letnje 16 toleri danje za dweju wuczerjow nakladze; wudzenjo njespschezohnowanoho wina po swj. wopravjenju 1770 zasta, dofelz cyrkwina kassa wudanf 32 toleri za leto dale wotkozecz njemozesche. Merczin Kuk bu hato kulowski farar a kanonik na 17. januara 1774 za budyjskoho tachanta wuzwolony, dosta 1775 zemjanske czejne mjeno „z Lichtenhoff“ a 1776 biskopsku dostojnoscz a wumrje na 21. julija 1780 we Scherachowje, swojeje staroby 60 let.

25. Jurij Kuk z Noweje Wshy, prjedy farar we Mjebjelszczicach, 1774—1783, kanonik. Pod nim wudyri na 15. hapyra 1780 we Kulowje wulki woheh, pschi kotrymz so spali 237 domskich, radna khezka (1823 wotnoschena), fariska schula, kaplanstwo, meszczanski mlyn a cyrkej swj. Kschiza. Kaplanstwo so 1780 drjewjane natwari a we letomaj 1780 a 1781 cyrkej swj. Kschiza massivna z mlynd darow cuzych dobroczerjow. We tymaj samomaj letomaj natwari so tez Sakubecowy schpital a schtift. Jurij Kuk wumrje na 10. januara 1783, stary 43 let.

26. Jurij Bruckner z Kulowa, 1783—1795, kanonik. Pod nim pschewtwari so Sakubecowy schpital do schule. Bruckner wumrje na 5. junija 1795, swojeje staroby 69 let.

27. Jakob Schocka z Noweje Wshy, prjedy farar w Kalbicach, 1795—1807, kanonik. Z nowa wulki woheh we Kulowje na 18. meje 1799, kotryz budyjske pschewmesczo, nutstowne mesto z wuwzaczom horncezskeje hasy a faru zanicza. Jara so po dljschich zwadach 1806 a 1807 massivna a po dwemaj schosomaj natwari. Schocka pohrjeba na 9. decembra 1803 hrabju Franca Solmsa z Ronneburka do kulowskeje cyrkwe. 1804 be wulka drohota: kore rozki pfaczesche 18—20 toleri; 1806 bu sakski kurwjerch Bjedrich August z kralom. Jakob Schocka wumrje na 26. septembra 1807, stary 52 let.

28. Jakob Kuk (Mark) z Noweje Wshy, 1807—1823. Woinste leto 1813 wjedzesche Prusow, Rusow a Francozow do Kulowa.

Na 13. meje 1813 stajichu 14000 Rusow pod generalom Lanskijom schtyridnowske lehwu na polach a kufach, kiz rekaju „pschi Bischezatec brozni.“ 1815 pschewdze Kulow ze sakskoho knjeistwa do pruskoho, bu 1821 we duchownych naleznosczach wot budyjskoho tachantstwa wotdzeleny a pod wrotslawskoho biskopa stajeny.

1822 so požnóčna strona Konjec z Kulowa do Kalbic zafarowa. Tšecji wulki woheń we Kulowje na 27. meje 1823. Za pjecz hodžin, wot $\frac{1}{2}$ 10 w nočy hač do $\frac{1}{2}$ 3 rano, wotpali so cyle nutškwne město z wuzaćzom 13 domškich, cyrkwina tšecha, tórm ze zwonami, farška schula a hródže a bróžnja na farje. Sryedž płomjenjow njesechu fararja, kiž na šnjercz tšory ležesche, we ložu z fary na šalowški pucz; wón wumrje drugi džen po wóhnju, na 29. meje 1823, swojeje staroby 66 lét.

29. Jakub Salowški z Kocziny, prjedy kooperator, 1823—1826. Wotšamachu so 1823 zbytki stareje, 1780 wotpaleneje radneje kšže a tšj měšcžanšte wrota. 1824 natwarjachu so cyrkwina tšecha a hródže z bróžnju na farje. Salowški wumrje na 17. meje 1826, štary 44 lét.

30. Měrcžin Wawrij z Noweje Wšy, prjedy kapłan we Gennersdorfu pola Lubanja, 1826—1858. Twari so 1826 wod y=pschiwod wot dubrjencžanškoho pucza do Kulowa a 1832 farška abo měšcžanška schula kamjenita. 1832 a 1835 pschewobroczi so měšcžanška pasta do pola; 1836 ryje so we měšcžanškim lěsu přeni torf k tepjenju. 1841 wobeli so we nutškwonym farška cyrkej z hromadžnych mišych darow. Na 18., 19. a 20. junija 1842 wotdžerža wróškwski šwjeczacy biskop Daniel Latuffel we kulowškej wošadže cyrkwinu a schulstu wšitaciju a nudželi 800 wosobam swj. firmowanjo. 1842 wuporjedža so sušychowška kapaška, kotraž bu powyšchena a z nowymi wotkami zastarana. 1846 a 1845 natwari so wotpaleny tórm pschi farškeje cyrkwi a pójšnychu so tšj nowe zwonj. 1845 pschidže nowy schleńčžany wšaty šwěcěńk a 1849 nowy gothiški tabernakel do Božoho domu; 1850 nastajichu so 14 stacionške wobrazy, dar šchtryfarskoho Korle Seiferta. 1850 pšicžahnychu z hornjeje Schlezynšteje 14 wosyrocžene džěczi do kulowšteje wošady, kotrychž štarschi 1847 na tšufu wumrjeli běchu. Na 18. meje 1854 wotpalichu so 18 bróžnjow pschi šalowškim puczju; 1858 natwarischtej so masšiwnej kapašcy we Salowje a Nowej Wšy.

Měrcžin Wawrij bě jenicžki kulowški furat, kotryž je hnadu měl, na 27. meje 1851 swój 25lětny farški jubilej šwjeczicž. Wón wumrje na 12. oktobra 1858 swojeje staroby 71 lét.

31. Franc Schneider z Kulowa, 1858. Toho čas we njeměrje a štysku, joho nadžija we Bohu.

Měšcžanšcy abo přeni kapłanojo pschi farškeje cyrkwi we Kulowje běchu:

1. Jakub Muschkwowic, altarišt, 1495.
2. Jan Jurij Kretschmer z Kulowa, wumrje hačo křóšcžanški farat na 1. februara 1622.
3. Bětr Kolichius 1623.
4. Jurij Gregor Pink, 1638—1650.
5. Bernard Bartom Wiklica z Konjec, 1650—1858. Wón wotěndže we oktobrje 1654 z Kulowa do Čžech a wróczi so hagle po 4 njedželach, potom hač kulowšcy měšcženjo šlubili běchu, zo budža jomu zapowjedženu kapłanowu mždu wupšacizž. Wumrje 1675 hačo farat we Njebjelcžicach.
6. Wojcžij Rykela z Kulowca, 1659—1663. Wumrje hačo tachantski senior we Budyšjinje 1678.
7. Jan Serbin z Kocziny, 1663—1678. Wumrje hačo kulowški farat 1682.
8. Jurij Senda z Kulowa, 1678—1680. Wumrje hačo farat we křóšcžicach na 1. februara 1706, štary 54 lét.

9. Bartolm Kubanč z Rožanta, 1680—1685. Škornatošče dla wustupi ze služby a wumrje na 23. oktobra 1685 we Roženiče.

10. Jan Józef Droscha z Kulowa, 1685—1687. Bu farač we Njebjelčicach, wotstupi škornatošče dla a wumrje 1714 we Škroščicach.

11. Jakub Synman Rehor z Konjec, 1687—1691. Wumrje na 19. junija 1691, swojeje staroby 35 lět.

12. Franc Měščtanč (Mischtan) z Kulowa, 1691—1694. Bu 1694 farač we Njebjelčicach, 1703 farač we Kulowje a wumrje 1706, stary 49 lět.

13. Pětr Lawriječ Michal Dubjenka z Kulowa, prjedy farač we Kacowje we Čješkej, 1694—1706. Wón pučžowašče z 15 serbskimi towašchemi na 15. hapryla 1700 do Roma a wróći so na 22. augusta tohosamoho léta zbožownje zajw do Kulowa, hđžež wón 1706 farač bu a 1721 wumrje, 56 lět stary.

14. Jakub Robel z Budwora, 1706—1716. Wumrje na 13. hapryla 1716, stary 38 lět.

15. Jurij Wałda z Hrubocžic, 1716—1740. Wón zafoži z radwoškim fararjom Jurijom Lisakom na tachantstweje fundaciju za wusluženyh duchownych z kapitalom 2200 toleri a wumrje na 17. junija 1740, 59 lět stary.

16. Handrij Kocor (Cato) z Kulowa, 1740—1742. Wumrje hačo farač we Škroščicach na 20. augusta 1763, stary 63 lět.

17. Jan Kusčja z Kulowa, 1742—1743. Wumrje na 11. junija 1743, 32 lět stary.

18. Pětr Merč z Kulowa, 1743—1757. Bu 1757 farač we Kulowje, 1763 dwórski kaplan we Prahy, 1770 farač we Kalbicach a wumrje na 14. meje 1792, stary 80 lět.

19. Měrczin Ruf z Kulowa, 1757—1763. Bu 1763 farač we Kulowje, 1774 tachant we Budyščinje a wumrje na 21. julija 1780, swojeje staroby 60 lět.

20. Jurij Brückner z Kulowa, 1763—1783. Wumrje 1795 hačo kulowski farač, 69 lět stary.

21. Jakub Ruf (Marč) z Noweje Wšy, 1783—1807. Wumrje hačo farač we Kulowje 1823 po wulkim wóhnju, 66 lět stary.

22. Wosčzij Handrijanc z Němcow, 1807—1826. Wustupi škornatošče a staroby dla ze služby a wumrje na 16. meje 1836, swojeje staroby 72 lět.

23. Měrczin Wawrij z Noweje Wšy, 1826. Hačo měšččjanski kaplan do Kulowa powolaňy dósta zdobom po smjerczi Jakuba Salowšeho († na 17. meje 1826) faru.

24. Jurij Serbin z Kocžiny, prjedy farški administrator we Naumburku pola Lubanja, 1827—1847. Wumrje na 8. augusta 1847, swojeje staroby 56 lět.

25. Franc Schneider z Kulowa, 1847—1858.

26. Pětr Šcholka z Němcow, 1858—1869. Ze nětk farač we Steinfersdorfu we Šlezyskej.

27. Jakub Wowcžeč ze Sulšhec, 1869.

Nadpady na knjezerjow.

„Boha so bóječe a krala w čješczi měječe!“ tak je japoschtoł ludom přědował swj. Pawoł, tak po nim we wschěch časach přěduje a napomina swj. katolska cyrkej, a kóžde léto dawo nam tele słowa přihedčitač we Božich domach, zo bychu jeje sobustawy po nich so zložowali. A wopradowže njena-

makamy mjez hódnyimi synami katholickeje cyrkwie žadnych, kiž su kralow kóncowali. Kaž dołho katholicka cyrkej knjezešče, kaž dołho jeje wnczenja a zařady cyke towarščne žiwjenjo rjadowachu, njebė slyšecėž wo nadpadach na kralow. Ğdyž pať ze wšchelakimi nowotami počachu podkóžki cyrkwie wotščasowacėž, Ğdyž mjez ludźimi mėra a kšesczansta kaznja woškabjowasche, tu zas cžitamy wo nadpadach na žiwjenjo kralow. (Francóžski kral Ğendrič III. w l. 1589 a po nim Ğendrič IV. morjenu w l. 1610.)

Nėmiska dořahny pšched 7 lėtami wjeřch swojeje skawy, pšchemóh Awstriju, Francóžsku a zjednocėži pod kšejorškej kónu cyku Němsku. Podcėžimyschi sebi wščitko, chcysche sebi teěž podcėžimycėž kšesczansto-katholicku cyrkej a zawjedže pšhecėžiwu njei krute wojowanjo. Ğdyž dha knježerstwo sebi tajku njesprawnoścėž dowoli, Ğdyž so bjez stracha toho dóťny, šchož bė dotal za swiate plaćitko, mamy so hišcėže džiwacėž, zo tajki pšchiklad nastupnikow nabu, kiž zabnywshi na stowa: „Boha so bojcėže“ kėžbu njemėjachu teěž dalsche: „a krala w cėšecėži mėjcėže“? Dwoji nadpad na kšejora Wylema, wot Ğóbdla a Nobilinga sežinjemy, to dopokazuje.

W Stalskej njecėžinjachu lėpie. Tam bėchu hižo prjedy swj. Wótcej jošo wobfėdžeństiwu wzali, kotrež bė dlėhe dnyli tysac lėt japošchtostfomu štokej skuščašo. Njefėdžbowasche so na prawa a kubla druhich knježerjow. Ğišcėže njedawno wzachu cyrkwi jeje zamoženjo a zahnachu wjele cyrkwinnych wustawow, kotrež zažoene bėchu k wolóženju ludźaceje bėdu.

Dowoluja-li sebi krale pšcestupowanjo Božoho zakonja, widža to cyke ludh, tu pšchecy někotři so nańbu, kiž su hotomi pať ze swojeje zlóscėže pať z cuzoho našcėžuwanja podobneje njesprawnoścėže so dopušcėžicėž. Tak je so stašo italsfomu kraloj Ğumbertej I., kiž bu nadpadnjenu a z brónju poranjenu, kotrejež je revolucija we wšcėch cėšach rady trjebaša — dołhošo, wóttošo noža.

Njedawny nadpad na španskišo krala mėjcėše podobne winy. Šcho z toho nawuknjenu? Nicžo druge, hacž šchož hižo we starym zakonju psalmišta kralam radži: „Al nětko kralowie póżnaječe . . . Škužcėže z bojošcėžu tomu knjezej, . . . pšchiwocėže jošo kaznju . . ., zo byšcėže njezahinjli.“ (Pš. 2.) Ğdyž knježerjo a knježerštwa zas Bože kaznje wobfėdžbowacėž budža, Ğdyž cyrkwi zas swobodu a jeje prawa popšchėja, zo by wona swoje špomozne škutkowanjo za wobkrućenjo wėry, za polėpšćenjo ludźacych počinkow rozwinycėž a rozšėřecėž móhša, potom so zas wróći cėš mėra, cėš zboža, tamny do přėdka prajeny cėš, w kotrymž budže kóždomu popšchate bjez štracha we swjatoscėži a šprawnoścėži Bohu a ludžom škužicėž.

Józef Hoffmann.

Poslenje cėžitko našchošo Póška roznjese powješč, zo je wysokodostojny knjez kanonikus senior Józef Hoffmann na tachantštwej w Budyšchinje cėžecy šchorjel a pšchėšcše jomu znowa strowoscėž. Ale Bóh bė hinať wobzamknyť, wón wotwoła jošo k sebi hižo nazajtra, njedželu rano w džewecėžich, Ğdyž hnadny k. biskop šwėdžeńštko Bože škužby w tej cyrkwi špocėžinasche, w kotrež bė njeboh k. senior pšched 10 dnami sam hišcėže Božu mšchu šwecėžit. Njebocėžicėži štoržesche drje hižo dlėšchi cėš na swoju šhorowatošcėž a kšodžesche trochu

pomaknu; tola njemyselske hysceze nchtó na joho taf blizku smjercz. Khoroscz jcrchenjow bć po nćzím so pschihotowala a pschibćrala, hacz khoroho skćncznje nuzowasche, zo so dzewjecz dnów psched smjerczu lehnycz dyrbjesche. Njebohi sam pschihotowasche so na dlćsku khoroscz; tohodla dasche po mikoscziwu sotru z Brunawy hako wohtladarku pisacz, zo by ta jomu a joho sotje, z Reichenbergu powofanej, k pomocy stala. Lćfat bu powofany a dawasche sebi wschu mćznu prćcu, ale wupraji bćrzy khoroscz za straschnu. Duż dasche sebi kthory 13. novembra wot swojoho spowjednika k. scholastikusa Scholtzy swjataj sakramentaj potuty a woltarja wudźelicz a mćnjesche, zo hysceze sebi poslenje woliowanjo požada, hdyž budze jomu hćrje. W sczćhowacnych dnach bćsche jomu lubo, hdyž duchowni a druzy znaczi k njomu khdodzachu, a wón njemćjesche žane wulke bolosce. Njedzeli rano, 17., pak pschibćrasche khoroscz nahle, kthory zhubi pomnjeczo, k. kanonikusa kantor Kuczanf wudźeli jomu hysceze swjate woliowanjo, a pschizajeczo plicow bu blizscha pschicziwa smjercze. Tachantstwo wozjewi njewoczakowanu smjercz swojoho seniora w nćkotrych nowinach a we mnohich wošebitych listach joho wjele pscheczalam w kraju a wukraju, kotrychž bć sebi wot swojeje mkodošce a potom we swojich dohtolćtnje wjedzenych zastojnstwach dobyl.

Taf so sta, zo bć pohrjeb zemrjetoho srjedu, 20. novembra, dopořdnja w 10. hodzinje jara wulkotny. Zastupjerjo krajnych a cyrkwinškich, krajnostawškich, mćschćzanškich a schulškich wyschichich zastojnstwow, hnadny k. biskop, katholicke duchownstwo z nascheje, dreždžanskeje, wrćškwanskeje a litomćrickeje dićcecy, luthersey duchowni z Budyščina a z farow tachantškeje kollatury (z Bukca a z Wjelecžina), katholiccy a luthersey wuczerjo, wschelacy zastojnicy a pscheczćljo z blizka a z daloka pschidzěchu na tutón pohrjeb. K wopomnjeczu mjenujemy z najmjeišcha duchownych pohrjebnych hošczi; bćchu tu z nascheje dićcecy: k. naschi kanonikusowje Barth, Benšch a Stolle, zastupjerjej kušćstwu klóšctrow, k. P. Alexander a P. Joachim, k. fararjo Zur (Sauer), Müller, Keime, Duczman, Kral, Kupfi; administrator Hornig, kaplan Skala; potom ze susodneje wrćškwanskeje dićcecy k. radžiczer a farat Schneider a k. kaplan Lipicz z Kulowa; skćncznje z Czed: k. kanonikus Schubert a k. kaplan Storch z Georgswalde, k. guardian Siard a k. farat Stöffel z Rumburga a k. tachant (farat) Wünsch z Warnsdorfa. Z pscheczćlstwa njeboh seniora bć tu joho bratr a sotra a jeju swćjba. Pohrjebny fondukt wjedzesche tudomny farat z assistencu dweju duchowneju, po puczu spćwachu schulške dzćczi a potom seminarisczi wošebje psalm Miserere a po skćnczenju pohrjeba Salve regina. Pohrjebna rycz tohodla žana njebć, dokelž bć njeboh senior po naschim wjedzenju pscheczćlwnik pohrjebnych ryczow, kotrež wschaf zemrjetomu niczo njepomhaja a pschi pohrjebach budyškich duchownych tež hižo w prjedawškich czasach wafahnjo njebćchu. Po wuspćmanych cyrkwinškich modlitwach podachu so mnozy pschewodzerjo do tachantškeje cyrkwy. Tu mćjesche najprjedy k. kanonikus Junge ze Seitendorfa requiem a potom k. kanonikus Stolle z Dreždžau taf mjenowanu jandželsku Božu mschu (votivna de angelis); pschi prćniškej bć hudžba pod wjedzenjom chorrektora k. Englera, pschi drubej gregorianški spćw pod wjedzenjom wyschichoho seminarškocho wuczerja k. Bergmanna. Njech Bćh nutrne prćstwow wschěch pschewodzerjow hnadnje wuslyšchi a njech swojomu swćrnomu skužownikej da wćczny wotpocziwk!

Njeboczički narodži so w cześkim Reichenbergu, hdyž bć joho nan mćschćzanški protokollant, 11. septembra 1808 a schudowasche w Prahy a w Litomćricach, hdyž 28. septembra 1832 mćschniku swjeczižnu dćsta. Najprjedy

kaplanješke we Friedlandže, potom bě něhdže dwě lécze domjacy wučer w zemjanskej swójbje Buteani w Prahy, 1838 bu kaplan a katecheta w Litoměřicach, 1839 džěšče do dreždžanskeje diócesy, hdžez tehdom na duchownych pobrachowafše, a dósta pschez biskopa Mauermanna farstu administratury we Freibergu. W lécze 1844 bu hafo přeni katholickei farar, po reformaciji tehdom zafy znowa založeneje małeje farškeje wofady w Annabergu postajeny a měješke tam wšelake njepšhecželstwo rongeanicy zmyslenych wobudlerjom pschetračž; kamjeń, doščz wulki, kiž bu jenoho wječora jomu pschez wočno do jstwy cžifnjeny, po prawym do njoho wotměrjeny, sebi njeboh k wopomnjecžu khowafše. Hdžž bě sydom lét farar pobyl, powoła joho njeboh biskop Dittrich jutry 1851 ž dreždžanskeje diócesy do lužiškeje hafo direktora na nowozaloženy katholickei wučerški seminar do Budyščina. Hžžo po štyrjoch lécach 21. meje 1855 dósta tudy kanonikatske dostojnstwo, tola wobstara hišcže dwě lécze swój direktorat, kotryž potom něcžišchomu direktorej k. Blumentrittej pschepoda, dokelž bu 1857 do kapitla wuzwoleny hafo scholastikus a synodalny examiner. Po smjercži njeboh seniora Dr. Brihonskeho bu wón 1858 tež schulski inspektor budyškeje diócesy a inspektor wučerškeho seminaru tudy a serbskeho seminaru w Prahy. W lécze 1859 postupi wón na kantorat a 1870 po smjercži k. seniora Pjeha na seniorat. Hdžž po nowym schulskim zakonju swětna inspekcija (dohladowafstwo) jo zawjedže, wošta wón jenož wot biskopa postajeny inspektor nabožneje wučžby, a bu wot swětnoje wyschnoščze za duchowniskeho komissara pschi pruhowanjach katholickei wučerjom, abiturientow a kandidatow (wólbošmanostnych examinadow) postajeny. W poslenich lécach njemóžesche khorowatoščze dla wontowne schule wjacny wopytowačž. Dwójcy, hdžž bě njeboh biskop khoru a hdžž bě tachantske dostojnstwo njewobšadžene, je njeboh senior tež na lužiškim sejmuje a na dreždžanskim krajnym tachantskym zastupowaf. Swojich zafkušbow dla, kiž bě sebi wo cyrkej a schulu dobył, dósta wot krala rycerškei kšičž zafkušbnoho rjadu. Hafo we wšelakich wědomoščzach wučzeny muž bě wón tudy a w dalšich stonach cžesčženy. Poručžamy joho duchu modlitwam tež našich cžitarjom.

mh.

3 Lužicy a Sakskeje.

Ž Budyščina. Za pobožne a kšchescžanske žiwjenje maja nabožne knihi w kóždym ludže wulku wažnosčž; pschetož ž wjetšcha kóždy najpschihódnischo a najwuzitnischo w swojej macžernej rycži ž Bohom rycži, kaž Němc w němškej, nic we francóžskej. We macžernej rycži cžitajo myšli mjenujcy na wuprajenu paršchonu abo wěc abo myšlicžku samu, nic hašle na slowo w swojej rycži, kotrež tamnu paršchonu abo wěc abo myšlicžku woznamjenja. To cžini modlitwu w macžernej rycži pola wjetšchiny ludži wjele nutrnischo a tohodla tež Bohu spodobnischo, dnžli je modlitwa w cuzej rycži. Němška schula za serbske džecži, kiž wo kšchescžanjtwje němšcy rozwučžuje abo ani serbske cžitajo njewucži, kazy w tym nastupanju wjele Serbam jich pobožnosčž a jich rozjudžjenje wo prawej pobožnosčži. Pola dwacytoho abo tšicytoho, kiž praji, zo němsti runje tak derje rozumi, kaž serbski, je to hašle prawda. Čžasto je to wopacžne kšrobolenjo! Za pobožneho Serba pschihóždi so najlepje serbska nabožna kniha, runje kaž serbske předowanjo. Tohodla su serbscy duchowni hžžo dwě scže lét došho katholickei Serbam knihi wudawali, njejsu prócu a pjenjezy lutowali, hačž runje njejsu žanoho džaka za to mēčž chycyli ani tajtoho docžafali. Wońšche leto je k. Kusčžanski, přafes serbskeho seminaru w Prahy, krajnu wobšchěrnu

modleršku knihu „Nowa Winica“, po rjedže Wałdoweje wobdželanu wudał. W njej je wjele wjacu powuczenjow a modlitwow dužli we Wałdowej; wona ma 644 stronow texta, ale je wjele zlutniwišcho czishezana dužli Wałdowa, hač runje pišmo hač na džel powuczenjow mjenšche njeje dužli w tamnej. Wnjehc toho je za našch čas a za našch lud wubjjerne pschjiprawnjena, mjez tym zo we Wałdowej wšelake nětko nuzne wěcy pobrachuja. Pschi wšchém tym je tunišca dužli němške toho samoho wopshijecza a teje sameje wulfojce. Pišmo je kaž w znatym našchim Bosole a kaž we wšchěch nětczišchich schulskich knihach, kaž w katechizmu, biblijskich stawiznach, w schulstej czitancy a schulskich spewach. Zwjazk dyrbi so tež rjany mjenowacž, a móže so po skazanju hišcže druzi a hinajši wobstaracž. — Rozšcherjenju Noweje Winicy po mjenjenju někotrych hišcže trochu zadzewasche, zo tam khërlušche njeběchu, kaž we mjenšchej khrósczanski (z 143 spěwami) a wotrowskej Winicy; we Wałdoweje modlerškej Winicy wšchaf tež žane njeběchu, ale we wosebitej tołstej spěwarškej, kotraž je dawno rozpschedata. Tola tež tónle zadzewf smy z lubošcže k našchim katolofim Serbam wotstronili a hišcže pschichodnje, da-li Bóh, bóle wotstroniny. W tu khwilu su „wudospojnjene Nowe Winicy“ na pschedań, kotrymž su „Mjenšche spěwarške knihi“ (96 stronow) pschijwazane, a tež stacijonške knižki. Z cyła namata so tam po kdra sta khërlušchow, z Wałdowch, khrósczanski a wotrowskich wuwzatyh. Tak dosaha nowa kniha nětko we wšchěch wofadach na wšelakich swjatyh dnach a tež na puštwjeczorach. Wuwostajicž dyrbjachmy te khërlušche, kiž so we wšelakich cyrkwjach wšelako dotal spěwaja. Po časju dyrbinu w tej wěcy pschczjenošč pschihotowacž a po časju ju docpějemy. To móže wosebje schula pod wjedženjom našchich knjezow wučerjow po něczim zasj porjedžicž, shtož su njewučeni prjedawšchi spěwarjo skaznli a wudawarjo skazene woczishezecž dali. Dyrbi so z kóždych spěwarškich lépsche wuzwolicž a wopacžne porjedžicž. Sdnyž na pschiklad po khrósczanski so na stronje 368 spěwa: Jezus jo, to budu prajicž, moje cyte žiwjenjo; joho mjeno hcu ja stajicž k rowej, hdžez te czěto spi atd., dha so kóždy domaša, zo je to skazene, a zo dyrbi rečacž, kaž we Wałdowch knihach: hdžez te czěto jo, dokelž so na „žiwjenjo“ rajnuje. Ubo hdyž w khrósczanski prjedy stejšche: Ja so džěczatko mašo, dha smy ja bjez dowolnoščje tola w nowym woczishezču prawje po Wałdže porjedžit, kaž to takt abo rythmus žada: Ja džěczatko so mašo, shtož su tola jamby, t. r. najprjedy sylba bjez akcenta a t. d. Ubo we wotrowskich a po nich tež w khrósczanski je wuwostajene w 5. strofje „Knježe, spomni wšchaf“ tole: wzmi je k sebi, hdžez sy ty. Druhdy je zasj jena sylba a tež něotre wjacu, dužli do mery sluscha! W tajkich wopacžnoščach a druzich njedostatkach su porjedženja trěbne; te pak móža jenož ludžo wuwjesč, kiž su wšchitte texty dotalnych knihow a začanšte abo němše originalne hymny a spěwy shtudowali a pschirunali. Duž njepraj žadnu khërlušchspěwar bjez dalšchoho shtudowanja: Takle je prawje, kaž my w našchej cyrkwi spěwamy! Kaž prajach, z pomocu schule, młodych ludži a pschi dobrej woli staršchich spěwarjow docpěja tež katolofcy Serbja, zo změja wšchudžom jenajki text khërlušchow, kaž to lutherscy Serbja dawno maja. Mly runje tak za to džělamy, kaž Němcy w někotrych diocesach, kiž tež pschczjenošč w cyrkwinych spěwach spěhujaj. — Po nowym lěcže hcemy ze swojich zapiskow, dołhe lěta z prócu hromadženych, dlěšche nastawki wo khërlušchach pscheczynje, wo serbskich pschetožkach tych samych, wo jich historiji a wšelakich wudawkach do Bosofa pišacž. Potom budža wšelacy z woczomaj widžecž, kotre khërlušche su w dotalnych knihach dobre, kotre su hubjene a porjedženja trěbne, a kotre su cyte njepschihóadne za cyrkwinšku pobožnošč. Mjez tym pač

radzimy katolickim Serbam naleźnje, zo bychu nětko z křesťuskemi wudospolnjenu Nowu Winiču f. Kuzčanskoho bóle kupowali a so sami wo jeje wustojnosći pschewědcžili. Šdyž so njedźiwajo na dołhe džěło a njesměrnu prócu blizko dweju tamžyntow toleri katolickich Serbow dla na wudacžo tajšeje knihi a jeje pschidawka wułoži, budže někotromužkuli jenotliwomu zamožitomu katolickomu Serbej, kotryž w tym nastupanju za swoj lud njeje oni prócu a wudawki naložić trjebať, tola móžne, zo za sebje abo za swojich swojbných a pscheczelow z najmjenšcha jedyn exemplar kupi! Wy mi rozymicže, katolicky Serbja? Njimam křiwile, zo bych dale wo tej naleźnosći pišať. Waschi duchowni a wučerjo njech wam to dobrocživje dale rozpowjeduja!

mh.

Ž Budysčina. Nasche towarstwo je dwanaty lětnik protyki „Krajan“ wudało a pschedawa jón za tuni pjeněz. Póbla druhich protywow zaškuzuje nascha pscheczelne pschizwacžo w serbskich domach; došelž je wustojnje wot f. Skale a joho pomocnikow zestajana. Po protyčnym džěle, kotryž je kaž hewať praktiski a něšto rozšěrjeny, scžěhuje nowolětne postrowjenje wot f. redaktora; a wot toho samoho blěšchi nastawť: „Bawž je wumrjel — budž žiwý bamž!“ z wobrazom Leona XIII. Dale podawa redaktor „zjewjenja swjateje Marije w Setichwałdže“ a je f tomu swjećatko f. Marije pschizwazane, kajtaž je so tam zjewiła. Krafne, wo katolickim a narodnje serbskim duchu spisane originalne powjedanežko „Swjećeny pjeněz“ je wot jenoho naschich pilnych schudentow spisane. Někotryžkuli Serb a tež Serbowka mohłoj sebi dobre wučby na Sněžec Mikławšachu wotewcaž, zo byšhtaj, je-li móžno, w Serbach wostałoj, wosebje zo bychu wschitcy katolicky wěru swěrnje wobchowali a swoje wobsejzenstwa, njech kubka, žiwnosće abo křěži reťaju, njetřebnje nje-pschedawali (abo tola swojim pscheczelam wotstupili), ale je katolickomu Serbowstwu tak zdžeržecž pytali! Tež lěťsa njebrachuja „lěťatke pokimy za snadnišche khorosće“ a hospodarski nastawť wo plahowanju a wobchowanju dobrych nepłow abo bėrnow. Kaž hewať, wobzamkuja protyku, póbla skótneje tabelle, pschistojne a žortne „směšchi a wschelkizny.“ Mi su so raki w ličje a schuliske anědoty berje spodobate; druhomu zasj budže „mjaso z křenom“ štodžicž! Duž lubozny džak redaktorej a spisacžerjam „Krajana“ a wschitkim katolickim serbskim sobukrajanam napominanjo: Kupujcže a pschewědcžcže so wo wustojnosći a wužitnosći noweje protyki!

mh.

Ž Budysčina. Na 29. a 30. novembra wotdžeržowachu so w naschej tachantskej schuli tak mjenowane wólbochmanostne pruhowanja. Ze strony duchowneje wyschnosće bė jim hako kommissar pschitomny wysokodostojny kněz can. cap. cantor Kuzčanf. Wobdželichu so na nim tucži kandidatowje: f. Ferdinand Reinišch, schulski wikar w Blumbergu, f. J. Anton Dietl, pomocny wučer w Dreždžanach, f. Hermann Just, pomocny wučer w Lipsu, f. Franc Mannheim, wučer w Hubertusburgu, f. Max Schmiedek, pomocny wučer w Königshainje.

Ž Kłóšćtra Marijne Swězdy. 21. novembra, na dnju woprowanja swj. knježny Marije, wotpožičihu tudy tsi kłóšćrste knježny swoje swjatočnje sluby. Wone reťaju: Lucija Schwarzbachec ze Seitendorfa, Johanna Bapt. Weberec z Warnsdorfa a kandida Bor nec z Kostenblatta pola Czoplic. A teje swjatočnosći bė so tójšcto hosczi w kłóšćrstej cyrkwi zescho. Ž Dreždžan pschijebže f. Potthoff, dwórski předat, dwě miłosćiwěj sotje a jedna katolicka žendželczanka, kotraž w Dreždžanach bydli. Wysche tnych bė tudy tež f. kanonik Junge ze Seitendorfa a warnsdorfski f. farať Wünsch. Ze strony swětnoho

knjezištwu bě tu budyški wokrjesny hejtman, knjez z Beust. Wšchě městna w cyrkwi běchu z pobožnymi wobsadžene. Klóštrské wohenšafšace towarštwu hladafše w cyrkwi na porjad, zo bychu so cuzy do přědka k wostarjej njetkócžili.

Z Wostrowca. Bě w lěcže 1874, hdyž knjez faraš Müller dobrowólne dary k natwarjenju nowych pišćezeli zberač pocža. Soho njewustawace prócowanjo a woporniwu zmyslenjo naščeje wofady je domjedko, zo smy tele wulke a pyschne džělo 16. novembra dokonjane widželi a styšcheli. Na nowe pišćezele wuda so 11,400 marf. — Natwarit bě je kralowšti sakski dwóršti pišćezeletwarjer Korla Eduard Zemlich z Drežďan.

Z Drežďan. Zaúdzenu wutoru je hnadny knjez biskop Soho kralowškej wysokosczi prynczej Bjedrichej Augustej (narodženommu 25. meje 1865) swj. sakrament firnowanja wudžěl.

Z Drežďan. Kaž styšchimy, stanu so w naščeji diöcesy w duchownych zastojništwach tele pscheměnjenja: k. Karl Maaz, progymnasialny direktor budže prašes kongregationis (wot smjertneje styšnosće Jezusoweje). Na jeho dotalne město pschuidže lipsczański přeni kaplan knj. Richard Halm, do Lipska k. kaplan Šóžef Hüsch z Blawna a do Blawna k. Dr. theol. Alois Schäfer.

Ze wschoho swěta.

Němska. Němski křezor je so schtwórtk, 5. decembra, do Barlina wrócžil. K jeho powitanju běchu wulke pschihoty činjeli, a měšćejanska rada pschizwoli 50,000 *M.* k wupyschenju tych hasow, po kotrychž křezor do swojoho hrodu jědzěše, a hewač je so tam k tutomu wotpohladanju 30,000 *M.* nahromadžiko. — Křezor je po swojim pschijězžě do Barlina zas wjedženjo krajnych naležnosćow do ruki wzač.

W prusim sejnje, 19. novembra wotewrjenym, su w tydšle dnach wo naležnosće jednacž pocželi, kotrež krajne dohody a wudawki nastupaja. Hačž budža k wurunanju tych 73 millionow, kotrež budža po wuprajenju ministra Šobrechta za pschichodne lěto pobrachowacž, něšto lěpsche wuradžicž, hačž požčonku, to drje so z čježka radži.

Wóndano je němsta kóž „Pommerania“ blisko Folkestona, hdyž wulka němsta wójnska kóž „Wulki kburwječ“ podnurzena leži, na tajke waschnjo do njezboža pschischa, zo z jenej jendželškej kóžu w hromadu storceži a to tak strafachnje, zo so za 10 minutow podnuri. Pschěz 50 ludži je so pschi tym tepiko, družy pak so na čžokmach žiwi wotwjezechu. Stažena Pommerania je něhdže 800,000 *M.* křoschtowala a běšče jena z najrjeišćich a najwjetšćich němšćich pschekupšćich kóžow.

Italška. Italski kral Humbert, kiž je hačle z uowym lětom swój trón nastupil, pucžowafše ze swojej mandželškej, kralowej Margarethu (kiž je čžetka našchoho krala Alberta) po někotrych krajinach swojoho kraleštwu, zo by je wobhladował. Hdyž pak 17. oktobra popoždny do města Neapla swjedženšćy nutš jědzěše, tu so jedyn čžłowječ kaž wrótny mjez ludži, kiž kralowški wóz psche-

wodźachu, wali a so z wulkim wótrym nožom na krala zahna, zo by joho zakkót. Kral postoczi, ale zlóštnikej so tola radži, krala do lěweje rufi ranicz. Mjez tym bě joho kral sam z nóżnjemi dyrík a jedyn kúrasirski wyschť pschěz hłowu rubnył, minister Cairoli, kiž sobu we wozu sedžesche, pať joho za wlošy hrabny a z tymi, kiž pschifocziču, twjerdže zapšchimny a wojatam pschepoda, kiž joho do jastwa wotwjedžechu. Cairoli bu pschi tym do ledžby ranjeny a leži w tu kwilu hiščeže khory, kralowa rana pať bě jara snadna. Njekni-czomnik, kiž krala stóncomacz chychsche, rěka San Bassamente, je kuchar, 29 lět stary a w italskej krajnje Potenca rodženy. Pschi pschepytowanju wotmołwi, zo žadnomu zjednocženštwu njeskušča, zo pať je toho mēnjenja, zo kralowje bycz njesmjedža.

Norwegška. Katholstwo we cyle protestantskej Norwegskej rjenje pschibjera. W tu khwilu je tu 14 katolskich duchownych, 8 cyrkwojow, 13 wuczerjow a syrotnica ze 60 džēcizimi. Kóžde lěto je něhdže 50 pschestupjenjow z wyschschich stawow. Protestantstwo wjele wobhydleri, kiž su hiščeže derje křesczanscy zmysleni, spofojicz njemóže. Duž su tam katolscy missionarjo rad widženi, a jich předo-wanja wjele wot protestantow wrpytowane. We Norwegskej, kotraž bě hacž do njedawna twjerdžizna protestantskeje njezujesliwosče, wužiwaju něť kathy-lifowje wjac swobodnosče, hacž w někotrymžkuli katolskim kraju. Dospołna swoboda kóždeje wěry bu wóndy wozjewjena a pschipuščenjejo katholicow ke wschēm zjawnym zastojnstwam. Šdy bychu katolscy missionarjo wjac sředkow měli, zo móhli cyrkwoje, seminar, hójernju a katolske nowiny založicz, my bychmy spo-džiwny rozkežew dožiwili. Něť zamoža missionarjo pschidželene džělo lědoma dokonjeć a žadosč wjele protestantow dopjelnicž, kotřiz chcedža w katolskej wěrje rozwucženi bycz.

Ašija. Wójna mjez Afganištanom a Šendželскеj (Šndiju) je wo-prawdže wudyrík. Šendželске wójsko je dotal dobyčerscy postupowało a Afga-ništanscy psched nim czěkachu. Tu na dobo londonski telegramm wot 28. no-wembra wozjewuje, zo zezady Šendželczanow so pokazuja njepscheczelscy hórscy wobhydlerjo, kotřiz jim pucz zaskočicz hroža, a dwaj dny pozdžišcho maju no-winy „Daily News“ tule powjescž z Beshawera: „Zjenocženjo z wójnškimi czrejódami w khaiberškim pschethodu (pasu) je w tu khwilu pschetorhnjene. 4000 njepscheczelow, kiž so běchu zhromadžili pod Ali Mušhidom, zaraczichu dospołnje pschethod. Šylny transport tšělwa dyrbjesche so wróćicz do Džam-ruda, dofelž do přědka njemóžesche. Postajenjo je jara powažliwe.“ — Poru-namy-li z tym druhe powjescže wo postupje dweju ruskeju wotdželenjow pod generalomaj Abramowom a Zomakinom k afganiškim pomjezam, k kotrymž so tež persiske wójsko hnuje: bjezdžaknje nam na myšle lěze prašchenjo, hacž tež spěščne wustupowanjo emirowoho (afganištanškoho wjerča) wójska njeje snadž něťajka wójnška lešč, z kotrejž Šendželczanow wabi hčubje do kraja, hčžž bychu wottorhnjeni wot wscheje pomocy, czim wěščich ze wschěch štronow móhli bycz

nadpadnjeni. Tak móhl jim pschihotowany bycz podobny wofud, kaž w lécze 1842, hđžež so wot cykoho jendžel'skoho wójsta jenož jedhyn z Afganištana dom wróczi.

Naležnosće našchoho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 345. Pětr Liebnar we Wofeku (w Čzechach); 346. a 347. z Budyščina: Hana Mechelic, J. Čz.; 348. Marja Henczec ze Šunowa; 349. a 350. z Wotrowa: Michal Šymant, Michal Bräner; 351.—353. z Kanec: Haniža Schmanec, Madlena Naglowa, Brantacz; 354. a 355. z Róžanta: Jurij Kilant, Haniža Schwjedzic; 356. Jakub Klimant z Pěstec; 357. Wóršyla Schretber z Dobrošćic; 358. Madlena Herrmannowa ze Serujan; 359. Jurij Kózler z Nowostic; 360. Mikławš Wrobel z Wulfoho Wjelkowa; 361. Jan Pětr Měrcziń z Hrubjelcic; 362. Jurij Schwjeda, hejtmán w Panczicach.

Dopłaczil na lěto 1877: f. M. R. z W.

Zemrjeczi sobustawy: z Panczic: hofšericař Berger, zamkar Jan Šolta, krawci Šymant. R. i. p.

Dary a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdath kapital a dotal nahromadžena dań wuczinješćtaj: 37,241 marč 47 p.

K cželczi Wožej a f pomozenju dušchow su dale woprowali: Hišćežene jene kwapne šćenowanjo z Kalbic 3 marč; f. Pětr Just a joho mandžel'ska z Zafenič 75 marč.

Gromadže: 37,319 marč 47 p.

Pšez f. administratora P. Znuocenca w Róžencze za l'yon'ske towarštwu: 50 p., za bonifaciowe tow.: 1 m., za tow. swj. Józefa 50 p., za swj. row 50 p., hafo swj. pětrowy pjenjež 1 marč 38 p.

Dary za chrkej we Žitawje budžemy haffe wot nowoho lěta wozjewjowacz.

We wšćech expedicijach „Pošola“ a w Kulowje pola pschekupca Welsa je na pschedań:

Nowa Jězusowa winica,

z pschiwjazanymi „Mjeńšćimi spěwaršćimi“ a ze stacijonsćimi knižkami.

W najlepšćim pschnym zwjazku a najlepšćej toži 6 marčow, druha tohorunja pschna družina 5 m. 70 p.

Wjez spěwaršćich a stacijonsćich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žotnym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwjazki w somocze a z drohotnymi zankami a wšćitke druže.

Šlowny sllad ma: **Jakub Wienka**, zwóńt pschi tachantskej cyrkwi.

We wšćech expedicijach Pošla je za 25 p. na pschedań:

K r a j a n.

Kathol'ska protyła za Hornju Łuzicu na lěto 1879.

Wopytowanjam hnadowneje cyrkwie w Róžencze so wozjewjuje, zo w advencze na sobotach Woža mšcha njebudže we wofymich hodž, ale jutnjow dla rano w ščelcžich hodž. Po advencze su kemšche zas we wofymich hodž.

W kath. towaršćni buch u tele cžišta wulósowane: 84. 197. 155. 104. 80. 154. 112. 60. 52. 42. 10. 97. 13. 176. 106.

Katolicki Posol

Wudawa so
prěnju a třeću sobotu
měsaca.

Plaći lětnje
na pósaće a we knihafni
1 m. 70 p.

Sudomy časopis.

Wudawany wot towarstwa Ss. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: **Michał Bóla.**

Číslo 24.

21. decembra 1878.

Lětnik 16.

Martnararjo w našich dnach.

We wschěch časach je našcha cyrkej, dźakowano Bohu, martnarjow a wuznawarjow měła, wosebje tež w Rusowskej, kotraž z druhimi wulkomocami runje tak wótse wo čłowjecznosći (humanismu) a zdželanosći ryczi, kaž wone, wěrneje čłowjecznosće pak nima. K dopokazmu toho skuž scžehowaca rozprawa pólskoho měšcniha Mjelechowicža, kotromuž je so po 15 lětach hórkocho czerpjenja skónčnje tola radžiko, ruskim čiwelowarjam czejnyč a so do Zwowa na awstrisku zemju podacž. Prjedy pak hišcže někotre słowa k wujasnjenju.

Rusowske křěžorstwo ma w Europje pódla 56 millijonow wot Roma dźělenych (schismatiskich abo prawoslawnych) Grichow tež 7½ millijona katolikow, kiž su z dźěla káčonstwy, z dźěla grichisich křescenjo. Ruski křěžor je, byrneje nic po mjenje, dha tola po skutku wěrný a woprawdžity wječeh grichisfo-schismatiskeje cyrkwoje a na to dźěla, zo by katolisku cyrkej we swojim křěžorstwje, je-li móžno, čzišcže zahnał. Z teje winy je hižo wjele grichisich katolikow z mocu, z hroženjom, z pjenježnymi a čželnymi schtrafami do schismatarjow wobrocženych byko, druzy pak, duchowni a swětni, kotřiz ruskomu wotpohladanju zadžěwachu, buchju do Sibiriskeje wotwjedženi. Tola tež káčonstkich katolikow wschomdžnje podczišcžeje a jich pytaju po něčim k wotpadej donucžicž.

To je zrudny a z drugeje strony tróschtowacy wobraz, jedyn z tamnych podawkow, kotrež wot Skrystusoweje smjercze njejsu wopšchesteke. Wšchecy je krajow byko, w kotrychž je katoliska cyrkej hafo woporne jehnjo k nohomaj surownych pschescžeharjow ležaća, w kotrychž ju na wschě móžne waschynjo tlóčžachu, tyschachu,

teptachu, zo by krej njewinwacze pšheszczehanych so změšchala z krewju, kotraž so wšchědnje na našich woltarjach za hrěšchnych człowjekow wopruje.

W tu khwilu stej Bólska a Bělorusowka tajkej krajei. Ruski worjol (hodler) je jej ze swojimi pozorami wobpřichimnył, a nětko stej jeho njewobronjenu popad, tať njewobronjenej, kaž je hdy jehnjo w pacach mjedwjedža (bara) ležalo.

Toła stychmy nětko rozprawu měšchnika Mjelechowicža, a sčto je wón na wobščěrnnych a lodowych runinach dalokeje Sibirije wustacž měł. Wty to podamy po „R. W. B.“:

„Prjedy hačž mje do Tobolska w Sibiriji wotwjedžechu, mējachu mje sčtyrcyczi dnow dolho w hroznej pincy jatoho. Sčšěsč njedželi wostach w Tobolsku, potom pšchijwedžechu mje do Dmska, kiž je 97 mil dale, a jednacze mēšacow tam pšchewywschi buch zas do Tobolska wróčeny. Tam z woczomaj widžach wšchě te hubjenstwo a horjo wobohich zapofazanych, kotrymž wšchitke duchowne potróšchtowanjo zapowjedžechu, a z kotrymž z najwjetškej surowosczi zakhadžachu, kaž dolho tam hłowjaca khorosčž knježesche. 300 hačž 400 bu wšchědnje w rjećazach pšchijwedženych; w hójerjnjach zemrjechu wšchědnje 10 hačž 20.

Za sčradžu hladach, wofud wobohich zapofazanych z něčimžkuli wolóžicž; ja za nich prošchach a jich tróšchtowach, dóńž sam njesčhorjech. Sčtyri mēšacy ležach. Mjez tym bě něchtó moje sobuzelnive sčutkowanjo pšcheradžil, a hišcže khory buch kaž wulki zlóstnik do gubernementa Senisejska, 200 francóžskich mil wot Tabolksa zdaleno, wotwjedženy. Po krotkim zastacžu dyrbjach 70 mil dale do Acžinska; lédma běch so tam dóstał, dóńdže porucžnosčž, zo mam so hišcže 50 mil dale do Minusinska podacž.

Pod tjećža lěta tam wostawšchi buch, kaž wšchitcy do naranšeschej Sibirije wotwjedženi mēšchnich, do wšy Tunki (kiž na mjezach gubernementa Sčutksa a Mongolskeje leži) pósłany, zo njebychmy swětnym zapofazanim, kotrychž bě něhđže 80,000, duchownu pomoc podawacž móhli. Tále wjes leži wostředža skalnathch dolinow a tymjenišcžow, a je z połdžiwymi ludžimi wobhdlena. Tam bu na 200 mēšchnikow pšchijwedženych a rozkazam kofakškocho wyschka, lieutenanta Plotnikowa podstajenych, kiž prawo mēšesche, nas z rjećazami wuzantacž, do kłódy tyfnyčž, wodnjo a w nočy našche wobhdlenja pšchepytowacž, ze słowom, z nami po swojim spodobanju czinicž, haj nam tež hišcže hóršche město k pšchewwanju pšchipořacž.

Róždy wot nas dóstawasche wšchědnje po 20 kopekach (60 pjenježkach). Duchownu draštu nosyčž a Božu mšchu swjećicž bě pod najhóršchimi sčtrafami zakasane. Wšchě njesprawnosčže njespšhecželniwych wobhdlerjow pšhecžiwu nam běchu domolene; z nami zakhadžachu, kaž bychmy z wonka zakonja stali. Hrozne njesčutki wostachu njesčtrafowane, kaž zamordowanjo knjeza Pawlowskoho 1871 a knjeza Wasilewskoho 1873, kotrohož wobhdlenjo spalichu, a nadpad wěštoho Bawdaschki na knjeza Rozlowskoho, kiž bu ze šeteru cžežcy ranjenu.

Sydom lět doľho běchmy dobromu spodobanju tohole nječčłowjeťa a najbórškej nuzy pšchewostajeni, a džělachmy z napinanjom wšchěch mocow za stibku khlěba. Ğnada Boža nas w tychle pruhowanjach džeržesche a nam popšcha, zo my mjelčžo wšchě winowatosče swojoho zastojnstwa dopjelnjachmy.

W lěcže 1872 smědžachu mjenje njelubozni duchowni Sibiriju wopušchćicž a so w nutškwnej Rusowskej zaschlicž. 30 duchownym w Tuncy dyrbjesche tele woloženjo so popšhecž; ale wone bě wina wjetšchoho horja. Nětk nam ničto wjac tych 20 kopekow njepláčesche. Po wosomnacžeměšacžnym hubjenstwie dowjezechu nas w zymje do Irkutsk a po wosomdnowostim pucžowanju dyrbjachmy pěšchi do nutškwneje Rusowskeje czahnyčž w towařstwje złóšnikow. Zo bychu nas hišcže bóle sponižili, woblekachu nas drařtu jatych. To sta so 19. januara pšchi 35 stopnjach Reaumur zymy*). K přenjej staciji pšchińdžechmy w noč 2¹/₂ hodž. a kaž morwi na šhpundowanjo mazanoho jařtwa špadachmy. Kapucin Roturinski, 71 lět stary, bóržy na to swoju duřchu wudychny. Někotrym wot nas běchu stawy wozabyľe, družy cžežcy šthorichu abo wofhromichu. Tak běchmy w zymje w ořym měšacow na pucžu a pódla běchmy wjele hanjenjam a řurowoščžam, hroznomu horju a njerurjeknitym cžerpenjam wustajeni. Dženřa je mi, džakowano Bohu, po pjatnacželětnym hubjenstwie zas měr a pokoj wobradženy.“

*) Žyma wot 35 stopnjow Reaumur je žalosnje wulka. Nam je hižo jara žyma, hdyž je 7 stopnjow Reaumur. Ale žymu wot 20 stopnjow pola nas maľo hdy žhonish.

Knježna orleans-řta.

Dokelž bě so lěřta wopomnjecžo knježny orleans-řteje we Francóžřkej z wulkej pyřhu řwjećžilo a w swojim cžasu wo tym wjele piřaľo, podamy tež my něťotře ryncžki wo Johannje d'Arc.

Johanna narodži so we maľej wřy Damremy, nad řeku Maas ležanej, w lěcže 1411, hdyž je je stariřkej řakub d'Arc a řabella maľe kubleřchto wobředžěřhtaj, na kotrymž maľa Johanna wowcy pařčž dyrbjesche. Ğdyž bě wosymnacže lět stara, praži, zo ma wot Boha poručžene, měřto Orleans, wot řendželczanow wobľehane, wušwobodžicž a krala Karla VII., kotromuž běchu řendželczenjo nimale wřchón kraž wžali, w Řheimřu řrónowacž. Ğdyž bě tele wotmyslenjo swojimaj stariřchimaj wozjewiřa, poda so do Banceuleura ř guvernerěj Baudricourtej a wotřry jomu swoje wotphladanjo. Lón měřesche ju z wopředřa za řkupu, bóržy pař z jeje rycžow hinariřche pšchewědcženjo nabu a pólřa ju ř kralěj, kotryž we Ğhinonje pšchewywasche. Wona z wobľeka so mužřtu drařtu, a hacžrunje kral we wřchědnej drařcže mjez swojimimi dworžanami řtejesche, wona joho hnydom pózna a powjedatřche kralěj we pšchitumnořčži joho ministrow podamř, kotryž hewat niřomu znaty njebě, hacž kralěj řamomu.

Kral řw na pruhu řtaji, a tu wona jara derje wobřta, a duchowni a

śwētni knježa mēnjachu, zo w njej profetſki duch bydli. Wona wot ſpodźiwnoho widźenja powuczena tež proſchēſche, hacž njesmjeła po mjecz hieč, kiž je we firbois-ſkej cyrkwi zezady woſtarja ſwj. Rhatrny ſſhowany a na kotryž bē ſſhiž a lilija wudypana. Z tymle mjeczom chcyſche Zendželczanow zbicz a Francóžſku wumozicz. Hdyž bēchu poſty wſcho taſ namakali, kaž bē Zohanna prajila, hacžrunje wona ženje na tymle mēſcze njebē pobyla ani hdy prjedy tónle mjecz wohladała, tu bē kóždy pſchepoſazany, zo w njej nadzemſki duch ſtutkuje. Zohodla ſo jej wójsſto dowēri, a wona z nim do Orleanſa, kiž bē ze wſchēch ſtronow hacž na najwchſſche tyſchany, zacžahny. Z wupadami Zendželczanow nucžēſche, wobhlēhanjo zbēhnyč a wotczahnyč. Z tym nabu wulku nahladnoſč pola krala a w cyłym kraleſtwje, a jej ſo t pſchecy trajacomu wopomnjeczju mjeno Bucelle d'Orleanſ abo knježna orleanſ-ſtu pſchipožoži. Hdyž bē to ſo ſtało, pohnu krala do Rheimsa hieč, a kral Karł VII. bu 17. julija 1429 cyrkwinſcy krónowany. Nětk chcyſche tale knježna ſo dom wróczicz prajicy, zo je poručenjo Bože dopjelniła; kral pať ju njepuſchēži, wón wuzbēhny ju, jeje ſtařſchjeju a bratrow, ič mužſkich a žónſkich potomnikow na zemjanſtwo, da jim do wopona ſchit z dwēmaj lilijomaj a mjeczom, na kotrohož kónčžku króna wotpočžowacſhe, a pſchipožoži tutej ſwójbje mjeno „de Lis.“

Zohanna wobdžēli ſo hiſchēze na ſčžehowacych wójnach, bu we krwawnej bitwje pſchēd Parizom ranjena a pſchiudže pſchi jenyum wupadže z mēſta Compiagne do jendželſkoho zajecja. Zendželczenjo ſwjeczachu to hafo wulke dobyčzo prajicy, zo tele zajeczo ſebi wyſche waža, hacž hdy bychu pjecz ſtow wojaſkow do ſwojeje močy dóſtali, a džeržachu z džatownoſčze wulke kemſche. Wona pať jim z jaſtwa čžekny, ale z wyſoſeje hrodoweje wēže ſtocžiwſchi ſebi nohu wudiny a dokeľž dale čžekacž njemóžēſche, pſchiwjedžechu ju do Rouena, ſtajičhu ju pſchēd wójuſki ſud, pokožichu ju na čžwēlawu, wobſtoržowachu ju kcařſtwa a bohaňanjenja dla, a na wſchēm poſledku ju 30. meje 1431 hafo křodojtu ſpalichu, pſchi čžimž Francožowje wobkrucžowachu, zo ſu jeje wutrobu njeranjenu namakali we popjele. Baniž Kalixtus III. a rheimſki arebiſkop ſtaj jej čžeſčž zaſ wróczikož; wonaj na mēſcze jeje wotprawjenja ſſhiž a jeje z kamjenja wudžēłane ſwjeczjo ſtajiſchtaj. — W najnowſchim čžaſu bē (lētſa zemrjety) orleanſ-ſki biſkop w Romje proſyl, zo by tale wot Boha tať wobhnadžena knježna wot cyrkwje ſwjata prajena byla.

Gladaježe ſo „ſolporterow“!

Wſchē pſchekupſtwa, wſchē rjemjeſniſtwa hubjenje džēja; mafo pjeněž je mjež ludžimi, mafo ſo kupuje. Tale ſocijalna nuza je powſchitkowna — hacž na kanónowoho krala Kruppa; tón džēła a lije kanóny a kormi ſwoju móſchnju.

Najlēpje móžēſch tule nuzu pytnyč a ſpóznacž, hdyž na ſchwity pučžowacych pſchekupcow („reždnnyč“) kēdžbujēſch, koſkiž ſtowo džēn wote dnja po wſach jēždža a bēhaja a ſwoje twory ludžom na ſchiju powiſnyčž pytaja. Do nich ſluſchēja tež tať

mjenowani kolporterowo, ludžo, kiž knihi a pišma po wšach nošča a pschodacž pytaja. „Katholfski Bosok“ je hižo wjac króć wo jonym tajkim pišak a swojich čitarjom na njoho kedybnych činik. Ze nuzne, z nowa zas našch lud na wšach napominacž, zo tola tajke knihi, spišy a zeschiwki („Liferunki“) njeby kupowak. Sich roznoscherjo najbóle wjedža jara lesnje rycjeć, swoje pišma wušwalowacž a dobročiny lud tomu wěri. Tajkim hłódnym knihikupcam žadyn sřebt šchpatny so nježda, hdyž jeno jich móšćni pomha. Žienoci so z tajkimi pišmami loterija z wulkim hłownym dobyčjom k psch. 10,000 marf a z tak a tak wjele mjensćimi dobyčjami. Róždy widži, zo so to bjez jebanja nječini, pschetož spisano, papjera, stajenjo a čišćež tajkich knihow placži wjele, knihikupc chce wulki dobytk sežinicž, roznoscher abo kolporter chce šchwarnu mzdu měcz, potom dyrbi so telko tysacow a tysacow wuwikowacž — a hišćeje rjany čišty wunoscht za tu abo tamnu „cyrkej“ wuzbytlowacž. Wšcho to dyrba kupcy tajkich knihow zaplacžicž a maja za to pišma, kotrež do šchachlow, nic pač do katolfskoho domu šlusheja. Chcesch-li tajku hromadu pišmow, dži ke kłamarjej a kup sej něšto knihow čišteje papjery, tu móžesch ke wšchomu trjebacž a je lěpscha, hač hdyž su šchłódné wěcy na nju čišćejane.

Wšchod krótkim je zas tajki roznoscher počak po wšach šhodžicž z němfskimi pišmami, wšcho so jara rjenje zda — a sta lohtowěriwych su so dali narycjeć a su kupowali. — Njeměćće hnydom, byrnje so wam wěc pschihodna zdała, dha budže wam pozdžischo mjerzajno a kaczo žalutowane. Ze tak nětkle pjenježna nuza daloko a šchěrofo, njemjetaj toho dla kroschki takle podarmo. — Čžoho dla dha tajcy kolporterowo k nišomu nje-pschidnu, kiž by tu wěc rozemik? Woni derje wjedža, zo by tajki jim zawěscže tež druhich wotwjedk, hdy by jich kedybnych sežinik.

Njedž so tomu wopaki njezrozemi. Pišma a knihi móžesch sebi kupowacž, je-li zo rady čitajsch, ale kupuj sebi našče dobre wěcy a wobstaraj sebi je tam, hdyžewž zawěscže wěsch, zo njebudžesch zjebany. — Wosobnje dđeržće wšchitcy „Katholfski Bosok“!

J. S.

3 Suzicj a Sakskeje.

3 Drezdjan. Knj. cand. theol. August Nowak je swoje statne pruhowanjo z šchwalbu wobstał. Wón je přeni, kiž je tutomu nowomu pruhowanju so podcžisnyč dyrbjak. Knj. Nowak je wot serbskeju statšceju narodženy, joho njeboh nan bě ze Stareje Čyhelnicy a joho macž je ze Stoneje Worschćeje. Hdy budže na měšchnika wušwjećeny, njeje nam hišćeje znate.

Ze wšchoho swěta.

Němska. W čžifoscži a strowoscži a pod justanjom nje-pschehladnych čžrjódow ludži je so němfski kšěžor 5. decembra do swojoho šhdlnoho města wrócžik.

Ŕ hordostnej via triumphalis (dobyczeńskiej drogi) bę so tónsamón pucź stał, na kotrymż dwójcy mordac na schędzimoho knjezerja łakałše. Nadżijmy so, zo z wróćenjom nazhonjenoho khezora so nam tež lepsze czaśy zawróćza! Raż bhyłaj stej tamnej nadpadaj psched nami dele zleczałej a staj nam hłubinu pokazalej, kotraž nam psched nohomaj so rozdaja. Wonej stej nam tež tu ścężku wobswětłikej, po kotrejż my bjez stracha nimo tutych hłubinow hieć móžemy a twarmy z dowěru na mudrosć khezorowu, zo nas ł zbožu dowjedze. Za tule dowěru nam dobro steji kraśne słowo, kotrejż wón po přėnim nadpadže najwyschšchim zastojnikam praji: „zo je nětko wscho wošebje na tym ležane, zo so ludej wěra njezhubi.“ Za to nam dobro steji rjane słowo, kotrejż bę stary khezor hałe w tychle dnach barlinskomu wuczeństwu prajił: „Ŕ spomóžnomu woćehnjenu je pschede wschěmi wěcami naboženstwo (wěra) nuznje trěbne. Wasche waźne a czeźke powołanjo, moji knježa, po tajkim je, młodosć we wěrnej bohabojośczi rozwucžowacź.“ Wóh dał, zo by khezor muži namakał, kiž bychu joho z mudrosću, wutrobitoścju a mocu w tychle wotwóhlanjach podpjerali! „Wěra dyrbi ludej zdđeržana być!“ Tele słowo khezora posćicuje nam wěstosć, zo drje tón czaś wjac dalofo njeje, kotryż nam njezbožowne „kulturne wojowanjo“ stóncezi, kotrejż dale bóle zakłady cžłowjestoho towarstwa podryje. Zo pať tónležadany czaś tak bliźki njeje, kaź traž někotryžkuli sebi myšli, je z tohole widjeć: Centrumska strona na pruskim sejmie, kotraž z wjetčha z katolskich zapóslancow wobsteji, bę wóndanjo namjet stajila, zo bychu so mejske zakonje, tak dalofo hać kłóschtry nastupaju, zběhnyte, a potom pruste kłóschtry, kiž so za ludžace lepsze staraju, dale wobstacź směe. Ale minister Falk wotmołwi, zo ma zakon wostacź, kajkiž je, dofelž je w Bruskej wscho tak zrijadowane, zo tam kłóschtrów ł rozwucženju džeczi a ł wothlada= nju khornych njetrjebaju.

Ž Barlina pišaja, zo je khezor wot wschelakich wjetčhow listy dóstał, w kotrychž jomu zbožo pscheja, zo je zafo stromy a czeństwy. Tež bamž Leo je pschez swojoho nuncija w Wnichowje khezorej piśmo poštał, w kotrymž je tež tajke zbožapscheczo wuprajene a póbła tež ta nadžija, zo so jednanja, dla katolskeje cyrkwie w Bruskej započate, mjez bamžom a khezorom ł dobromu kóncej dowjedu.

Džeczi hesenskocho wjelwójjwody bęchu wschitke na disteritis (schijacu khorosć) sfhorile a jene wot nich na tule khorosć wumrje, druge pať wotkhorichu, kaź tež wjelwójjwoda sam, kotrohož bęšche distiritis tež nadpadnyła, tak zo bęšche z wumžacžom wjelwójjwodki cyła swójbha khora. Ale bórzy tež wona na tule khorosć tak straschnje sfhorje, zo je w tychle dnach wumrjela. — Wjelwójjwodka Alice bę džómka jendželsteje kralowny Wiktorije a młódsa sotra prusteje kronpryncėny. — Spodžiwna je pschpadnosć, zo bę njeboh wjelwódcyneje nan, princ Albert, psched 17 lětami (1861) na tym samym dnju a na tu samu khorosć ze swěta so minył.

Ŕo zakonju, kotryż je němski „rajchstag“ psched někotrym czaśom wuradžil, su w němskim khezorstwie socialnym demokrataim jich žhromadžizny, kaź tež nowiny a cžasopisy zakazane. Ŕ knjezeństwa tež ze wschej swěru po tymle zakonju skutkujaja. Ale na tym hišcže doścž njeje. Pruste ministerstwo je z bojoścju, zo móhli socialni demokraty krawow zběžť zažočicź a revoluciju započecź na Barlin a joho wokolnosć mału wobleženosć zawjedlo. Ŕo tymle postajenju smě kóždy, kotryż je podhladni, wupokazany być, a nihto, kiž ł tomu po swojim powołanju prawa nima, njesuje w tymle wokrjesu žadne tšělby a rubace brónje nošcź. Hiezo je jich wjele wupokazanych a woni su wobzamkli, so do wukraja, wošebje do Ameriki podacź, dofelž jim tola by móžno njebyło, hđe

druhdyje w Němcach sebi stajny statok založič. Za jich žony a džěczi pak dyrbi Barlin so staracj a jich zežiwicj, jelizo so sami zežiwicj njemóža. W Barlinje su so toho dla ludžo tak mjenowaneje mateje abo suchjeje wobleženosće kšětro jara stróžili.

Awstria. General Filipowicz je swój kommando na awstrijskoho generala, pryncy württembergskoho, pschepodał a so ze Sarajewa na pucz do Brahi podał. Hdžj ze Sarajewa prjecj jědzesche, wscho taunische wójsko a wulki džěl wobdyleri joho hacj psched město pschewodzesche a wschitcy wobžarowachu, zo tam dlěhe njewostanje. Ale za njoho bě to njemóžna wěc. Filipowicz je dobry Słowjan, a Madžarjo — čile rodženi njepscheczelowje Ešłowjanow — su tak dołho scharali, hacj je joho kšězor zas domoj powolał. Filipowicza wschudžom na joho puczju z Bosnije do Čech jara pscheczelnje witachu a so to wosebje ze strony Słowjanow stawašche. Wjele słowjanskich městow je jomu tež čěstne měšcžanske prawo dało kaž Praha, Zahryeb (Ugram) a dr.

Jendzelska. Šchtož nam w tychle dnach wosebje do woczow pada, to je, zo jendzelska móc w Europje a Aziji roscje a pschibjera, rusowška pak we woběmaj swětowymaj džělomaj do zady štupe. Mjez tym, zo w Londonje je pjenježnu nuzu Turkowšćeje k tomu wutřebuja, zo bychu nětotrych wobtwjerdženych městow w přědkownej Aziji so zmócnili, wosebje Alegandrijetty, mjez tym, zo z drugeje strony jendzelske wójsko w Afganištanu z wulkim zbožom wojuja a jendzelsku móc a šlawu rozšěrjeja, w tymšamym čaju rusowške knježerstwo swět bjez wopšhestacza z nowinami wobšypuje, fotrež wschě te jene powjedaju, zo Rusowška we wschěch wěcach Jendzelskej nočuje. Rusowška šće barlinske postajenja słowo wot słowa wuwjesčj, nočce Turkam wobaracz, jelizo z jendzelskej pomocu nowe požežonki scžinja, wona porokuje rycje wjercha Dondukowa za zjenocženjo Bolharšćeje, woła swoje póskanstwo z Kabula (hlownoho města Afganištana) dom, njeda generalaj Lomakinej dale k Merwej czahnyčj, ze słowom, wona Jendzelczanam wscho k woli czini, hdžězkuli jenož može. Džak za to je tohodla tymle wobštejnoscjam pschiměrjeny. Z tak mało czěscju drje so hišcže ženje we jendzelskim parlamencze wo žanej wutrajnej moč rycžalo njeje, kaž we tychle dnach wo Rusowškej. We Londonje so nikoho wjac njeboja, tam su sebi swojich wěcom wěsczi, a swět z nazhonjenja wě, šchto to pola jendzelskich politikarjow rěta. Jendzelski minister Lord Beaconsfield (rěkašche přjedy Disraely a je ze židowstoho rodu) wjele wutroby nima. Psched šlynym, rozjudnym njepscheczelowu by so šwěru na kězbu brał, a je so tež woprawdže bojał, kaž dołho Rusowška hišcžeje móc a šlynosčj pokazowajšche t. r. hacj k wuwolanomu wujednaštomu puczowanju hrabje Šchuwałowa we meji tohole lěta. Wot tohole čžasa pak je wón ze židowškej njehańbitoscju brał, šchtož je došahnyčj mohł, a budže dale bracz, kaž dołho sebi to europejski swět lubičj da.

Afganištan. Jendzelske wójsko běšche we kšiberškim pschethodže (pasu) wot Afganištanow ze wschěch stronow wobdate a pschethod zaraczeny. Druhe wotdželenja pak Jendzelczanam na pomoc pschicžahnyču a tak woni z knjezow wostachu we tymle pschethodže, njepscheczelow pak rozehnaču. Wóle k pođnju we dolinje rěki Kurum dobu general Robertš bitwu po frutym dwaj dny trajacym wojowanju jenož z tym, zo z wjetšej połoju swojoho wójska za jebnu nóc wjelewobčežny pohod (marsch) wot wjac dyžli 3 mil scžini, njepscheczelej pucz zastoczi a jomu do boka padže. Z tym dobu pajwarški pschethod a wjele kanonow a cyroby. Afganiške wójsko zhromadžuje so pola

Rabula. Zda so pač, zo Zendželczenjo psche wulku zymu w tamnišchich horach dale do predka njepoczahnu, ale spokoja so z dotalnym wuslědkom. Enir žada pjećza wo měr; zo pač by chcyl Zendželczanam dolinu pschi rěcy Indus a hory z hórskimi pschekhodami wotstupicž, to njewěrimy; tu by drje tež Rusowka horje stupika, a z jendželsto-afganisťeje wojny by drje nastala jendželsto-ruska.

Naležnosće našeho towarštwu.

Sobustawy na lěto 1878: ff. 363. Jan Bětra z Hrubjelciz; 364—367. z Raibic: Pětr Bräner, Jakub Schwjeda, Miklawš Blazif, Miklawš Weclich; 368 a 369. z Konjec: Jakub Suchi, Jakub Kral; 370—374. z Nowoslic: Miklawš Lebža, Haniža Czornafec, Haniža Manjotowa, Madlena Czjowa, Kilant; 375—380. z Koflowa: Jakub Czornaf, Madlena Kórcenitowa, Miklawš Gicfa, Madlena Krawcowa, Michal Rjelta, Michal Krawc; 381—387. z Khróščiz: kapitan J. Scholta, Khata Wingerfa, Hana Kóžnifec, Michal Lufasch, Michal Schwjeda, Michal Kofla, Marja Wroblowa; 388—390. z Łuščja: Michal But, Jakub Póžet, Madlena Lawtšujowa; 391 a 392. z Noweje Wjefki: Michal Schejda, Miklawš Kocor; 393—395. z Hory: Miklawš Kubica, Pětr Wrobel, Marja Moinitowa; 396 a 398. z Worflec: Haniža Lebžyna, Jurij Pjetar; 398. Hana Křehitowa ze Stareje Chhelichy; 399. Marja Nowatowa z Jafeničy; 400. Khata Pjehec z Pózdec.

Dary a dań za chrkej w Baczonju.

Nawdaty kapital a dotal nahromadžena dań wucžijnješčaj: 37,319 mark 47 p.

K czeleži Wojeje a f spomoženju dušchow su dale woprowali: „Zđerž, Knježe, wutroby mlodžencow a knježnow w póccžiwosći!“ 6 mark; f. Lejna K. z B. 3 mark; po testamencze njeboh Marije Nowatoweje z Konjec 30 mark; J. Šch. z B. 1 mark.

Šromadže: 37,359 mark 47 p.

Za bonifacijowe towarštwu: 50 pi.

Za swj. Wótea: „Wěczny wotpocžint spoječ jej, Knježe!“ 5 mark; jedyn sobustaw katolskeje bjesady we Łaztu 3 mark.

Dary za chrkej we Žitawje budžemy haffe wot nowoho léta wozjewjowacž.

Dopłacžil ra lěto 1877: Michal Žurf z Łaza.

Dobrowolny dar: J. Šch. 20 np.

Zemrjetny sobustaw: Michal Žurf z Łaza.

We wšchěch expedicijach „Posola“ a w Kulowje pola pšchetupca Welsa je na pšchedań:

Nowa Jezusowa winica,

z pšchwojazanymi „Mjenšajimi spěwarštkimi“ a ze stacijonštkimi knižkami.

W najlepšich pšchnym zwjazku a najlepšej koži 6 marow, druha tohorunja pšchna družina 5 m. 70 p.

Wjež spěwarštkich a stacijonštkich, kaž dotal, po 5 m. a 4 m. 75 p., ze žolnym abo zelenym rězkom 4 m., njewjazane 3 m.

Tež wobstaraja so na požadanjo zwjazki w somocze a z drohotnymi zankami a wšchiffe druhe.

Šlowny sklad ma: **Jakub Wjenta**, zwońit pschi tachantškej chřkwi.

We wšchěch expedicijach Bósta je za 25 p. na pšchedań:

K r a j a n.

Katholška prothka za Hornju Łuzicu na lěto 1879.

Wulki wubjekt katolskich modlitnych knihow, wšchelato zwjazanych, Wožich martrow, paczerjow, statuow, medaillon a šwjećatkow, kaž tež wobrazowych knihow a materialijow f pisanju ma na skladže a tunjo pšchedata

C. Hochgesang, blizko mjasowych hětkow.